

Pénzügyi adónyilvántartó rendszerek a világban, Európában és Magyarországon

Zárótanulmány

MTA Közgazdaságtudományi Intézet

Kutatás-vezető: Major Iván

Budapest, 2007. október.

Bevezetés.....	5
I. Lakossági adósnnyilvántartás Magyarországon és a világban – hipotézisek és alkalmazott módszerek.....	9
II. Banki adósnnyilvántartás Magyarországon – gyakorlat és alapelvek.....	14
1. Adósnnyilvántartás – ahogyan a kereskedelmi bankok látják	15
1.1. A hitelbírálat információéhsége	16
1.2. Romlik a hitelportfolió minősége, magasak a kamatok	18
1.3. KHR (BAR) gyengeségei.....	19
1.4. Üzleti vs. kockázati terület bankon belüli konfliktusai	19
1.5. A teljes adósnnyilvántartásnak kötelezőnek kell lennie.....	20
2. Ahogyan a pénzügyi szektor állami felügyeleti szervei és a szakértők látják	22
2.1. A teljes lista jobb, mint a részleges	22
2.2. A teljes lista potenciális buktatói	25
2.3. Az állam kiemelt szerepe	26
2.4. A teljes lista ellenzői	27
2.5. A gyakorlati megvalósítás kisebb nehézségei.....	27
3. Magyarországi helyzetkép: Média-megjelenések elemzése és empirikus kutatás alapján	30
3.1. A Központi Hitelinformációs Rendszer	30
3.2. A Bankközi Informatikai Szolgáltató ZRt.	30
3.3. GIRO ZRt.....	31
3.3. Média-megjelenések értékelése.....	31
3.4. A pozitív adóslista története.....	34
3.5. A „pro-k” és a „kontrák”	35
3.6. Mi várható még az idén és jövőre?.....	36
3.7. A lista bevezetésének pozitív hozadékai, illetve lehetséges hátrányai.....	38
3.8. Elmélet és gyakorlat	38
III. Consumer Registries in the United States	40
1. Structure of the market.....	40
2. The information stored by the Big Three	42
2.1 The credit file	42
2.2 The bureau’s credit score	43
2.3 Information deleted	47
2.4 <i>Data quality</i>	48
3. The use of the registry	52
3.1 Creditors	52
3.2 Insurance companies	53
3.3 Landlords.....	55
3.4 Employers.....	55
3.5 Other users.....	55
4. Data privacy	56
5. Laws regulating credit registries	58
6. Federal Trade Commission	60
7. The history of the American credit reporting system.....	61
8. Lessons.....	63
9. Final Comment.....	68
Bibliography.....	69

IV. Adósnylvántartás az Európai Unióban.....	71
1. Az Európai Unió alapelvei az adósnylvántartásban és az információ-megosztásban.....	71
1.1. Bevezetés.....	71
1.2. A hitelintézetekre vonatkozó irányelv.....	71
1.3. A fogyasztási hitelekre vonatkozó irányelv.....	72
1.4. Az adatvédelmi irányelv.....	74
1.5. A tagállami hitelinformációs rendszerek közti együttműködés alakulása.....	75
Irodalomjegyzék.....	76
2. Banki információs rendszerek az Egyesült Királyságban.....	78
2.1. Bevezetés.....	78
2.2. Az Experian Ltd.	80
2.2.1. Az Experian Group Ltd.	80
2.2.2. A brit Experian Ltd. – általános információk.....	82
2.2.3. Az Experian által tárolt adatok.....	83
2.2.4. Saját adatok lekérdezése (credit report).....	85
2.3. Az Equifax Plc.	86
2.3.1. Általános információk.....	86
2.3.2. Az Equifax által tárolt adatok.....	87
2.3.3. Saját adatok lekérdezése (credit report) és értékelése (credit rating).....	89
2.4. A Callcredit Ltd.....	90
2.4.1. Általános információk.....	90
2.4.2. A Callcredit által tárolt adatok.....	91
2.4.3. Saját adatok lekérdezése (credit report) és értékelése (credit rating).....	91
2.5. A credit bürök állami szabályozása.....	92
2.6. Összegzés.....	93
Irodalomjegyzék.....	94
3. Banki információs rendszerek Németországban.....	95
3.1. Bevezetés.....	95
3.2. A nagy összegű hitelek állami nyilvántartása.....	96
3.3. A SCHUFA.....	98
3.3.1. Általános információk.....	98
3.3.2. Szervezet és tulajdonosi kör.....	100
3.3.3. A SCHUFA története.....	100
3.3.4. A SCHUFÁ-nál tárolt adatok.....	102
3.3.5. A SCHUFA által nyújtott szolgáltatások: saját adatok lekérdezése (Eigenauskunft).....	104
3.3.6. A SCHUFA által nyújtott szolgáltatások: scoring.....	104
3.3.7. A Schulden-Kompass és a Wiesbadeni Konferenciák.....	105
3.3.8. Vagyon és jövedelmezőség.....	108
3.3.9. Etikai kérdések.....	108
3.4. A CEG Creditreform Consumer GmbH.....	109
3.5. Összegzés.....	111
Irodalomjegyzék.....	111
4. A spanyol bankrendszer és hitelinformációs rendszerek sajátosságairól.....	113
4.1. A spanyol bankrendszer kialakulása, sajátosságai.....	113
4.2. A spanyol hitelinformációs rendszerek.....	121
4.2.1. ASNEF.....	122
4.2.2. RAI.....	123
4.3. Hogyan kerülhetnek be az ügyfelek adatai a rendszerbe, és hogyan kerülhetnek ki.....	124

V.	Pénzüintézetek adósnnyilvántartó rendszerei – nemzetközi kitekintés.....	127
1.	Bevezetés.....	127
2.	Állami adósnnyilvántartás.....	128
1.1.	Hol létezik és mikor jött létre állami adósnnyilvántartó rendszer?.....	128
1.2.	Mire használják a PCR-adatokat?	133
2.	Az összegyűjtött adatok védelme és a PCR jövője	138
2.1.	Vissza lehet-e élni az összegyűjtött adatokkal?	138
2.2.	Fejlesztés vagy visszafejlesztés? Elképzelések a PCR és a magántulajdonú információs cégek jövőjéről	142
3.	Ki és hogyan szolgáltat adatot a PCR számára?	143
4.	Milyen adatok kerülnek a PCR-be?	150
5.	Az adatok feldolgozása, megőrzése és az adatokhoz való hozzáférés joga.....	162
6.	Az adatok továbbítása a PCR-be	172
7.	Ki fizet – és ki nem – az adatokért?	173
	Hivatkozások.....	176
VI.	Adósnnyilvántartás – kamatszint – kockázati prémium: Egy nemzetközi összehasonlító elemzés eredményei	177
1.	Bevezetés.....	177
2.	Az adatbázis és az alkalmazott modellek leírása	179
3.	Eredmények.....	183
4.	Következtetések	198
	Irodalom.....	200
	Függelék.....	201
VII.	Információ-megosztás a bankok között: mikor jó a teljes lista?	213
2.	Feltevéssek és jelöléssek	216
3.	Végtelen időhorizontú mennyiségi verseny a bankok között teljes információ-megosztás mellett.....	224
4.	A negatív lista, „tisztá” pozitív lista, információ-hiány	236
5.	Információ-megosztás és társadalmi jólét.....	237
6.	Következtetéssek	238
VIII.	Összefoglaló következtetéssek.....	241

Pénzügyi adósnyilvántartó rendszerek a világban, Európában és Magyarországon*

Bevezetés

Magyarországon az utóbbi években egyre elmélyültebb és kiterjedtebb szakértői munka folyt annak előkészítésére, hogy a lakossági hitelezés területén bevezethetővé válják a bankok és más pénzügyintézetek teljes adós-nyilvántartási rendszere, az ún. „teljes lista” vagy más néven „pozitív adóslista”. (A vállalati hitelezésben a teljes lista már létezik.) Az előkészítő munkában számos állami szervezet – például az Adatvédelmi Biztos Hivatala, a Gazdasági Versenyhivatal, az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium, a Magyar Nemzeti Bank, a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete, a Pénzügyminisztérium – munkatársai, a Magyar Bankszövetség képviselői, valamint a kereskedelmi bankok és más pénzügyintézetek szakemberei és kutatók vettek részt.

A „teljes lista” bevezetését támogató hivatali, üzleti és kutatói álláspontot számos körülmény erősítette. Így például ismertté vált, hogy a magyar lakosság eladósodottsága a pénzügyintézetek felé viszonylag gyors növekedésnek indult az utóbbi időkben. Sokan attól tartottak és tartanak, hogy a gyorsan növekvő lakossági eladósodás veszélyeztetheti a pénzügyi rendszer stabilitását. A támogatók a teljes listától azt remélik, hogy az hatékony eszközzé válhat a lakosság túlzott mértékű eladósodásának és nagy lakossági csoportok esetleges fizetéseképtelenségének megelőzésére. Megfogalmazódtak továbbá társadalmi jóléti érvek is a teljes lista mellett. Ezek az érvek azt hangsúlyozták, hogy a teljes lista – a hitelezési kockázatok csökkentése révén – a pénzügyintézetek kockázati prémiumának és végső soron a hitelezési kamatlábnak a mérséklődését, ezáltal a lakosság pénzügyi fogyasztói többletének növekedését eredményezi. A támogató érvek harmadik csoportja ugyancsak jóléti szempontokra épült, és a teljes listának a pénzügyintézetek közötti versenyt erősítő hatását hangsúlyozta. Ez a megközelítés egyúttal azt a kérdést is felvetette, hogy milyen intézményi keretben valósuljon meg – az egyébként kívánatos – teljes adós-nyilvántartás. Azt az állam hozza-e létre törvénykezés útján és főként állami tulajdonú szervezet tartsa kezében és

---

* Köszönetet mondunk a Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra Központjának a kutatáshoz nyújtott pályázati támogatásért.

működtesse, vagy pedig az adós-nyilvántartást tekinthetjük-e és tekintsük-e olyan „információ-piacnak”, amelyen helye és szerepe lehet a magántulajdonú vállalkozásoknak?

Kutatócsoportunk arra vállalkozott, hogy – hazai és nemzetközi empirikus adatok és információk elemzésével, valamint elméleti modellek alkalmazásával – hozzájáruljunk a teljes listáról folyó szakmai vitákhoz és végeredményben az ésszerű állami döntések megszületéséhez. A kutatócsoport – a Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra Központjának pályázati támogatásával – 2007. áprilisában kezdte el a munkát.¹ A következő kérdésekre kerestük a választ:

- Milyen típusú – tehát ún. teljes listás, vagy inkább csak a „rossz” adósokat nyilvántartó ún. „negatív listás” – pénzügyi adósnyilvántartó rendszerek alakultak ki és működnek a világ különböző régióiban és országaiban? Melyik típus van többségben?
- Milyen fajta ügyfél-adatokat tartanak nyilván a különböző listás rendszerekben? Hogyan és ki használja, használhatja fel ezeket az adatokat?
- Mi jellemzi az ügyfél-adatok „piacát”: azon túlnyomórészt az állam által létrehozott és állami tulajdonú szervezetek működnek-e, vagy inkább magántulajdonú társaságok, vagy pedig a kétfajta nyilvántartás egymás mellett létezése valósul meg? Ha ez utóbbi a helyzet, mi a viszony a két nyilvántartási rendszer között?
- Melyek az Európai Unió meghatározó – direktívákban, illetve hivatalos döntésekben megfogalmazott – céljai az ügyfél-nyilvántartások piaci működésére vonatkozóan? Külön érdekelt bennünket az a kérdés, hogy az EU és annak szakmai szervezetei rendelkeznek-e kialakult elképzelésekkel a nemzeti határokon átnyúló európai, vagy globális hitelezési piacok információs problémáinak kezelésére.
- Hogyan foglalható össze a hazai pénzügyi szervezetek, illetve az érintett állami és szakmai szervezetek álláspontja az adós-nyilvántartással kapcsolatban?
- Igazolható-e az az állítás, hogy a teljes lista vagy pozitív lista várhatóan csökkenti a lakosság túlzott eladósodását, továbbá a hitelezési kamatok mérséklődését eredményezi?
- Eldönthető-e – és ha igen, melyik álláspont javára – hogy a magyarországi viszonyok között az állam által létrehozott és működtetett, vagy a magántulajdonú adósnyilvántartók versenyére épülő adósnyilvántartás lenne-e a hatékonyabb megoldás,

---

¹ A jelenlegi kutatás azonban nem előzmények nélküli. A kutatás vezetője és a kutatócsoport amerikai tagja – nemzetközi kutatócsoport keretében – már 2003 óta vizsgálja a bankok és az adós-információ gyűjtésével és értékesítésével foglalkozó vállalkozások információ-gyűjtési és információ-megosztási tevékenységét a hitelkártya piacon hat európai poszt-szocialista ország, két ázsiai szocialista ország, valamint egy ázsiai piacgazdaság és az Amerikai Egyesült Államok példája alapján.

vagy pedig a kétféle rendszer egymás mellett élése az optimális megoldás? Amennyiben a magántulajdonú, vagy a vegyes rendszer ígérkezik előnyösebbnek mind az ügyfelek, mind a bankok szempontjából, akkor az hogyan jöhet létre és milyen intézményi feltételek között célszerű működnie?

Az imént felsoroltak mindegyike önmagában is igen bonyolult probléma. Nem állítjuk, hogy mindegyikre sikerült kimerítő és minden tekintetben meggyőző választ találnunk. Úgy gondoljuk azonban, hogy eredményeink hozzájárulnak a teljes adólista megteremtését célzó törvény előkészítésének utolsó szakaszában, majd annak tényleges megvalósításában a még nyitott kérdések megválaszolásához.

Néhány kérdés részletesebb vizsgálatával adósak maradtunk. Ezek a következők:

(1) Hol tart az Európai Unió a határokon átnyúló lakossági hitelezéssel kapcsolatos információ-megosztás elméleti és gyakorlati előkészítésében? Amit eddig össze tudunk gyűjteni az előbbi kérdéssel kapcsolatban, az igen kevés. Bízunk abban, hogy az EU megfelelő intézményeivel való kapcsolatfelvétel nyomán nyerhető információk alapján végül majd részletesebb elemzésre is sort keríthetünk.

(2) Igazolható-e, hogy a teljes adólistát alkalmazó országokban a bankok hajlamosak „túlhitelezni” ügyfeleiket és ezzel maguk növelik még a korábban jó adósnak számító ügyfelek esetében is a hitelezés kockázatát? A kérdést részletesen vizsgáltuk az Amerikai Egyesült Államok esetében, de nem rendelkezünk elegendő információval az európai bankok viselkedésének vizsgálatához. Ehhez a kérdéshez szorosan kapcsolódik egy további is: lehetséges-e, hogy megfelelő intézményi-szabályozási feltételek kialakításával a banki túlhitelezés kockázata jelentősen csökkenthető, és így a teljes lista várható pozitív hatásairól leválaszthatók a lista létevel nem közvetlenül összefüggő lehetséges negatív következmények?

(3) Nem sikerült részletesebb empirikus információkat szereznünk annak a kérdésnek a megválaszolásához, hogy a piaci verseny-alapú információ-megosztási rendszerek hatékonyabban működnek-e, mint az állami monopóliumként szervezett információ-megosztás. Végeztünk ugyan ökonometriai vizsgálatokat 21 EU-tagországra, valamint a világ 115 országára vonatkozóan, és elemeztük az információ-megosztási rendszerek tulajdonviszonyait néhány országra vonatkozó esettanulmányban is, de ismereteink egyelőre csak kezdetlegesnek tekinthetők. A kérdést feltettük a bankszektornal és azon belül a lakossági hitelezéssel és információ-megosztással foglalkozó szakembereknek is, akik – egy-két szakértő kivételével – mind az állami „természetes monopólium” mellett tették le voksukat.

Ezzel azonban a kérdés megválaszolását nem tekintjük elintézettnek. Bízunk abban, hogy lehetőségünk lesz folytatni a kutatást és az iménti, részben megválaszolt, vagy megválaszolatlanul hagyott kérdésekre képesek leszünk részletesebb válaszokat adni.

Tanulmányunk szerkezete a következő: Az 1. fejezetben az iménti kérdésekben leírnál pontosabban megfogalmazzuk a kutatás kiinduló hipotéziseit, valamint ismertetjük az alkalmazott módszereket. A 2. fejezetben röviden ismertetjük az adósnylvántartás eddigi tapasztalatait Magyarországon, és összefoglaljuk a magyarországi empirikus kutatások legfontosabb eredményeit. Ebben a fejezetben a hazai bankok és az érintett állami szervezetek, valamint a kutatók álláspontját mutatjuk be. A 3. fejezetben bemutatjuk az adósnylvántartás „őshazájában”, az Amerikai Egyesült Államokban kialakult adós-információs piacot. A 4. fejezetben áttekintjük a világban működő adós-nyilvántartási rendszereket a fent felsorolt szempontok alapján. Az 5. fejezetben az Európai Unió adósnylvántartásra vonatkozó állásfoglalásaival, döntéseivel foglalkozunk. A 6. fejezetben a világ 115 országára, valamint az EU 25 tagországára vonatkozó megfelelő adatok ökonometriai elemzésével vizsgáljuk az adósnylvántartás különböző jellemzőinek hatását a bankok kockázati prémiumára és a hitelezési kamatlábakra. A 7. fejezetben egy elméleti modellt ismertetünk és annak alapján következtetéseket vonunk le arról, hogy milyen, az adósokra vonatkozó feltételek esetén előnyösebb a teljes adólista, mint a negatív adósnylvántartás. Tanulmányunkat a 7. fejezetben a legfontosabb megállapítások összefoglalásával zárjuk.

I. Lakossági adósnylvántartás Magyarországon és a világban – hipotézisek és alkalmazott módszerek

A bankok és más pénzügyintézetek közötti adósinformáció megosztásával és azon belül a teljes lista várható előnyeivel és lehetséges hátrányaival foglalkozó kutatásunkban az elemzést tudatosan a lakossági hitelezés körére szűkítettük le. Ennek egyik fontos oka volt, hogy a lakossági és a vállalati hitelezésben igen eltérő összefüggések és sajátosságok érvényesülnek. Emellett úgy láttuk, hogy az igazi problémák és vitás kérdések nem a vállalati hitelezéssel kapcsolatos ügyfél-adatok kezelése és megosztása körül sűrűsödnek, hanem azok döntő mértékben a lakossági hitelezés terén jelentkeznek.

Már a munka kezdetekor tudatában voltunk annak, hogy a lakossági hitelezésen belül számos banki „hitel-termék” létezik és az ezekkel kapcsolatos információs problémák is igen eltérők lehetnek. Arra törekedtünk, hogy ahol csak ez lehetséges, az információ-megosztás kérdéseit a különbözőfajta hitelek szerint is megvizsgáljuk. Erre azonban csak igen korlátozottan nyílt lehetőségünk. Az általunk kérdőívekkel megkeresett bankok a lakossági hitelezési adataikat szigorúan üzleti titokként kezelik, és erre hivatkozva nem adtak betekintést számunkra a hiteltípusonkénti információs bázisukba. A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (PSZÁF) ugyanakkor rendszeres és elég részletes elemzést készít – és az elemzéseinek eredményeit közzé is teszi például saját honlapján – a különféle lakossági hitelek állományáról, annak változásairól és a hitelállomány különböző szinten minősített csoportjairól. Ezekre az elemzésekre hivatkozunk majd, de nem tudtunk annál részletesebb vagy mélyebb vizsgálatokat folytatni, mint amilyenekre a PSZÁF képes.

Ugyancsak nehézségekbe ütköztünk, amikor a lakossági hitelezés terén a világban kialakult információ-megosztási rendszerek elemzésekor igyekeztünk hitel-fajtánként adatokhoz jutni. Végül is ezt azért nem tekintettük súlyos problémának, mert bár a hitelek nagysága, az azok felvételéhez kapcsolódó különféle kondíciók és ennek megfelelően a pénzügyintézetek ügyfél-információs igénye akár hitel-fajtánként különböző lehet, az információ-megosztás problémáinak lényege nagyon hasonló. Természetesen az egyik oldalon az ügyfelek, a másikon pedig a bankok és az adósnylvántartó szervezetek számára egyáltalán nem közömbös, hogy egyáltalán szükséges-e összegyűjteni az ügyfél-adatokat bizonyos típusú hitelek esetén. Ennek a kérdésnek a megválaszolása mind az ügyfelek, mind a pénzügyintézetek oldalán költség-haszon számítási probléma. A pénzügyintézetek közötti

információ-megosztás kérdése azonban jól elkülöníthető az előbbitől. Kutatásunk középpontjában pedig ez utóbbi kérdés állt. Nem vitatjuk, hogy az információ-megosztás minőségét befolyásolja az a tény, hogy milyen alap-adatok kerülnek be a közösen használható információ-bázisba. Ezzel az összefüggéssel foglalkozunk is akkor, amikor az ügyfél-adatok minőségének hatását elemezzük a különféle információ-megosztási rendszerek hatékonyságára. Fő törekvésünk azonban az volt, hogy magának az információ-megosztásnak a hatásait vizsgáljuk a hitelek költségeire és a társadalmi jólétre. Azt vizsgáltuk tehát, hogy adott nagyságú és szerkezetű, valamint minőségű információ-bázis létezése esetén milyen előnyök, vagy éppen hátrányok származhatnak a hitelköltségekre, a pénzügyintézetek közötti versenyre és a társadalmi jólétre nézve abból, ha a pénzügyintézetek megosztják ezeket az információkat, ha csak részlegesen osztják meg azokat, vagy egyáltalán nem létezik információ-megosztás.

Ezen a ponton szükséges tisztáznunk, mit értünk társadalmi jóléten. A teljes lista bevezetése körül zajló viták egyik fontos pontja volt, hogy a teljes lista létrejötte és működése csorbítaná az emberek önrendelkezési jogát saját személyes adataik felett. Ehhez kapcsolódóan pedig – főként jogász szakemberek – felvetették, hogy a teljes lista léte növelné a személyes adatokkal történő visszaélések lehetőségét. Az egyének önrendelkezési joga személyes adataik felett szintén tekinthető a társadalmi jólét egyik fontos összetevőjének. A közgazdaságtan rendelkezik olyan elemzési eszközökkel, amelyek alkalmazása révén az önrendelkezési jog egyéni értékelése, valamint a személyes adatokkal történő esetleges visszaélések esete bevonható a teljes lista különféle hatásainak értékelésébe. Mi azonban a társadalmi jólét fogalmát ennél szűkebb – a hagyományosan megszokott – értelemben használjuk és a jólétet a „teljes gazdasági többlet” nagyságával mérjük. Teljes gazdasági többleten az adott piaci viszonyok mellett kialakuló fogyasztói és termelői többlet együttes nagyságát értjük.

A kutatás kezdetekor kiinduló hipotézisekként elfogadtuk azokat a banki-pénzügyi szakmai körökben megfogalmazott állításokat, miszerint

- Valamiféle, a bankok közötti adatcserét is magában foglaló adósnnyilvántartás szükséges és előnyös mind a bankok, mind az ügyfelek összessége számára, mert az információk összegyűjtése és megosztása mérsékli a banki hitelezés kockázatait, és így a hitelezési kamatlábak csökkenéséhez vezet.
- Míg a negatív adóslista *post festam* teremt lehetőséget a pénzügyintézetek számára a kétes vagy rossz adósok kizárásához, a teljes adóslista – miközben megőrzi a negatív listával

kapcsolatos lehetőségeket – lehetőséget nyújt a megelőzésre. Pontosabban: a teljes adóslista hatékony alkalmazása révén megelőzhető, hogy a jó adósok – akár tudatos szándékuk ellenére – rossz adósokká váljanak.

- A teljes adóslista kedvezően módosítja a bankok és más pénzüintézetek közötti versenyt, mert a bankoknak lehetővé teszi, hogy a már általuk ismertnél szélesebb körből szerezzenek ügyfeleket, és így megkönnyíti az ügyfeleknek, hogy bankot váltsanak.
- A teljes adósnyilvántartás jogi-intézményi feltételeit az államnak kell megteremtenie. A teljes lista bevezetésének akkor van értelme, ha az adatszolgáltatás a pénzüintézetekre nézve kötelező és teljeskörű.
- Az adósnyilvántartás „természetes monopólium”. Nincs értelme – mert csak az információ-gyűjtés és -megosztás költségeit növelné – a verseny-feltételek megteremtésének az információ-megosztásban. (A kisebbségi különvélemény szerint igenis lenne értelme a versenynek és a magántulajdonú információs cégek beengedésének erre a piacra.)
- A jelenlegi szervezeti-intézményi megoldás – A Giro ZRt. és azon belül a BISZ ZRt. – felépítése és működése – elfogadható. (Ezzel kapcsolatban azonban már nem teljesen egységes a szakmai közvélemény. Vannak, akik valódi állami monopóliumot látnának szívesebben.)

Az alábbiakból kiderül, hogy az általunk elvégzett elemzések nem minden kiinduló hipotézis érvényét tudták megerősíteni, pontosabban, vannak olyan feltevések, amelyek esetében volt indok azok elvetésére, vagy legalábbis szigorú formában történő érvényesülésük megkérdőjelezésére.

A kutatás során igen terjedelmes információ- és adatbázisból dolgoztunk, és az egyes vizsgált kérdések megválaszolásához leginkább illeszkedő módszert igyekeztünk megtalálni. Így kialakítottunk egy banki kérdőívet, amelyet a hazai bankok egy szélesebb csoportjának küldtünk el és kértük a személyes konzultáció lehetőségét is. A bankok egy része válaszolt az ügyfél-információk gyűjtésével és feldolgozásával kapcsolatos kérdéseink egy részére – nem mindre – de egyiküktől sem kaptunk választ a kvantitatív jellegű – a hitelállományra, a minősített állományra vonatkozó, stb. – kérdéseinkre.

Az érintett állami és szakmai szervezetek álláspontjának jobb megértése céljából szakértői interjúkat készítettünk ezen szervezetek munkatársaival. A szakértői interjúkból

szerzett ismereteink meghatározó szerepet játszottak mind a „policy” típusú ajánlásaink kialakításánál, mind az elméleti elemzéseinkben.

Az adósnylvántartással összefüggő nemzetközi tapasztalatok és trendek elemzéséhez többféle forrást használtunk. Egyrészt feldolgoztuk a Világbank, valamint az Európai Unió idevágó dokumentumait. Emellett néhány ország – az Amerikai Egyesült Államok, valamint Anglia, Németország és Spanyolország – esetében mélyebbre ásó ország-tanulmányokat készítettünk. Az USA azért volt fontos számunkra, mert ott az adósnylvántartás és információ-megosztás egyik legrégebben létező rendszere működik, amely egyúttal erőteljesen a magántulajdonú információs cégek versenyére épül. A másik három országot mint az EU fontos, részben reprezentatív országait vizsgáltuk. Az adósnylvántartásnak a világ különböző térségeiben kialakult rendszereit a Világbank által korábban végzett kutatások eredményeit, valamint a Világbank kereskedelmi banki adatbázisát használva elemeztük.

Az empirikus eredményekre építve igyekeztünk kissé egzaktabb módon is megfogalmazni az adósnylvántartással és azon belül a teljes listával kapcsolatos összefüggéseket. Ezt két különböző modell segítségével tettük. Az első esetben az ökonometria eszközeit használva egyszerű regressziós modellt alkalmaztunk a bankok kockázati prémiumát és hitelezési kamatlábát meghatározó tényezők vizsgálatára. A modellt azután a világ 115 országára, valamint az EU-tagországokra vonatkozó adatbázison teszteltük. A második esetben elméleti modellt alkottunk annak elemzésére, hogy miként befolyásolja a bankok közötti versenyt, továbbá a bankok profitját az információ-megosztás. A modellt végtelen időhorizontú nem teljes információs *Cournot*-verseny modelleként írtuk fel. A két legutóbb említett modell megalkotásakor használt alapvető feltevéseket és jelöléseket majd a megfelelő fejezetekben mutatjuk be részletesen.

A kutatás fontosabb eredményeit összefoglaló zárótanulmányunk végén az adósnylvántartás kiépítésére vonatkozó „policy” jellegű ajánlásokat fogalmazunk meg. Hangsúlyozni szeretnénk, hogy nem állunk elő a teljes listás rendszer bevezetésének minden fontos kérdésére választ adó megoldásokkal. Több kérdés esetében inkább csak a lehetséges problémákra és az azokból fakadó szabályozási feladatokra hívjuk fel a figyelmet. Úgy gondoljuk, hogy ettől a kutatástól nem is várható egy részleteiben kidolgozott, zárt rendszer megalkotása. Elemzéseink során addig jutottunk, hogy – reményeink szerint – jól alátámasztott állításokat tehetünk a teljes illetve a részleges adóslisák működésének előfeltételeiről, azok egymástól függetlenül létező lehetséges előnyeiről és hátrányairól,

egymáshoz viszonyított kedvező és kedvezőtlen tulajdonságairól. Az empirikus ismeretek alapján pedig megmutattuk, hogy a különböző országokban kialakult adós-nyilvántartási rendszerek milyen körülmények között és milyen formákban jöttek létre, azok milyen kedvező, vagy esetleg kedvezőtlen hatásokat eredményeztek.

Egy technikai jellegű megjegyzés: a kutatás és a zárótanulmány elkészítése a szakirodalom igen gazdag tárházából meríthettünk. A szakirodalmi hivatkozásokat minden egyes fejezet végén közöljük.

Úgy gondoljuk, hogy munkánk eredményeként lezárult a kutatómunka első szakasza. A következő fázisban kellene sort keríteni a részletkérdések tüzetesebb vizsgálatára. Ezek közül csak néhányat említve:

- Ha Magyarországon bevezetésre kerül a teljes lista, az adatbázis létrehozásakor milyen messzire lehet és kell visszamenni az időben (az ún. „ősfeltöltés” kérdése)?
- Mi az ügyfél-adatbázis minimuma és mi annak lehetséges optimuma abból a szempontból, hogy a teljes lista valóban hatékonyan szolgálja a hitelezési kockázatok mérséklését és így végeredményben az ügyfelek érdekeit?
- Hogyan becsülhetők a teljes lista bevezetésének és működtetésének várható költségei különböző szervezeti-intézményi megoldások esetén?
- Milyen jogi és egyéb intézményi feltételek megléte szükséges ahhoz, hogy a teljes lista működése kapcsán a világban tapasztalt negatív hatásokat a minimálisra lehessen szorítani?
- Végül, hogyan hozható létre a transznacionális információ-megosztás például az EU keretei között?

Az iménti – és nyilvánvalóan még számos más – fontos kérdések megválaszolása további kutatások feladata lehet.

II. Banki adósnylvántartás Magyarországon – gyakorlat és alapelvek

Közismert, hogy Magyarországon a lakossági adósnylvántartás ún. „negatív listán” alapul, tehát csak a „rossz” adósokat tartják nyilván. A hazai adósnylvántartásnak van azonban egy nemzetközi méretekben is meglehetősen egyedi vonása: olyan módon magántulajdoni alapú, hogy közben tényleges működése minden tekintetben államilag kialakított jogszabályok által szabályozott. A BISZ ZRt.-nek – a banki adósnylvántartás kezelőjének – a Giro ZRt. mellett maguk az információkat felhasználó bankok a tulajdonosai. Ez meglehetősen sajátos helyzeteket teremt akkor, amikor a tulajdonos-bankok, mint információ-vásárlók az információ árát sokallják, illetve mint a BISZ ZRt. részvényesei örömmel veszik fel az osztalékot.

Mint ismeretes, nagyjából 2002 óta folyik szisztematikus munka az államigazgatásban a banki adósnylvántartás ún. „teljes listává” történő kiterjesztésére. A szakmai előkészítő munkába bekapcsolódott állami szervezetek, valamint egyéb szakmai szervezetek – mint amilyen a Magyar Bankszövetség, vagy a Nemzetközi Bankárképző – többé-kevésbé egyetértenek abban, hogy a teljes lista bevezetése több előnnyel járna, mint amekkora veszélyeket hordoz magában, illetve amekkora többletköltséget okozna maguknak a bankoknak, az ügyfeleknek és az államigazgatásnak. Az egyetértés azonban nem teljes. A teljes lista legkeményebb ellenzője az adatvédelmi ombudsman, de számos kifogást emelt az ellen például a Pénzügyminisztérium is.

Ami kutatásaink során egyértelművé vált: a bankok – legalábbis nyilatkozataikban – egyértelműen támogatják a teljes lista bevezetését. A bankok óvatosságát és egymással szembeni gyanakvását jelzi azonban, hogy támogatásuk csak akkor érvényes, ha a teljes lista a lakossági hitelezési szektor egészére, a pénzügyintézetek kötelező érvényű részvétele mellett jön létre. Ugyanakkor a bankok számára sem minden részletében világos, mit is támogatnak valójában. A homály és a bizonytalanság a teljes lista bevezetését lehetővé tévő jogi keretek körül, és főként a teljes lista működésének részletei körül sűrűsödik.

Az alábbiakban először röviden összefoglaljuk az általunk – részletes kérdőívvel – felkeresett kereskedelmi bankok álláspontjának lényegét a teljes lista bevezetésével és működtetésével kapcsolatban. Ezt követően – ugyancsak röviden – ismertetjük az általunk megkérdezett érintett állami szervezetek, valamint más szakmai szervezetek álláspontját.

Hangsúlyozzuk, hogy sem a banki kérdőívekre alapozott, sem az állami és szakmai szervezetektől nyert ismereteink nem tekinthetők reprezentatívnak – még kevésbé teljes körűnek – hanem inkább a markáns vélemények tükröződésének. Úgy gondoljuk azonban, hogy a megfogalmazott álláspontok tükrözik a teljes lista bevezetése kapcsán felmerült legfontosabb szempontokat és érveket. Végül, rövid áttekintést nyújtunk a bankok adósnilyvántartási rendszereivel, illetve a bankok közötti információ-megosztással foglalkozó média-megjelenésekről.

1. Adósnilyvántartás – ahogyan a kereskedelmi bankok látják

Szikszai Szabolcs

Az általunk megkérdezett bankok egyöntetűen támogatták a lakossági ügyfelekkel kapcsolatos kötelező információgyűjtés és –kezelés kiterjesztésének gondolatát. A rendszer lehetővé tenné, hogy további információk állhassanak a hitelt elbírálók rendelkezésére, s a hitelportfolió további romlása nélkül, illetve az átlagos kamatszint mérséklődése mellett emelkedhessen tovább a bankok mérlegfőösszege. A bankok közös álláspontja szerint immár a KHR gyengeségei is indokolják egy új, korszerűbb és nagyobb információtartalommal bíró rendszer kialakítását. A válaszokból kiderült az is, hogy a közhiedelemmel ellentétben a piac domináns szereplőjének számító OTP is sürgeti a kötelező jellegű teljes lista létrehozását.

A kutatás során 4 Magyarországon működő kereskedelmi bank: az OTP Bank, a K&H Bank, az MKB, illetve a KDB Magyarország lakossági² hitelezésben és kockázatkezelésben illetékes képviselői válaszoltak kérdéseinkre. Ezzel a témában közel reprezentatív képet kaptunk, hiszen igaz, hogy az interjúkba bevont bankok létszáma (4) a teljes banki szektorhoz (33) képest csekély, az OTP, a K&H és az MKB piacvezető nagybankok, míg a KDB személyében egy kisbank is színesíti a képet. Fontos megjegyeznünk továbbá, hogy egyik interjúalanyunk korábban több magyarországi bank (K&H, GE Money Bank) hitelbírálati-kockázatkezelési rendszerének kidolgozásában is részt vett, ezért jól ismeri erről az oldaláról a magyar bankszektort – válaszaiból így időnként a teljes magyar gyakorlatra érvényes megállapításokat is nyertünk. Jelen írásunkban a banki interjúkból adódó általános következtetéseket, köztük a teljes adóslista bevezetése mellett szóló érveket foglaljuk össze.

---

² Ebben az esetben a lakossági hitelek közül a személyi kölcsönt, a folyószámlahiteleket, a hitelkártyákat, illetve a jelzálog-fedezettű kölcsönöket vizsgáltuk. Az árukölcsönöktől – az automatizált és egyszerű struktúra, az alacsony hitelösszeg és a jól behatárolt kockázat miatt – eltekintettünk.

1.1. A hitelbírálat információéhsége

A megszólaltatott kereskedelmi bankok kockázatkezelési gyakorlata arra enged következtetni, hogy minél nagyobb egy bank, annál fejlettebb és egyben decentralizáltabb hitelbírálati és kockázatkezelési rendszert működtet. Ebből adódóan egyre inkább érdekelt abban, hogy minél több információt szerezhessen az ügyfélről.

A hitelbírálat minden banknál többlépcsős, s e lépcsőfokok bármelyikén „megtukhat” az ügyfél. A bírálati lépcsőfokok alapvetően három csoportba sorolhatók: 1. jövedelemvizsgálat, 2. banki szabályoknak történő megfelelés (közte BAR-lista ellenőrzés és scorecard), és – elsősorban fedezetalapú kölcsönöknél – 3. a fedezet-vizsgálat. Ezek közül a kettő első igényel a jelenleginél jóval több információt:

1. Természetesen még mindig elsődleges és perdöntő az ügyfelek jövedelmi helyzete, azaz jövedelmük „open-to-buy”, azaz az egyéb törlesztések és a mindennapi megélhetés költségei után fennmaradó része, amely a jövőbeli törlesztések forrásául szolgálhat. Ehhez azonban teljes mértékben ismerni kell az ügyfél eladósodottsági szintjét, havi törlesztő részleteinek pontos összegét, amelynek megítélésére a bankok szerint csak egy nyilvános teljes adólista nyújt reális lehetőséget.
2. Napjainkban a többlépcsős hitelbírálati folyamat kitüntetett elemévé válik a demográfiai analitikus scorecard alapú minősítés, amelyet szinte minden bank ismer, bár még csak a legnagyobbak vezették be teljes mértékben a hitelezési folyamatba. Ennek lényege, hogy a kockázatkezelők stepwise algoritmus alapján beválogatott – eddigi ügyfelektől származó, de adatvédelmi okokból beazonosíthatatlan – demográfiai változókból logisztikus regresszióval felépítenek egy minősítési modellt („scorecard”). A modell a relevánsnak gondolt ismérvek függvényében egy, százalékban mért bebukási („bedőlési”) valószínűséget rendel a szóban forgó ügyfélhez egy adott ügylettypust (lakáshitel, hitelkártya, stb.) illetően. A scorecard jelentősége azért nő, mert a kockázatkezelők iránymutatása – előre engedélyezett bedőlési ráta – és a scorecard eredménye alapján dönt az üzleti terület arról, hogy egyáltalán szóba áll-e az ügyféllel vagy sem.

A tipikus és széles körben alkalmazott scorecard – az ún. „application” scorecard – az a típus, amely demográfiai mutatókra épül. (Ezek pl. az életkor, nem, foglalkozás,

munkahely tulajdonosi háttere, iskolai végzettség, külföldön töltött idő, családi háttér, stb., de pontos tartalmát csak az adott bank kockázatkezelői – általában maroknyi ember – ismerik.) Ha az ennek alapján adódó bedőlési valószínűség a kockázatkezelők által engedélyezett szint alatt marad, az ügylet engedélyezhető – a bírálati folyamat többi lépésében kapott eredmény függvényében –, ellenkező esetben nem. Jóval pontosabb képet ad azonban az ügyfélről és a bedőlés valószínűségéről az ún. „behavioral” (viselkedési) scorecard, amely a statisztikai modellbe beépíti a teljes adóstörténetet, és az esetleges hátralékokat is. Ez utóbbihoz viszont a jelenleg rendelkezésre állónál jóval több adat szükséges az adós egyéb bankoknál meglévő kinnlevőségeiről is, s ennek információs háttérének biztosításához járulhat hozzá a teljes adóslista.

A nagybankok véleménye alapvetően abban is megegyezett, hogy a scorecard alapú minősítés a legjobb az összes minősítési módszer közül a megbízhatóságot és költséghatékonyságot illetően, megvalósíthatóság terén pedig „csak” azért kapott rossz helyezést, mert rendkívül nagy anyagi és emberi ráfordítással jár. Egy ilyen rendszer bevezetése ugyanis egy nagybankban 5-6 milliárd forintot emészt fel IT infrastruktúrában, illetve az adatok összegyűjtésével és migrálásával járó munkaórában, s ehhez járul a statisztikai modell kidolgozásáért piaci alapon fizetendő mintegy 3 millió forint. Abban a pillanatban azonban, hogy a rendszer feláll, és a megfelelően nagy adatmennyiséggel alkalmazni is kezdik, máris kezdi behozni az árát. Megéri tehát befektetni és a rendszer adatigényét messzemenőkéig kielégíteni.

	Scorecard	Pontrendszer ³	Hüvelykujj-szabályok	Személyes megítélés
Átlagos helyezés	2	2,5	2,25	2,5

További érv az információk körének bővítése mellett a hitel-kihelyezési döntéshozatal decentralizáltsága. Akár a jövedelmi állapot pontosabb megismerésén, akár a központilag elkészített behavioral scorecard eredményén keresztül olyan általános érvényű többletinformációhoz juthatnának a helyi banktisztviselők, amelyre saját maguktól nehezen

³ A scorecard kezdetleges, főleg kisbankokban alkalmazott formája, amely nem statisztikai módszerekkel, hanem „hasra ütésre” kiválasztott ismérvek alapján minősít.

tudnának szert tenni, s amely megakadályozhatná a hitelbírálat esetleges helyi szintű felpuhulását.

1.2. Romlik a hitelportfolió minősége, magasak a kamatok

A bankok véleménye szerint javíthatja az ügyfélállomány minőségét és csökkentheti a kamatokat a teljes adólista bevezetése.

A kereskedelmi bankok szempontjából további fontos szempont, ami az információk bővítése mellett szól: a hitelezési portfólió utóbbi időben tapasztalható romlása. A PSZÁF adatai alapján is nyilvánvaló, hogy az utóbbi években az ugrásszerű ütemben bővülő lakossági hitelállomány a minősített kinnlevőségek arányának emelkedésével járt. A bankok megszólalói szerint mérsékelheti a minősített hitelek okozta céltartalék-képzésben, illetve szélsőséges esetben a kinnlevőségek leírásában jelentkező veszteséget, ha a bank megalapozottabb döntésekkel tudja növelni kinnlevőségeit.

Általános jelenség az is, hogy a hitelező bankokat a legnagyobb veszteségek a leginkább automatizált és előre engedélyezett („pre-approved”), kampányszerűen hirdetett és kihelyezett hiteltermékek esetében érik, így pl. a hitelkártyáknál, folyószámlahiteleknél vagy egyes személyi kölcsönöknél. Ez érthető, hiszen e termékek esetében a legnagyobb a „marketing-nyomás”, s ezért a hibaszázalék is. Ennek csökkentésében hatékony módszer lehet a teljes adólista bevezetése, hiszen így könnyen feltárható lenne a folyósítási előfeltételeknek egyébként megfelelő potenciális ügyfelek teljes eladósodottsága.

A kinnlevőségek, s így a banki mérlegfőösszegek növekedése előtti akadályként említették a bankok a viszonylag magas piaci kamatlábat is. Egyetértettek a bankok azzal az előzetes megállapításunkkal, hogy az információ-megosztás jellege – teljes vagy részleges (negatív) adólista – és a piaci kamatláb között függvényeszerű kapcsolat tételezhető, s válaszaikban érzékeltették, hogy a teljes adólista bevezetésének hatása többek között a kamatláb leszorításában is megtestesülhet. Több ügyfél-információval ugyanis a bankok hitelezési hatékonysága javítható, s jobban kiszűrhetők a csalók vagy notórius nem-fizetők. Ezzel pedig leszorítható a jelenleg magas, egyes bankoknál akár 5 százalékot is elérő hitelezési veszteség – elsősorban a személyi és folyószámlakölcsönökön –, ami így nem épülne bele a hitelek árába, s alacsonyabb szintre kerülhetne a kamatláb. Ezzel tovább növelhetők lennének a lakossági kihelyezések, miközben az ügyfélportfólió minősége is javulhatna.

Azt már mi tesszük hozzá, hogy tekintve, hogy a bankok mérlegfőösszege szorosan korrelál a GDP-vel, a kinnlevőségek növelése – az ügyfelek minőségének legalább szinten tartása mellett – fontos szempont a mostanihoz hasonló, lassuló gazdasági környezetben.

1.3. KHR (BAR) gyengeségei

Az adatgyűjtés kibővítésének szerepe a lakossági hitelportfólió minőségjavulásában azért is fontos, mert a jelenlegi központi hitelinformációs rendszer (KHR vagy BAR) a bankok tapasztalatai alapján több sebből vérzik.

A bankok egybehangzó véleménye alapján a KHR egyre kevésbé elégíti ki a piaci igényeket. Előfordul, hogy egyes, már hátralékkal nem rendelkező ügyfelek még mindig fenn szerepelnek a listán, mert az adott bank „elfelejtette” őket törölni onnan. Az is előfordul, hogy a bankok hiányos információkkal viszik fel az adatokat, pl. nem írják oda az egyes ügyletek mögött álló kezéseket. De arra is akad példa, hogy egyes, három hónapot meghaladó kinnlevőségek esetén a bankok még mindig nem viszik fel régi jó ügyfeleik adatait a BAR-ba, mert nem akarják őket fizetéseképtelenségbe „kergetni”. Más szóval nem akarják kitenni őket annak, hogy más bankok se hitelezzenek nekik, s így az ő eredeti kihelyezésük beragadjon. Ily módon lehetővé teszik számukra, hogy rivális bankoknál vehessenek fel hitelt ahhoz, hogy kiegyenlítsék itteni tartozásukat, amott pedig potenciálisan eladósodjanak. Ez esetben a BAR-ba való fel(nem)vitelt a bankok akár stratégiai fegyverként is használhatják egymás ellen, ami versenytorzító hatású.

További nyilvánvaló hátránya a BAR-nak a lekérdezés nehézkessége. A BAR-ból ugyanis csak egyenként és meglehetősen körülményes módon lehet adatokhoz jutni, ami így közvetve azt is megakadályozza, hogy marketing – ügyfélszerzési célokra alkalmazható legyen. Kérdés, hogy egy új rendszerben könnyített lesz-e a keresés, vagy sem. A könnyítés minden szempontból a bankok érdekében áll, miközben az ügyfelek, illetve az adatvédelmi ombudsman egyik fő érve az ilyen könnyítés ellen az, hogy egy nyilvános ügyféladatbázist nem lehet kereskedelmi alapon működtetni.

1.4. Üzleti vs. kockázati terület bankon belüli konfliktusai

Érdekkonfliktus azonban nem csak a bankok és az adatvédelmi ombudsman, hanem bankon belül az egyes területek között is létezik. Általános jelenség a bankokon belüli hitelezési – beleértve a marketing-et is – és a kockázatkezelési területek hatalmi harca. A

megszólalók véleménye alapján arra a következtetésre juthatunk, hogy a teljes adóslista bevezetése a száraz statisztikai adatokból dolgozó kockázatkezelők javára döntheti el a küzdelmet.

A banki kockázatkezelés ugyanis a lehetséges rossz adósok legszigorúbb kiszűrését tűzi ki célul, ami a scorecard alapú bedőlési ráta lehető legalacsonyabb szinten történő meghúzását jelenti. A hitelezési terület munkatársai azonban a volumen növelésében érdekeltek – nem utolsósorban a javadalmazásukon keresztül –, s emiatt igyekeznek minél magasabb elméleti bedőlési rátát elfogadtatni a felső vezetéssel. A kockázatkezelők kiemelt fontosságúnak tartják a scorecard alapú hitelbírálatot, a hitelezők azonban időnként alkalmazzák az ún. „override” opciót, amely lehetőséget ad számukra, hogy a hitelbírálati szempontok valamelyikét – pl. a scorecard-ot – nem teljesítő – pl. egy régi, jó adósnak számító – ügyfélnek is adhassanak hitelt⁴. A hitelezők ugyanis hajlamosak jobban bízni a saját „szimatukban”, mint az „elefántcsonttoronyban ülő” kockázatkezelők statisztikai alapú modelljeiben. Ezt erősíti meg az a tény is, hogy az egyetlen megkérdezett kisbank – ahol valóban a legtöbb idő jut az ügyfelek megismerésére – kockázatkezelője a hitelbírálati módszerek közül minden szempontból a személyes megítélést rakta első helyre.

Mindez annyiban érinti a témánkat, hogy a kockázatkezelési terület a fentiek miatt sokkal inkább érdekelt a több információt nyújtó kötelező adóslista létrehozásában, míg a hitelezők kevésbé tartják ennek bevezetését eredménynek. Utóbbiak leginkább úgy értékelik mindezt, hogy egy újabb felhatalmazó aláírást kell majd a kedves ügyféltől kicsikarni ahhoz, hogy hozzáférhetővé tehessek teljes banki hitelkapcsolatuk minden részletét minden magyarországi bank számára. Érthető, hogy marketing szempontból ez kevésbé kifizetődő.

1.5. A teljes adósnilyvántartásnak kötelezőnek kell lennie

Sajátos magyar – vagy talán európai – érv a kötelező teljes adóslista bevezetése mellett, hogy az immár másfél évtizede létező hazai versenykörnyezet még nem kényszerített ki valódi együttműködést a bankok között ügyfélinformáció-megosztás terén. Más szóval, tipikus fogolydilemmával állunk szemben, amelyből állami kényszer nélkül aligha történne előrelépés.

---

⁴ Szélsőséges példa a marketing-szemlélet korlátlan érvényesülésére, hogy a hitelkártyákat egyes bankok még mindig egyszerűsített hitelbírálatlal „dobják az ügyfelek után”.

Magyarországon szinte semmilyen együttműködés nincs a kereskedelmi bankok közötti bármely ügyfél-információ bármilyen szintű megosztásában, holott minden bankon belül létezik belső használatra készített feketelista, s a teljes információ-megosztás megvalósítása minden piaci szereplőnek érdekében állna⁵. Ez nyilvánvalóan azért alakult így, mert a bankok rosszul értelmezték az egymás közötti versenyt. Úgy gondolkodtak, hogy felesleges adminisztrációval jár és marketing szempontból is kedvezőtlen egy olyan önkéntes alapú adósnilyvántartásba belekergetniük saját ügyfeleiket, amelynek rajtuk kívül mondjuk még egy pár piaci részesedés növelésében érdekelt kis- vagy középbank lesz majd a tagja. Ezek a kisebb bankok ugyanis „lehalásztatják” legjobb ügyfeleiket, míg saját ügyfeleik körében saját image-üket rombolhatják azzal, hogy ilyen egyoldalú információnyújtásra készítetik őket. A piac egyelőre még nem jutott el az érettség azon fázisához, amely a piaci szereplők kölcsönösen gyümölcsöző együttműködését lehetővé teszi.

Emellett sok bank gondolja még ma is úgy a piac domináns bankjáról, hogy önkéntes alapon nem áll érdekében ügyféladatainak szélesebb körű megosztása. Formális logika alapján ez könnyen igazolható, hiszen ha az OTP a piac több, mint egyharmadát adó ügyfélállományának információit beviszi egy önkéntes alapon szerveződő rendszerbe, amelyhez mondjuk a piacnak csak a 10 százalékát adó bankok csatlakoznak, akkor ő maga elég rosszul járt, hiszen 10 százaléknyi információt kapott kb. 40 százalékért cserébe. Az OTP ügyféladatai nélkül azonban alig bizonyulna használhatónak a rendszer. Tartja magát tehát az a piaci vélekedés, hogy bármely rendszer csak abban az esetben működik majd, ha abba az OTP-nek is érdeke belépni. Kérdés: ki tudja az OTP-t érdekeltté tenni?

Válasz: az állam, ha kötelezővé teszi a rendszerbe történő belépést minden magyarországi bank számára. Ebben az irányban megtörtént az első lépés azzal, hogy a kormány 2006 október 5-i 1097. számú határozatában létrehívott munkacsoport megállapítja: ösztársadalmi érdek a polgárok teherbíró képességét meghaladó eladósodás megakadályozása, ami korlátozhatja az egyének adatok feletti önrendelkezési jogát. Ennek az érvelésnek az érvényesítése lehetővé tenné, hogy létrejöhessen az állampolgárok eladósodottságának kötelező központi nyilvántartása. Ezt az elképzelést a Bankszövetség a teljes bankszektort maga mögött tudva támogatja.

---

⁵ De itthon nem alakultak ki az angolszász modellnek megfelelő, s a bankok által szorgalmazott magántulajdonú „kreditbörök” sem, amelyek az ügyfél-információk piaci alapon történő kereskedésével csökkenthetnék a hitelezés tranzakciós költségeit. Ennek alapvetően az ombudsman ellenkezése az oka, amely óvatossá teszi a bankokat ügyféladataik megosztásában.

2. Ahogyan a pénzügyi szektor állami felügyeleti szervei és a szakértők látják

Major Iván és Szikszai Szabolcs

A hitelintézeti szektoron kívüli, de a hitelinformáció megosztásában érdekelt szereplők többsége egyetért abban, hogy a jelenlegi részleges helyett teljes adólistára van szükség. Abban is egyetértés van, hogy a viszonylag kicsi magyar hitelinformációs piac magas fix költségei és hálózati externáliái miatt hosszú távon természetes monopóliumként tud leghatékonyabban működni. Ez a megállapítás nem vitatja el annak az elvi lehetőségét, hogy ezt a piacot egy magántulajdonú vállalkozás működtesse hasonlóan a mostani rendszerhez. A válaszadók azonban az állami beavatkozást feltétlenül szükségesnek tartják, mondván, hogy rendkívül kényes és sok visszaélésre lehetőséget adó piacról van szó, ami miatt törvényileg kell szabályozni a működés legapróbb részleteit is. Az állami beavatkozás mellett szól az is, hogy egyöntetű vélemény alapján a magyarországi bankok egyelőre képtelennek tűnnek önkéntes alapon megteremteni a hitelinformációk piaci adás-vételének feltételeit. Kiderült az is, hogy az ombudsman átvette a teljes lista fő ellenzőjének szerepkörét a korábban „kerékkötőnek” kikiáltott OTP Banktól, amely mára a listát pártolók sorait erősíti.

„A banki információs rendszerek és információ-megosztás hatása a bankok versenyére és árazási stratégiájára” című kutatás során a pénzügyi rendszerrel kapcsolatba álló, vagy a hitelinformáció-megosztás és az adólista ügyével kapcsolatba került, hitelpiacon kívüli szereplők körében tájékoztunk arról, hogy mit gondolnak a teljes adólistáról, illetve annak megvalósíthatóságáról. Interjúinkban megszólalnak a *Magyar Nemzeti Bank (MNB)*, a *Nemzetközi Bankárképző Központ (NBK)*, a *Magyar Bankszövetség (MB)*, a *BISZ Központi Hitelinformációs Zrt. (BISZ)*, illetve a *Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének (PSZÁF)* témában jártas munkatársai. Most következő összefoglalónkban tömören közöljük azokat a pontokat, amelyben közöttük lényegi egyetértés volt, majd rámutatunk a teljes lista létrehozását hátráltató nézeteltérésekre és azok valószínűsíthető okaira.

2.1. A teljes lista jobb, mint a részleges

Teljes az egyetértés abban, hogy a jelenlegi Központi Hitelinformációs Rendszer (KHR) 1999 óta működő lakossági modulja nem képes kielégíteni a hitelintézetek megnövekedett igényeit. A magyarországi kereskedelmi bankok 100%-os tulajdonában álló, tehát többségi magántulajdonban működő GIRO Zrt. leányvállalata, a BISZ Zrt. által működtetett KHR lakossági moduljának 3 alrendszere a következő:

1. hitelmulasztás nyilvántartása: azon természetes személy hiteladósokat tartja nyilván, akik hitelszerződésükben vállalt kötelezettségüknek a minimálbér összegét (65 ezer Ft) meghaladó mértékben folyamatosan több mint 90 napon keresztül nem tettek eleget;
2. kártyavisszaélés nyilvántartása: bankkártya-birtokos személyek szerződéseivel kapcsolatos visszaéléseket tartja nyilván, úgymint kártyaeltitlatást követő kártyahasználat, jogosulatlan kártyahasználat, illetve Btk. 313/C. § szerinti bűncselekmény;
3. elutasítások nyilvántartása: azon természetes személy hiteladósokat tartja nyilván, akik hitelintézettel kezdeményezett szerződéskötés esetén valótlan adatot közölnek, illetve hamis okiratot használnak.

Fontos emellett, hogy a Hitelintézeti törvény (1996. évi CXII. Tv., Hpt.) kötelező érvénnyel előírja minden pénzügyi intézménynek (számuk jelenleg 450), hogy referenciaadat-szolgáltatóként csatlakozzon a rendszerhez, és kezelésre átadja a fent felsorolt referenciaadatokat. Ez tehát egy kötelező érvénnyel (állami kényszerrel) létrehozott negatív adóslista, amelynek több hátránya is van:

- i) Elsősorban az, hogy jóhiszeműen félrevezető lehet a hitelezői döntések során, hiszen kizárólag azt tükrözi, ami a múltban történt és nem ad lehetőséget arra, hogy a hitelintézetek a jövővel kapcsolatos helyes következtetéseket vonhassanak le belőle. Például, lehet valaki jó adós a KHR alapján, de elképzelhető, hogy jövedelméhez mért relatív eladósodottságának foka már kritikus méretet ölt, mivel már több különböző kereskedelmi banknál rendelkezik valamilyen hitelszerződéssel. Ilyen esetben még egy hitel odaítélése egy már egyébként is végletekig eladósodott személynek kockázatos vállalkozás, és hosszú távon biztosan növeli a pénzintézet hitelezési veszteségét. (BISZ)
- ii) Másfelől, a negatív adóslista rosszhiszeműen is félrevezető lehet. A KHR alapján rossz adósnak tekinthető az az ügyfél, aki az utóbbi 5 év során hitelmulasztást követett el. Ez egy olyan bélyeg, amit csak a méltányosságot gyakorló bankok egyedi hiteldöntései („override”) moshatnak le egy ilyen „stigmával” rendelkező magánszemélyről. Látni kell azonban, hogy a korábban „egy rossz pillanatukban” mulasztásba esők valójában nem mindig rossz adósok. Gyakori, hogy egyszerű

feledékenység vagy az adósokon kívüli dolog, átmeneti pénzügyi zavar van a háttérben, esetleg fiatal egyetemi hallgató az illető, akinek a hitelkultúrája még fejletlen, viselkedése pedig időnként felelőtlen, ám anyagilag ígéretes jövő előtt áll. A negatív adóslista alkalmazása ezeket a „jó rossz” adósokat kiszorítja a piacról, és potenciálisan belekergetheti az uzsorakamaton hitelező feketepiac (*ad absurdum* a maffia) karjaiba. (PSZÁF)

- iii) Közgazdaságilag talán a legnagyobb hátránya abban áll, hogy magasabb kamatokat (THM) tesz szükségessé a legkockázatosabbnak tekinthető lakossági hiteltípusok (személyi hitel, hitelkártya) esetében. Ennek oka egyszerűen az, hogy a hitelbírálat ezen esetekben az információhiány miatt nagy hibaszázalékkal működik, s nagy eséllyel kerülnek be a hitelfelvevői körbe a rossz adósok. A felelőtlen adósok miatt leírt és értékesített vagy céltartalékolt hitelek által a pénzintézeteknek okozott veszteségeket pedig – ami másképpen a jó adósokat sújtó negatív externália – végeredményben a jól fizető adósoknak kell megfizetniük magasabb kamatláb formájában. (PSZÁF)

A teljes lista előnyeit a következő pontokban foglalták össze a megkérdezettek:

- i) Makrogazdasági szintre kiterjesztve a vizsgálódást megállapítható, hogy az eladósodási spirál olyan méreteket öltött, hogy a most következő hiteldöntések meghozatalakor sokkal nagyobb hangsúlyt kell helyezni a jövőbeli hitelképesség felmérésére, a fizetéseképtelenségnek való „kitettség” előrejelzésének pontosítására. Erre a teljes lista alkalmasabb, hiszen a több információból jobban le lehet szűrni az eladósodottság pontos mértékét, s ezen keresztül a bank kockázatát. Mindez különösen fontos egy olyan piaci helyzetben, mint a mostani, amely a jó adósok lefőlözésének időszaka elmúltával arra sarkallja a bankokat, hogy teljesítménykényszerből (lásd mérlegfőösszeg növelésének kényszere) a lakossági szegmens kockázatosabb szereplőit is igyekezzenek bevonni az ügyfélkörbe. Ha nem tesznek állami-felügyeleti intézkedéseket az eladósodási folyamat megállítására, és a hitelezés növekvő hibaszázaléka miatt fizetni nem tudó, s így saját egzisztenciájukat veszélybe sodró személyek jelennek meg egyre nagyobb számban, annak komoly következménye lehet a pénzügyi rendszer egészének stabilitására nézve. Például teret nyerhetnek újból a fedezet ellenében nyújtott hitelek, amelyek esetleges nemfizetése és az azt követő végrehajtás (autó,

ingatlan) lehetetlen helyzetbe sodorhatja az adósok jelentős részét. Ezt a kibontakozóban lévő kedvezőtlen folyamatot a piacot felügyelő szervek sem nézhetik tétlenül. *(PSZÁF, NBK)*

- ii) A bankokat felelős hitelezésre sarkallhatja, ami pozitív externáliaként a lakosság pénzügyi kultúráját is kedvezően érintheti. Ugyanakkor az ügyfelek pénzügyi tudatosságát is kedvezően érintené, ha valós pénzügyi helyzetüknek megfelelően bánnának velük a pénzintézetek – lásd minimálbéren bejelentett magánszemélyek esete. *(MB)*
- iii) Csökkenhet a hitelkamatok átlagos szintje akkor, ha a teljes listában foglalt árnyaltabb információk hatására a hitelezők „önmegtartóztatást” tanúsítanak, nem hiteleznek meggondolatlanul, ezáltal csökkenthetik a hiteleken elszenvedett értékvesztést, csökken a fejlett piacokon tapasztalható 5-10 százalékkal magasabb kockázati prémium, és így lejjebb vihetik a lakossági kihelyezéseiken elvárt hozamot. Ez a piaci verseny erősödésének a jele is volna egyúttal, hiszen azt is jelentené, hogy a bankok immár jobban képesek kezelni az ügyfelek viselkedési kockázatát. *(NBK, MNB)*
- iv) A bankoknak lehetősége lesz hiteleiken ügyféltípusok szerinti ár-, azaz hitelkamat-diszkriminációt alkalmazni. A teljes listában foglalt több információ teheti ezt is lehetővé, ami az egyes ügyfélcsoportok kockázati besorolását differenciálhatja, és így az egyes vevőcsoportok számára testre szabott hiteltermékeket kínálhat. Jelenleg csak a Budapest Bank személyi kölcsöne és némely ingatlan-alapú hitel esetében találunk példát árdiszkriminációra. *(PSZÁF, NBK)*

A megkérdezettek összességében azt hangsúlyozták, hogy a felelőtlen eladósodás megfékezésén keresztül a teljes adóslista társadalmi haszna meghaladja a létrehozás és üzemeltetés költségeit, azaz nettó társadalmi előnnyel jár.

2.2. A teljes lista potenciális buktatói

Árnyalja a képet, hogy egyik megszólalónk – Király Júlia *(NBK)*, az Igazságügyi és Rendészeti Minisztériumban dolgozó Várhegyi-bizottság tagja –, elismerte, hogy amellett, hogy még mindig a teljes adóslista mellett teszi le voksát, kisebb meggyőződéssel teszi mindezt, mint korábban. Ennek okaira négy pontban tért ki:

1. Tisztázatlanok a működés feltételei és technikai részletei, mert a külföldi teljes listák (USA) működtetését, tapasztalatait eddig még senki nem vizsgálta meg részletesen.
2. A teljes adóslistákat működtető Egyesült Államok legutóbbi tapasztalata azt mutatja, hogy a sok információ is okozhat piaci zavarokat akkor, ha a pénzintézetek emiatt túlságosan elbizzák magukat és pl. „túlhitelezik” jó adósaikat, illetve a rossz adósokat is ugyanúgy hitelezik. Az USA-ban olyan kedvezőtlen folyamatok indultak be a bankrendszerben a bankok tömegesen tapasztalható felelőtlen magatartása nyomán, amelyek beláthatatlan következményekkel járhatnak és járnának Magyarországon.
3. Gyakran pontatlanok, megbízhatatlanok a hitelinformációs rendszerbe kerülő adatok, amelyek így nehezítik a jó hiteldöntések meghozatalát.
4. Gyakran előfordul – szintén az USA-ban –, hogy a referenciaadatokat pénzintézeteken kívüli szereplők is felhasználják az adott magánszemélyt érintő nem hitel-jellegű – pl. munkaügyi, toborzási, elbocsátási – döntéseik meghozatalakor. Ez azzal a veszéllyel jár, hogy a személyes adatok mindenhatóvá válnak és elkezdenek eredeti céljuktól és a személytől független önálló életet élni.

2.3. Az állam kiemelt szerepe

Egyetértés mutatkozik abban, hogy az államnak aktív szerepet kell vállalnia a teljes adóslista létrehozatalában és működtetésében két okból:

1. A realitás talaján állva mindegyik megfigyelő elfogadja azt az állítást, hogy egy ilyen teljes lista önkéntes alapon valószínűleg nem, csak állami kényszer hatására jöhet létre. Ha önkéntes adóslistáról volna szó ugyanis, akkor volna olyan piaci szereplő, amely megpróbálná kihasználni a számára kedvező cserearányokat (terms of trade) az információs piacon. Ilyen szereplő lehet a még mindig 20 százalék feletti piaci részesedéssel bíró OTP, amely a megszólalók szerint komolyan fontolgatja annak a lehetőségét, hogy egy önkéntes alapon szerveződő piacon ő a többieknél többet kérne el saját ügyfél-információi rendelkezésre bocsátásáért cserébe, mint amennyit fizetnie kellene, ha ő maga más információit kéri le a hitelinformációs rendszerből. Ezzel valószínűleg nem értene egyet a bankok többsége, s így nem jönne létre önkéntes alapon a rendszer. További 10-15 évet kellene várnunk mindaddig, amíg az OTP részesedése le nem csökken a többiek szintjére, s immár egyenlő felekként egyezkedhetnek a nagybankok egy versenypiachoz közelítő helyzetben. Jelen

pillanatban azonban a piac még ott tart, hogy szépen lassan maga mögött hagyja a „domináns vállalat – versenyzői szegély” szerkezetet, de még nem érkezett el a – monopolisztikus vagy oligopolisztikus – verseny állapotába. *(MNB)*

2. A piacot nagyon szigorúan kell szabályozni, mert az önszabályozás kockázata túl magas. Egyrészt a banki adatok minőségére kell mindenre kiterjedő előírásokat létrehozni és betartatni, másrészt az adósokat és a pénzüintézeteket egyaránt körül kell bátyázni a jogaikat és kötelezettségeiket felsoroló rendelkezésekkel. Az adósoknak jogot kell biztosítani a tárolt információkhoz történő ingyenes hozzájutáshoz, azok indokolt esetben történő módosításához, ugyanakkor a pénzüintézetet kötelezni kell arra, hogy az ügyfelet minden öt érintő újabb információ felvitele esetén haladéktalanul értesítse. *(NBK)*

2.4. A teljes lista ellenzői

1. Pénzügyminisztérium: szeretné, ha az adatok feletti ellenőrzés és rendelkezés joga őt illetné, és azzal érvel, hogy amellet, hogy kényes adatokról van szó, amelyek nemzetbiztonsági-adóbeszedési szempontból is érdekesek lehetnek, a hitelinformációs piac egy természetes monopólium, amelynek működtetésében a magas fix költségeket egyedül elviselni tudó államnak kell, hogy jusson a főszerep *(NBK)*;
2. kisbankok: egyrészt a teljes adóslistára történő áttérés információtechnológiai igénye, költségei miatt, másrészt azért ellenzik a teljes adóslistát, mert az eddigiekhez képest az várhatóan megdrágítja az ügyfeladatok lekérdezését, illetve növelheti annak a kockázatát, hogy az ügyfeladatokat könnyebben lekérő nagybankok elhódítják legjobb ügyfeleiket *(BISZ, MNB)*;
3. adatvédelmi biztos (ombudsman): úgy gondolja, hogy az ügyfeladatok hálózatban működtetése kiszolgáltatja az ügyfeleket a pénzüintézeteknek, és ezért ellenzi a teljes körű és kötelező érvényű lista létrehozását, ugyanakkor megengedné, hogy önkéntes alapon, az ügyfelek beleegyezésének függvényében a bankok saját kezdeményezésére működésbe léphessen a rendszer *(MNB, MB)*.

2.5. A gyakorlati megvalósítás kisebb nehézségei

- i) Bár legtöbben hangsúlyozták a kérdés másodlagosságát, mégis két megszólaló egymással szembe helyezkedett abban a kérdésben, hogy milyen szereplőkkel volna célszerű működtetni

a teljes adólistát. A – gazdasági értelemben – liberális nézetet a *NBK*, a konzervatív szemléletet a *MB* képviselte.

- A liberális elgondolás lehetségesnek tartja, hogy a hitelinformációs piacon akár több olyan szereplő is megjelenjen, amely képes megfelelni a szigorú feltételeknek és egy piaci versenyhelyzetben végül nyereségesen képes működni. De azt is lehetségesnek tartja, hogy nagy múlttal rendelkező hitelinformációs cégek meghatározott időközönként koncessziót vehetnének az államtól e tevékenység végzésére, hasonlóan a mobiltávközlési cégek működéséhez. A megszólaló személyesen is tárgyalt olyan nagy külföldi tulajdonú hitelinformációs cég képviselőjével, amely fontolgatja, hogy belép a magyar piacra.
- A konzervatív szemlélet azonban azt mondja, hogy a rendszert bonyolítaná, és akár a teljes lista bevezetését is keresztülhúzhatná, ha engedélyeznék több szereplő piacra lépését. Ezt azzal indokolja, hogy sok önálló piaci szereplő esetén nehézkes és költséges volna az információk cseréje-lekérdezése, illetve nehezen volna csak nyomon követhető az információk útja. Ezen túl, az Európai Unió készülő direktívája ez ügyben várhatóan feltételként szabja majd az európai országok rendszereivel való összekapcsolhatóságot, átjárhatóságot, a rendszereken átívelő keresetőséget, ami több szereplő esetén szintén csak nehezen valósítható meg. Végül az is ellene szól a több piaci szereplőnek – szól az érvelés –, hogy nehéz volna összeegyeztetni a verseny piac létét azzal a – kereskedelmi bankok által támasztott – követelménnyel, hogy minden pénzügyi intézet kötelező jelleggel csatlakozzon a hitelinformációs rendszerbe. Megjegyezzük, hogy ennek az érvelésnek több pontja is sántít, s ez valószínűleg annak tudható be, hogy a *MB* a jelenlegi rendszert nagy nyereséggel működtető bankok érdekeit képviseli, amelyek nem szívesen adnák ki a kezükből ezt a jól jövedelmező vállalkozást, amely a 2006. év után részben ennek köszönhetően 600 millió Ft osztalékot fizetett ki tulajdonosainak.

ii) Kisebb, és könnyebben áthidalhatónak tűnő nézeteltérések léteznek technikai kérdésekben is. Ilyenek a következők:

- Hitelösszeg alsó határa: Egyes megszólalók szerint (*PSZÁF*) a hitelinformációk rendszerbe kerülésének kell, hogy legyen egy küszöbértéke, mivel megfelelően alacsony hitelösszeg alatt pl. egy tartozás feltüntetése nem bír jelentős információértékkel, ugyanakkor növeli a rendszer üzemeltetésének költségeit. Más megszólalók (*MB, MNB*) azonban ellenkező véleményüknek adtak hangot, és minden információt szeretnének látni. Ők úgy érvelnek, hogy ez megakadályozhatja a szegények további elszegényedését.
- Ósfeltöltés: a teljes adólista adatokkal történő első (ős-)feltöltése többek szerint ki kell, hogy terjedjen az összes, feltöltést megelőző időszakot érintő, hitelinformációra, azaz a magánszemélyek eddig nyilvántartásba vett összes hitelinformációjára (x évre visszamenőleg). Az adatvédelmi ombudsman szerint azonban ez megengedhetetlen volna, és csak az új adóadatok kerülhetnek be a rendszerbe egy *tabula rasa*-t követően. (*MNB*)

3. Magyarországi helyzetkép – Média-megjelenések elemzése és empirikus kutatás alapján Vajai Viktória

3.1. A Központi Hitelinformációs Rendszer

A Központi Hitelinformációs Rendszer (KHR) – korábbi nevén Bankközi Adós- és Hitelinformációs Rendszer (BAR) – célja, hogy támogassa a pénzügyi intézmények üzleti tevékenységét, hitelezési és ügyfél-minősítési munkáját, csökkentse a hitelnyújtás kockázatát.

A Bankközi Adós – és Hitelinformációs Rendszer, vagyis a BAR 1994. július 1-jén kezdte meg működését, amely kezdetben csupán a vállalkozások adatait tartalmazta, de 1998-tól kiegészült a magánszemély adósok adataival is. Kettős és egymással szemben álló érdekeltség volt jelen: egyrészt kevés volt az adat, ami meggátolta a BAR hatékony használatát, másrészt viszont erősödött az igény a „másik felhasználó” adósainak megismerése iránt. 2005-től a nyilvántartás neve a törvény által előírt módon Központi Hitelinformációs Rendszer lett, s ezzel együtt a rendszer számos szabálya is módosult. A rendszerhez a Diákhitel Központ is csatlakozott, és külön jogszabályban meghatározott hallgatói hitelszerződésben vállalt fizetési kötelezettségek megszegését is a többi tartozáshoz hasonlóan kezelik.

A KHR két nagy részre tagolódik, a vállalkozói nyilvántartásra és a lakossági nyilvántartásra. A vállalkozói alrendszer teljes körű, tehát az összes hitel- és hiteljellegű szerződés adatai bekerülnek a rendszerbe, míg a lakossági alrendszer negatív listás, ami azt jelenti, hogy csak azon szerződések adatai szerepelnek, amelyek teljesítése során mulasztott az ügyfél. A rendszer teljesen zárt és valamennyi hozzá kapcsolódó bank részére egyforma feltételekkel működik. A rendszer üzemeltetője a Bankközi Informatikai Szolgáltató Rt. (BISZ).

3.2. A Bankközi Informatikai Szolgáltató ZRt.

A BISZ Zrt. 1994-ben jött létre, és feladata a Központi Hitelinformációs Rendszer kiépítése és működtetése. A BISZ Zrt. célja, hogy folyamatosan magas színvonalú, a törvényi előírásoknak megfelelő szolgáltatásokkal álljon a Referenciaadat-szolgáltatók rendelkezésére.

A sikeres működés meghatározó eleme a minőség folyamatos javítása, ez biztosítja a szervezettel szemben támasztott igények kielégítését. A BISZ Zrt. ennek érdekében minőségirányítási rendszert működtet, melyet folyamatosan fejleszt.

A BISZ Zrt. havonta kiadásra kerülő lapjából, a KHR híradóból értesülhetünk az e rendszerekben végbemenő változásokról, olvashatunk a legfrissebb hazai hitelezési trendekről és KHR használati statisztikákról, új rendszerszabályozásokról, illetve az egyre inkább megvalósulni látszó pozitív adólista bevezetéséről.

3.3. GIRO ZRT.

Minden a bankok közötti átírással, pénzmozgás nélkül történő fizetést bankközi elszámolásnak, idegen szóval zsírónak nevezünk. Magyarországon sokáig csak a Magyar Nemzeti Bank kezelt folyószámlákat. Amikor megalakultak a kereskedelmi bankok, kialakult a kétszintű bankrendszer, felmerült egy elektronikus, számítógépes kölcsönös elszámolórendszer igénye. Erre hozták létre a Giro Rt-t 1989-ben. A bankközi elszámolások rendszerét azonban csak 1994-ben kezdték működtetni. A zsíró számítástechnikai rendszerét úgy alakították ki, hogy a bank és központ közötti adatforgalom jól követhető legyen. A bank egy központi számítógép segítségével kapcsolódik a Giro Rt. Központi számítógépéhez, és a benne dolgozó program úgy alakítja át a banktól kapott adatokat, hogy ha valaki belehallgatna az üzenetekbe, akkor se tudjon használható információkhoz jutni.

Mivel a bankok szerepe, a folyószámla-kezelés jelentősége folyamatosan növekszik, a kormányzat arra törekszik, hogy a vállalkozások közötti pénzmozgások minél nagyobb részét átterelje a készpénz nélküli forgalomba. Ez újabb kihívásokat támaszt majd a bankközi elszámolási rendszer elé a megnövekvő adatátviteli igények miatt, valamint akkor, ha a kereskedelmi bankok részéről felmerül a lebonyolítás gyorsítására vonatkozó igény.

3.3. Média-megjelenések értékelése

Évek óta zajlik a vita, szükség van-e a magánszemélyek körében is teljes körű adósnilyvántartásra, illetve létrehozható-e törvényesen egy ilyen lista. A vita résztvevői pontosan tudják, amit a szélesebb szakmai közvélemény nem mindig, hogy tudniillik mit is takar a „pozitív adólista” kifejezés, amelyet időnként teljes körű lakossági

hitelnyilvántartásként (TKLH), máskor teljes körű lakossági adónyilvántartásként (TLA) emlegetnek.

Az általában közismert, hogy mi a KHR – „leánykori nevén” BAR. Ez a központi hitelinformációs rendszer, amely a hitel- és pénzügyi törvény értelmében tartalmaz minden nem természetes személy – más néven vállalati - adóst, amely valaha hitelt kért hitelintézettől vagy pénzügyi vállalkozástól, illetve 1998 óta minden természetes személyt, aki hitelt kért, de 90 napon túl, a minimálbért meghaladóan nem tett eleget fizetési kötelezettségének. A természetes személyek esetében tehát a KHR negatív lista (csak a „rosszakat” tartalmazza), a vállalatok esetében pozitív lista, azaz minden adós rajta van. A pozitív adóslista névvel illetett vita arról szól, kiterjedjen-e magánszemélyek esetében is minden adósra a nyilvántartás, avagy továbbra is csak a rosszak „büntetésül” szolgáljon.

Az alábbi táblázatban összefoglaljuk a magyar sajtóban az elmúlt időszakban megjelent néhány fontos – és a szakmai közvélemény, valamint a kérdéssel foglalkozók álláspontját jól tükröző – írás jellemzőit. Miként a táblázatból látható, feltüntettük a megjelenés helyét, a publikáció szerzőjét – amennyiben ismert volt – valamint azt is, hogy a publikáció kizárólag a teljes adóslista kérdéskörével foglalkozott-e, vagy pedig csak megemlítette azt, más témák mellett. Végül, de nem utolsósorban, értékeltük a publikációkat abból a szempontból is, hogy azok pozitívan, negatívan, vagy inkább semleges nyilatkoztak a teljes lista bevezetésének várható hatásairól.

Az elmúlt néhány hónapban – amint arról a táblázat adatai tanúskodnak – az adónyilvántartás és az információ-megosztás az érdeklődés homlokterébe került. Az erről beszámoló írások igyekeztek vagy semleges módon ismertetni a várható fejleményeket, vagy pedig felsorolták a teljes lista mellett, de az ellene felhozható érveket is.

Táblázat: A teljes adóslista a média tükrében

Média	Cikk címe	Dátum	Tartalom	Téma	Szerző
Magyar Tőkepiac	Pozitív adóslista: megszületett az egyezés	2007.06.13	pro	csak erről szól	
Világgazdaság	Hatalmas a verseny a magyar bankszektorban - Van hely a piacon	2007.06.13	pro/kontra	csak említik	MTI Eco
Magyar Nemzet	Aláírna-e Súlyom?	2007.06.19	kontra	csak erről szól	
Figyelő	Nem csak a bank érdeke a pozitív adóslista	2007.01.28	pro/kontra	csak erről szól	Király Júlia - közgazdász
Figyelő	Mégis lesz pozitív adóslista?	2007.04.07	pro/kontra	csak erről szól	Gecse Mariann
Világgazdaság	Aki sokat markol...	2007.08.24	semleges	csak említik	Barát Mihály
Világgazdaság	Csúszik a pozitív adóslista	2007.07.25	kontra	csak erről szól	
Piac és Profit	Legyen pozitív adóslista is!	2007.02.02	pro	erről is szól	MTI
Népszava	A szakma a pozitív adóslista mellett áll		pro	csak erről szól	
InfoRádió	Pozitív adóslista: annak jó, aki törleszt	2007.06.26	pro	erről is szól	Sigmond Árpád
hirado.hu	Jön a pozitív adóslista, könnyebbé válhat a bankváltás	2007.08.13	semleges	erről is szól	FH/MTI
index.hu	Már a kormányfő asztalán a pozitív adóslista terve	2007.07.03	semleges	csak erről szól	Tóth M.
Népszava	Hamarosan zöld utat kaphat a pozitív adóslista	2007.08.23	pro	csak erről szól	Holubár Zita
Piac és Profit	Unja bankját? Szabaduljon meg tőle!	2007.05.27	pro	erről is szól	MTI
napi online	Törvényileg maximált hitelkamatok	2007.08.13	semleges	erről is szól	Nagy László Nándor
e-menedzser	Változnak a bankszabályok	2007.05.31	semleges	erről is szól	MR
ügyvezető.hu	Versenyre kényszeríthetik ősztől a bankokat	2007.07.25	semleges	erről is szól	Molnár Ildikó

3.4. A pozitív adólista története

A Magyar Bankszövetség már 2002-ben megfogalmazta az úgynevezett „pozitív adólistára” vonatkozó első javaslatát, s a Magyar Nemzeti Bankban már akkor megszületett az első komoly szakmai elemző tanulmány a témában. Az adatvédelmi ombudsman azonban „csuklóból kontrázott”, és akkor még a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete sem állt a kezdeményezés mellé.

Némi pihenő után, 2006-ban ismét fellángolt az eddig csendesen csordogáló vita. Ennek számos oka van:

- a lakossági piac szárnyalásának lohadása,
- az egyéni adósok eladósodottságának ijesztő mérete,
- a lakossági lízingpiac érezhető megrokkánása,
- a nem-teljesítő hitelek volumenének szép csendes növekedése, az adóminősítési és adós-kiválasztási módszerek radikális javulása.

E tényezők jelenléte most, 2007-ben egyértelműen egymás mellé állította a szabályozó szervezeteket - PSZÁF, MNB, Igazságügyi Minisztérium (IM) - és a szakmát: mégis kell pozitív adólista. Az állampolgári jogok országgyűlési biztosa januárban egy pozitív értelmű állásfoglalást készített, amelynek megalapozottságát és a vitába történő beleszólás jogosultságát még ugyanabban a hónapban cáfolta az adatvédelmi biztos. Mégis, a PSZÁF honlapján megjelent újabb áttekintő tanulmányt követően ismét megindult a párbeszéd, azzal kecsegtetve az érdekelteket, hogy esetleg még az idén lesz kibontakozás is.

De miről is szól pontosan a párbeszéd? Miről vitáznak Magyarországon a listával kapcsolatban?

Ha a „nagyvilágban” folyó hasonló típusú vitákat nézzük, azok fókusza némileg más, mint Magyarországon. Az alapkérdés, hogy „önkéntes” intézmény – úgynevezett credit bureau = hitelnyilvántartó – jöjjön-e létre, avagy törvény által szabályozott, valamennyi üzletszerűen hitelezést végző intézményre kiterjedő központi hitelregiszter. Általában a vitákban nem különböztetik meg a „magán” és a „vállalati” adósokat, és az elméleti elemzések is rendre „a” hiteladósokról rendelkezésre álló „közinformációk” hatását elemzik. Számos országban működik kötelező hitelregiszter, és csak ezen intézmények részletes tanulmányozása alapján lehet megállapítani, milyen típusú adósokra terjednek ki.

Ilyen értelemben azt mondhatjuk, hogy a magyar vita meglehetősen speciális. Annak idején, a BAR létrehozásakor senki nem vitatta, hogy az ilyen típusú kötelező információ-megosztásnak „társadalmi jólétet” növelő funkciója van. A hazai vita a körül folyik - és ilyen értelemben nincs nagyon nemzetközi megfelelője -, hogy a lakossági ügyfélkörre (magánszemélyekre) kiterjesztett teljes körű adósnnyilvántartás nem sérti-e a személyes adatok védelméhez fűződő állampolgári jogot. Az „információs önrendelkezés” azt jelenti, hogy az adataival mindenki saját maga rendelkezhet. Tehát nem csak ahhoz van jogom, hogy - a lehető legnagyobb mértékben - titokban maradjanak az adataim, de ahhoz is, hogy személyes adataim kezeléséről aktívan rendelkezsem, figyelemmel kísérhessem mind az állammal, mind pedig a piac szereplőivel szemben, hogy azokat ki, mire használhatja fel.

3.5. A „pro-k” és a „kontrák”

A teljes körű lakossági adósnnyilvántartás támogatói előszeretettel idézik a nemzetközi gyakorlatot, így például azt, hogy a pozitív lista a fejlett gazdaságok bankrendszerében általánosan elterjedt intézmény. Ilyen nyilvántartás létezik például Ausztriában, az Egyesült Államokban, Nagy-Britanniában, Írországban, Norvégiában, Olaszországban és Svédországban is.

A vitában szokásos érv, hogy a pozitív adóslista a bankok számára a kockázat pontosabb felmérését teszi lehetővé. Önmagában ez az érv azonban egyáltalán nem „kényszerítő erejű cél”, nem olyan közérdek, amely egy alapjog korlátozását szükségessé teszi. Márpedig éppen ezt kifogásolja az adatvédelmi biztos, akinek érvelése a következő: „Mivel a személyes adatok védelméhez fűződő jog alkotmányos alapjog, illet csak más alapjog érvényesülése érdekében lehet korlátozni, amennyiben olyan közérdekről van szó, amely indokoltá teszi az efféle korlátozást, a meghatározott cél más módon nem érhető el, és a korlátozás a cél elérésére alkalmas. A hitelképesség növelése pedig nem olyan alkotmányos cél, amely miatt korlátozható lenne az információs önrendelkezési jog. A gazdasági szükségszerűség nem elegendő érv.”

Az adatvédelmi biztos érvelése megkívánja: a pozitív adóslista melletti érvek bizonyító erővel mutassák be, hogy a magánemberek helyzetében egyértelműen és közvetlenül következik be a javulás, ami más módon nem érhető el. A megvizsgált hazai és nemzetközi szakirodalomban ezzel kapcsolatban három tényt szoktak vizsgálni:

1. A lakossági hitelcsődök számának mérséklődése, az „adósbiztonság” növekedése.

2. A lakosság további eladósodásának mérséklődése.
3. A lakosság hitelezési terheinek mérséklődése, a kölcsönök „olcsóbbá” válása.

A jelenleg is zajló párbeszéd alapján úgy tűnik, mégis van megoldás. A létrejövő pozitív adólista teljes körű és kötelező lenne, akárcsak a vállalatok esetében, de az adós számára nagyobb, az adataival való szabad rendelkezési jogot biztosítana. Például: megtagadhatná, hogy más hitelintézetekkel szemben fennálló adósságára a bank rákeressen az adatbázisban, hogy a hitel lejáratán túlmenően adatait tárolják és így tovább. Az együttműködő felek – jegybank, bankszövetség, felügyelet, illetékes minisztériumok, bankok és az adatvédelmi ombudsman –, úgy tűnik, kezdenek szót érteni, és a jelenlegi állás szerint jövő tavasztól tárgyalhatja a parlament a javaslatot, a jogszabály pedig várhatóan 2009-ben léphet hatályba.

3.6. Mi várható még az idén és jövőre?

A teljes körű lakossági hitelnyilvántartás célja, hogy a pénzügyi intézetek alaposabban megismerhessék ügyfeleik fizetőképességét, így még időben megakadályozható lenne a hitelhalmozással járó túlzott eladósodás és az egyre gyakoribbá váló hitelbedőlés. A bankok, a bankszövetség és a pénzügyi felügyelet is a lista mellett áll. Érveik szerint ugyanis a teljes lista bevezetése egyszerűbbé és gyorsabbá tenné a hitelbírálati folyamatokat, csökkentené a bankok kockázatát, ez pedig a hitelkamatok mérséklődésével járhatna. Emellett kedvezően hathatna az egyre terjedő hitelbedőlési hullámra, hiszen a bankok eleve nem nyújtanának kölcsönt olyan ügyfeleknek, akikről tudni lehet: nem tudják majd azt visszafizetni. De mit szól vajon a teljes körű lakossági hitelnyilvántartáshoz maga a lakosság? Erről várhatóan ősszel kéri ki a nyugdíjas-szervezetek, nagycsaládosok és más társadalmi szervezetek véleményét.

A miniszterelnök által létrehozott banki szakértői bizottság által megfogalmazott javaslat, mely a pozitív adólista létrehozásán túl a bankok közötti váltás könnyítését célzó intézkedési tervet és egy magatartási kódex életre hívását is tartalmazza, már a miniszterelnök asztalán van. A javaslat szerint a pozitív adólista úgy valósulna meg, hogy valamennyi hitelfelvétellel kapcsolatos adat kötelezően belekerülne a nyilvántartásba. Azt azonban már az ügyfelek dönthetnék el, engedik-e, hogy a bankok bepillantassanak a rájuk vonatkozó adatokba.

A koncepció szerint tehát a központi nyilvántartást a családok, a magánszemélyek hitelszerződesei alapján állítanák össze. Ebben mindenki szerepelne, aki az egyes bankoktól kölcsönt vesz fel, akkor is, ha a hitelt rendszeresen törleszti, vagy azt már visszafizette. A regisztráció folyamatát bizottság, társadalmi kontroll ellenőrizné. Péterfalvi Attila, adatvédelmi ombudsman úgy véli, mivel negatív adólista jelenleg is van, a bankok pontosan tudják, kik nem törlesztik a tartózásukat, így semmi szükség arra, hogy a hitelintézetek a meglévő szerződések információi alapján az összes kölcsönigénylőről listát vezessenek. Véleménye szerint nincs bizonyíték rá, hogy a fizetőképes ügyfelek kedvezőbb feltétellel juthatnának kölcsönhöz. A szakma azonban másképp látja a helyzetet.

A PSZÁF, a MEH vagy a bankszövetség tagjai úgy vélik, ha a bankok számára rendelkezésre állna az ügyfelek hiteltörténete, akkor jövedelemalapon nagyobb mértékben lehetne kölcsönhöz jutni.

Az Országos Fogyasztóvédelmi Egyesület is kezdetek óta támogatja a pozitív adólista létrehozását. Állításuk szerint sokkal célravezetőbb lenne, ha a bankok azt döntenék el, hogy a potenciális ügyfelük meglévő hitelállománya mellett adna-e neki további kölcsönt vagy sem, cseréli-e kölcsönét a jelenleginél kedvezőbbre vagy sem. Ezzel ugyanis elkerülhetők lenne, hogy trükközéssel vagy más módon igyekezzenek hitelhez jutni a negatív adólistán szereplők. Nem örömteli, de tény: a hazai pénzügyi kultúra nem igazán jó, s szép számmal vannak olyanok, akik nem tudják megfelelően felmérni lehetőségeiket, könnyen túlvállalják magukat.

A jó adólista illeszkedik az Európai Unió által régóta szorgalmazott felelős hitelezés gondolatához. Ez pedig csak akkor valósulhat meg, ha a hitelintézetek alaposan meggondolják, milyen háttérű embereknek, illetve családoknak nyújtanak hitelt. Miközben a jelenlegi, negatív szemléletű lajstromon szereplők az adósság visszafizetését követő 5 esztendőn át hitelképtelenek, addig az új szemléletű lista megléte esetén már közvetlenül azt követően is igényelhetne eredményesen kölcsönt bárki, miután visszafizette tartozását, még akkor is, ha ez nem a megadott határidőre tette.

A kormány és a bankok szakértői közötti megállapodás alapján a bankok számára kötelező lesz a listához való csatlakozás, mert csak így garantálható az adatbázis teljessége. Biztosan lesz úgynevezett ösfeltöltés, amely a lakossági ügyfelek régi hiteleinek adatait visszamenőlegesen rögzíti majd.

3.7. A lista bevezetésének pozitív hozadékai, illetve lehetséges hátrányai

A bankok adatbázisait összekapcsoló, teljes körű lakossági adósnnyilvántartás megszületésének számos kedvező hatása lehet a pénzüpiaci szereplők szerint:

- Olcsóbbá válhatnak a hitelek.
- Gátat lehet szabni a családok túlzott eladósodásának.
- A hitelkihelyezés kockázata csökkenhet.
- Csökkenhetnek a kamatlábak.
- A bankok az adós ügyfelekről szóló információk megosztásával bizonyos ügyfélcsoportoknak kedvezőbb ajánlatokat tudnak majd tenni.
- Megállítható a mai tendencia, miszerint a fizetőképességtől egyre inkább elválik a hitelfelvétel.
- Megváltozhat az a gyakorlat, mely szerint, ha valaki nem kap hitelt, a bankok nem tájékoztatják az elutasítás okáról.

Hátránya:

- Adatvédelmi szempontból aggályos lehet az önrendelkezési jog biztosítása.

3.8. Elmélet és gyakorlat

A hitelcsőd-szám (default rate) mérséklődése az elméleti és empirikus irodalomban visszatérő és többszörösen bizonyított tény. Az első - és azóta is legtöbbször hivatkozott elméleti modell - Jappelli és Pagano 1993-as tanulmánya megmutatta, hogy az információ megosztása (az adósnnyilvántartó rendszerek léte) a lakossági piacon csökkenti az adósok nem-teljesítési rátáját, növeli a versenyt, és fogyasztói többletbe vezet. A hitelezés terheinek egyértelmű csökkenése, avagy a hitelezési volumen alakulása már megosztotta az elemzőket: nem állíthatjuk, hogy ezzel kapcsolatban teljesen egységes az elméleti és empirikus állásfoglalás. Mindenesetre, az azóta terjedelmesre duzzadó szakirodalom inkább az információ-megosztás pozitív hatásait, a fogyasztói többlet megjelenését támasztja alá.

Ez is indokolja, hogy Magyarországon is mindinkább a fogyasztók érdekeit szolgáló bankok közötti információ-megosztásra és a teljes lista létrehozása felé fordult a szakma figyelve. A 2007-es év során számos vita és kutatás zajlott a témában, és a média is felkapta.

Egyre több cikk jelent meg a pozitív adóslistával kapcsolatban, és egyre többen szólaltak fel létrehozásának fontossága és elengedhetetlen szükségessége mellett.

III. Consumer Registries in the United States

Akos Rona-Tas, University of California, San Diego

1. Structure of the market

In the U.S. credit information is inexpensively available about almost every individual, and business except for the smallest ones. Unlike in some other countries, where credit registries record credit of any kind (over a certain limit), for historical reasons,⁶ the U.S. credit reporting market is sharply divided between business and consumer registries. The largest information broker of business credit information is Dunn and Bradstreet Corporation which commands 90 percent of that market and it is also a multinational company with operations all over the world. Its closest competitor is Experian's business credit bureau, another international player. In addition, there are industry groups that collect and distribute credit information about firms.

The structure of the *consumer* credit information market is different. Even though there are about a thousand consumer credit reporting agencies,⁷ the credit information market is dominated by three private credit registries: Experian, Equifax and TransUnion. The Big Three have files on over 90 percent of the adult population.⁸ The three are of the same size and their data largely overlap. In most cases, they provide the same information and even their methodology of calculating aggregate scores from the files is the same. In fact, the only reason to have three of them rather than one is to insure competition in service delivery. The credit bureaus gather full records of every loan transaction. They run a full reporting system and their files are not restricted to negative information only.

Consumer credit bureaus are part of a larger group of "consumer reporting agencies."⁹ The other agencies provide information about specific individuals for market transactions

---

⁶ In the business credit information market, Dunn and Bradstreet has enjoyed a strong first mover advantage and new entrants preferred to limit themselves to the consumer market. Moreover, the separation of the two types of information is not difficult except for small businesses where personal and business investments and property cannot be clearly separated. In the U.S., banks historically have been reluctant to share their small business data with other banks and therefore, until recently, removing this gray zone from registries (Miller 2003 p. 45-46).

⁷ We use the term 'credit reporting agency,' credit bureau,' and 'credit registry' interchangeably.

⁸ According to a 1997 survey, there were 1000 companies in the business employing 22,000 people. The small, local credit reporting companies mostly either license or sell their data to the Big Three.

⁹ Here is the legal definition from the Fair Credit Reporting Act 2006: "The term "consumer reporting agency" means any person which, for monetary fees, dues, or on a cooperative nonprofit basis, regularly engages in whole or in part in the practice of assembling or evaluating consumer credit information or other information on consumers for the purpose of furnishing consumer reports to third parties, and which uses any means or facility of interstate commerce for the purpose of preparing or furnishing consumer reports. " The umbrella organization

other than lending and borrowing money, although they often complement their data with credit scores.

Companies that compile reports on consumers for other than credit have been designated by Congress as “nationwide specialty consumer reporting agencies.” These agencies compile reports about:

- Medical conditions (for example, the Medical Information Bureau (MIB) report see HU<http://www.mib.com>/UH) – their main source of information is medical insurance applications
- Residential or tenant history and evictions (for example, the Unlawful Detainer (UD) Registry see HU<http://www.residentscreening.com>/UH) – their main source of information is court records on eviction cases
- Check writing history (for example ChexSystems, see HU<http://www.chexsystems.com>/UH) – their main source of information is banks
- Employment background checks (e.g. The Work Number, see HU<http://www.theworknumber.com>/UH) – their main source of information is employers
- Homeowner and auto insurance claims (for example, Comprehensive Loss Underwriting Exchange or CLUE reports) – their main source of information is insurance companies
- Criminal records and civil suits – their main source of information is court and police records

All of these together are regulated under the Fair Credit Reporting Act (FCRA) and overseen by the Federal Trade Commission (FTC). Unlike the credit bureaus, most of the “nationwide specialty consumer reporting agencies” collect and report negative information only. Many of these reporting agencies use credit data from the Big Three. Some agencies, but not the credit bureaus, do offer “investigative” consumer reports that include “information on a consumer's character, general reputation, personal characteristics, mode of living. Investigative reports are obtained through personal interviews with neighbors, friends, or associates of the consumer reported on or with others with whom he is acquainted or who may have knowledge concerning any such items of information” (FCRA 2006 §603(e)) in addition to culling various databases and registries. Investigative reports, however, cannot contain factual credit information.

---

of consumer reporting agencies is the Consumer Data Industry Association <http://www.cdiaonline.org>. They claim 300 members.

2. The information stored by the Big Three

2.1 *The credit file*

In 2004, the Big Three each kept files on about 210 million individuals and 1.5 billion credit accounts (Avery et al 2004). They generate over 1 billion credit reports annually, mostly for lenders, employers and insurers. Consumers receive only about 16 million reports a year. They collect information from lenders of all kind: commercial banks, mortgage companies, credit card companies, retail stores with installment programs or store issued credit cards, large manufacturers of consumer durables, such car companies, that supply their own program of purchase loans or large employers who lend money to their employees etc. Lenders participate in reporting on a voluntary basis without financial compensation. The bureaus also gather information from collection agencies, utility companies, medical insurers, governmental agencies, court records, third party intermediaries etc. These contributions are also voluntary or, as in the case of government agencies and court records, they are provided under rules of public disclosure. The data on credit are gathered monthly and it takes one to seven days to update the files. Reporters submit data on-line or on CD-ROM. The bureaus use a standard format for data transfer, but because reporting is entirely voluntary, (i.e. no state or federal law requires them to report data or to use a certain format) completeness and frequency often vary. Each bureau receives over 2 billion items of information each month.

The credit records compiled by the Big Three include four sections. There is a section containing personal information, such as one's name (including the various ways it has been misspelled), current and past addresses and the type of the buildings where one has lived (apartment building vs. single family home), the name of current and past employers, date of birth, and spouse's name.

Then there is a section covering the person's credit history. It consists of the name of the lender, the time when the account was opened, the type of credit extended, the status of the account (open or closed) and whether payments were made on time, the detailed payment history, and the credit limit or the amount borrowed. It also may include information about utility payments and medical bills. These last two usually appear only as negative information, although some utility companies report like lenders and furnish positive data as well.

In the next part, there is a history of inquiries. This is further subdivided into two categories. First there are the inquiries that involve various applications where the request for information was made with the knowledge and consent of the person of the record. For instance, when one decides to apply for a mortgage, the bank requests a credit report to see whether to lend to the applicant and if so, what terms the lender can offer. The name and address of inquiring bank as well as the date of the inquiry is displayed in this category regardless of whether the inquiry is followed up by an actual transaction. In the next category, those inquiries can be found that happened without the person's authorization. The law permits anyone with a "permissible purpose"¹⁰ to obtain information about anyone without the knowledge of the person. The most common inquiries of this type are the ones by lenders and insurers pre-screening potential clients. Prescreening is followed by "pre-approved offers." Another common inquiry not initiated by the individual is when lenders who have an open account with the person review the general financial situation of their client. These inquiries are reported only to the subject of the record and they are not part of the credit report.

The last section on the credit record includes information culled from public datasets such as court or police records and can contain liens, bankruptcy, arrests, delinquent child support payments, garnishment of wages, foreclosures etc.¹¹ The Big Three reports civil court judgments only when there was a monetary judgment against the person.

2.2 The bureau's credit score

The Big Three also generates and sells credit bureau scores. In fact, these scores are central because most lenders look at these scores exclusively and ignore the rest of the report altogether. The scores until recently were called the Fair Isaac Co. or FICO scores.¹² All three bureaus bought the same technology from FICO, but scoring was developed separately for each bureau, so scores can vary within a narrow range across bureaus depending on

---

¹⁰ See below for more detailed discussion.

¹¹ Much of the public record information is now available on the internet through search programs like peoplelookup.com where, for a fee, one can obtain a wealth of private information about anyone, including their criminal record, property ownership, names and addresses of their neighbors, civil judgments, residential history, satellite images of their neighborhood and their street etc.

¹² The main statistical tool in all three cases is the logistic regression that predicts non-payment by using a set of predictors (see below). But there are multiple ways of handling missing data, other data problems (see further below) and accounting for "thin files" (i.e. files having very few transactions or covering only a short time period).

discrepancies in the datasets and small differences in the technology.¹³ The FICO score is a statistical score designed to summarize the credit history information in an account. The score is between 300 and 850 and a high number means the person is likely to be a good borrower in the future. Almost half (48%) of the population has scores over 700. A credit score over 620 is considered a sufficient score and under this value lending is referred to as “sub prime.” The exact calculation of the credit score is proprietary secret, but FICO discloses the following information. Their score is based on:

Payment History (35 %)

- Account payment information on specific types of accounts (credit cards, retail accounts, installment loans, finance company accounts, mortgage, etc.)
- Presence of adverse public records (bankruptcy, judgments, suits, liens, wage attachments, etc.), collection items, and/or delinquency (past due items)
- Severity of delinquency (how long past due)
- Amount past due on delinquent accounts or collection items
- Time since (recency of) past due items (delinquency), adverse public records (if any), or collection items (if any)
- Number of past due items on file
- Number of accounts paid as agreed

Amounts Owed (30%)

- Amount owing on accounts
- Amount owing on specific types of accounts
- Lack of a specific type of balance, in some cases
- Number of accounts with balances
- Proportion of credit lines used (proportion of balances to total credit limits on certain types of revolving accounts)
- Proportion of installment loan amounts still owing (proportion of balance to original loan amount on certain types of installment loans)

Length of Credit History (15%)

- Time since accounts opened

---

¹³ A study of by the Consumer Federation of America found that credit scores from the Big Three can vary in ways that can matter substantially to individual customers. They claim that ” one out of every three files (31%) had a range of 50 points or greater, and one out of twenty reports had a range of 100 points or greater (5%). The average range between high and low scores was 43 points (median range was 36). Because lenders use cutoff thresholds, small differences can translate into substantial losses (or gains) for customers.

- Time since accounts opened, by specific type of account
- Time since account activity

New Credit (10%)

- Number of recently opened accounts, and proportion of accounts that are recently opened, by type of account
- Number of recent credit inquiries
- Time since recent account opening(s), by type of account
- Time since credit inquiry(s)
- Re-establishment of positive credit history following past payment problems

Types of Credit Used (10%)

- Number of (presence, prevalence, and recent information on) various types of accounts (credit cards, retail accounts, installment loans, mortgage, consumer finance accounts, etc.)

Recently, the Big Three introduced a new score they developed together. The VantageScore was built by pooling the data from the Big Three and creating a single statistical algorithm. Yet, while the weights will be identical, if the applicant's file is not uniform across bureaus, the final score may differ slightly. The VantageScore, which ranges from 501 to 990 with a national average of 736, is constructed as follows:

Payment History (32%)

- timeliness of payment and default

Credit Utilization (23%)

- Proportion of credit available that is used

Balances (15%):

- The total of current and delinquent account balances

Depth of Credit (13%)

- The length of credit history and the mix of credit types

Recent Credit (10%)

- The number of recently opened credit accounts and credit inquiries

Available Credit (7%)

- The total amount of credit available.

Neither the FICO score nor the VantageScore contains sociological variables, not even income or homeownership, only data credit behavior.¹⁴ One aspect of these credit scores that has proven to be controversial is the use of inquiries as part of the score. Prescreening inquiries are not used in the calculations, nor are those generated by periodic reviews by current creditors with whom the person has an open account.¹⁵ But the other inquiries, where the subject of the account was actively involved, are included in the credit score. In general, having a large number of inquiries counts against the person on the theory that any inquiry not resulting in credit extended should count as a rejection. Everything else being equal, a person who was denied credit should be a worse prospect than one who always gets the loan he applies for.

Consumer advocates had pointed out that the argument is based on the false premise that inquiry without credit is always the result of a negative decision by the lender. They had argued that customers often search for the best rates available looking at multiple options until they choose one rejecting competing offers. In those cases, it is the client who rejects the lender and not the other way around, and the score punishes people for “rate shopping.” FICO claims that its score addresses this problem by counting mortgage and car loan inquiries in a concentrated period as a single inquiry.

The predictive accuracy of credit scores is very hard to establish. Because the technology is proprietary, no peer reviewed test of FICO scores is available. Most statistical analyses are from FICO itself. Lenders often use their own credit scoring models, which includes credit bureau information or even the credit bureau score but additionally, they make use of information provided by the applicant on the application form.

Until recently, the credit score was not disclosed to the borrower unless he was denied credit. This meant that consumers with good test scores could not use their high scores bargaining for better grades. In 2001, the state of California passed legislation that made it mandatory for lenders to disclose credit scores regardless of the outcome of the application. This opened a floodgate and now anyone can buy his credit score for about \$10 from any of the Big Three.

---

¹⁴ This kind of score is called the “behavior score.” Banks in Hungary use “generic scores” which includes sociological characteristics.

¹⁵ Debt, especially mortgage debt, is often bought and sold. Even though debt is sold bundled in a portfolio, the buyer of the debt usually requests a credit report on some of the debtors before making the purchase. This inquiry is also omitted from the credit score and so are not credit related inquiries.

2.3 Information deleted

Information does not stay on record forever and, it is periodically deleted from the credit registry according to the following rules.

- Delinquencies (these are late payments of 30 – 180 days) can remain seven years from the date of the initial missed payment.
- Collection accounts remain seven years from the date of the initial missed payment that led to the collection. When a collection account is paid in full, it will be marked "paid collection" on the credit report but it still kept.
- Charged-off accounts remain seven years from the original delinquency date, even if payments are later made on the charged-off account.
- Closed accounts that are no longer available for further use with delinquencies remain seven years from the date they are reported closed, whether closed by the creditor or by the consumer. Positive closed accounts (accounts that owe money) remain for 10 years.
- Lost credit card will continue to be listed for two years from the date the card is reported lost if there are no delinquencies. Delinquent payments that occurred before the card was lost are reported for seven years.
- Chapters 7, 11, and 12 bankruptcies remain for 10 years from the filing date. Chapter 13 bankruptcies remain seven years from the filing date.¹⁶ Accounts included in bankruptcy will remain seven years from the date they were reported as included in the bankruptcy.
- Child support judgments remain seven years from the date the judgment is filed.
- Civil and small claim judgments remain seven years from the date the judgment is filed.
- Unpaid tax liens remain 15 years from the filing date. Paid tax liens remain seven years from the paid date of the lien.
- Most inquiries listed on the credit report will remain for two years. All inquiries must remain for a minimum of one year from the date the inquiry was made.

---

¹⁶ There are various ways of going bankrupt in the United States. Chapter 7 of the Bankruptcy Law requires the debtor to hand over all his non-exempt property to cover his debt and gets a fresh start even if the debt is more than the value of the forfeited property. Chapter 13 bankruptcy is a reorganization of the debt obligation, the payment is rescheduled, but the debtor must pay off the entire debt. Chapter 12 is similar to 13 but it is designed for family farmers, while Chapter 11 is almost exclusively used for corporate bankruptcy.

There are certain types of information that can stay on the record indefinitely. Those include any applications for credit or life insurance or actual credit transactions involving more than \$150,000 (i.e., most mortgages) and information about a job with a salary over \$75,000.

2.4 Data quality

The value of credit registry data depends on its quality. Data must be accurate, complete and timely, but quality comes at a cost born by both the lenders furnishing the information and the registry processing it. There are two types of errors one should worry about. The type I error, the false positive, occurs when a person who should not receive credit does because some negative information is missing from the registry. The type II error, the false negative, happens when bad information is mistakenly entered or good information is omitted and the person who should receive credit does not. Because creditors who provide information are more eager to punish bad borrowers than to reveal information about good ones which can result in the cherry-picking of their best customers by other lenders, and because lenders who use the information tend to worry more about default than opportunity cost, they try to avoid type I errors. Therefore, one would expect more erroneous reports of delinquencies than undue omissions of bad behavior. Yet banks often do not report minor lapses (often up to 90 days) in payment to keep existing clients who are profitable overall creating a greater danger of type I error *for others*.

Customers are more concerned about type II errors. Customers want to borrow and therefore do not mind if some of their missed payments stay out of their records but they are unhappy when false negative information gets in them. They have not just the incentive to spot errors but also they are the best qualified to do that. Customers are not part of the data reporting and processing system, therefore they must be drawn in through a mechanism that allows them to dispute bad credit information. The Consumer Credit Reporting Reform Act of 1996 required for the first time to give applicants if requested a copy of their own record after an adverse action. Since 2003, the Fair and Accurate Credit Transactions Act requires the bureaus to make one free credit report available to all consumers each year from each bureau, and they can be obtained from a single website for all three.¹⁷ In fact, today the Big Three encourage people to check their credit records (which costs money after annual free report)

---

¹⁷ In a cross-country survey, Miller (2003) found that 25 of 43 private bureaus offered free credit reports to consumers as a means of correcting errors.

and, for a fee, they offer monitoring services that warn people when something negative is posted on their account.¹⁸ There is a formalized dispute process by which consumers can correct errors in their records. The registry, unless it judges the complaint frivolous, must investigate each claim by handing the complaint and any evidence supplied by the consumer to the party that furnished the disputed information usually within 5 days. The furnisher then must review the claim and the evidence and conduct its own investigation and report to the registry. The registry in turn sends a written report to the consumer with the details of the investigation and the changes in the record if any usually within 30 days of initiation of the complaint.¹⁹ The registry then if requested by the consumer must notify recent recipients of the consumer's credit report about the changes. If the consumer is unsatisfied with the result, it can add a statement to the file disputing its accuracy.

Aggregate data presented in 1989 by the Associated Credit Bureaus²⁰ about its members show that consumers requested some 9 million credit reports, or about 2 percent of the 450 million reports generated annually at that time. They disputed about 3 million of those reports and about 2 million were altered in the verification process.²¹

Another study by a consumer advocate group (Cassady and Mierzewski 2004) asked adults in 30 states to order their credit reports and complete a survey on the reports' accuracy.²² Their key findings include:

- Twenty-five percent (25%) of the credit reports surveyed contained serious errors that could result in the denial of credit, such as false delinquencies or accounts that did not belong to the consumer;
- Fifty-four percent (54%) of the credit reports contained personal demographic information that was misspelled, long-outdated, belonged to a stranger, or was otherwise incorrect;
- Twenty-two percent (22%) of the credit reports listed the same mortgage or loan twice;

---

¹⁸ Since 2004, nationwide specialty consumer reporting agencies are also obliged to provide one free report annually.

¹⁹ If the complaint is based on one's annual free inquiry disputes must be processed within 45 days. If one paid for the report that is the basis of the grievance, the agency must respond within 30 days.

²⁰ ACB is a trade association representing consumer reporting agencies, Now ACB is called the Consumer Data Industry Association <http://www.cdiaonline.org>.

²¹ Some of these changes were the result of the routine updating of files with the most current information.

²² The study may overestimate problems for reasons of self-selection into the sample and because it accepts the person's judgment about the veracity of the information.

- Almost eight percent (8%) of the credit reports were missing major credit, loan, mortgage, or other consumer accounts that demonstrate the creditworthiness of the consumer;
- Thirty percent (30%) of the credit reports contained credit accounts that had been closed by the consumer but remained listed as open;
- Altogether, seventy-nine percent (79%) of the credit reports surveyed contained either serious errors or other mistakes of some kind.

A more recent study from 2005 by the Government Accounting Office (GAO 2005) found that 18% of those surveyed had disputed data on their records and 69% of those were subsequently corrected.

One serious problem is “broken records.” Lenders report on accounts and not on individuals, but records represent individuals. Broken records are created when accounts are mismatched with persons. There are two types of broken records: the first is where information for a person is filed in two or more separate records, as if he were two or more people, and the second is when information about two or more persons are filed as if they belonged to the same person. Matching information with people is especially challenging in the U.S. because there is no national identity card or identification number and the only unique identifier is one’s Social Security Number issued for pension and tax purposes. Even though the cards until the 1980s explicitly prohibited their use as personal identification, today it is used for this purpose by credit bureaus along with many other institutions. Moreover, in the U.S., people move often and addresses and phone numbers change quickly. In a country of immigrants, names are constantly misspelled.²³ Furthermore, as providing data is voluntary, providers often ignore requests for using the standard format. Credit bureaus use complex algorithms to match incoming information with the proper record, but still about 5 to 10 % of the records are broken. The growing problem of identity theft will result in even more broken records.

In 2004, Avery et al. of the Federal Reserve Board conducted a study on data accuracy and its effect on access to credit using a sample of credit records of 301,000 individuals. They found the following common problems:

- Twenty-nine percent (29%) of the accounts were stale (i.e. active accounts with no updated information for more than 3 months)

---

²³ The credit report of the author from Experian lists nine variants of his name. His report from Experian is filed under a wrong name and his correct name is listed as “formerly known as.”

- Almost three percent (2.7%) of the large creditors reported only negative information and failed to provide positive data
- Six percent (6 %) of large creditors do not report small delinquencies
- Some large lenders, such as Sallie Mae, the biggest provider of student loans, withholds information altogether from two of the three credit bureaus
- Credit limits, an important piece of information,²⁴ were missing from 19% of revolving accounts affecting 46 % of individuals in the sample
- Data from collection agencies are reported inconsistently (sometimes a report is filed sometimes it is not) and collection information is often duplicated when collection claims are transferred from one agency to another creating multiple derogatory information for a single offense. Medical collections – one of the most common type -- are especially problematic
- The same problem of inconsistency and duplication was found for public record items (e.g., some tax liens are reported separately, others are consolidated into a single item and reported as such, yet others go unreported). 80 % of all lawsuit information in the sample came from only two states
- The inquiries initiated by the subject almost never indicated the type of loan the applicant sought, therefore, in 99 % of the cases it was impossible to distinguish “rate shopping” from rejections.

Overall, the authors found that the effect of these data problems is unlikely to be large for the entire population except for the effect of missing credit limits and the problems with collection information. One should add to this, that clients are penalized for rate shopping. The reason why the authors find little overall effect is because most people have several accounts and the effect of bad data on one is usually diluted by the others. But it is also because the overall effect (or the lack of it) is an average and it raises the credit score for some and lowers it for others.

One important point that must be kept in mind is what one may call the ‘asymmetry of aggregation.’ The asymmetry of aggregation means that consequences affect people at the individual level and banks at the aggregate level. Thus while clients care how the aggregate of their accounts influences their overall credit worthiness, banks care how the aggregate of their

---

²⁴ Calculation of credit utilization depends on knowing the credit limit. If someone has a balance of \$1000 on a credit card with a balance of \$1000 will be judged differently than someone who has the same outstanding amount with a credit limit of \$100,000.

clients' creditworthiness influences their overall portfolio. In other words, if someone is overcharged for a loan because the record shows him less creditworthy than he is, it is little consolation for him that there is someone else whose record errs in the opposite direction. For the bank, however, undercharging some customers makes little difference overall, if other customers are willing to pay more than they should.

The authors also observe, however, that the overall effect of bad data varies for different social groups. The ones that are most hurt by bad data are the young, the poor, the minorities and those with lower credit scores and thinner credit files (321).²⁵

The existence of three bureaus gives some protection against some of the errors. If some information is missing from a registry it may find its way to another. Records broken in one database may be correct in the others. Yet the nature of reporting is such that errors tend to be consistent across registries. Moreover, while errors of omission (missing information) in one registry are easier to correct with data from the others, errors of commission (inclusion of incorrect information) are harder to rectify.

3. The use of the registry

The credit registry is used most frequently, but by no means exclusively, by lenders. Other heavy users of credit bureaus are insurance companies, employers and landlords, as well as electric utilities and cell phone companies.

3.1 Creditors

Creditors request credit reports for the following purposes:

- To screen applicants: they want to judge an actual application,
- To review existing clients: To check on the overall indebtedness and payment behavior of existing clients
- To appraise debt before purchase: debt (especially, mortgage) is often sold by the original creditor to get it off its balance sheet. This is done routinely even when the debt

---

²⁵ In other words, because clients aggregate over accounts, clients with fewer accounts are less able to dilute the effect of a mistake on one account. But if they have a large portfolio of accounts, they are – to some extent – are protected by aggregation, the way banks are protected by aggregation of clients.

performs well, because this allows the seller to issue new loans. The buyer then may scrutinize the financial health of the debtor to assess the current riskiness of the loan.

- To pre-screen markets: to better target customers with (“pre-approved”) credit offers.

Prescreening works in one of two ways: a creditor or insurer sets some criteria, like a minimum credit score, and asks a credit bureau for a list of people in the bureau’s database who meet the criteria; or a creditor or insurer provides a list of potential customers to a credit bureau and asks the company to identify people on the list who meet certain criteria. The pre-approved offer is then sent to everyone included in the inquiry. The actual offer is given only after the normal application process ran its course. If the lender or insurer decides against the loan or insurance in the light of new information that emerged from the application, it still tenders an offer but with terms so disadvantageous that no person would take it.

The special status of pre-approved credit offer inquiries is partially rooted in the voluntary nature of information sharing. To give an incentive for lenders to contribute to the registry, the Big Three allows the pre-screening of potential customers only to lenders who supply data to the bureau on their existing clients (Furletti 2002 p.9).

3.2 Insurance companies

Since the late 1980s, insurance companies include credit bureau information in their calculations to establish insurance premiums. Currently, over 90 % of insurers employ credit history in their decision in some way. It is mostly used for automobile and home insurance. Somewhat surprisingly, insurance companies use the credit registry like lenders do. They request credit histories which are then processed through a scoring mechanism, called insurance scoring that is similar to credit scoring. In the case of the Big Three, the technology for insurance scoring just as for credit scores is provided by Fair, Isaac Co. The main difference between credit and insurance scores is the outcome of interest. While for credit scores credit histories are modeled to predict delinquencies, for insurance scores, the credit histories are used to calculate expected future insurance claims. Because insurance claims are not recorded by the credit bureaus, insurance companies must build their own data set matching credit history from the bureaus with insurance claims in their own data bases.

Why do insurance companies use credit history rather than accident histories from the Motor Vehicle Registry (MVR), crime statistics or insurance claim history (the CLUE

reports)?²⁶ The main reason is that statistical correlation between a person's credit history and future insurance claims appears to be higher than the correlation between his accident history and future claims. This seems puzzling and the insurance industry offered a series of possible reasons.

One set of explanations speculates that the credit score captures certain personality traits that are related to insurance related behavior. They claim that people with good credit history are both more responsible and stable and as a result, they drive more cautiously and are more prudent in general. One must keep in mind, that insurance claims and actual accidents are not the same. There are accidents without claim, because people don't claim all accidents for various reasons, for instance, to keep their premiums down. These accidents are invisible to the insurance companies. Then there are claims without accident; these are false claims. The credit score predicts claims and not actual accidents, therefore, another possible explanation for the correlation is that people who don't pay their loans are the kind of people who cannot leave an accident unreported or who make false and therefore more numerous claims.

Another explanation points out the poor quality of alternative data sources. Studies show that Motor Vehicle Registries are inaccurate missing 10 to 20 percent of traffic violations (Hartwig 2003, p.8). F²⁷ So the credit record – based on voluntary reporting – is thought to be more reliable than the records kept by the government bureaucracy (but see all the problems with data quality above).

Statistical studies on the predictive power of credit scores are unsophisticated (Kellison et al 2003, Wu and Guszczka 2003, Tillinghast-Towers Perrin 1997, Monaghan 2000, American Academic Actuaries 2002). They tend to show the correlation for group aggregates not for individuals.²⁸ This highly inflates correlation because a large portion of individual error is erased by the averages. In other cases, studies use enormous samples of individual cases to find statistically significant relationships but say nothing about goodness of fit statistics or the net contribution of credit history to overall prediction.²⁹

---

²⁶ There are a series of court cases where customers question the legality and logic of using credit information for setting prices in an area that seems completely unrelated to credit but so far with little success. In its latest, June 4, 2007, ruling the Supreme Court *Safeco v. Burr* decided that insurance companies do not even have to disclose if an applicant received a worse rate or was turned down because of his credit score.

²⁷ It is not clear how this fact was derived.

²⁸ For instance, they present the average loss ratios for credit score groups and correlate those averages with the midpoints of the groups.

²⁹ In a large enough sample, any correlation, no matter how small, can be shown to be significant.

3.3 Landlords

Landlords routinely check credit records of prospective renters. They want to know if the applicant who wants to rent their house or apartment is in good financial health and if he manages his finances reliably. A large indebtedness indicates that the tenant is already in financial difficulty and therefore he is more likely to fall behind on rent payments. Thus, delinquencies in servicing loans in the past may be a sign of delinquencies in paying rent in the future. Finally, many landlords look at credit history as a measure of character and general reliability.

3.4 Employers

Employers are also heavy users of credit registries. The FCRA stipulates that they must receive written consent from the person involved. Employers often use credit histories to decide on new hires but they can inquire about current employees for any reason (but, again, only with their consent). An employer receives the standard credit report, except the date of birth is omitted.³⁰ At hiring, the credit history in certain cases is only one part of a more complex background check that may include the verification of educational credentials (not included in the credit file), employment history (only the name of the employer is included but not position) and even an investigation of civil and criminal judgments against the applicant and medical history (some of which may be part of the credit file). The employer, therefore, often uses multiple consumer reporting agencies, not just credit bureaus.

3.5 Other users

There are other users that the credit registries. Here we list only two: electric utilities and cell phone companies. Electric utilities and cell phone companies, like landlords, want to find out the reliability of potential customers and whether they are under financial pressure from creditors, which may jeopardize their ability to pay their bills promptly.³¹ They request a credit report before they turn on the service.

---

³⁰ This is to prevent age discrimination.

³¹ In fall of 2004, a large utility company in Texas, TXU, began to set rates on the basis of their clients' credit scores.

The credit registry acts as a powerful disciplining device. It goes without saying that late payment, default on the loan or bankruptcy costs dearly in future loan applications. But a small delinquency on one account can generate punishment on other accounts by other lenders, forcing borrowers into a vicious cycle of debt. Because lenders can check on credit records of existing clients without their permission, skipping a few credit card payments will result not just in higher rates and penalties on the card in question, but on other cards by other lenders as well.³²

But the use of credit information beyond lending makes not making payments on time even more dangerous. A bad credit record can ruin one's chances of getting a job, finding a decent apartment, getting certain services and will inevitably result in higher insurance premiums. In the U.S. the top three reasons for bankruptcy are losing one's job, falling sick and getting a divorce (Sullivan et al. 2000), so it is easy to see how one instance of misfortune can be amplified into a spiral of disasters.

4. Data privacy

Data privacy is regulated by the Fair Credit Reporting Act. First passed in 1970, and amended in 1996 and 2003, the FCRA is to protect the privacy of consumer report information and to guarantee the accuracy of consumer reporting. It describes the legitimate or "permissible purposes" for the use of credit registries.

- Data can be provided only
  - In connection with a credit transaction;
  - For employment purposes;
  - In connection with the underwriting of insurance;
  - In connection with determining eligibility for a license or other government benefit;
  - In connection with valuing or assessing the credit or prepayment risks associated with an existing credit obligation;
  - In connection with any legitimate business need related to any business transaction initiated by the consumer or to review an account to determine whether the consumer continues to meet the terms of the account.

---

³² The terms of fixed rate loans cannot be altered unilaterally. Credit card contracts, however, stipulate that rates can be changed by the bank on a 15 day notice for no reason.

- In response to a court order;
- In response to a request by the head of a child-support enforcement agency
- In cases involving national security.

Within these boundaries, in essence, it is up to the credit bureau to decide who to give personal information and its only obligation is to disclose its action after the fact. There are two exceptions. One is that employers always must have written consent from future or current employees to receive their reports. The second exception has to do with another law, the Americans with Disabilities Act of 1990, that reinforced the confidentiality of personal medical information. Providing data from credit registries that reveal medical information also requires written consent. In practice many of these also involve prior consent. For instance, landlords routinely include a consent clause on rental applications that states that the landlord can request the applicant's credit report, but it is not strictly necessary if the landlord can prove that the person in question applied for a rental.

Further, the FCRA established the following measures for the protection of the consumers:

- Adverse action notification

Consumers must be told if information from the registry is used against them.

- Disclosure of one's own credit report to upon request.

Credit reporting agencies must give the subject of the record a copy of his record with proper identification. Everyone is entitled to one free report from each consumer reporting agency per year.

- Criminal liability for knowingly reporting erroneous information and obtaining information under false pretenses.

Obtaining a report by deception, called "pretexting," can also carry serious penalties.³³

Consumer reporting agencies are legally liable for *knowingly* reporting false information. Proving that the agency knew the information was wrong is very difficult, however.

---

³³ In 1989, a journalist from Business Week obtained the credit report of then Vice-President Dan Quayle under the pretext that he was offering him a job. The publisher of the paper was fined for \$7,500 (Hunt 2005 p.28).

- Process for disputing information.

There is a process set up to dispute information in one's file (see above). If the results of the process are not satisfactory to the person, he can add a statement to his file explaining the matter. While the information is in dispute with one of the credit bureaus the data must be submitted to any other credit registry with a note indicating the dispute.

- A schedule of deleting information.

In general, negative information that is more than 7 years old (10 years for bankruptcies) must be removed from the record. For details see above. This schedule can be overwritten by state laws. For instance, in California arrest records and misdemeanor information must be removed after seven years while FCRA allows them to stand indefinitely.

- Opting out from marketing lists

One can request to be removed from marketing lists. This stops unsolicited, pre-screened offers using credit registries as targeting device.

- Rights in case of identity theft.

Identity theft is on the rise. A 2003 Federal Trade Commission study estimates that about 10 million Americans suffered identity theft in that year. Most were related to credit card theft or fraud (FTC 2003). FCRA specifies special rights for victims of identity theft. They can put a fraud alert on their accounts indicating that their record has been compromised by fraud. Certain states allow people to place a security freeze on their credit files. Security freeze prevents any reporting and it is intended to combat identity theft.

5. Laws regulating credit registries

The laws must balance the interest of three parties: the consumer, the lender and the credit bureau. Consumers who borrow are interested in getting credit (at desirable rates), being protected from unjust discrimination, predatory lending and collection, inaccurate derogatory information, and the abuse of their personal information. Lenders are interested in avoiding delinquent borrowers and finding new ones who pay properly, as well as receiving accurate and complete information in a timely manner from the credit bureaus. Credit bureaus that

trade in information are interested in receiving accurate and complete data in a timely manner from the lenders. While borrowers depend on lenders, and vice versa, and lenders depend on the credit bureaus and vice versa, borrowers depend on the credit bureaus but credit bureaus do not depend on borrowers.

There are a series of federal laws that regulate the operation of credit registries. Here we list the most important ones.

The **Fair Credit Reporting Act (FCRA)** (codified at 15 U.S.C. § 1681 et seq.) is a law that regulates the collection, dissemination, and use of consumer credit information. This is the most important law. It has been altered significantly since 1970. The latest amendment was in 2003.

The **Fair and Accurate Credit Transactions Act of 2003 (FACT Act or FACTA, Pub.L. 108-159)** was passed as an amendment to the Fair Credit Reporting Act, consumers can request and obtain a free credit report once every twelve months from each of the three nationwide consumer credit reporting companies (Equifax, Experian and TransUnion). In cooperation with the Federal Trade Commission, the three major credit reporting agencies set up the website www.annualcreditreport.com to provide free access to annual credit reports

The **Consumer Credit Reporting Reform Act of 1996** introduced a new information network requiring a notification system among credit bureaus in the event that inaccuracies occurred. It also explicitly permitted pre-screening.

The **Truth in Lending Act (TILA) of 1968** is designed to protect consumers in credit transactions by requiring clear disclosure of key terms of the lending arrangement and all costs. The statute is contained in title I of the Consumer Credit Protection Act, as amended (15 USC 1601 et seq.). The purpose of TILA is to promote the informed use of consumer credit by requiring disclosures about its terms and cost (Annual Percentage Rate or APR) and provides a means for fair and timely resolution of credit billing disputes.

The **Fair Credit Billing Act (FCBA) of 1986** is an amendment to the Truth in Lending Act (codified at 15 U.S.C. § 1601 et seq.). Its purpose is to protect consumers from unfair billing practices and to provide a mechanism for addressing billing errors in “open end” credit accounts, such as credit card or charge card accounts.^{HU}^U

The **Fair Debt Collection Practices Act (or FDCPA)**, 15 U.S.C. § 1692 et seq., is a United States statute added in 1978 as Title VIII of the Consumer Credit Protection Act. This prescribes the ways defaults can be handled and reported by collection agencies.

The **Equal Credit Opportunity Act (ECOA) of 1974** is a United States law that prescribes how creditors must evaluate loan applicants, and what information they may use to

decide on credit applications. This limits the kind of information the credit registry may gather. ECOA also gave impetus for credit scoring because it effectively makes banks which use empirically derived and statistically sound (EDSS) methods, immune from discrimination suits.

The **Financial Services Modernization Act (or FSMA) of 1999** (Pub. L. No. 106-102, 113 Stat. 1338) erases the separation between the various branches of financial services. The FSMA for the first time since 1933 allows banks to engage in other activities such as investment brokering or insurance. The FSMA opened the gate to the creation of diverse financial services companies. This raised a series of issues about data protection.

The law among other things regulates the ways various branches of the same company can gather and store information and pass it from one unit engaged in one type of activity to another pursuing a different one. For instance, if a company is both a bank and an insurance company, data generated by lending can be sent to the insurance branch and can be used in insurance policy decisions. Moreover, credit registries like banks are financial service companies. Therefore, the FSMA is also relevant if a credit bureau company wants to diversify its activities or if it becomes a part of another company offering other services. The law mandates a written policy for each company that ensures the integrity and security of personal data.

FSMA requires financial institutions to provide each consumer at the beginning of their relationship and then annually with a privacy notice. The privacy notice must explain the information collected about the consumer, how the information is shared, used, and protected. The notice must also inform the consumer of his right to opt-out of the information being shared with unaffiliated parties. The unaffiliated parties receiving the nonpublic information must abide by the same terms described in the privacy notice.

The FSMA also protects against ‘pretexting’ i.e., obtaining personal information under false pretenses makes it punishable by law.

6. Federal Trade Commission

The main enforcer of these laws is the Federal Trade Commission (FTC). The FTC is a sprawling organization in charge of consumer protection and market competition.³⁴ In the consumer reporting area, it has four roles:

---

³⁴ All large mergers and acquisitions must be approved by the FTC.

- it writes the rules of implementation for the laws,
- it oversees that the laws are followed and puts violators on notice and sues them if necessary,
- it conducts policy research relevant to its jurisdiction
- it educates consumers.

According to a recent Congressional testimony (June 13, 2007), the FTC reported that in “recent years” it fined the Big Three for nearly \$3 million in civil penalties. Last year it sued ChoicePoint, one of the larger consumer reporting agencies for not properly screening who they sold information. ChoicePoint had to pay \$10 million in penalties and another \$5 million in consumer redress. The FTC also pursued several cases against lenders furnishing inaccurate data and users including two large phone companies, who failed to notify customers about adverse action they took on the basis of credit information (FTC 2007 pp.14-15).

Still, the U.S. Congress, now controlled by the Democrats, is dissatisfied with the results and its Committee on Financial Services is currently conducting hearings whether abuses in the system requires new legislation.

7. The history of the American credit reporting system

Credit reporting in the US began in the 1840s. Lewis Tappan’s Mercantile Agency, one of the first credit reporting agency in the world, founded in 1841 in New York, used local credit reporters whose job was to investigate each applicant for business loans by interviewing them and gathering information from their friends, neighbors, grocers and postmasters, people in everyday contact with the applicant (Foulke 1941; Norris 1978; Madison 1974; Madison 1975). The reporter, who often himself had the acquaintance of the applicant then wrote a report describing in detail the applicant’s character, financial situation, past and present legal problems, business acumen and everything else that could shed light on his creditworthiness. The relationship between the reporter and the community was fraught with tensions. Many regarded reporters as snitches who, by trading in trust, broke trust in the community sowing seeds of fear and suspicion.

The information from the reporters was then compiled in regular bulletins by the agency and was sold to subscribers, who initially were exempt from being reported on, and who were also networked among each other, which created the problem that they would share

the information they gleaned from the bulletins reducing the number of paying customers (Norris p.26.)

The first major consumer registry dates back to 1899 when the Retail Credit Co. began its operation. The fragmented nature of lending in the U.S. made the American credit market peculiar. On the one hand, credit was dispensed by various institutions from manufacturers and retailers to banks, thrifts and savings & loans societies. Historically, American banking itself has been very fragmented. The McFadden-Pepper Act of 1927 and the Banking Act of 1933, also referred to as the Second Glass-Steagall Act, banned interstate banking. These stayed in effect until 1994, when the Riegle-Neal Interstate and Branching Efficiency Act eased restrictions somewhat, but barriers are still formidable.

In the 1990s, a series a laws has reshaped the financial services industries, revamping its institutions including the credit registries. The Consumer Credit Reporting Reform Act of 1996 mandated that a protocol for credit bureaus to cooperate in correcting mistakes in files. It also required that credit bureaus communicate with data providers to correct inaccuracies. It also specified how different branches of the same financial services companies can communicate personal information about their clients.

Because lenders in the U.S. historically had been many and each had had only a small fraction of the market, there had been a considerable interest in information sharing. The successful creation of private credit bureaus depended partly on the fact that no large player could obstruct the pooling of information.

Furthermore, the American population has been exceptionally mobile and this mobility meant that local reputation could not be used to make borrowing decisions.

Until 1970, credit reporting was weakly regulated. Consumers, for instance, could be denied access to their files and reporting was strictly a matter between lenders and the bureau. Credit scores were a secret (except in case of adverse action) until recently.

From the beginning, lenders provided information on a voluntary basis. This system, however, began to show strains in the late 1990s when in certain areas concentration began to develop as a result of the Gramm-Leach-Bliley Financial Services Modernization Act of 1999 which to a great extent deregulated the financial sectors and opened up financial services to concentration acknowledging and accelerating already existing trends.

In the credit card market, a few large issuers began to dominate, and in 1999, some of them stopped sending information to the bureaus (Fickensher 1999). The bureaus responded by denying requests by these credit card companies for pre-screening files.

The breakdown in reporting in 1999 had a second source. Sub prime lenders, mostly dealing in mortgages also decided to hold back information. Sub prime lenders grant credit at a high interest to people with weak credit records. Customers who are forced to take these loans but pay the installments conscientiously, improve their credit rating over time and can switch to mainstream borrowers at better rates. Sub prime lenders, therefore stopped reporting to keep their good customers. Here Fannie Mae and Freddie Mac, the two federal mortgage giants that buy mortgages from the original lenders stepped in and declared that it was not going to do business with lenders who do not report to the credit registries.

The crisis in the end was averted but it revealed the fragility of the American system of credit reporting.

8. Lessons

#1. Full reporting systems can cut non-payment and bankruptcy but increases lending which may have harmful effects

There is a large literature explaining the advantages of full reporting systems. Most of it presents sensible arguments for why credit registries should be beneficial. The general consensus of experts is that credit markets function better with full-record credit registries.

Yet empirical work on the actual effect of credit registries is scarce. In their country level analysis, Japelli and Pagano (1999) found that the longer credit registries have been in operation in a country the

- a. higher is the consumer credit relative to the GNP, and
- b. the lower the proportion of non-performing loans.³⁵

There are several caveats to their analysis, which they themselves acknowledge. One of which is that the length of the presence of credit registries could be the consequence of various factors that could also drive credit behavior in each country. While they control for several such variables, they look at each country in a single time point.

In an individual level analysis, Barron and Staten (2003) found the same two effects: full system credit reporting increases lending and decreases default.

---

³⁵ Although their statistical analysis does not find full-reporting systems to be superior to black lists.

Caution is, however, in order. The two identified effects of credit registries can work against each other. While increasing the availability of credit can make access more democratic it also will bring more risky borrowers into the market. While within each group the presence of the credit registry may reduce default rates, overall, default rates may change little, because of the change in the composition of the borrower pool. In fact, Jappelli and Pagano found overall only a weak beneficial effect. Indeed, the seriousness of the recent problems in sub prime lending in the U.S. warns that credit expansion comes at a serious cost and that may offset some of the gains of the credit registry.

Full-reporting systems increase lending for good reasons, as well as bad reasons. The good reason is that lenders can better differentiate between borrowers and price loans better as well as they are able to lend to clients whose creditworthiness would remain hidden in the absence of a system credit registry. Yet there are two bad reasons too. First, banks often overestimate the predictive value registries provide and become overconfident pushing loans more aggressively than they should. More importantly, full-reporting systems give people incentives to borrow even when they do not need a loan in order to build a good credit history, so that they have a good record when they do need a loan. Unnecessary borrowing is a side effect of the full-reporting system.

To limit the ill effects of credit expansion that results from a new credit bureau, it is important to discourage predatory lending.

#2 Both type I and II errors must be of equal concern

Data accuracy is essential. Lenders are concerned with type I error (false positives) borrowers with type II error (false negatives). Credit registries are more beholden to lenders than to borrowers because they depend on lenders who are both the suppliers and users of their data. This dependence is even stronger, if, as in the U.S., lenders furnish data voluntarily and gratis. In any case, registries do not have the resources to verify the information they receive from the lenders. The proper balance of lender and borrower interests in data accuracy requires that the legislator tip the balance toward borrowers.

Annual free access to one's own credit report is one way to balance the two interests. The annual free report should include not just the raw information but any aggregate information (credit score) that the credit bureau produces. While annual free access is important, it is not enough because people cannot be expected to constantly monitor their

credit record.³⁶ Therefore, the supplier of negative information should be obliged to notify (not just warn) borrowers that it deposited negative information onto his credit record. There must be a clearly defined process for borrowers to correct erroneous information.

#3 There should be a penalty for providing incomplete or false information and for not participating in data sharing

There are good reasons for mandating that lenders furnish data to the credit registry. If lenders can easily withdraw from the registry, it is very difficult to enforce data quality. In fact, when players are of uneven size, some holding a big share of the lending market and therefore a large portion of the credit information, creating a credit registry is very difficult because the large players will not be eager to give up information. Yet mandating is not the only way to avoid these problems. Participating as data provider to the registry can be voluntary, but incentives can be structured so that staying out has serious costs. For instance, those lenders who do not supply information could be paying a much higher price for retrieving information from the credit bureau.

The completely voluntary data provision in the U.S. enabled lenders to ignore the standard data format when supplying information. It produced uneven reporting and weaker data in areas strategically chosen by lenders. In some cases, it resulted in some lenders' flat-out refusal to provide any data. U.S. registries also have to use expansively the carrot of "pre-approved offers" to keep lenders on board.

#4 Data quality must be monitored

The credit registry must be audited for data quality by the Bank Supervision or the National Bank. The report should be disclosed publicly. The absence of such monitoring is one of the weaknesses of the U.S. system.

---

³⁶ Any system that builds primarily on an informed, rational and diligent consumer of credit is doomed to failure in the foreseeable future in Hungary. Even in the U.S., with one of the longest history of consumer credit and education in personal finance, overall financial literacy is low and varies highly across social groups. (Durkin and Elliehausen 2002, Mandell 2002). A report by the non-partisan Government Accounting Office stated only less than 60 percent has ever seen his credit history and less than one third ever saw his credit score. It also found that most consumers understand the basics of credit reporting but they were unclear about how different factors can influence their credit score, that their credit report is often used by insurance companies and employers, and they knew little about the rules of dispute resolution (GAO 2006). While the system cannot rely on fully knowledgeable customers, nevertheless, it must be designed in a way that people should be able to act as informed, rational and diligent consumers if they are so inclined.

The registry should also have regular discussions with data providers about data quality issues (as the Credit Reporting Reform Act of 1996 mandates in the U.S.).

#5 The history of inquiries should be kept for the benefit of the borrower but should not be disclosed to lenders

The history of inquiries should not be used in credit decisions. The assumption that a large number of inquiries (and fewer loans on the record) means that a. the borrower was turned down by the lender, b. that he was turned down with good reason, is dubious and can discourage people from rate shopping and can trap them in another type of vicious cycle where the first couple of rejections locks him into a path of ever more likely subsequent rejections.

#6 There should be clear rules about how long information stays on record

The credit registry must balance the need to punish bad borrowers and the need to reintegrate them into the credit economy by giving them a second chance. The value of keeping one's history beyond two years is minimal for the purposes of prediction. The only reason for holding onto information beyond two years is to sanction non-payment. The length of keeping information must aim at optimizing the two goals. There should be clear and strict rules about how long information should be kept on record. Because Hungary has no personal bankruptcy protection that is comparable to the one that exists in the U.S., data should not be kept longer than they are in the U.S.

The need for deleting information should apply not just to credit and inquiry history but also to personal information. The credit registry should not be in the business of keeping the residential or occupational history of an individual indefinitely (as it does, e.g., in Poland).

#7 Principle of active consent of the borrower should be a strong precondition for releasing any information about him

Lenders should be able to check on credit files only with the active consent of the applicant. The same should apply when a lender wants to check the record of an existing client. If the lender wishes to review its borrower's record for any reason, it should get the borrower's written consent. The current practice in the U.S. that does not follow this rule allows one lender to punish a borrower, even if he is an exemplary client, for bad behavior on a loan extended by a different lender.

If the registry wishes to allow “pre-approved offers,” and let lenders look into credit records without case-by-case prior consent, it should get the active consent of the borrower to participate in such a program. While in the U.S., one has to opt out of pre-approved offers inquiries, in Hungary, the program should run on an opt-in basis.

#8 Principle of limited use

Credit information should be used strictly for credit purposes only. If non-lenders are allowed to use the credit registry, borrowers can fall into vicious cycles. In the U.S., non-payment on a loan can raise one’s car and home insurance putting additional financial pressures on the borrower. That in turn can lead to more missed payments and eventually can jeopardize one’s chances of getting a job or a rental resulting in further financial pressures.

#9 Credit scores should be transparent

If the credit bureau wishes to issue a credit rating or score, it should explain how the score is arrived at so that anyone should be able to calculate his score for himself. The secrecy surrounding the various credit scores in the U.S. is harmful and unnecessary and its only possibly defensible function is to protect proprietary rights. It is harmful, because it undermines trust and prevents proper peer review of scoring. It is unnecessary even in the U.S., because the Big Three uses essentially the same model, and keeping it secret gives them no competitive advantage.

#10 There should be strong penalties for obtaining unauthorized access to credit information

While credit registries should do whatever they can to prevent unauthorized access to personal data, the strong protection of the privacy rights of borrowers requires the deterrent effect of a strong criminal penalty just as it is in the U.S.

9. Final Comment

The U.S. system of consumer credit reporting, like all others, is based on the assumption that the consumer credit market is contained within the nation state. While this assumption may be

robust in the case of the vast and highly developed U.S. consumer credit market, it is unlikely that the small, less developed Hungarian market facing pressures from EU integration will remain self-contained. In fact, Hungarian consumers are already borrowing abroad. The EU will have to develop a common approach to credit reporting and will have to implement a system that treats the entire EU as its market from which it must gather information. The question is not if but when and how.

For Hungarian consumers not having proper credit records will be a disadvantage when a centralized European credit reporting system will emerge. Moreover, it may take a very long time until a European institution emerges. Hungary cannot simply wait until that happens.

Bibliography

- American Academy of Actuaries, Risk Classification Subcommittee of the Property/Casualty Products, Pricing, and Market Committee. 2002. "The Use of Credit History for Personal Lines Insurance: Report to the National Association of Insurance Commissioners," New York
- Avery, Robert B., Paul S. Calem and Glenn B. Canner. 2004. "Credit Report Accuracy and Access to Credit," *Federal Reserve Bulletin*, pp. 297-322.
- Avery, Robert B., Raphael W. Bostic, Paul S. Calem and Glenn B. Canner. 2003. "An Overview of Consumer Data and Credit Reporting," *Federal Reserve Bulletin*, pp. 47-73.
- Barron, John M. and Michael Staten. 2003. "The Value of Comprehensive Credit Reports: Lessons from the U.S. experience." Pp. 273-310 in Margaret J. Miller ed. *Credit Reporting Systems and the International Economy*, Cambridge, MA: MIT Press
- Cassady, Allison, Edwin Mierzwinski. 2004. "Mistakes Do Happen: A Look at Errors in Consumer Credit Reports", National Association of State PIRGs.
- Durkin, Thomas A. and Gregory Elliehausen. 2002. "Disclosure as a Consumer Protection." Pp. 109-142 in Thomas A. Durkin and Michael E. Staten, *The Impact of Public Policy on Consumer Credit*, Boston: Kluwer Academic Publishers
- Federal Trade Commission. 2003. Identity Theft Survey Report
- Fickenscher, Lisa. 1999. "Credit Bureaus Move Against Lenders That Withhold Info." *American Banker*; 12/30/99, Vol. 164 Issue 249
- Foulke, Roy A. (1941), *The Sinews of American Commerce*, New York: Dun and Bradstreet, inc.
- FTC. 2007. Prepared Statement of the Federal Trade Commission on Consumer Protection in Financial Services before the House Committee on Financial Services June 13, 2007
- Furletti, Mark. 2002. "An Overview and History of Credit Reporting," Philadelphia: Federal Reserve Bank of Philadelphia

- GAO. 2005. "Credit Reporting Literacy: Consumers Understood the Basics but Could Benefit from Targeted Educational Efforts. Report to the Congressional Committees." Government Accounting Office, March
- Hartwig, Robert P. and Claire Wilkinson. 2003. "The Use of Credit Information in Personal Lines Insurance Underwriting." Insurance Issues Series, 1 / 2, Insurance Information Institute, New York
- Japelli, T., and M. Pagano. 1999. "Information Sharing in Credit Markets: International Evidence." Inter-American Development Bank Research Network Working Paper R-371. Washington, DC, United States: Inter-American Development Bank, Research Department.
- Jentzsch, Nicola. 2003. The Regulation of Financial Privacy: The United States vs. Europe. ECRI Research Report No. 5
- Kellison, Bruce, Patrick Brockett, Seon-Hi Shin, Shihong Li. 2003. "A Statistical Analysis of the Relationship Between Credit History and Insurance Losses." Bureau of Business Research Working Paper, The University of Texas at Austin
- Madison, James H. (1974), 'The evolution of commercial credit-reporting agencies in nineteenth-century America', *Business History Review*, 48, 164-86.
- (1975), 'The credit reports of R.G. Dun & Co. as historical sources', *Historical Methods Newsletter*, 8, 128-31.
- Mandell, Lewis. 2002. "Financial Literacy in the U.S. and Efforts toward Credit Education." Pp. 149-160 in Thomas A. Durkin and Michael E. Staten, *The Impact of Public Policy on Consumer Credit*, Boston: Kluwer Academic Publishers
- Miller, Margaret J. 2003. *Credit Reporting Systems and the International Economy*, Cambridge, MA: MIT Press
- Monaghan, James E. 2000. "The. Impact of Personal Credit History on Loss Performance in Personal Lines." CASForum, Casualty Actuarial Society. Report. Washington, D.C.
- Norris, James D. (1978), *R. G. Dun & Co., 1841-1900 the Development of Credit-Reporting in the Nineteenth Century*, Westport, Conn: Greenwood Press.
- Robert M. Hunt. 2005. "A Century of Consumer Credit Reporting in America." Working Paper No. 05-13. Federal Reserve Bank of Philadelphia
- Sullivan, Teresa A., Elizabeth Warren, Jay Lawrence Westbrook. 2000. *The fragile middle class: Americans in debt* / Teresa A. Sullivan. Publisher New Haven: Yale University Press
- Tillinghast-Towers Perrin. 1997. "Credit Reports and Insurance Underwriting", *NAIC White Papers*, National Association of Insurance Commissioners.
- Wu, Cheng-Sheng Peter and James Guszczka. 2003. "Does Credit Score Really Explain Insurance Losses? Multivariate Analysis from a Data Mining Point of View," CASForum, Casualty Actuarial Society.

IV. Adósnilyvántartás az Európai Unióban

Ebben a fejezetben először röviden ismertetjük az Európai Uniónak (EU) az adósnilyvántartásra és az adós-információk bankok közötti megosztására vonatkozó irányelveit és fontosabb célkitűzéseit. Ezt követően bemutatjuk az EU három, többé-kevésbé reprezentatív országának – Angliának, Németországnak és Spanyolországnak – a bankok közötti információ-megosztással kapcsolatosan kialakult szabályozási rendszereit és gyakorlatát.

1. Az Európai Unió alapelvei az adósnilyvántartásban és az információ-megosztásban

1.1. Bevezetés

Tanulmányunkban azt vizsgáljuk, hogy az Európai Unió által alkalmazott közösségi jog milyen módon és mértékben szabályozza a tagállamokban működő hitelinformációs rendszerek működését. A három legfontosabb uniós dokumentum, amely ilyen jellegű szabályokat fogalmaz meg, a hitelintézetekre vonatkozó (2006), a fogyasztói hitelekre vonatkozó (1987, módosítva 1990-ben és 1998-ban) és az adatvédelmi (1995) irányelv. Az ezekben foglalt előírások tanulmányozása után röviden kitérünk arra is, hogy mennyire kezdődött meg a tagországok korábban egymástól elkülönült adósnilyvántartó rendszerei között az együttműködés, és ennek a folyamatnak mik az eddigi lépései.

1.2. A hitelintézetekre vonatkozó irányelv

Az Európai Parlament és Tanács 2006. június 14-én elfogadott 2006/48/EK irányelve a hitelintézetek tevékenységének megkezdéséről és folytatásáról az első EU-jogszabály, amelynek a hitelinformációs rendszerekkel kapcsolatos rendelkezéseit vizsgáljuk. Az irányelv megkísérelte uniós szinten harmonizálni a hitelnyújtó intézetek, bankok működésének szabályozását, elhárítva az akadályt az elől, hogy ezen a területen is egységes piac (single market) működhessen, illetve jöhessen létre.

Az irányelv I. melléklete a hitelinformációs szolgáltatásokat az úgynevezett *kölcsönös elismerés alá tartozó tevékenységek* közé sorolja. Mivel pedig az irányelv előírja, hogy „a

tagállamok biztosítják, hogy semmi sem gátolja azt, hogy a kölcsönös elismerésben részesülő tevékenységeket ugyanolyan módon lehessen végezni, mint a székhely szerinti tagállamban, mindaddig, amíg az nem ütközik a közjó védelmét szolgáló törvényi rendelkezésekbe a fogadó tagállamban”, ez azt jelenti, hogy a tagországok tulajdonképpen nem gördíthetnek akadályt más uniós államokban működő credit bürók letelepedése elé.

1.3. A fogyasztási hitelekre vonatkozó irányelv

A fogyasztói hitelek nyújtásával kapcsolatos uniós szabályok túlnyomó többségét *Az Európai Unió Tanácsának a fogyasztói hitelre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről* szóló, 1986. december 22-én elfogadott 87/102/EK *irányelve*, valamint ennek későbbi (1990-es és 1998-as) módosításai tartalmazzák. Az irányelv alapvető célja a fogyasztók EU-szerte egyenlő mértékű védelme volt. A jogszabály

- alapvető fogalmakat definiált, mint „fogyasztó”, „hitelező”, „hitelmegállapodás”;
- megállapította, hogy mit kell kötelezően tartalmaznia egy hitelszerződésnek;
- bevezette az *éves hiteldíj* (*annual percentage rate of charge, APR*) fogalmát, amelyet a hitelszerződésben rögzíteni kell, és meghatározta az APR kiszámításának módját is (az 1990-es és 1998-as módosítások számos technikai részletet tisztáztak ezzel kapcsolatosan).

A 87/102-es irányelv alapfilozófiája a *minimális harmonizáció* (*minimum harmonization*) volt: ennek lényege, hogy csupán a legalapvetőbb és legszükségesebb jogokat kell közösségi szinten megfogalmazni, a tagállamok pedig, ha úgy látják jónak, szigorúbb szabályokat is alkalmazhatnak fogyasztók védelmében. Az uniós országok széles körben ki is használták ezt a lehetőséget, ami azonban – az Európai Bizottság megállapítása szerint – végül már akadályozta a fogyasztói hitelek egységes piacának kialakulását. Ezért 2000 óta a Bizottság folyamatosan törekszik a *maximális harmonizáció* (*maximum harmonization, total harmonization*) elvére való áttérésre: eszerint valamennyi tagállam csak és kizárólag a közösségi szabályokat alkalmazhatná. A Bizottság ettől az egyelőre jelentéktelen mennyiségű határon átnyúló hitelfelvétel népszerűbbé válását, ezáltal a verseny fokozódását, végső célként az egységes piac létrejöttét reméli. A 87/102-es irányelv módosításáról szóló 2002-es bizottsági vázlat még szilárdan kiállt ezen célok mellett. Az ezt követő 2004. novemberi és 2005. októberi javaslatokat (az ügy jelentőségét jelzi, hogy nagyon ritkán fordul elő, hogy egy bizottsági javaslatot kétszer is átdolgozzanak) viszont már némi „felhígulás” – vagy, ahogy

ezt finoman megfogalmazzák: csak „célzott harmonizáció” (*targeted harmonization*) – jellemzi. Ezek szerint néhány terület, így például a hirdetések kötelező kellékeinek megállapítása már a tagállamok hatáskörében maradhat [ECRI (2007)].

Az ügyfelekre vonatkozó hitelinformációk bankok közti megosztásával kapcsolatosan elsőként csak a 2002-es javaslat fogalmazott meg előírásokat, magában a hatályban lévő irányelvben tehát ilyesmi még nem szerepel; ezek az előírások azonban az adósnylvántartás jóval szélesebb körű szabályozását jelentik, mint ami a hitelintézetekre vonatkozó, már tárgyalta irányelvben megjelenik. Az említett javaslat 8. cikkelyében, a maximális harmonizáció jegyében, kötelezővé kívánták tenni a tagállami központi adatbázisok (*central databases*) létrehozását – olyan országokban is, mint Nagy-Britannia és Írország, ahol hagyományosan csak magánkézben lévő credit bürok léteznek. Ezeknek pártatlan, megbízható *negatív* információkat (későn vagy egyáltalán nem visszafizetett hitelek) kellett volna tárolniuk az ügyfelekről, az adatokat *legalább* az országban működő valamennyi hitelintézettől begyűjtve. A tagállamnak lehetősége lett volna arra is, hogy az adatbázist negatív helyett teljes listássá tegye.

A javaslat 9. cikkelye a „felelős hitelezés” (*responsible lending*) szellemében valamennyi hitelnyújtót kötelezte volna a tagállami adatbázissal való konzultálásra minden hitelszerződés vagy ehhez kapcsolódó kezességvállalás előtt. Az adatbázisból kapott információkat a hitel igénylőjével is meg kellett volna osztania, lehetővé téve ezzel, hogy tudomást szerezzen a róla esetlegesen tárolt hibás adatokról és kérhesse azok kijavítását.

A 8. cikkelyben szerepelt még, hogy a konzultáció során kapott adatokat a hitelintézet kizárólag a hitel visszafizetési kockázatának felbecslésére használhatta volna fel, marketing- és értékesítési célokra nem; továbbá a kapott információt a hitelnyújtást (vagy annak visszautasítását) követően azonnal meg kellett volna semmisítenie. Az adatbázisban ugyanakkor rögzíteni kellett volna a lekérdezés tényét.

A 2005-ös módosítás visszavonta az állami adatbázis létrehozásának kötelezettségét, arra hivatkozva, hogy ez „túllépett volna az irányelv célján”; helyette csupán annyit kellene biztosítaniuk a tagállamoknak, hogy „területükön állami vagy magánfenntartású központi adatbázis működik, adott esetben adatbázis-hálózatok formájában” – ennek a kötelezettségnek Luxemburg kivételével már ma is valamennyien eleget tesznek [Jentzsch (2007)]. A hitelnyújtók ugyanakkor továbbra is kötelesek lennének valamelyik központi adatbázisból lekérni az ügyféladatokat, mielőtt hitelszerződésre vagy kezességvállalásra kerülne sor.

Hasonlóan megmaradnának az információ felhasználására és törlésére vonatkozó szigorú előírások is.

Újdonságként került be a javaslatba, hogy az ügyfél tájékoztatása a vele kapcsolatban végzett keresés eredményéről díjmentes kéne hogy legyen, valamint hogy az egyes országokban működő adatbázisoknak egyrészt a hazai, másrészt más tagállamban működő hitelintézetek számára is kötelező lenne információt szolgáltatniuk (utóbbi esetben vagy közvetlenül, vagy a másik tagország adatbázisán keresztül) – ez a *diszkriminációmentesség* követelménye. Több bizottsági dokumentum is megállapította [Bizottság (2005), Bizottság (2007)], hogy a diszkrimináció még ma is mindennapos a hitelinformációs szolgáltatók működésében, úgyhogy a 2005-ös javaslat életbe léptetése valóban jelentős változást jelentene a jelenlegi állapothoz képest.

1.4. Az adatvédelmi irányelv

Az Európai Parlament és a Tanács 1995. október 24-én elfogadott 95/46/EK irányelve a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról 2007 áprilisa óta valamennyi tagállamban érvényben van. Az irányelv

- harmonizálja a legfontosabb adatvédelmi elveket;
- szabályozza az adatvédelemmel kapcsolatos rendelkezések alkalmazását felügyelő tagállami hatóságok feladatait;
- rögzíti, hogy bármely két, az irányelvet alkalmazó tagország között nem korlátozható az adatok szabad áramlása [Jentzsch (2007)].

Utóbbi előírás természetesen az adónyilvántartókra is vonatkozik, vagyis adatvédelmi szempontokra hivatkozva senki sem gördíthet akadályt a hiteladatok más uniós országba történő továbbítása elé.

A tárolható információk kapcsán az adatvédelmi irányelv először is megállapítja, hogy – bizonyos, a hitelinformációk kezelésére nem vonatkozó speciális eseteket leszámítva – bármely személyes adat csak az érintett beleegyezését követően dolgozható fel. A tagállamok ugyanakkor rendelkezhetnek úgy, hogy azok a személyes adatok, „amelyek a faji vagy etnikai hovatartozásra, a politikai véleményre, a vallási vagy világnézeti meggyőződésre, a szakszervezeti tagságra, az egészségi állapotra vagy a szexuális életre vonatkoznak”, még az ügyfél beleegyezésével *sem* kerülhetnek feldolgozásra. Büntetőítéletekről lehet nyilvántartást

vezetni, de csak a hatóság ellenőrzése mellett; közigazgatási szankciók és polgári ügyekben hozott határozatok esetében a tagállamok rendelkezhetnek, hogy ezeket is hasonló hatósági ellenőrzés alá vonják-e.

Az adatvédelmi irányelv rögzíti az érintett azon jogát, hogy „korlátozás nélkül, ésszerű időközönként, túlzott késedelem vagy költség nélkül (...) érthető formában értesítést kapjon az adatfeldolgozás alatt álló adatokról és azok forrásával kapcsolatos minden rendelkezésre álló információról”. (Ez a hitelinformációs szolgáltatások gyakorlatában úgynevezett *credit report*ok alacsony áron történő kiállítását jelenti). Továbbá, az érintett „kérje az olyan adatok helyesbítését, törlését vagy zárolását, amelyek feldolgozása nem felel meg ezen irányelv rendelkezéseinek, különösen az ilyen adatok hiányos vagy hibás volta miatt”.

Az irányelv mindezekén kívül rendelkezik még az információ titkos és biztonságos kezeléséről is. Az adatvédelemmel kapcsolatos rendelkezések megsértése esetén kiszabható szankciók megállapítását a tagállamokra bízta.

1.5. A tagállami hitelinformációs rendszerek közti együttműködés alakulása

Bár a korábban tárgyalt irányelvek lehetővé teszik, sőt – erre irányuló igény esetén – elő is írják a más tagállamba irányuló tájékoztatást, ennek „infrastrukturális háttere”, az egyes tagországok hitelinformációs szolgáltatói közti együttműködés még gyerekcipőben jár. Ez alapvetően a határokon átnyúló tájékoztatás iránti csekély kereslettel magyarázható. A továbbiakban röviden megvizsgáljuk, hogy mik azok a keretek, amelyek ennek ellenére már kialakultak az együttműködés elősegítésére.

Az állami (jegybanki) adósnnyilvántartással rendelkező 14 tagállam közül hét: Ausztria, Belgium, Franciaország, Németország, Olaszország, Portugália és Spanyolország 2003. február 20-án *Együttműködési Nyilatkozatot (Memorandum of Understanding, MOU)* írt alá, amelynek keretében a tagok kölcsönösen informálják egymást a 25 ezer eurónál nagyobb összegű hitelek felvevőiről. Az együttműködés részeként az adósnnyilvántartók a rendszeres információcserén túl eseti kéréseket is intézhetnek egymáshoz. Például ha az A országban működő hitelintézet meg akar győződni, hogy a B országban élő potenciális ügyfele nem adósodott-e el, felkeresi A ország adósnnyilvántartóját (központi bankját), amely az együttműködés keretében elkéri az ügyfél adatait B országbeli partnerétől. A MOU ezenkívül lehetővé teszi a kapott adatok bankfelügyeleti és belső kutatási célokra való felhasználását is.

Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a megosztható információk köre egyelőre nagyon szűk. A fogyasztókra vonatkozó adatok cseréje – szemben a vállalatiakkal – még meg sem kezdődött, csupán tervként szerepelt 2007 áprilisában.

Ennél is szűkebb körű azonban a magánkézben lévő credit bürok közti együttműködés. Az európai credit bürokat – és a belga állami hitelnyilvántartót is – tömörítő *Association of Consumer Credit Information Suppliers* (ACCIS) kétféle szerződési sémát dolgozott ki, amelyek révén határokon átnyúló információcsere mehet végbe. Az egyik a *közvetlen kapcsolat (direct access)* lehetősége, amelynek lényege, hogy az A országbeli hitelintézet közvetlenül a B ország credit bürojától szerez be információt. Mivel azonban az adósnilyvántartás általában kölcsönösségi alapokon nyugszik, ilyen esetben az A országbeli banknak is kéne információt szolgáltatnia saját, hazai ügyfeleiről a credit büro részére, ami utóbbi (és hazai partnerei) számára majdnem értéktelennek mondható. Emiatt a közvetlen kapcsolat igen ritka jelenség; ellentétben az úgynevezett határokon átnyúló szerződéssel (*cross-border contract*), amelynek során A és B ország credit büroi lépnek egymással kapcsolatba, az állami adósnilyvántartóknál tárgyalt esethez hasonló módon. Meg kell még jegyeznünk, hogy számos credit büro, így az *Experian*, az *Equifax* és a *Creditinfo*, egyesüléseknek és felvásárlásoknak köszönhetően nem csupán egy, hanem több tagállamban is rendelkezik leányvállalattal. Ilyen esetben az információcsere még a fent említett szerződéses megállapodásokat sem igényli [Jentzsch (2007)].

Irodalomjegyzék

Az Európai Közösségek Bizottsága [1996]: Green Paper – Financial Services: Meeting Consumers' Expectations.

http://europa.eu/documents/comm/green_papers/pdf/com96_209_en.pdf

Az Európai Közösségek Bizottsága [2005]: Zöld könyv – Jelzáloghitel az EU-ban. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/hu/com/2005/com2005_0327hu01.pdf

Az Európai Közösségek Bizottsága [2007]: Communication from the Commission – Sector Inquiry under Art 17 of Regulation 1/2003 on retail banking. http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/others/sector_inquiries/financial_services/retail.html

European Credit Research Institute (ECRI) Commentary No. 2 [2007]: Much Ado about Little? Agreement on the Consumer Credit Directive Reached.

http://www.euractiv.com/29/images/1499_tcm29-165634.pdf

Jentzsch, Nicola [2003]: The Regulation of Financial Privacy: The United States vs Europe.

http://shop.ceps.eu/BookDetail.php?item_id=1032

Jentzsch, Nicola [2007]: Do We Need a European Directive for Credit Reporting?
<http://www.cesifo-group.de/pls/guestci/download/CESifo%20DICE%20Report%202007/CESifo%20DICE%20Report%202/2007%20dicereport207-rr2.pdf>

San José Siestra, Amparo [2002]: Credit Bureaus in Today's Credit Markets.
http://www.ecri.be/ecri/public/ECRI_RR_No.4.pdf

A vonatkozó EU-joganyag:

Az Európai Unió Tanácsának **87/102/EK irányelve** a fogyasztói hitelre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről

Az Európai Parlament és a Tanács **95/46/EK irányelve** a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról

COM(2002) 443. számú javaslat – Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a fogyasztói hitelre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról

COM(2005) 483. számú javaslat – Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a fogyasztói hitelre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról és a 93/13/EK tanácsi irányelv módosításáról

Az Európai Parlament és a Tanács **2006/48/EK irányelve** a hitelintézetek tevékenységének megkezdéséről és folytatásáról

2. Banki információs rendszerek az Egyesült Királyságban

Nagy Dávid Krisztián

2.1. Bevezetés

Jelen tanulmány azt vizsgálja, hogy milyen rendszerek szolgálják az Egyesült Királyságban a bankok közti, személyi hitelekkel kapcsolatos információ-megosztást. Ilyen rendszer(ek) működtetése mindenhol a világban jelentős előnnyel jár a hitelnyújtó bankok számára, hiszen azáltal, hogy partnerük korábbi hitelviszonyaira vonatkozó információkat szereznek, csökkenthető a hitel vissza nem fizetéséből eredő kockázat. Ugyanakkor a jó adósok is nyernek az ügyfél-információs rendszerrel, mert a bank által kapott jelzés az ő esetükben a hitelképesség igazolásával járó adminisztrációs idő és költségek, valamint a kamatláb részét képező kockázati felár csökkenését eredményezheti.

A nemzetközi gyakorlatban előfordul, hogy az állam által létrehozott és működtetett szervezet (*Public* vagy *Central Credit Register*) látja el ezt a fontos funkciót, de az is, hogy magáncégek, úgynevezett credit búrok nyújtanak hitelinformációt azon társaságok számára, akikkel szerződést kötöttek erről (ugyanaz a szerződés többnyire értelemszerűen ellenkező irányú adatszolgáltatási kötelezettséget is előír). Az Egyesült Királyságban – amerikai mintára – állami adósnnyilvántartó rendszer nem épült ki, a bankok közötti ügyfélinformáció-megosztást három magántulajdonú credit büro (a brit angolban: *credit reference agency*) szolgálja:

- az *Experian*,
- az *Equifax* és
- a *Callcredit*.

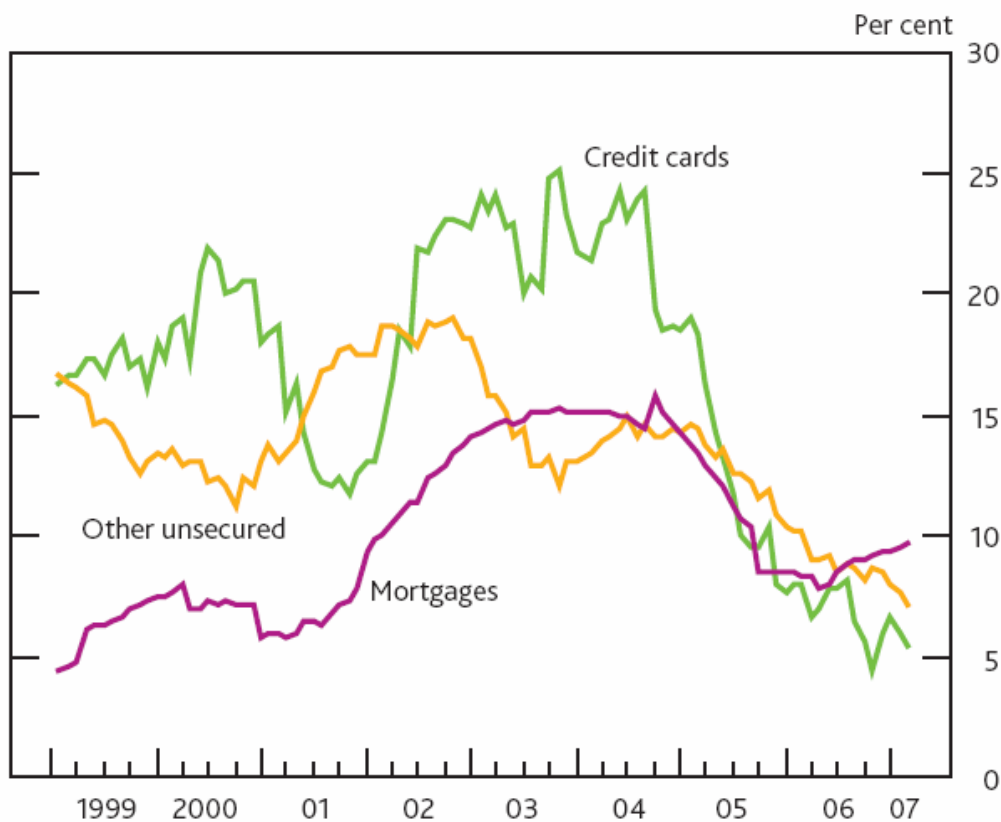
A brit pénzügyi szolgáltatók többsége mindhárom céggel kapcsolatban áll.³⁷

Tevékenységük részletes bemutatása előtt érdemes néhány szót szólni az általunk vizsgált bank- és hitelezési rendszer méreteiről, fejlődésének tendenciáiról. A Nagy-Britanniában felvett személyi hitelek összértéke a brit gazdasági minisztérium (*Department of Trade and Industry*) 2006-os jelentése szerint az elmúlt évtizedben produkált gyors növekedés után elérte az 1,2 billió fontot. Ennek a jövedelmekhez viszonyított aránya 2005 harmadik

---

³⁷ Forrás: <http://www.callcredit.co.uk/consumer/ask-the-expert>

negyedében 150 % volt. Az is igaz ugyanakkor, hogy egy felmérés szerint csak a hitelt felvett háztartások 1,6 %-ának vannak komolyabb nehézségei a visszafizetéssel, 57 %-uknál pedig semmilyen probléma nem merül fel ezzel

1. ábra: A brit bankok által kihelyezett személyi hitelek összegének éves növekedése típusonként (%)

Lila: jelzáloghitelek
 Zöld: hitelkártyák
 Sárga: egyéb fedezet nélküli hitelek

Forrás: Bank of England Financial Stability Report [2007]

kapcsolatban [Tackling Overindebtedness (2006)]. Érdeemes megjegyezni, hogy a személyi hitelek piacának több mint a felét nem bankok birtokolják [ECRI-Wyman (2005)].

Az 1. ábra mutatja a kihelyezett fogyasztói hitelek összegének dinamikus emelkedését, ugyanakkor arra is rávilágít, hogy ez a növekedés 2003–2004 óta lassulóban van. Ez elsősorban a fedezet nélküli (*unsecured*) hitelkihelyezések egyre kisebb arányának köszönhető. A brit nemzeti banknak, a *Bank of England*nek a bankrendszer pénzügyi stabilitásáról szóló 2007-es jelentése megállapítja, hogy a bankok, éppen a hitelinformáció-megosztási rendszer fejlődésének köszönhetően, egyre szigorúbb feltételeket állítanak az ilyen jellegű hitelek nyújtásakor – a visszaesés ennek a következménye lehet [Bank of England Financial Stability Report (2007)].

A személyi hitelek keresletének, ezáltal gazdasági jelentőségének ilyen mértékű növekedése mindenesetre azt a következtetést engedi levonni, hogy a hitelinformációs rendszer működésének hatékonysága egyre inkább az egész társadalom (és nem csupán a hitelügyletben közvetlenül résztvevők) érdekévé válik.

2.2. Az Experian Ltd.

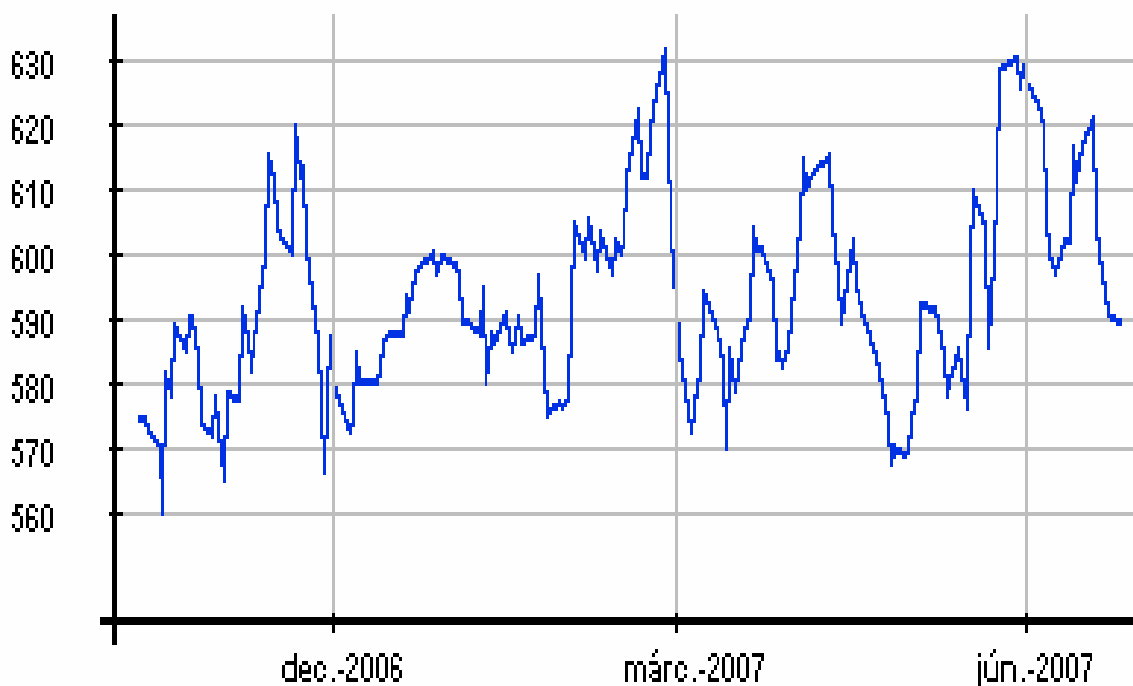
2.2.1. Az Experian Group Ltd.

Az Egyesült Királyság legjelentősebb credit bírója, az *Experian Ltd.* az 1980-ban alapított, dublini székhelyű *Experian Group Ltd.* leányvállalata. A cégcsoport több mint 60 országra kiterjedő tevékenységével globálisan is piacvezető a hitel- és más pénzügyi információs szolgáltatások területén³⁸. A londoni értéktőzsdén jegyzett vállalat, amely

Az Experian Group néhány partner- és ügyfélvállalata: *ABN Amro, Barclays, BNP Paribas, Brasil Telecom, China Trust Commercial Bank, Commerzbank, Commonwealth Bank of Australia, France Telecom, GE Consumer Finance, Hilton International, HMV, Honda, LEGO, Lloyds TSB, Morgan Stanley, Powergen, Royal Mail, UNICEF, Yahoo!* [Experian CapBrochure (2007)].

---

³⁸ Forrás: <http://www.experiangroup.com>

2. ábra: Az Experian Group-részvények árfolyamának alakulása a londoni értéktőzsdén az elmúlt egy évben (penny)

Forrás: www.londonstockexchange.com

része a száz legtehetősebb cég részvényárfolyamából képzett *FTSE 100* indexnek is. 36 országban összesen 13 000 embert foglalkoztat.

A cégcsoport tevékenységi köre a hitelinformációs szolgáltatásokon kívül kiterjed a vállalatoknak nyújtott döntéshozatali és marketing-tanácsadásra is, de ezek súlya kisebb: 2007-ben a bevételek 44 %-át szolgáltatta a hitelinformációs tevékenység [Experian Annual Report (2007)]. Az ügyféladatok nyilvántartására 14 credit bürót hoztak létre, ezek egyike a brit Experian. Világszerte több mint 300 millió személyről és körülbelül 30 millió vállalatról tárolnak információt. Partnereik száma meghaladja a 100 ezret.

Az Experian Group éves árbevétele megközelítőleg 3,5 milliárd dollár (1,8 milliárd font). Ennek túlnyomó része az Egyesült Államokból, de negyede az Egyesült Királyságból, illetve Írországból származik. A bevételek 53 %-át pénzügyi és hitelintézeteknek, 11 %-át kiskereskedőknek és otthoni vásárlóknak, 7 %-át telekommunikációs, közszolgáltató és biztosító vállalatoknak, 14 %-át pedig közvetlenül a fogyasztóknak nyújtott szolgáltatások biztosították. A forgalom a 2007. március 31-én lezáruló évben 14 %-kal emelkedett (igaz, ebből 6 % vállalat-felvásárlásoknak köszönhető); az egy alkalmazottra jutó árbevétel növekedése 12 %-os volt. A cégcsoport adózás előtti nyeresége 87 millió dollárral, 714 millióra emelkedett az elmúlt évben. Az Experian-részvények ára, amint a 3. ábrán látható, ha

jelentős ingadozásokkal is, de növekvő tendenciát mutat. Az elmúlt évben kifizetett osztalék részvényenként 17 cent volt (míg az egy részvényre jutó nyereség ennek három és félszerese).

A cégcsoport világméretű terjeszkedése során gyakran fordul elő, hogy más vállalatokat felvásárol. 2006-ban három credit büro (egy Kanadában, egy Észtországbán, egy pedig az Egyesült Államokban) és három marketingcég jutott erre a sorsra, mindemellett az Experian kisebbségi tulajdont szerzett a kínai üzleti információs és piackutató cégben, a *Sinotrustban* is. 2007-ben megállapodás született az online marketing szolgáltatásokat nyújtó *Hitwise*, a szoftvergyártó *Tallyman*, valamint a brazil *Infomarketing* és a francia *Emailing Solution* felvásárlásáról. Az Experian ezektől is az általa nyújtott szolgáltatások minőségének javulását várja [Experian Annual Report (2007)].

2.2.2. A brit Experian Ltd. – általános információk

Az Experian Ltd., amint már említettük, az Experian Group nagy-britanniai leányvállalata. Székhelye a közép-angliai Nottinghamban van. Partnerei többek között³⁹:

- pénzügyi szolgáltatók (bankok, takarékszövetkezetek, stb.),
- kiskereskedők és e-kereskedők,
- telekommunikációs cégek,
- közszolgáltatók,
- biztosítók,
- autóiipari vállalatok, stb.

Az árbevétel emelkedése az elmúlt évben 17 % volt (Írországgal együtt), ebből 10 %, ami különböző vállalat-felvásárlásoknak köszönhető. Igaz azonban, hogy a hitelinformációs szolgáltatások területén csak 3 %-os volt a növekedés [Experian Annual Report (2007)].

Az Experian a következő egyesült királyságbeli cégeknek anyavállalata³:

- Background Checking Ltd.
- Catalist Ltd.
- CheetahMail UK Ltd.
- ClarityBlue Ltd.
- Eiger Systems Ltd.
- Experian Business Strategies Ltd.

---

³⁹ Forrás: <http://www.experian.co.uk>

- Experian Intact Ltd.
- Footfall Ltd.
- Experian Decision Analytics
- Pricegrabber.com Ltd.
- QAS Ltd.
- The Future Foundation Group Ltd.
- Vehicle Mileage Check Ltd.

Az Experian 2003-ban, majd 2005-ben ismételten megkapta „Az év hazai vállalata” (*National Business of the Year*) díjat⁴⁰.

2.2.3. Az Experian által tárolt adatok

Az Experian CAIS – kiejtése azonos a *keys* („kulcsok”) szóval – nevű adatbázisában pozitív és negatív információkat egyaránt tárol az ügyfelekről. A tárolt adatokat a vállalat a következő szisztéma szerint csoportosítja [Experian CreditRef (2007)]:

1. Közösségi adatok (Public information):
  - a) *A választói névjegyzékben (electoral roll) az ügyfélről található összes információ.*
Az Egyesült Királyságban – hasonlóan az USA-hoz – a kontinensen alkalmazott gyakorlattal ellentétben az ügyfél nem személyi igazolványával, hanem a választói névjegyzék alapján igazolhatja a címét [San José Riestra (2002)]. A névjegyzéket havi rendszerességgel frissíti az erre kijelölt helyi hatóság.
  - b) *Bírósági ítéletek*, amelyekről szóló dokumentumokat az Experian a *Registry Trusttól* szerzi be. Az ítélet ténye hat évig marad a cég adatbázisában.

---

⁴⁰ Forrás: Experian Global Press Office. <http://press.experian.com/documents/showdoc.cfm?doc=1954>

3. ábra: Experian-képviseletek a brit szigeteken

Forrás: www.experian.co.uk

- c) Az ügyfél ellen lefolytatott csődeljárás (bankruptcy/sequestration), a fizetésektelen adós által kezdeményezett – a magyar jogban nem ismert –, a csődeljáráshoz hasonló procedúra (individual voluntary agreement) vagy felszámolási eljárás (administration order). Ezeket az *Insolvency Service* biztosítja az Experian számára, és legalább hat évig maradnak a nyilvántartásban.
2. Hitelügyletekkel kapcsolatos adatok (Credit account information). Ide tartozik, hogy az ügyfél a korábban felvett hiteleit visszafizette-e, illetve mennyit kell még törlesztenie. Maga a hitelfelvétel ténye nem rögzül az adatbázisban (és az sem, ha egy bank megtagadta a hitelnyújtást), a lekérdezések viszont igen, és egy évig ott is maradnak (*footprints*) – ez egyébként törvényi előírás. A bankok így többek között a lekérdezések számából és gyakoriságából következtethetnek az ügyfél hitelképességére. A partnerek többnyire havonta küldenek új információt az Experian számára.

Amiről hangsúlyozottan nem tárolnak adatokat:

- az ügyfél faji, vallási, szexuális, politikai hovatartozása,

- az ügyfél foglalkoztatotti státusza,
- az ügyfél egészségi állapota,
- adófizetési kötelezettségek teljesítése,
- bűncselekmények jegyzőkönyvei,
- az ügyfél megtakarításai.

Fontos még megjegyezni, hogy az Experian valamennyi partnere csak akkor továbbíthatja ügyfele adatait, ha az erre engedélyt (*permission*) adott. Az adósnilyvántartásban szereplő információkat a cég kizárólag a partnereknek, illetve – saját adatok lekérdezése esetén – magának az adósnak a számára teszi elérhetővé. Minden partner csak olyan jellegű információt jogosult kapni, amelyet maga is szolgáltat – ez az 1998-as Adatvédelmi törvény egyik előírása (a törvényről részletesebben lásd az 5. fejezetet). Az adatok pontosságának biztosítására rendszeresen ellenőrzéseket végeznek (a hitelügyletekkel kapcsolatos információk állítólag több mint 70 vizsgálaton mennek keresztül). Az Experian továbbá nem ad a partnereinek tanácsot arra vonatkozólag, hogy egy hitelkérelmet elutasítsanak-e vagy sem; a kérdés eldöntéséhez csupán a nyilvántartásában szereplő adatokat biztosítja, tehát, a másik két credit büroval ellentétben, nem kínál scoring szolgáltatást [Experian CreditRef (2007)].

2.2.4. Saját adatok lekérdezése (credit report)

Mindenkinek joga van megtekinteni azokat az adatokat, amiket az Experian vele kapcsolatban tárol. A lekérdezés háromféleképpen igényelhető:

- postán 2 fontért,
- online 2 fontért vagy
- telefonon 2,50 fontért.

Magát a credit reportot, vagyis azt a dokumentumot, amely a nyilvántartásban szereplő információkat tartalmazza, az Experian minden esetben postán küldi meg az ügyfél részére, az igénylést követő hét munkanapon belül, miután ellenőrizték a személyazonosságát.

Ha az ügyfél hibás adatokat talál, a vállalat *Consumer Help Service*-ével kell felvennie a kapcsolatot. A korrigálást azonban végső soron nem a credit büro, hanem az a partner végzi

el, aki a téves információt szolgáltatta. Az Experian ugyanakkor az adatot *disputed* („vitatott”) címkével jelöli meg már a bejelentéskor.

Az ügyfélnek lehetősége van még arra is, hogy a rá vonatkozó információkhoz maximum 200 szavas megjegyzést (*notice of correction*) fűzzön. Ebben például elmagyarázhatja, hogy milyen különleges körülmények (elbocsátás, családi tragédia, stb.) vezettek ahhoz, hogy fizetésképtelenné vált. Az ügyfél adatait lekérdező partnereknek kötelességük elolvasni a megjegyzést; arra természetesen nincs biztosíték, hogy figyelembe is veszik a hitelnyújtásról szóló döntésük meghozatalakor. Ha a megjegyzés bírósági ítélettel kapcsolatos, az a Registry Trust révén valamennyi credit bírónak továbbítódik.

2.3. Az Equifax Plc.

2.3.1. Általános információk

Az 1899-ben alapított *Equifax Inc.* amerikai cég, amely Nagy-Britannián és az USA-n kívül további 11 országban kínál szolgáltatásokat (például Kanadában, Spanyolországban és számos latin-amerikai országban, köztük Braziliában és Argentínában). Székhelye a georgiai Atlanta. A New York-i értéktőzsdén jegyzett vállalat, része az ötszáz legtőkeerősebb cég részvényárfolyamából képzett *S&P 500* indexnek. Tevékenységi köre az Experianhoz hasonlóan széles, a hitelnyilvántartás mellett például marketingszolgáltatásokra, adatbázis-kezelésre, döntéstámogatásra is kiterjed. A vállalat által 14 országban foglalkoztatottak száma körülbelül 5000 fő [*Equifax Annual Report (2006)*].

Az Equifax 1989-ban jelent meg az Egyesült Királyságban, *Equifax Plc.* néven, helyi képviselete Londonban van. Több mint 45 millió személy 300 millió hitelügyletéről tárol információt. Partnerei⁴¹:

- pénzügyi szolgáltatók,
- kiskereskedők,
- egészségügyi szolgáltatók,
- telekommunikációs vállalatok,
- közszolgáltatók,
- brókerügynökségek,

---

⁴¹ Forrás: <http://www.equifax.co.uk>

- biztosítótársaságok,
- kormányzati szervek.

2006-ban az Equifax éves árbevétele világviszonylatban meghaladta az 1,5 milliárd dollárt. A mutatószám 7 %-kal emelkedett a megelőző évhez képest (Európában 8 %-kal). A cég adózás utáni nyeresége 274,5 millió dollárra rúgott, itt 11 százalékos növekedés tapasztalható. Az egy részvényre jutó nyereséget tekintve még nagyobb, 14 %-os emelkedés figyelhető meg.

Érdekes kitérni ugyanakkor arra, hogy a vállalat európai tevékenységei (amelyek, mint már említettük, az Egyesült Királyságban és Spanyolországban nyújtott szolgáltatásokat foglalják magukba) az árbevétel kevesebb mint egytizedét biztosítják csupán. Az Equifax 2006-os jelentése fontosnak tartja még külön megjegyezni, hogy 2005-ben Nagy-Britanniában csökkent a céghez intézett hitelekérdezések száma [Equifax Annual Report (2006)].

2.3.2. Az Equifax által tárolt adatok

Hasonlóan az Experianhez, az Equifax nyilvántartása (ezt *Insight*-nak hívják) is egyaránt tartalmaz pozitív és negatív információkat. A tárolt adatok a következők:

1. Személyes adatok:
  - a) Név
  - b) Születési idő
  - c) Jelenlegi cím
  - d) Korábbi címek
2. Az ügyféllel pénzügyi szempontból összetartozó személyek (pl. házastárs) adatai
3. A választói névjegyzékben található adatok
4. Az ügyfél hitelügyletei:
  - a) A hitelnyújtó neve
  - b) A hitelszámla száma, típusa
  - c) A hitel összege
  - d) A törlesztőrészek mértéke
  - e) Még visszafizetendő összeg
  - f) Törlesztési hátralékok hossza és száma
5. Bírósági ügyek

6. Az ügyfél által írt megjegyzés (*notice of correction*)
7. Korábbi lekérdezések
  - a) Lekérdezés időpontja
  - b) Lekérdezés célja
  - c) Lekérdező cég neve
  - d) Lekérdezés típusa (az ügyféllel pénzügyi szempontból összetartozó személlyel közös vagy tőle független, stb.)
8. Jelzáloghitelek
9. Személyiséglopás gyanúja
10. Az ügyfél költözései

Az információk rögzítéséhez és partnereknek való kiadásához kapcsolódó szabályok hasonlóak azokhoz, amiket az Experiannél már ismertettünk. A lekérdezés tényét az Equifax is egy, a csődhelyzetet és a bírósági ítéleteket 6 évig tárolja. A hitelügyletek is 6 évig maradnak az adatbázisban, az ügylet kezdetétől számítva. A pénzügyi szempontból

Equifax Credit Report as of 24/02/2004

Name:	Sue Stevenson
Reference Number:	18309569CS170305
This Equifax Credit Report is available for you to view until 24/02/2004. If you would like a current credit report, you may order another one in the Member Centre.	

Section Title	Section Description
1. Personal Information	Personal data such as Date of Birth and Addresses
2. Financial Associates	People you are associated with and other names you are known by
3. Electoral Roll	Your current registration with local authorities
4. Credit Agreements	Your detailed account information
5. Court Information	Judgments filed in your name
6. Notice of Correction	Statements you've added to your file
7. Previous Searches	Companies that have requested or viewed your credit information
8. Council of Mortgage Lenders	Lenders who have recorded a repossessed property at your address
9. CIFAS, UK Fraud Prevention Service	Alerts registered at your addresses
10. Gone Away Records	Companies recording that they are unable to find you

4. ábra: Equifax credit report bevezető része (minta)

Forrás: www.equifax.co.uk

az ügyféllel összetartozó személyek adatai elvileg sohasem törölődnek a nyilvántartásból.

2.3.3. Saját adatok lekérdezése (credit report) és értékelése (credit rating)

Credit report igénylésére online 9,95 fontért van lehetőség. Az Experianell ellentétben magát a dokumentumot is interneten küldik meg. A 6. ábra egy credit report elején található összefoglaló részt szemlélteti.

Az Experianhez hasonlóan, az ügyfélnek lehetősége van kérni a hibásnak talált adatok korrekcióját (a kérelmet az Equifax is a vitatott adatot bejegyző partnernek továbbítja, a folyamat maximum 28 napot vesz igénybe), valamint legfeljebb 200 szavas megjegyzést (*notice of correction*) fűzni a vele kapcsolatos információkhoz.

Az Equifax kínál még egy további szolgáltatást is: ez a *credit rating*, amelynek keretében a vállalat – 14,95 font ellenében – egy matematikai-statisztikai eszközök segítségével meghatározott pontszámmal (*credit score*) értékeli az ügyfél hitelképességét. A kapott pontszám 0 és 900 közé eshet; 400 fölött már jónak számít, 300 alatt viszont nagy kockázata van a hitel vissza nem fizetésének. A pontszám mellett szöveges elemzés is található, amely tanácsot ad az ügyfélnek score-értéke növeléséhez, valamint elemzi a négy ún. kulcsterületen külön-külön elért eredményt:

- Hitelügyletek
- Fizetési kötelezettségek teljesítése
- Választói névjegyzék
- Lekérdezések és közösségi adatok (csőd, bírósági ítéletek)

A hitelképesség-értékelő szolgáltatás a cég partnerei számára is elérhető. A partnerek közül ugyan sokan saját scoring rendszert működtetnek, de számos ilyen rendszer figyelembe veszi az Equifaxtól kapott pontszámot is⁴².

2.4. A Callcredit Ltd.

2.4.1. Általános információk

A Callcredit Ltd., a másik két nagy-britanniai credit bíróval ellentétben, nem nemzetközi cég, tevékenysége csak az Egyesült Királyságra terjed ki. Viszonylag nemrég, 2001-ben jött létre. Központja az észak-angliai Leedsben van. Adatbázisa mintegy 44 millió személyről tartalmaz hitelinformációt. Partnerei a másik két credit bíróhoz hasonlóan többnyire bankok, takarékszövetkezetek, más pénzügyi szolgáltatók és kiskereskedők közül kerülnek ki.

A Callcredit az 1853-ban alapított *Skipton Building Society* tulajdonában lévő cégcsoport, a *Skipton Group* tagja, sok más, többek között biztosítási, megtakarítási és tanácsadási szolgáltatásokat nyújtó vállalattal együtt. A cégcsoport közel 9000 embert foglalkoztat országszerte; adózás előtti nyeresége 2006-ban 147,7 millió font volt, ez több mint 60 %-os növekedést jelent az egy évvel korábbi 91,2 millióhoz képest. A nyereségből 106,6 millió font került szétosztásra a *Society* tagjai között [Skipton Annual Report (2006)].

---

⁴² Forrás: <http://www.equifax.co.uk>

2.4.2. A Callcredit által tárolt adatok

A Callcredit adatbázisa a *SHARE* nevet viseli. A tárolt pozitív és negatív információkat következőképpen csoportosítja (azokat a pontokat nem részleteztük, amelyeknél az Equifaxéval azonos a felbontás):

1. Személyes adatok
2. Közösségi adatok:
  - a) Csódhelyzet, individual voluntary agreement
  - b) Bírósági ítéletek
3. Hitelügyletek
4. Korábbi lekérdezések
5. Kapcsolódó (korábbi) címek
6. Az ügyféllel pénzügyi szempontból összetartozó személyek
7. Személyiséglopás gyanúja
8. Az ügyfél által írt megjegyzések (*notice of correction*)

Lényeges különbség az Experianhez és az Equifaxhoz képest, hogy a lekérdezések ténye nem egy, hanem két évig marad a Callcredit nyilvántartásában.

2.4.3. Saját adatok lekérdezése (credit report) és értékelése (credit rating)

A Callcredit az Equifaxhoz hasonlóan credit report és credit rating szolgáltatást is nyújt. Mindkettő megrendelhető online a *mycreditcall.com* címen: a credit report önmagában 9,95 fontba, ratinggel kibővítve további 4,99-be kerül. A reportot a Callcredit is online továbbítja az ügyfél számára. Természetesen itt is lehetőség van a hibás adatok korrekciójára, illetve legfeljebb 200 szavas megjegyzés hozzáfűzésére. A cég adatbázisában rögzítésre kerülnek az ügyfél saját lekérdezései, de ezeket más nem, csupán maga az ügyfél láthatja a későbbiekben.

A credit score a Callcredit esetében 0 és 1500 közötti pontszámot jelent, amelyeket öt osztályba (egycsillagos, kétszillagos, és így tovább) sorolnak be a hitelképesség mértéke szerint.

A vállalat által kínált további szolgáltatás az *E-Alerts*, amelynek lényege, hogy az ügyfél az erre vonatkozó előfizetés ideje alatt e-mailben kap értesítést a hiteladataiban bekövetkező minden egyes változásról⁴³.

2.5. A credit bürok állami szabályozása

Olyan szervezetek működésével kapcsolatban, amelyek a brit állampolgárok túlnyomó többségének bizalmas adatait kezelik, értelemszerűen szabályozásra van szükség. A credit bürok állami szabályozása két jogszabályon nyugszik: az 1974-es Személyi hitelekről szóló törvényen (*Consumer Credit Act*) és az 1998-as, de korábbi előzményekre is visszatekintő Adatvédelmi törvényen (*Data Protection Act*). Előbbi törvény betartását az *Office of Fair Trading*, míg utóbbiét az *Information Commissioner's Office* nevű hatóság felügyeli⁴⁴.

A *Data Protection Act* többek között szabályozza, hogy a credit bürok milyen információk tárolására jogosultak és mennyi ideig, valamint azt is, hogy bizonyos típusú adatokat csak azok a partnerek kaphatnak meg, akik maguk is szolgáltatnak ilyesmit. Kötelezi a credit bürokat credit report kiállítására az igénylést követő hét munkanapon belül, továbbá az ügyfél által hibásnak talált adatok kivizsgálására 28 napon belül. Az előírások megsértése esetén az ügyfél panaszával az Information Commissionerhez fordulhat [ICO Credit Explained (2005)].

Egyre nagyobb gondot jelent a személyiséglopás és –csalás (*identity theft, identity fraud*) problémája, amelynek lényege, hogy valaki, megszerezve más személy bizalmas adatait, az ő nevében bonyolít le ügyleteket. Mindhárom credit büro kiemelten foglalkozik a kérdéssel, publikációkat tesznek közzé, tanácsot adnak az ügyfélnek, hogyan tudja megelőzni a személyiséglopást. (Ez persze saját érdekük is: a leggyakoribb tanács, miszerint az ügyfél rendszeresen igényeljen credit reportot és nézze meg, hogy történt-e valami változás, amiről nem volt tudomása, egyben jó eszköz a lekérdezésből származó bevételek növelésére.)

Létrejött ugyanakkor 1988-ban a CIFAS, amely a credit bürokon kívül a legtöbb pénzügyi szolgáltatót is tömörítő, nonprofit szervezet. Tagjai jelentik egymásnak, ha valamely ügyfelük nevében olyan ügyletet bonyolítottak le, amellyel kapcsolatban felmerülhet a személyiséglopás gyanúja.

---

⁴³ Forrás: <http://www.callcredit.co.uk>

⁴⁴ Forrás: <http://www.callcredit.co.uk>

2.6. Összegzés

Összességében elmondható, hogy az Egyesült Királyságban a bankok közötti hitelinformáció-megosztás fejlett, amerikai mintájú rendszere jött létre, amelynek lényege, hogy teljes egészében hiányzik az állami adósnylévántartás, az ügyfelekre vonatkozó adatokat három magántulajdonban lévő credit büro kezeli.

Mindhárom vállalat az általa tárolt pozitív és negatív információkat szerződéses partnereitől (bankoktól, takarékszövetkezetektől, telekommunikációs vállalatoktól, közszolgáltatóktól, kiskereskedőktől, stb.) szerzi be, és nekik is adja tovább. A legtöbb pénzügyi szolgáltató mindhárom credit bürónak partnere, így a brit állampolgárok túlnyomó többségéről – körülbelül 70-80 százalékról [San José Siestra (2002)] – mindegyik cég tárol információt. A bankok részéről ez érthető magatartás: a lehető legtöbb ügyfélről a lehető legtöbbet akarják tudni, hogy minimalizálják a vissza nem fizetés kockázatát. Kérdés azonban, hogy ezek a párhuzamosságok milyen költséggel járnak társadalmi szinten ahhoz képest, ha minden hiteladattal egyetlen szervezet rendelkezne.

A credit bürók tevékenységét szabályozó jogszabályok szigorú előírásokat szabnak a tárolt adatok jellegére és kezelésére vonatkozóan. A vállalatoknak kötelessége – csekély díj ellenében – ún. *credit report* keretében tájékoztatni az ügyfelet a róla rendelkezésre álló információkról.

A három credit büro emellett sikeresen tudta extra szolgáltatások nyújtásával javítani a jövedelmezőségét. Az ügyféllel kapcsolatos információkat egyetlen pontszámba tömörítő *scoring* a partnerek számára nagymértékben megkönnyíti a hitellel járó kockázatok értékelését, az ügyfél számára pedig képet ad a lehetőségeiről.

Érdekes a *Bank of England*nek a bankrendszer pénzügyi stabilitásáról szóló jelentése, amely a fedezet nélküli (*unsecured*) hitelek összes hitelnyújtáshoz viszonyított arányában bekövetkezett visszaesésért az ügyfél-információs rendszer fejlődését teszi felelőssé. Mivel feltételezhető, hogy – nagyobb kockázatuk miatt – ezek a hitelek a fedezettel rendelkezőknél magasabb kamatlábbal járnak, arányuk csökkenése minden más tényező változatlansága mellett az átlagos kamatláb csökkenését is kell hogy jelentse – a banki információs rendszer fejlődésének következményeként.

Irodalomjegyzék

- Árvai Zsófia – Dávid Zsuzsanna – Vincze Judit [2002]: Hitelinformációs rendszerek. Gyakorlat és fejlődési irányok. Hitelintézeti Szemle, I. évfolyam 5. szám.
- Bank of England Financial Stability Report [2007].
<http://www.bankofengland.co.uk/publications/fsr/2007/fsrfull0704.pdf>
- Equifax Annual Report 2006. http://www.equifax.com/corp/images/2006_annual_report.pdf
- European Credit Research Institute & Mercer Oliver Wyman [2005]: Consumer Credit in Europe: Riding the Wave. http://www.ecri.be/ecri/public/MercerOliverWyman_ECRI.pdf
- Experian Annual Report 2007.
<http://www.experiangroup.com/corporate/financial/reports/2007/ar07/ar07b.pdf>
- Experian [2007]: The credit reference agency explained.
<http://www.experian.co.uk/consumer/index.html>
- Information Commissioner's Office [2005]: Credit Explained.
http://www.ico.gov.uk/upload/documents/library/data_protection/practical_application/credit_explained_leaflet_2005.pdf
- Margaret Miller [2000]: Credit reporting systems around the Globe: The state of the art in public and private credit registries. http://citeseer.ist.psu.edu/cache/papers/cs/26042/http://zSzzSzecon.worldbank.orgzSzfileszSz2347_paper_on_surveys.pdf/miller00credit.pdf
- Amparo San José Siestra [2002]: Credit Bureaus in Today's Credit Markets.
http://www.ecri.be/ecri/public/ECRI_RR_No.4.pdf
- Skipton Building Society Annual Report & Accounts 2006.
http://www.skipton.co.uk/about_us/pdfs/report_accounts_2006.pdf
- UK Department of Trade and Industry [2006]: Tackling Overindebtedness – Annual Report. London. http://www.ecri.be/ecri/public/Tackling_Overindebtedness.pdf
- A Callcredit internetes honlapja: www.callcredit.co.uk
- Az Equifax internetes honlapja: www.equifax.co.uk
- Az Experian internetes honlapja: www.experian.co.uk
- Az Office of Fair Trading internetes honlapja: www.oft.gov.uk
- Az Office of the Information Commissioner internetes honlapja: www.ico.gov.uk
- A CIFAS internetes honlapja: www.cifas.org.uk

3. Banki információs rendszerek Németországban

Nagy Dávid Krisztián

3.1. Bevezetés

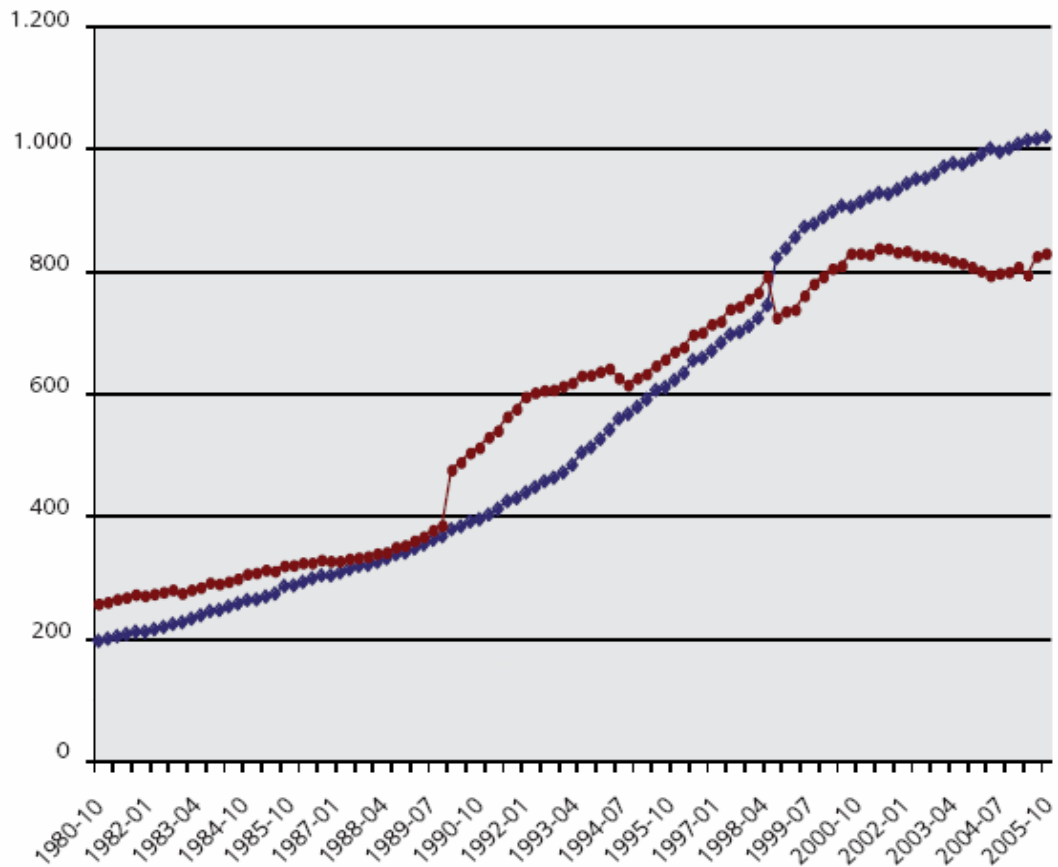
Jelen tanulmány azt vizsgálja, hogy milyen rendszerek szolgálják Németországban a bankok közti, személyi hitelekkel kapcsolatos információ-megosztást. Ilyen rendszer(ek) működtetése mindenhol a világban jelentős előnnyel jár a hitelnyújtó bankok számára, hiszen azáltal, hogy partnerük korábbi hitelviszonyaira vonatkozó információkat szereznek, csökkenthető a hitel vissza nem fizetéséből eredő kockázat. Ugyanakkor a jó adósok is nyernek az ügyfél-információs rendszerrel, mert a bank által kapott jelzés az ő esetükben a hitelképesség igazolásával járó adminisztrációs idő és költségek, valamint a kamatláb részét képező kockázati felár csökkenését eredményezheti.

A nemzetközi gyakorlatban előfordul, hogy az állam által létrehozott és működtetett szervezet (*Public* vagy *Central Credit Register*) látja el ezt a fontos funkciót, de az is, hogy magáncégek, úgynevezett credit bürok nyújtanak hitelinformációt azon társaságok számára, akikkel szerződést kötöttek erről (ugyanaz a szerződés többnyire értelemszerűen ellenkező irányú adatszolgáltatási kötelezettséget is előír). Németország adós-nyilvántartási rendszere „vegyesnek” mondható, mivel az állami információgyűjtés és a credit bürok párhuzamosan léteznek; előbbi azonban csak a különösen nagy összegű hitelt felvevőket regisztrálja, ezért szerepe csekély. A credit bürok közül a legjelentősebb a *Schutzgemeinschaft für allgemeine Kreditsicherung* (SCHUFA), amely széles körű kapcsolatai révén 63 millió németországi ügyfélről rendelkezik információval [SCHUFA Jahresbericht (2005)].

A részletes elemzést megelőzően érdemes néhány szót szólni az általunk vizsgált bank- és hitelezési rendszer méreteiről, fejlődésének tendenciáiról. A Német Szövetségi Köztársaságban 2007. május 15-én 2104 bejegyzett hitelintézet működött [BaFin (2007)]. Az általuk nyújtott személyi hitelek összértéke 1980 óta fennakadás nélküli növekedést mutat, 2004-ben elérte az ezermilliárd eurót (érdemes ezt az ötödekkora 1980-as értékkel összevetni), és, amint az *1. ábra* is mutatja, ma már meghaladja a vállalatok részére folyósított hitelek összegét.

További érdekes adat, hogy a személyi hitelek GDP-hez viszonyított aránya az 1990-es 110 %-kal szemben 2006-ban már 180 % volt. Az újonnan felvett (tehát nem már meglévő)

hitelek összege 2005-ben 9,5 %-kal emelkedett, így az év végén 32,5 milliárd

2. ábra: A németországi bankok által nyújtott személyi (kék) és vállalati hitelek (barna) összegének alakulása negyedévenként (milliárd euró)

Forrás: SCHUFA Grundlagenschrift [2007]

eurót tett ki [SCHUFA Grundlagenschrift (2007)]. A személyi hitelek keresletének, ezáltal gazdasági jelentőségének ilyen mértékű növekedése azt a következtetést engedi levonni, hogy a hitelinformációs rendszer működésének hatékonysága egyre inkább az egész társadalom (és nem csupán a hitelügyletben közvetlenül résztvevők) érdekévé válik.

3.2. A nagy összegű hitelek állami nyilvántartása

A hitelügyletekre vonatkozó németországi törvény (*Gesetz über das Kreditwesen* vagy *Kreditwesengesetz*, rövidítve KWG) 13. és 14. paragrafusa előírja, hogy a hitelintézeteknek az általuk nyújtott „nagy” és „millióss összegű” hitelekről külön-külön vagy pedig együttesen,

negyedévente bejelentést kell tenniük a német központi bank (*Deutsche Bundesbank*) számára. (Más EU-tagállamokban is a jegybank látja el az állami hitelnyilvántartás feladatát.) Az adatszolgáltatás egyebek mellett a biztosítótársaságok számára is kötelező.

„Nagy összegű hitel” (*Großkredit*) alatt a saját tőke 10 százalékát elérő vagy meghaladó hitelnyújtást kell érteni (a saját tőke 25 %-át kitevő hitelt már nem is szabad folyósítani). „Millióss összegű hitelről” (*Millionenkredit*) beszélünk, ha a hitelösszeg meghaladja az 1,5 millió eurót. Ha a hitelt több vállalat együtt vette fel, a teljes összeg számít, tehát a bejelentést akkor is meg kell tenni, ha egy-egy vállalat önmagában nem lépte túl a fenti kritikus értékeket.

Ha a központi bank által vezetett Milliós Összegű Hitelek Nyilvántartó Központja (*Evidenzzentrale für Millionenkredite*) úgy találja, hogy egyazon személy vagy vállalat több helyről is millióss összegű hitelt vett fel, az érintett hitelintézeteket haladéktalanul értesíti. Az állami adónyilvántartó rendszer tehát ilyen, a credit bürokhöz valamelyest hasonló „informáló funkciót” is ellát, de nem ez a tevékenysége a legfontosabb. Sokkal inkább lényeges, hogy a beérkező adatok elemzésével próbálja megbecsülni a hitelezési rendszerben jelen lévő kockázatot, illetve a kockázatok esetleges koncentrálódását. Funkciója tehát beilleszkedik a központi bank más, a pénzügyi és bankrendszer stabilitását felügyelő tevékenységei közé.

A Nyilvántartó Központ adatai alapján a millióss összegű hitelfelvételek száma az első három negyedévben tartósan valamivel 500 ezer fölött, összegük „mindössze” 7 milliárd euró körül mozog.⁴⁵ 2000-ben az állami információs rendszer 170 000 vállalatról és 96 000 fogyasztóról tárolt adatokat [Miller (2000)], utóbbi Németország 80 millióss lakosságához mérve elenyészőnek mondható. Megállapítható tehát, hogy az állami adónyilvántartás a személyi hitelek felvevőinek nagy többségéről nem képes információkkal szolgálni sem az érintett bankok, sem azon gazdaságpolitikai döntéshozók számára, akik ismerni akarják lakosság eladósodottságának mértékét. A hitelinformációk iránti növekvő igényt ilyen szűkre szabott központi nyilvántartás mellett csak a magánkézben lévő credit bürokok tudják kielégíteni.

---

⁴⁵ Forrás: Deutsche Bundesbank – Informationen der Evidenzzentrale für Millionenkredite.
http://www.bundesbank.de/bankenaufsicht/bankenaufsicht_kredit_evidenz.php

3.3. A SCHUFA

3.3.1. Általános információk

A *Schutzgemeinschaft für allgemeine Kreditsicherung* (magyarul *Általános Hitelbiztosítási Véd szövetség*, rövidítve SCHUFA) Németország legnagyobb jelentőséggel bíró credit bírója. 4500 partnervállalattal áll szerződéses kapcsolatban, tőlük (valamint állami forrásokból) szerzi be a hitelinformációkat. Partnerei elsősorban:

- bankok,
- takarékszövetkezetek,
- hitelkártya- és lízingtársaságok,
- biztosítók,
- kereskedelmi és telekommunikációs vállalatok [Árvai–Dávid–Vincze (2002)].

Kontaktformular Nichtbanken

Absender (Firma)
 Branche Bitte auswählen
 Anrede Bitte auswählen
 Name
 Vorname
 Straße / Hausnr.
 PLZ / Ort
 Telefon
 Telefax
 E-Mail
 Ihre Nachricht an uns

Auf Wunsch nehmen wir gerne telefonisch Kontakt zu Ihnen auf. Bitte geben Sie an, unter welcher Nummer wir Sie zurückrufen können.

Wir bitten um telefonische Terminvereinbarung.

Telefon
 (falls abweichend von oben angegebener Telefonnummer)

Gerne senden wir Ihnen kostenlos unsere Vertragspartnerbroschüre auf dem Postweg zu.

Wir bitten um Zusendung der Vertragspartnerbroschüre.

Hinweis zum [Datenschutz](#)

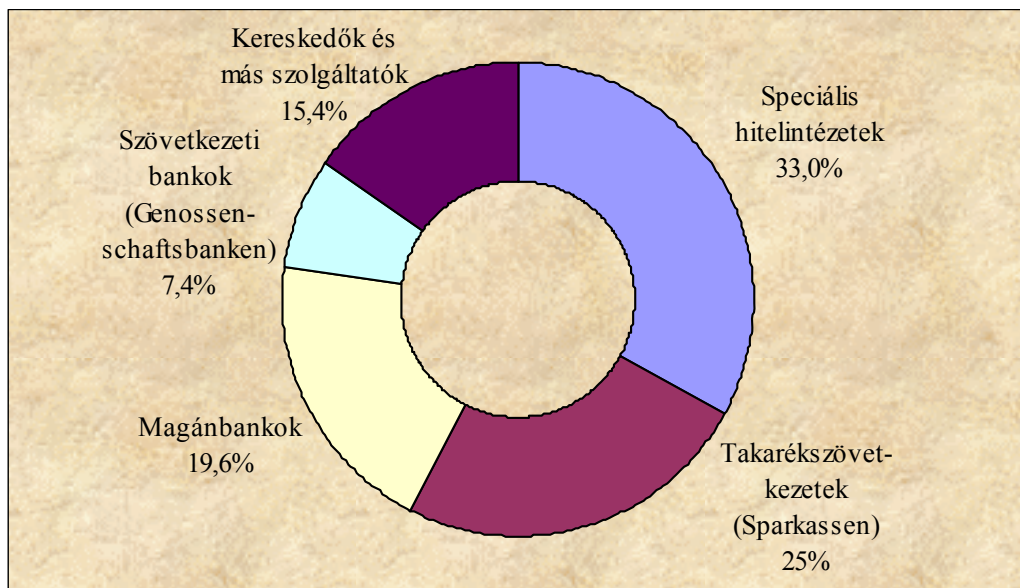
2. ábra: **Online partnerség-igénylőlap nem bankként működő vállalatok számára**

Forrás: www.schufa.de

A bankok, hitelintézetek és általában a pénzügyi szolgáltatók területén a SCHUFA gyakorlatilag 100 %-os lefedettséggel rendelkezik, de a takarékszövetkezetek legnagyobb hányadát is partnerének tudhatja.

2005-ben a SCHUFA 63 millió természetes személyről tárolt összesen 384 millió adatot [SCHUFA Jahresbericht (2005)].

3.3.2. Szervezet és tulajdonosi kör

3. ábra: A SCHUFA AG részvényesi köre
Forrás: SCHUFA Jahresbericht [2005] alapján

A SCHUFA Holding Aktiengesellschaft 2000-ben váltotta fel az addig működő kevésbé központosított struktúrát. Székhelye Hessen tartomány fővárosa, Wiesbaden. Öt regionális képviselettel rendelkezik, amelyek feladata az ügyfelekkel való közvetlen kapcsolattartás. A képviseleteknek nincs joguk különálló szabályok és díjak alkalmazására.

A SCHUFA AG részvényesei a szerződéses partnerek közül kerülnek ki. Ahogy az várható, túlnyomó többségben hitelintézetekről van szó (talán kevésnek tűnik a magánbankok 20 % alatti részesedése), de a kereskedők és más szolgáltatók szerepe is jelentősnek mondható.

A SCHUFA stratégiai részesedéssel rendelkezik az alábbi három társaságban:

- Forschungsinstitut INSIDERS Wissenbasierte Systeme GmbH (89,3 %),
- Spezialisten für Finanzsoftware invest solutions GmbH (33,5 %),
- Systemhaus für Finanzdienstleister InformationLinks GmbH (48 %) [SCHUFA Jahresbericht (2005)].

3.3.3. A SCHUFA története

Az 1920-as évek második fele a személyi hitelek robbanásszerű növekedésének korszaka volt Németországban. Köszönhető volt ez az első világháborút követő gazdasági fellendülésnek,

valamint a pénz értékállóságának, amit nehézkesen bár, de sikerült megteremteni. Ekkoriban jelentek meg az első elektromos háztartási berendezések is – hűtőszekrények, tűzhelyek, porszívók –, amelyek iránt különösen a legjobb jövedelmi helyzetben lévő fővárosi lakosok támasztottak számottevő keresletet. A *Berliner städtische Elektrizitäts-Aktiengesellschaft* (BEWAG), amely egyszerre nyújtott áramszolgáltatást és foglalkozott háztartási gépek értékesítésével, a lehető legszélesebb vásárlói kör megszerzése érdekében lehetővé tette, hogy termékeit hitelbe is megvásárolhassák; a hitel részleteit azután a havi áramszámlával együtt kellett törleszteni.

A BEWAG nem sokkal később már érzékelte a vissza nem fizetésből eredő kockázatot. Egy, a jól fizető adósok címét tartalmazó lista a cég vezetőjének, Dr. Walter Meyernek és ügyvédként dolgozó testvérének, Dr. Kurt Meyernek, valamint Kurt kollégájának, Dr. Robert Kaufmann-nak az ötlete volt. Elhatározták, hogy a listát más áram- és gázszolgáltatókkal, valamint a BEWAG-hoz hasonlóan részletfizetéses hitelt nyújtó bankokkal és kereskedelmi cégekkel közösen valósítják meg, ezért egy, a listát vezető független szervezet létrehozása vált szükségessé. Erre a célra alapították a SCHUFÁ-t 1927-ben.

A terv kezdetben csupán néhány ezer ügyfél adatainak tárolása volt, ezt a határt azonban igen hamar túllépték. A jól fizető adósoknak érdekükké vált, hogy bekerüljenek a nyilvántartásba, így a listák rövid időn belül elképesztően hosszúvá és átláthatatlanná váltak. A cég ekkor áttért a kartotékalapú rendszerre: minden bejegyzett adósról egy kártyát nyitottak. Két évvel a megalakulás után, 1929-ben már 1,5 millió kártya hevert a SCHUFA polcain. 1933-ben a cég 3000 Berlin környéki vállalkozás ügyfeleinek adatait őrizte.

A siker hatására Németország más városaiban is SCHUFA-társaságok alakultak. A második világháború mindegyiküket elsöpörte, az 1950-es évek gazdasági csodája viszont ismét megteremtette a hitelinformációs rendszer iránti igényt. Újra létrejöttek a regionális SCHUFA-vállalatok, és 1965-ben már több mint 10 millió alkalommal adtak partnereiknek tájékoztatást. Szükségessé vált az egyes társaságok tevékenységének NSZK-szintű koordinációja, ezért létrehozták a BUNDES-SCHUFÁ-t, székhelyül Wiesbadent választották. Egyben megindult a társaságonként, sőt tagállamonként eltérő szabályok és eljárások egységesítése.

Az 1970-es éveket két reformfolyamat jellemezte. Egyrészt a kartotékos rendszer elérte teljesítőképességének határát: számítógépes nyilvántartást kellett bevezetni. Másfelől 1978-ban elfogadták a szövetségi szintű adatvédelmi törvényt (*Bundesdatenschutzgesetz*), amelynek előírásai számos adatkezeléssel kapcsolatos intézkedést tettek szükségessé. A SCHUFA

mindkét akadályt sikeresen vette, annak ellenére is, hogy ebben az időszakban egyre több helyen és alkalommal fogalmazódtak meg kritikák a tevékenységével, különösen az általa adott téves információk számával kapcsolatban. 1985-ben a lekérdezések száma már 23 millióra rúgott.

Az 1990-es években a SCHUFA a hitelkártya, az elektronikus fizetés és kereskedelem, a mobiltelefon és más egyéb technológiai újdonságok, a számtalan lehetséges hitelkonstrukció, valamint a német újraegyesítés hatásaival kellett hogy megbirkózzon. Mindezek mellett megfogalmazódott az igény arra, hogy az ügyfél hitelképességét egy, más európai országokban már régóta használt és bevált módszer, a *scoring* révén ne a rendelkezésre álló adatok felsorolásával, hanem egyetlen pontszámmal minősítsék. A *scoring*-szolgáltatás bevezetésének előkészületei 1995-ben kezdődtek, magára a bevezetésre egy évvel később került sor (a szolgáltatás részletesebb leírását lásd a 3.6. alfejezetben).

A SCHUFA felismerte, hogy a regionális társaságokra épülő decentralizált struktúra már nem felel meg a modern hitelpiac kihívásainak. Ezért 2000-ben a vállalatokat egyetlen cég, a wiesbadeni székhelyű SCHUFA Holding AG váltotta fel; a helyi képviselvek fennmaradtak, de az adatfeldolgozástól kezdve a díjak megállapításáig a legfontosabb funkciók a központba kerültek. A regionális társaságok korábbi részvényesei automatikusan a SCHUFA Holding részvényesei lettek.

A 2000 utáni évek további újítása volt az online elérhető szolgáltatások körének létrehozása és folyamatos bővítése (erre a célra önálló internetes portált is üzembe helyeztek *www.meineschufa.de* néven), az évente közzétett „eladósodottsági barométer” (*Schulden-Kompass*) és a Wiesbadeni Konferenciák szervezése; utóbbi kettőről a 3.7. alfejezet ad bővebb tájékoztatást.

3.3.4. A SCHUFÁ-nál tárolt adatok

A SCHUFA kezdetben csupán pozitív adóslistaként működött, mára viszont egyaránt tárol az ügyfelek előéletére vonatkozó pozitív és negatív információkat. Szívesen hangsúlyozza ugyanakkor, hogy a bejegyzett 63 millió ügyfél 93 százalékáról kizárólag pozitív adatok állnak rendelkezésre (ami a rossz adósokat valószínűleg egyáltalán nem nyugtatja meg).

A tárolt adatok öt kategóriába vannak sorolva [SCHUFA Jahresbericht (2005)]:

3. Az ügyfél alapadatai (*Basisdaten* vagy *Kontaktdaten*):
  - a) Név (elő- és utónév)
  - b) Születési hely
  - c) Cím és korábbi címek
4. Az ügyfél hitelügyleteinek típusa, tárgya és fizetési feltételei:
  - a) Hitel- vagy lízingszerződés – összeg és futamidő
  - b) Folyószámlanyitás és hitelkártya-kibocsátás
  - c) Számlanyitás telekommunikációs vállalatnál
  - d) Ügyfélszámla nyitás kereskedelmi vállalatnál
5. Fizetési kötelezettségek nem teljesítése:
  - a) Az ügyfél által nem vitatott, esedékes kötelezettségek, amelyekre az ügyfelet figyelmeztették
  - b) Bírósági döntésből vagy annak végrehajtásából eredő kötelezettségek
6. Folyószámla helytelen célra való használata, amelyet letiltás követett
7. Hivatalos jegyzékben történő rögzítés, hivatalos jelentés az ügyfélről

Amiről hangsúlyozottan nem tárolnak információt:

- a hitelfelvétel célja,
- az ügyfél jövedelme,
- az ügyfél állampolgársága,
- az ügyfél vallási hovatartozása.

A SCHUFA szerződéses partnereinek az adatvédelmi törvény értelmében az ügyféllel úgynevezett *SCHUFA-záradékot* (*SCHUFA-Klausel*) kell aláírniuk, hogy adatait a cégnek továbbíthassák. Az adósnilyvántartásban szereplő információkat a SCHUFA kizárólag a partnereknek, illetve – saját adatok lekérdezése esetén – magának az adósnak a számára teszi elérhetővé. Minden egyes lekérdezést pontosan dokumentálnak, továbbá – az adatvédelmi törvény előírásainak megfelelően – szűrőpróbaszerűen azt is ellenőrzik, hogy ténylegesen szüksége volt-e a partnernek a kért információkra.

3.3.5. A SCHUFA által nyújtott szolgáltatások: saját adatok lekérdezése (Eigenauskunft)

Mindenkinek joga van megtekinteni azokat az adatokat, amelyeket a SCHUFA vele kapcsolatban tárol. Ez a lekérdezés Bonnban és a Rajna-Sieg-térségben 2005-től, 2006 szeptembere óta viszont már országsszerte online is megtehető: a www.meineschufa.de-n van rá lehetőség, bár nem teljesen ingyen: egy negyedévre szóló előfizetés 7 euró 80 centbe, míg ugyanez egy évre 15,60-ba kerül⁴⁶. Ha az ügyfél hibás adatokat talál, követelheti azok korrigálását.

Mindezekon kívül telefonon is kapcsolatba lehet lépni a SCHUFÁ-val (14 eurócentért percenként), de adatvédelmi okokból személyi adatokkal kapcsolatos tájékoztatásra és reklamációra itt nincs mód⁴⁷.

3.3.6. A SCHUFA által nyújtott szolgáltatások: scoring

A *scoring* pontos jelentése: „tudományosan kifejlesztett, standardizált, tapasztalati adatok matematikai-statisztikai elemzésén alapuló módszer, amely meghatározott jellemzőkkel rendelkező csoportok, illetve potenciális vagy létező személyek magatartásának előrejelzésére irányul” [SCHUFA Grundlagenschrift (2007)]. A scoring alkalmazása az 1950-es években (Németországban a '80-as években) kezdődött, a SCHUFÁ-nál – ahogy már említettük is – 1995-ben kezdtek el gondolkodni egy ilyen szolgáltatás bevezetésén, és ez 1996-ban valósult meg.

A SCHUFA által kínált scoring-szolgáltatás lényege, hogy a nyilvántartásban szereplő adatok alapján ügyfelek egy csoportjának hitelképességét egyetlen számmal írja le. Ezt a számot, a *score-értéket* vagy *-pontszámot* úgy is lehet értelmezni, hogy annak a valószínűségét méri, hogy az ügyfél a hitelszerződésben szereplő feltételeket maradéktalanul teljesíti. A SCHUFA partnereinek értelemszerűen azért éri meg igénybe venni ezt a szolgáltatást, mert így még egyszerűbben képesek ügyfeleik megítélésére, a hitelnyújtással járó kockázatok értékelésére. Gyakran előfordul, hogy a vállalatok saját scoring-eljárást működtetnek, amely azonban figyelembe veszi a SCHUFÁ-tól kapott értéket is [SCHUFA Jahresbericht (2005)]. A tárolt adatok lekérdezéséhez hasonlóan nemcsak a partnerek, hanem maguk az ügyfelek is kérhetik score-pontszámuk kiszámítását.

---

⁴⁶ Forrás: www.meineschufa.de

⁴⁷ Forrás: SCHUFA Eigenauskunft. www.schufa.de/downloads/SCHUFA_Eigenauskunft_0107.pdf

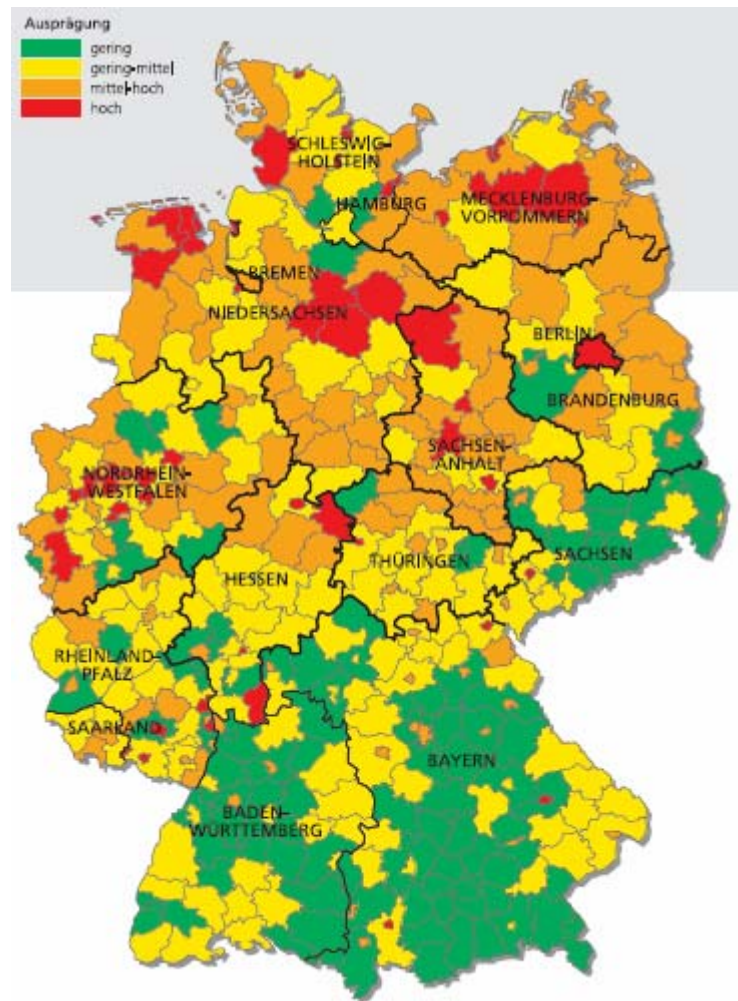
A score-érték a SCHUFA esetében 1 és 1000 között lehet: minél magasabb, annál nagyobb a hitel visszafizetésének valószínűsége. Egy 1000 pontra értékelt hitel tulajdonképpen egyáltalán nem járna kockázattal.

Fontos megjegyezni, hogy a score-értékek nem személyhez kapcsolódnak. Egyfelől, maga az eljárás az ügyfeleket jellemzőik alapján *kockázati osztályokba (Risikoklassen)* sorolja, és a teljes osztályt figyelembe veszi a pontszám kialakításakor. Másrészt, a score-érték attól is függ, hogy milyen jellegű hitelt akar felvenni az ügyfél. Előfordulhat, hogy ugyanannál a személynél teljesen más pontszám jön ki, ha jelzálog-, és más, ha áruhitelt szeretne igénybe venni. Ezen kívül a hitelfelvétel időpontja is befolyásoló tényező.

A scoring-eljárásra nagyon komoly adatvédelmi előírások vonatkoznak. A pontszám kiszámításakor csak azokat az ügyféladatokat szabad figyelembe venni, amelyeket az adós maga is bármikor lekérdezhet. A score-érték üzleti titkoknak minősül. Mivel a SCHUFA a müncheni egyetem Statisztikai Intézetének Tanácsadó Laborjával (*Statistischer Beratungslabor des Instituts für Statistik, STATLAB*) együtt dolgozik a scoring-rendszer tökéletesítésén, a pontszámok a számítógépes rendszerben eltárolásra kerülnek – de szigorúan név nélkül.

3.3.7. A Schulden-Kompass és a Wiesbadeni Konferenciák

Ebben az alfejezetben a SCHUFA két olyan tevékenységét mutatjuk be, amely szigorú értelemben nem jellemző a credit bürókra. A Schulden-Kompass és a Wiesbadeni

4. ábra: Németország eladósodottsági térképe. A legrosszabb helyzetben lévő területek piros, a legkevésbé eladósodottak zöld színnel vannak jelölve

Forrás: www.schulden-kompass.de

Konferenciák révén ugyanis a társaság közérdekű információkat nyújt az egész társadalom számára.

A SCHUFA 2003 óta évente teszi közzé a német lakosság eladósodottságáról szóló elemzését *Schulden-Kompass* néven (magyarul talán „eladósodottsági barométernek” lehetne nevezni)⁴⁸. Ebben különböző mutatószámokkal vizsgálja, hogyan alakul az eladósodottság időben, régióként, társadalmi csoportonként, stb. A 6. ábra a németországi járások *egyéni eladósodottsági indexszel (Privatverschuldungsindex, PVI)* mért helyzetét szemlélteti.

A SCHUFA által szervezett Wiesbadeni Konferenciák sorozata 2002. május 8-án

⁴⁸ A Schulden-Kompass internetes honlapja: www.schulden-kompass.de. A legfrissebb, 2006. évi Schulden-Kompass letölthető innen: http://www.schulden-kompass.de/downloads/sk06_gesamt.pdf.

Bilanz zum 31. Dezember 2005	Stand 31.12.2005 EUR
A K T I V A	
A. ANLAGEVERMÖGEN	16.256.322,72
B. UMLAUFVERMÖGEN	11.857.757,49
C. RECHNUNGSABGRENZUNGSPOSTEN	3.667.622,07
	31.781.702,28
P A S S I V A	
A. EIGENKAPITAL	9.266.928,51
B. RÜCKSTELLUNGEN	16.763.497,25
C. VERBINDLICHKEITEN	5.323.545,82
D. RECHNUNGSABGRENZUNGSPOSTEN	427.730,70
	31.781.702,28
	2005 EUR
Kennzahlen zum Ergebnis	
(für die Zeit vom 01. Januar bis 31. Dezember 2005)	
1. Umsatzerlöse	73.814.980,94
2. Betriebsergebnis	2.919.790,39

5. ábra: A SCHUFA AG 2005-ös mérlege

Forrás: SCHUFA Jahresbericht [2005]

kezdődött, a hatodikat (eddig az utolsót) 2006. május 29-én tartották. A konferenciákon pénzügyi és hitelügyi problémák, adat- és fogyasztóvédelmi kérdések megvitatása mellett kiemelt helyet foglal el a Schulden-Kompass-ok elemzése.

3.3.8. Vagyon és jövedelmezőség

Az 5. ábra a SCHUFA AG 2005-ös vagyonmérlegének vázlatos képét mutatja. 31,8 millió eurós mérlegfőösszege (ebből a saját tőkeállomány értéke 9,3 millió) mellett a társaság éves forgalma megközelítette a 74 millió, míg az üzleti eredmény a 3 millió eurót.

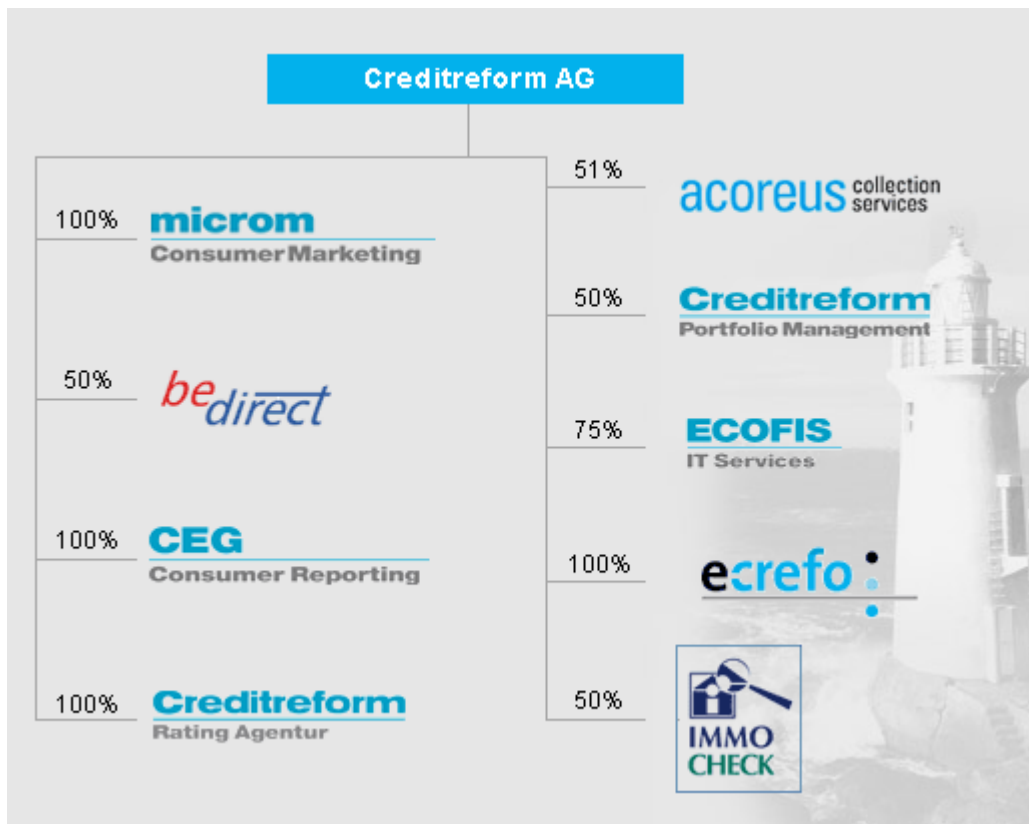
3.3.9. Etikai kérdések

Egy olyan szervezet működésével kapcsolatosan, amely a német állampolgárok túlnyomó többségének bizalmas adatait kezeli, értelemszerűen nagyszámú etikai probléma merül fel. Ezek közül sok a *transzparencia* kérdése köré szerveződik. Az, hogy a hiteladatokba csupán az érintettek nyerhetnek betekintést, törvényileg is szabályozott, világos elvárás. Sokkal több a probléma azzal kapcsolatban, hogy a SCHUFA működését, az adatok felhasználásának folyamatát mennyire kell és lehet megosztani a nyilvánossággal.

Ha a vállalatok hagyományos modelljéből indulunk ki, a SCHUFA tevékenysége inputoldali, az inputok outputtá való átalakításához kapcsolódó és outputoldali folyamatokra osztható. Az inputok, vagyis az ügyfelek adatai esetében 100 százalékgig nyilvános, hogy az információk honnan származnak, vagyis bárki megismerheti a SCHUFA partnereinek listáját, valamint azt, hogy a további adatokat mely állami nyilvántartásokból szerzi be. Magukra az adatokra és az ügyfelek személyére a nyilvánosság értelemszerűen nem vonatkozik. Fontos még az, hogy a SCHUFA mely információit *nem* használja fel: többek között nem von le semmilyen következtetést az ügyfelek lakóhelye, vagy a marketingcéllal, például vásárlási szokásaikról gyűjtött adatok alapján.

A nyilvánosság legnagyobb mértékű kizárása az átalakítás esetében figyelhető meg. A scoring-pontszám meghatározására szolgáló metódusok például teljes mértékben titkosak. Itt értelemszerűen a SCHUFA saját üzleti érdekei dominálnak: a credit bírók közti versenyben nagy hátrányra tenne szert, ha kiadná azokat az eljárásokat, amelyek szerint az információit feldolgozza. Hangsúlyozza ugyanakkor, hogy ez – annak folytán, hogy az adatok *valamennyi forrása* nyilvános – semmilyen hátrányt nem jelent a társadalom számára (sőt, éppen az ellenkezője volna káros, mert nagyobb teret adna az adatokkal való manipulációnak) [SCHUFA Grundlagenschrift (2007)].

Végül, az outputoldali információk esetében merül fel talán a legkevesebb probléma. Világosan szabályozva van, hogy a SCHUFÁ-nál kinek van joga kiról adatokat lekérdezni, illetve szolgáltatásokat igénybe venni.

6. ábra: A Creditreform csoport felépítése
(a százalékok a Creditreform AG részesedéseit mutatják)

Forrás: www.ceg-plus.de

3.4. A CEG Creditreform Consumer GmbH

Röviden bemutatjuk a SCHUFÁ-nál lényegesen kisebb, de még elég komoly szerepet játszó credit bírót, a CEG Creditreform Consumer GmbH-t is. A cég a Creditreform Aktiengesellschaft leányvállalataként működik (a Creditreform AG egyéb érdekeltségeiről ld. a 8. ábrát).

A CEG 21 millió személyről tárol összesen 58 millió pozitív vagy negatív hitelinformációt [CEG Fakten und Technik (2007)]. Az adatokat a SCHUFÁ-hoz hasonlóan szerződéses partnerei révén szerzi be, és számukra is teszi elérhetővé. A korábbi hitelfelvételek, adósságok, számlaadatok, stb. listázásán kívül például azt is meg tudja

mondani, hogy a vizsgált ügyfél rendelkezik-e valamilyen vállalkozásban részesedéssel vagy vezető pozícióval.

The screenshot shows a web browser window titled 'Anfrage - Microsoft Internet Explorer provided by Creditreform'. The page header is 'Creditreform Consumer GmbH'. The main content area is a form titled 'Anfrage'. The form has several sections: a left sidebar with navigation links ('Anfrage Startseite', 'Anfrage', 'Änderung Kennwort', 'Hilfe'), a main form area with various input fields, and a right sidebar with explanatory text. The main form fields include: 'Antragsnummer', 'Teilnehmer Quellcode' (with value '001'), 'Berechtigtes Interesse' (with dropdown 'Kreditwürdigkeitsprüfung'), 'Anrede' (with dropdown 'Bitte auswählen'), 'Nachname', 'Vorname', 'Zweiter Vorname', '1. Anschrift' (with sub-fields for 'straße', 'Hausnummer', 'Postleitzahl', 'ort'), 'Geburtsdatum', 'Geburtsname', 'Telefon (privat)', 'Telefon (Büro)', 'Bankleitzahl', 'Konto-Nummer', and 'Einwilligungsklausel' (with dropdown 'Bitte auswählen'). At the bottom of the form are buttons for 'Löschen' and 'weiter'. The right sidebar contains text explaining the CEG-Plus system and its automatic identification process, and a note about data protection. The browser's address bar shows 'Adresse' and 'Wiedehol zu'.

7. ábra: Online lekérdezési lap

Forrás: CEG Fakten und Technik [2007]

A CEG által nyújtott szolgáltatások:

- ügyfeladatok lekérdezése (online vagy offline),
- saját adatok lekérdezése (online vagy offline), reklamációs lehetőség,
- scoring,
- naponta frissített telefonkönyv,
- az ügyfelek címéhez kapcsolódó földrajzi adatok.

A társaság készít még éves rendszerességgel egy úgynevezett *SchuldnerAtlas* is, amely témájában meglepő hasonlóságot mutat a SCHUFA *Schulden-Kompass*ával.

Összességében úgy tűnik, hogy a CEG által tárolt adatok köre, akárcsak az általa nyújtott szolgáltatásoké, a SCHUFÁ-énál valamivel szélesebb körű. Ezzel a vállalat

nyilvánvalóan azt próbálja kompenzálni, hogy nyilvántartásában a SCHUFÁ-nál jegyzett ügyféllétszámnak mindössze egyharmada szerepel.

3.5. Összegzés

Összességében elmondható, hogy Németországra a bankok közötti hitelinformáció-megosztás fejlett és nagy hagyományokra visszatekintő rendszere jellemző, amely – mivel az állami nyilvántartásba való bekerülés küszöbértéke kiugróan magas – szinte teljes egészében a magánkézben lévő credit bürókra épül. Utóbbiak közül a bejegyzett ügyfelek száma alapján egyértelműen a SCHUFÁ-é a vezető szerep, rajta kívül még a CEG Creditreform Consumer GmbH is említésre méltó.

A SCHUFÁ (és a CEG is) az általa tárolt pozitív és negatív információkat szerződéses partnereitől (bankoktól, takarékszövetkezetektől, hitelkártya- és lízingtársaságoktól, stb.) szerzi be, és nekik is adja tovább. Lehetőség van saját adataink lekérdezésére is. Az 1978-ban elfogadott szövetségi adatvédelmi törvény (*Bundesdatenschutzgesetz*) szigorú előírásokat szab az adatok kezelésére vonatkozóan.

A két vezető credit büro emellett sikeresen tudta extra szolgáltatások nyújtásával javítani a jövedelmezőségét. Az ügyféllel kapcsolatos információkat egyetlen pontszámba tömörítő *scoring* a partnerek számára nagymértékben megkönnyíti a hitellel járó kockázatok értékelését.

Sajnos nem sikerült adatokat találni a német adósnilyvántartó rendszer kamatlábakra gyakorolt hatásával kapcsolatosan. Ez már csak azért is problémás, mert a széleskörű adatbázissal rendelkező, jelentős bankok között nincs olyan, amelyik ne lenne a SCHUFÁ szerződéses partnere. A SCHUFÁ 2005-ös éves jelentése mindenesetre azt állítja, hogy a társaság működése évente néhány milliárd euróra tehető haszonnal jár a német gazdaság számára; ezt az értéket ugyanakkor semmivel sem támasztják alá [SCHUFÁ Jahresbericht (2005)].

Irodalomjegyzék

Árvai Zsófia – Dávid Zsuzsanna – Vincze Judit [2002]: Hitelinformációs rendszerek. Gyakorlat és fejlődési irányok. Hitelintézeti Szemle, I. évfolyam 5. szám.

Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht (BaFin) [2007.05.26]: Verzeichnis der Kreditinstitute. <http://www.bafin.de/datenbanken/ki.pdf>

CEG Fakten und Technik [2007. jan.]. <http://www.ceg-plus.de/mddload.htm?id=2086>

Gesetz über das Kreditwesen (Kreditwesengesetz, KWG). Utolsó módosítás: 2007.01.05. <http://www.bafin.de/gesetze/kwg.htm>

Margaret Miller [2000]: Credit reporting systems around the Globe: The state of the art in public and private credit registries. http://citeseer.ist.psu.edu/cache/papers/cs/26042/http%3A%2FfileszSz2347_paper_on_surveys.pdf/miller00credit.pdf

SCHUFA Grundlagenschrift Zusammenfassung [2007]. http://www.schufa.de/downloads/grundlagen_zusammenfassung.pdf

SCHUFA Jahresbericht 2005. http://www.schufa.de/downloads/jb_2005_final_d.pdf

SCHUFA Jubiläumsbroschüre [2002]. http://www.schufa.de/downloads/jubilaeumsbroschuere_75j.pdf

A CEG internetes honlapja: www.ceg-plus.de

A SCHUFA internetes honlapja: www.schufa.de.

4. A spanyol bankrendszer és hitelinformációs rendszerek sajátosságairól Nagy Igor

4.1. A spanyol bankrendszer kialakulása, sajátosságai

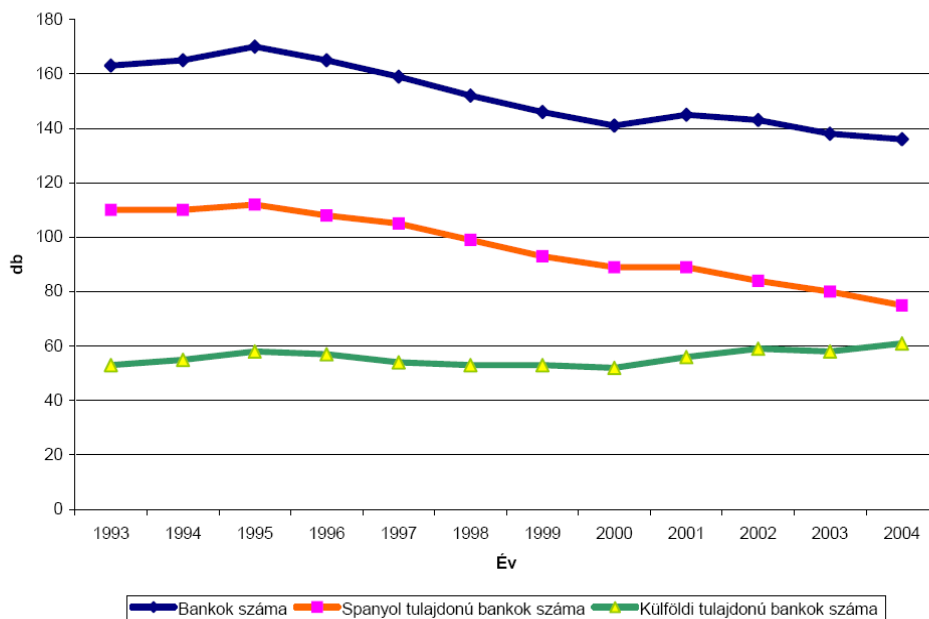
A Franco rezsim alatt -az 1970-es évek közepéig- a spanyol bankrendszer zárt és szabályozott volt, a meglévő bankok vezető szerepét a Banco de Espana (Spanyol Nemzeti Bank) töltötte be, amely később a jegybank feladatait ellátó intézménnyé vált.

Az Európai Közösséghez való csatlakozás (1986) nagyban elősegítette a pénzügyi szektor liberalizálását, technológiai modernizációt hajtottak végre, banki gyakorlatokat közelítették az európaiakhoz, és 1987-re liberalizálták a kamatlábakat, és a bankok jutalékát is.

A csatlakozást követően Spanyolország haladékosan kapott arra, hogy leépítse a külföldi hitelintézetek működésére és belépésére vonatkozó szabályozási rendszert, melynek következtében 1993-tól megszűnt minden korlátozás a külföldi tulajdonú bankokra vonatkozólag.

A privatizáció viszonylag későn, 1993. elején kezdődött el az Argentaria nevű holding értékesítésével, amely magába foglalta az összes állami tulajdonban lévő pénzügyintézetet.

A külföldi tulajdonú bankok száma a korlátozó tényezők megszűnését követően a következőképpen alakult:

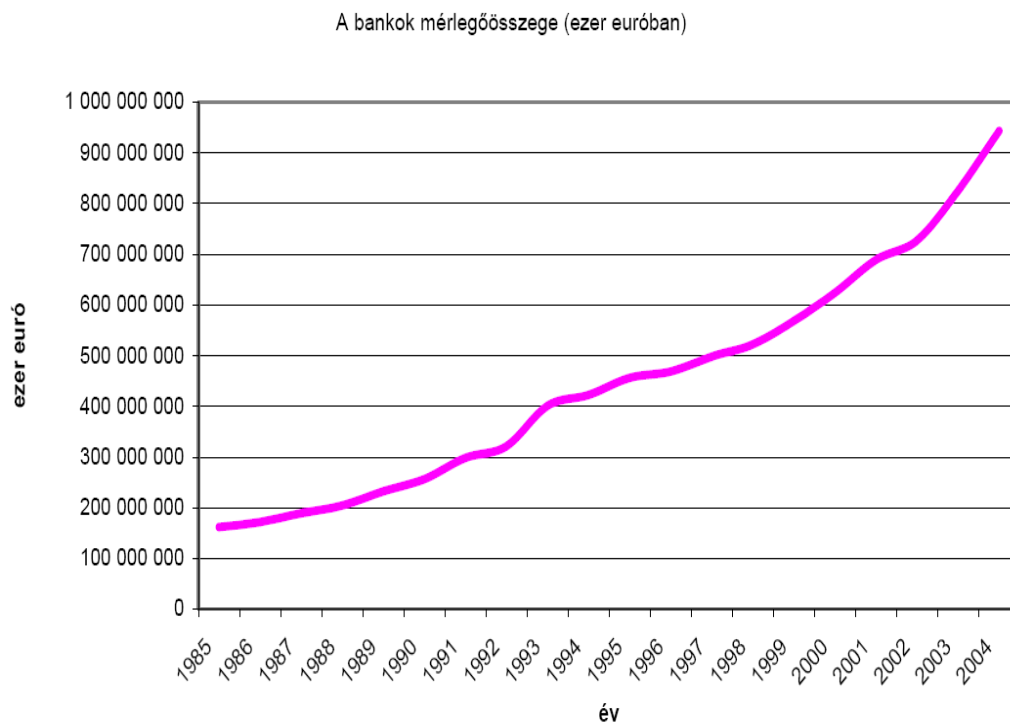

1. ábra: A külföldi tulajdonú bankok számának alakulása Spanyolországban.

Forrás: www.bde.es

Az ábrából kitűnik, hogy a külföldi tulajdonú bankok piacra lépése nem növelte jelentősen a bankok számát. A spanyolországi bankok száma az 1993-as 163-hoz képest, 170-ig emelkedett 1995-re, majd ezután csökkenés mutatható ki, és 2004-ben már csak 136 bank működött Spanyolországban.

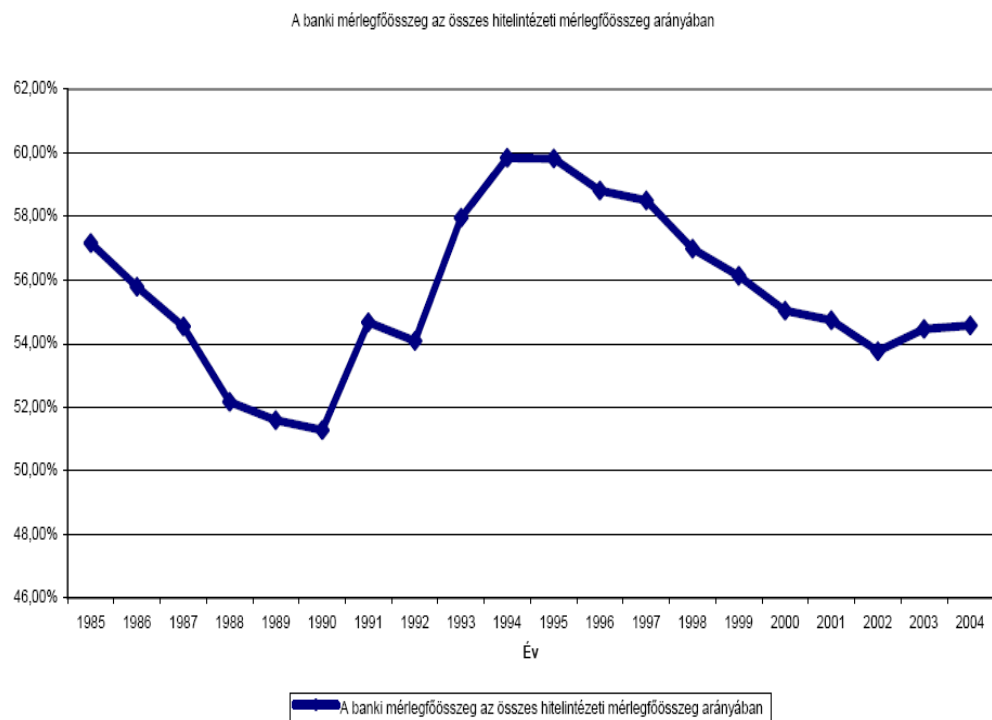
Kimutatható, hogy a külföldi tulajdon előtti szabad út jótékony hatással volt a bankok mérlegfőösszegére. Az 1993-as 401 milliárd eurós mérlegfőösszeghez képest, a bankok mérlegfőösszege 1997-re már elérte az 500 milliárd eurót, mely 2004-re tovább növekedett 943 milliárd euróra.

2. ábra: A bankok mérleg-főösszege euróban.

Forrás: www.bde.es

Említésre méltó, hogy a spanyol pénzügyi rendszerben jelentős szerepet töltenek be a bankokon kívül a takarékbankok és a hitelszövetkezetek. A kilencvenes évek elején, a külföldi tulajdonosok előtt lebomló akadályok komoly hatással voltak a bankszektor pénzügyi rendszerben belül betöltött szerepére is. A következő ábra a bankok mérlegfőösszegének arányát mutatja az összes pénzügyi közvetítő intézet mérlegfőösszegének arányában.

3. ábra: A bankok mérleg-főösszege az összes hitelintézet mérleg-főösszegének arányában.

Forrás: www.bde.es

Az ábrából megállapítható, hogy a bankok szerepe a spanyol pénzügyi közvetítő rendszeren belül 1990-től erőteljes növekedésnek indult. Ezt a folyamatot bizonyítja, hogy a külföldi versenytársak előtt lebomlottak az akadályok. A mutató az 1992-es 54%-os értékről 1995-ben megközelítően 60%-ra ugrott. Bár a bankok piaci részesedésének növekedése a külföldi versenytársak megjelenését megelőzően már elkezdődött, az új versenytársak működésével ez a folyamat pedig már fokozottan érvényesült. Jellemzővé vált, hogy a bankok arányaiban egyre több ügyfelet tudtak elcsábítani más hitelintézetektől. Valószínűsíthető, hogy a kilencvenes évek elejéig nem szándékoztak hagyományosan más, nem banki hitelintézetek, például hitelszövetkezetek ügyfeleit is megszerezni.

Az előállt verseny hatására azonban ezeket az ügyfeleket is egyre szívesebben hitelezték annak érdekében, hogy a korábbi piacon betöltött pozíciójukat fenn tudják tartani.

A spanyol vezetés gyakorlata azonban lehetőséget adott a verseny bizonyos torzítására is, ezt bizonyítja, hogy a külföldiek jóval az Európai Unióhoz való csatlakozást követően,

csak 1993 után alapíthattak a hazaiakkal megegyező feltételek mellett bankot, és a spanyol pénzügyi rendszerben továbbra is a hazai tulajdonosú bankok száma a jelentősebb.

A versenyt végül a külföldi bankok 1993-as, mindenféle diszkriminatív rendelkezések alóli felmentése jelentette. A verseny egyre nagyobb élénkülése szemléltethető a bankok csökkenő eszközarányos nyereségének, és csökkenő eszközarányos működési költségének alakulásával

Spanyolország - nemzetközi összehasonlításban - a kilencvenes évek elején túlbanksított volt, hatalmas a fiókhálózattal rendelkezett. Ez túlméretezett költségeket jelentett, és az egy alkalmazottra jutó termelékenység európai összehasonlításban alacsonynak mondható. A hatalmas fiókhálózat azonban egyben az erőssége is volt a spanyol bankoknak, ugyanis emiatt a külföldi bankoknak nagyon nehéz volt betörni a spanyol piacra.

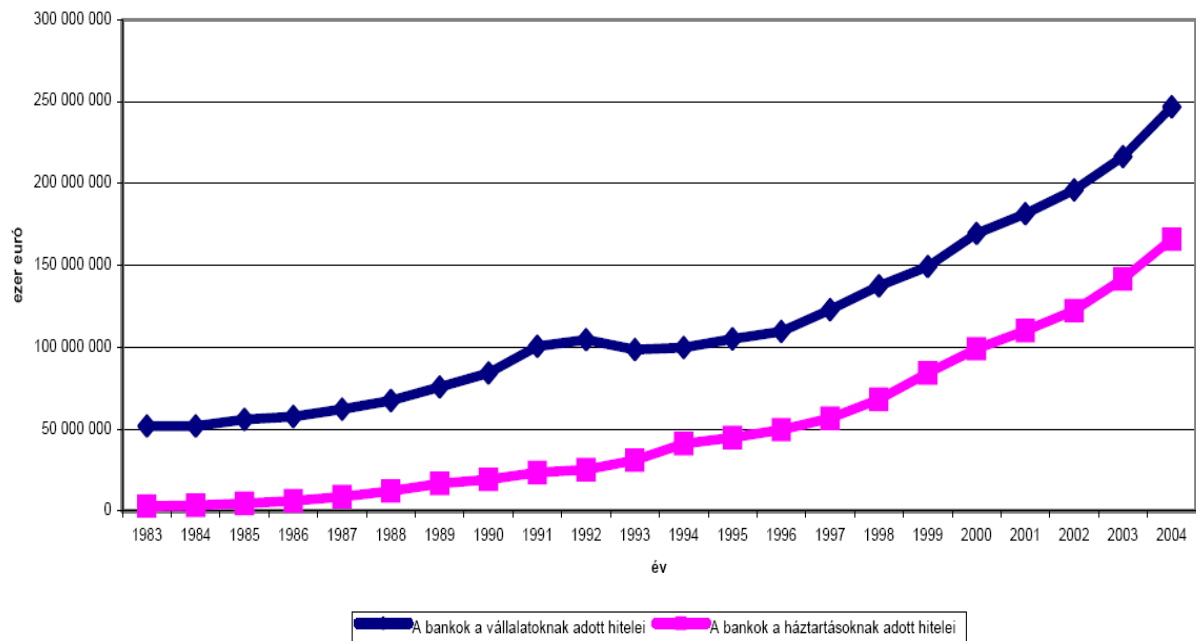
A „túlbanksításnak” köszönhetően a kilencvenes évek liberalizációját követően a külföldi tőke elsősorban nem a külföldi tulajdonú bankok közvetlen lakossági és vállalati hitelkihelyezéseivel került be az ország bankpiacára. A spanyol bankok törekedtek rövidlejáratú bankközi forrásokat beszerezni az európai bankközi piacról, és aztán ezeket a hiteleket kiközvetíteni a finanszírozandó spanyol entitások felé. 1997 és 2000 között a külföldi megnövekedett hitelkeresletet már csak 44%-ban fedezték a rezidensforrások. Mivel a külföldi bankközi források lényegesen olcsóbbak voltak, mint a spanyol források, így ezek bevonása csökkentette a kamatokat. Ez a tendencia nagyban hozzájárult az ezredforduló környékén tapasztalható dinamikus hitelnövekedéshez, és kiváltotta a vállalati szektor közvetlen külföldi forrásbevonásának nagy részét.

A spanyol emberek egy-egy bankhoz való hűsége a társadalmi, emberi beállítottságból adódik, és az évek során sem változott alapvetően. Ha nem is lehetetlen, de nagyon nehéz rávenni őket arra, hogy átvigyék számlájukat az egyik bankból a másikba. A spanyol emberek elsősorban nem az árak, azaz a kamatok és a jutalékok alapján választanak bankot, hanem a megbízhatóság, és a mindennapi tapasztalataik alapján.

A meglévő kiszolgáltatottság 1993-at megelőző időszakot jellemző bankok közötti verseny hiányából adódik, és magas árakban nyilvánul meg.

Ha a vállalatoknál lévő hitelek nagyságának alakulását vizsgáljuk, megállapítható, hogy a külföldi bankok megjelenésének köszönhető verseny nem volt nagy hatással a vállalatok által felvett hitelekre. 1993-ban a vállalatoknál lévő hitelek nagysága 98,7 milliárd euró volt. Ez 1996-ra mindösszesen 110 milliárd euróra nőtt. Ugyanezen időszaka alatt a háztartásoknak adott hitelek nagysága az 1993-as 31 milliárd euróról 50 milliárd euróra nőtt.

Bankok által adott vállalati és háztartási hitelek

4. ábra: A bankok által nyújtott vállalati és lakossági hitelek

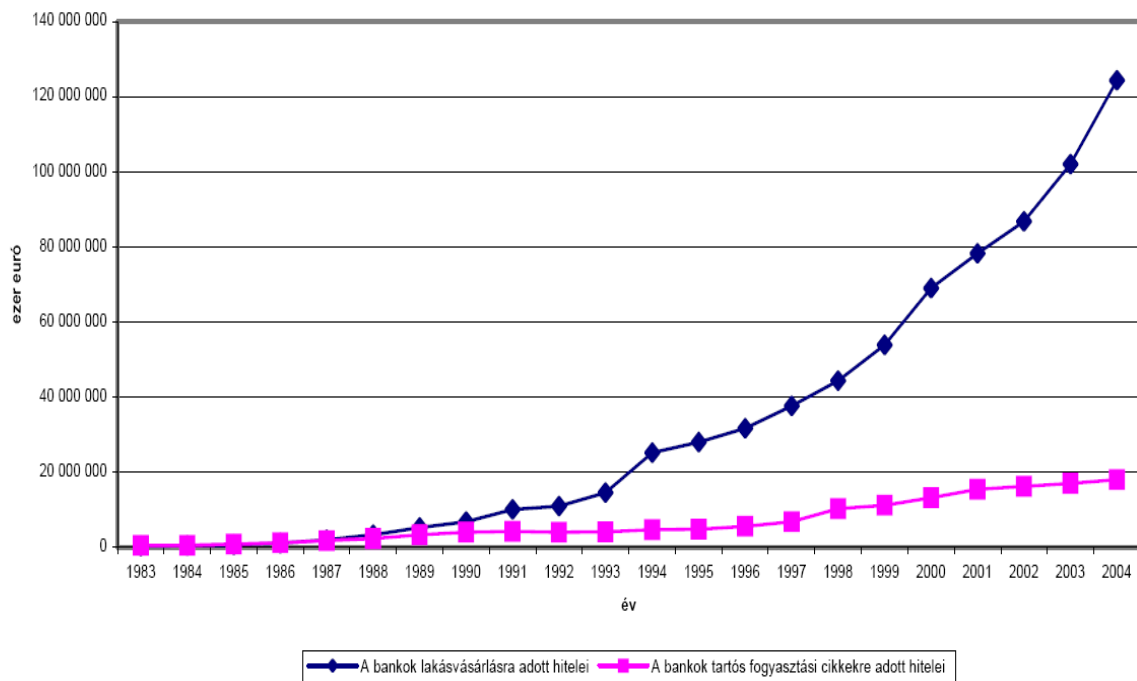
Forrás: www.bde.es

Ha a háztartási és a vállalati hitelek összefüggéseit vizsgáljuk, elmondható, hogy a háztartási hitelek sokkal költségesebbek a bankoknak, mint a vállalati hitelek, mivel a lakosság minél szélesebb körű elérése nagyobb fiókhálózatot és nagyobb marketingköltségeket igényelnek. Biztonságos hitelkihelyezés szempontjából a vállalati hitelek behajtása sokkal biztosabb, mint a háztartásoké, ugyanis a bankok nyomást tudnak gyakorolni a vállalatok működésére, kikényszerítve azok profitabilitását. Ezzel szemben a háztartások adósságszolgálati képességét a bankok kevésbé tudják befolyásolni, hiszen az elsősorban rajtuk kívülálló okok függvénye, pl. bérnövekmény, munkanélküliség.

Az előző ábrából látható, hogy a verseny elsősorban a bankok által kevésbé preferált szegmens, a háztartások hitelállományára hatott kedvezőbben. Valószínűsíthető itt sokkal több potenciális ügyfél maradt hitel nélkül, mint a vállalati szektorban. Ez annak volt a következménye, hogy a külföldi bankok megjelenését megelőzően, a gyenge verseny következtében a bankoknak nem állt érdekében kiszolgálni a költségesebben és kockázatosabban hitelezhető szektort, hiszen a nélkül is megfelelően magas profitot tudtak realizálni.

Ha a háztartási hitelekben belül a tartós fogyasztási cikkekre, illetve a lakásvásárlásra nyújtott hitelek változását vizsgáljuk, akkor szintén az tapasztalható, hogy a bankok által kevésbé preferált területen történt nagyobb változás. A tartós fogyasztási cikkekre nyújtott hitelek rövidebb lejáratúak, illetve összegük kisebb, mint a lakásvásárlásra nyújtott hiteleké. Ezért kevésbé kockázatosak is, hiszen diverzifikálással csökkenteni lehet a nemfizetés valószínűségét. A lakásvásárlásra nyújtott hitelek a nagyobb hitelösszeg miatt kockázatosabbak, nagyobb munkát is igényelnek, hiszen a kockázat csökkentésének érdekében hosszadalmas, és munkaigényes hitelvizsgálati folyamatokat kell elvégezni ellentétben a tartós fogyasztási cikkekre nyújtott hitelek egyszerű és gyors pontozásos elbírálásával szemben.

A háztartási hitelek állománya

5. ábra: A háztartási (lakossági) hitelek állománya

Forrás: www.bde.es

Az ábrából látható, hogy a külföldi bankoknak köszönhető verseny következtében a bankok által kevésbé preferált lakásvásárlási hitelek állománya sokkal jobban növekedett, mint a tartós fogyasztási javakra nyújtott hitelek állomány, ez azért lehetett így, mert a spanyol bankok már a kilencvenes évek elején is megpróbálták kielégíteni a fogyasztási hitel iránti

igényeket, míg a lakásvásárlási hitelekkel komolyabban csak az erősödő versenyt követően kezdtek el foglalkozni.

A külföldi konkurencia megjelenését megelőzően a spanyol bankok elégséges színvonalon tudták kiszolgálni a vállalatokat. Ezért a megélénkülő verseny inkább a bankok által kevésbé kedvelt háztartási hitelek állományára hatott jelentősebben.

Összefoglalásként elmondható, hogy a spanyol bankrendszer átlagos fejlettségűnek tekintheti az eurózónán belül.

A spanyol bankrendszer mérlegfőösszeg/GDP aránya a 90-es évek elején jóval az eurózóna átlaga alatt volt, ebből a magánszektornak nyújtott hitelek aránya már az évtized elején magas volt, és ez az arány az évtized során még tovább növekedett. A spanyol gazdaságra a banki finanszírozás dominanciája jellemző. A magánszektornak nyújtott hitelállomány növekedése inkább ciklikus, mint strukturális tényezőknek volt köszönhető. A vállalati és háztartási szektor növekvő hitel kereslete mindenekelett az 1996 közepén megindult gazdasági növekedésnek és a fokozatosan csökkenő kamatoknak tulajdonítható. A magánszektor kedvező várakozásaihoz nagyban hozzájárult az EMU-tagságtól várt (és megvalósult) makrogazdasági stabilitás és tartósan alacsony inflációs és kamatszint.

A 90-es évek második felében – a gazdasági fellendüléssel párhuzamosan – a háztartási szektorban nyújtott hitelek növekedési üteme Spanyolországban is meghaladta a vállalati hitelezés növekedési ütemét. Ez azonban nem vont magával olyan drasztikus növekedést a háztartások pénzügyi kötelezettségeiben, a pénzügyi kötelezettségek/GDP arány az évtized első felére jellemző 60 százalékos körülről az évtized végére 65 százalékos szintre emelkedett. A háztartási szektor növekvő hitelállománya mögött keresleti és kínálati tényezők egyaránt meghúzódtak, a keresleti tényezők közül az egyik legfontosabb a kamatszint csökkenése, aminek következtében a rendelkezésre álló jövedelemhez viszonyított kamatkidadás a hitelállomány növekedése ellenére csökkent. Kínálati oldalon a bankok közötti erősödő verseny játszott nagy szerepet a hitelkínálat emelkedésében. Az eladósodási kedv növekedéséhez hozzájárult a háztartások pénzügyi eszközeinek meredek emelkedése az évtized folyamán, ami a vagyonhatáson és a magasabb fedezetszinten keresztül növelte a hitelkeresletet. A pénzügyi eszközök növekedése a bankokat is a hitelkínálat növelésére ösztönözte, a háztartási szektor erősebb pénzügyi pozíciója miatt.

4.2. A spanyol hitelinformációs rendszerek

Spanyolország hitelinformációs rendszereinek működését a spanyol jegybank kezeli és ellenőrzi. A hitelnyilvántartó rendszereknek történő adatszolgáltatás kötelező minden pénzügyi intézmény számára, amely a központi bank felügyelete alá tartozik. A hitelnyilvántartó standard riportokban szolgáltat információt az adatszolgáltató intézménynek az adósokról.

A hitelnyilvántartók adatszolgáltatói köre általában megegyezik azzal a pénzügyi intézményi körrel, amely az adott országban a központi bank felügyelete alá tartozik. (nemzeti hitelintézetek, külföldi bankok spanyol fiók intézményei, lízing és faktoring cégek...)

A hitelinformációs rendszerek működése mereven szabályozott, mindig a bizalmas adatkezelés alapelve szerint működnek a résztvevő intézmények és az egyedi kölcsönfelvevők adatvédelmének érdekében. A résztvevő intézmények biztosítottak arról, hogy az általuk szolgáltatott adatok kizárólag aggregált formában kerülnek terjesztésre, csak másik hitelnyújtó intézmény felé és csak hitelnyújtási célra. Az egyéni kölcsönfelvevők az adatvédelmi törvény révén feljogosítottak arra, hogy vizsgálják és korrigálják a saját adat fájljukat a hitelnyilvántartó rendszerben.

Azok a személyek, akik nem fizetik a hiteltartozásukat, bekerülnek az információs rendszerbe, melynek következtében megszűnik a lehetőségük, hogy egyéb hitelt vegyenek fel. Az adóslistákban gyűjtik össze az információkat azokról a személyekről, akiknek volt vagy van valamilyen függő adósságuk. A pénzügyi vállalatok, és néhány egyéb vállalat felhasználja ezeket az információkat, hogy megvédje magát azoktól az ügyfelektől, akik nem fizetnek.

Az elmélet nagyon jó, de a gyakorlatban számos hibát vétene az adósok adataival kapcsolatban. A „fekete-listák” olyan személyeket is tartalmaznak, akik rendszeresen fizették a tartozásaikat, és soha nem engedték, hogy pénzügyi kötelezettségük teljesítetlen maradjon.

Az Adatvédelmi Ügynökségnek⁴⁹ a feladata, hogy megvédje azokat az állampolgárokat, akik helytelenül szerepelnek a rendszerben. Az adatvédelmi törvénynek⁵⁰ köszönhetően az Ügynökség kérheti az adatok helyesbítését, illetve törlését, azok helytelensége esetén.

Az információs rendszert működtető vállalatok nem tartoznak felelősséggel a rendszerben szereplő hibákért. Mindazonáltal a törvény megvédi a fogyasztókat, azon igazságtalanságok ellen, melyeket ezek a listák tartalmazhatnak.

---

⁴⁹ Agencia de Protección de Datos

⁵⁰ Ley Orgánica de Regulación del Tratamiento Automatizado de Datos de Carácter Personal (LORTAD)

Spanyolországban létezik állami -a jegybank⁵¹ által működtetett- és magánvállalatok által működtetett hitelinformációs rendszer is. A jegybank által vezetett nyilvántartás a leghíresebb, – Központi Kockázat Információs Rendszer⁵²-amely a 6000 eurónál magasabb hiteltartozásokat regisztrálja (a hitelintézeteknek kötelességük tájékoztatni a Spanyol Nemzeti Bankot, ha ilyen adós van).

Az új hitel nyújtását megelőzően a hitelezőnek lehetősége van a leendő adósnak a nyilvántartásban történő ellenőrzésére. Fontos kritérium, hogy mielőtt megtörténne az információkérés az adatbázisból, a hitelt igénylő írásos beleegyezését meg kell kérni.

Az állami mellett vannak magánvállalatok által irányított hitelinformációs rendszerek is. Ezekben a listákban bárki szerepelhet, aki elfelejti fizetni a hitelének a törlesztését, legyen itt szó jelzálogkölcsonról, hitelkártyáról, vagy autóvásárlásról.

A legismertebb Credit bureaus Spanyolországban a következők:

- Asnef-Equifax
- Información Técnica de Crédito S.L. (INCRESA)
- RAI
- Experian Bureau de Crédito S.A. (BADEX)
- Servicios de Ficheros Mecanizados S.A.

A magán Credit bureaus működéséhez engedély szükséges, amelyet 5 évre adnak meg. Az engedély birtokában – az adatvédelmi törvényben foglaltak szigorú betartásával -folytathatják az adatgyűjtést, illetve az adatszolgáltatást.

Minden kétséget kizárva az egyik legfontosabb hitelinformációs rendszert Spanyolországban az ASNEF működteti.

4.2.1. ASNEF⁵³

Az információs rendszer 1994 márciusában az EQUIFAX és az ASNEF fúziójával jött létre. A vállalat abból a célból született meg, hogy hitelképességi információs szolgáltatást nyújtson a spanyol pénzügyi szektornak. Az ASNEF rendszere több mint 1, 2 millió természetes vagy jogi személy adóssági adatait tartalmazza. Évente több mint 50 millió on-line információkérés történik a rendszeren keresztül.

---

⁵¹ Banco de España

⁵² CIBRE (Central de Información de Riesgos del Banco de España)

⁵³ Asociación Nacional de Entidades de Financiación, Pénzügyi Intézmények Nemzeti Egyesülete

Az Equifax-Asnef több mint 10 éves fennállása alatt egy erős vállalattá nőtte ki magát, több mint 130 dolgozójával és több, mint 14 millió eurós forgalmával.

Napjainkra az ASNEF egy olyan információs rendszert vezetett be, amelyben az összes spanyol vállalat számára ellenőrizhetővé válik az ügyfelek előzetes ellenőrzése pénzügyi tartozásuk szempontból. Az ASNEF csak kezeli az adatokat nincs szerepe sem, a pénzügyi közvetítésben sem az adósok felügyeletében.

Az ASNEF az összes olyan személyt értesíti, aki először került fel a rendszerébe, azért hogy tudjanak élni a jogaikkal a módosítást, illetve a törlést illetően. Az adminisztrátorok folyamatosan figyelemmel kísérik az ügyfél viselkedését, hónapról-hónapra aktualizálják az adatokat, valamint kötelezik a pénzügyi intézményeket, hogy értesítsék őket, ha valami változás történik az adós egyenlegében

A Credit bureau a következő szektorokat foglalja magában:

- Bankok
- Takarékszövetkezetek
- Hitelszövetkezetek
- Hitelkártyát kibocsátó intézményeket
- Telekommunikációs vállalatok
- Kiadóvállalatok
- Biztosítók
- Benzinkutak
- Pénzügy vállalat
- Leasing vállalat
- Faktoring vállalatok
- Kölcsönzők

4.2.2. RAI

A másik jelentős hitelinformációs rendszer Spanyolországban a RAI néven ismert bankok, takarékszövetkezetek és hitelintézetek által létrehozott és működtetett rendszer. Fontos megjegyezni, hogy működési engedélyének a meghosszabbítását a Nemzeti Versenyhatóság (Tribunal de Defensa de la Competencia, TDC) nemrég megtagadta, mivel a működési kritériumok egy részének nem felelt meg.

4.3. Hogyan kerülhetnek be az ügyfelek adatai a rendszerbe, és hogyan kerülhetnek ki abból?

A törvény szerint maximum 6 évig lehetnek az adósok a rendszerben, és folyamatosan tájékoztatni kell őket a valós, aktuális helyzetükről. Az ASNEF-nél a törvény által maximumként meghatározott 6 évig vannak az adósok a rendszerben, míg a RAI-nál csak 30 hónapig. Ha valaki le szeretne kerülni a listáról, annak először ki kell fizetnie az adósságát, majd igazolni kell a credit bureau felé, hogy ez megtörtént.

Ahhoz, hogy valaki bekerüljön egy ilyen rendszerbe a következőknek kell megfelelnie:

- Léteznie kell egy valós adósságnak, amelyet több mint 120 napja nem törleszt.
- Fizetési felszólításnak sem tett eleget.
- Nem létezik olyan bizonyítéka, amely ellentmond a fentieknek.

Amennyiben az adós nem fizeti a hitelének törlesztését, a hitelező azonnal kéri bejegyzését valamelyik rendszerbe (ASNEF,RAI...). Abban az esetben, ha valaki szerepel ezen az adóslistán egyik pénzügyintézet sem fog újabb hitelt nyújtani az adósnak. Előfordulhatnak azonban kivételek, pl. amikor az egyik vállalat refinanszírozza a másik vállalat által nyújtott hitelt, ebben az esetben viszont a kamatok, jutalékok és garanciák sokkal magasabbak, mint normál esetben

Tendenciaként állapítható meg, hogy általában nem nyújtanak hitelt azoknak, akiknek nincsen rendszeres, a minimálbérnél magasabb jövedelmük

A bankok minden esetben kérhetnek biztosítékokat, amennyiben nem látják biztosítottak a hitelük visszafizetését.

Az adósokat a rendszerbe történő felvételükről 30 napon belül tájékoztatniuk kell. Abban az esetben, ha az adatok nem valósak, az illető 10 napon belül kérheti adatainak törlését, illetve módosítását. Amennyiben az adós papírokkal igazolja az általa valós adatokat, melyek ellentmondanak a hitelező állításának, a hitelező kötelezve van arra, hogy egy héten belül módosítást végezzen, és erről tájékoztassa az adóst.

Amennyiben az adós nem kap választ, úgy lehetősége van a kérvényének másolatával a Spanyol Adatvédelmi Ügynökséghez fordulni. Azok a személyek, akik úgy érzik, hogy a listán történő téves adatok miatt károsultakká váltak, kártérítést követelhetnek.

Összefoglalásként elmondhatjuk, hogy Spanyolországban mind államilag létrehozott, mind pedig állami szabályozás alatt álló magántulajdonú ügyfél-információs rendszer is

működik. Az adólisták csak a nem-fizető ügyfelek adatait tartalmazzák. A magántulajdonú információs rendszer működtetéséhez állami engedély szükséges, melyet 5 évre kaphatnak meg a vállalatok. A legjelentősebb magántulajdonú információs rendszer az Equifax és az Asnef fúziójakor jött létre.

Azok az ügyfelek, akik 120 napja nem törlesztik az adósságukat, bekerülnek az információs rendszerbe, ahol maximum 6 évig illetve az adósságuk kiegyenlítéséig tárolhatják az adataikat. A bankok között semmiféle információ-megosztás nem létezik. Általában a rendszerek korlátlan hozzáférési lehetőséget nyújtanak arra, hogy a hitelezők monitorozzák saját adósaikat, de ugyanakkor akadályozzák azt, hogy a hitelnyilvántartás adatait eszközként használják más bankok piaci területére történő behatoláshoz.

Felhasznált irodalom

Spanyol nyelvű internetes források:

Személyi hitelek honlapjai: Prestamos-personales
http://www.prestamos-personales.info/de/vp-tid:5-pid:8&Articulo=el_contrato_de_prestamo.phtml

<http://www.prestamospersonales.net/>

Az Equifax honlapja
<https://www.equifax.es/equifaxnet/index.jsp>

Az Asnef honlapja
<http://www.asnef.es/>

A Spanyol Nemzeti Bank honlapja
www.bde.es

Egyéb spanyol honlapok, cikkek
http://revista.consumer.es/web/es/20061201/practico/consejo_del_mes/70935.php

http://www.consumer.es/web/es/economia_domestica/finanzas/2003/08/11/64350.php

<http://www.credisolucion.com/preguntas.asp>

Angol nyelvű források:

Karel Lanoo, Almudena de la Mata Munoz: Integration of the EU Consumer Credit Market, CEPS working document, No213/November 2004

Amparo San José Riestra: Credit Bureaus in Today's Credit Market, ECRI Research Report No.4 , 2002

Nuria Diez Guardia: Consumer Credit in the European Union, ECRI Research Report No. 1, 2000

Magyar nyelvű források:

Lakatos Norbert: A spanyol és magyar bankrendszer liberalizációjának összehasonlító elemzése. Kézirat.

V. Pénzintézetek adósnyilvántartó rendszerei – nemzetközi kitekintés

1. Bevezetés

Jól ismert tény, hogy a bankok és más pénzintézetek hitelezési tevékenysége az egyik legkockázatosabb gazdasági vállalkozás. A banki hitelezés számos inputja közül – beleértve ebbe az alkalmazotti állományt, a fizikai infrastruktúrát és az ügyfelek adatainak nyilvántartását – talán a legfontosabb inputtényező a bankok ügyfél-információs bázisa. Mégis, a legutóbbi időkig viszonylag kevés figyelmet kapott a pénzügyi szektor tevékenységének elemzésében a bankok ügyfél-információs rendszereinek működése. Az elmúlt évtizedben azonban számos elemzés foglalkozott azzal a kérdés-körrel, hogy a bankok rendelkezésére álló ügyfél-információk – azok típusa, köre – valamint magának az ügyfél-információs rendszernek a felépítése, működési szabályai hogyan hatnak a bankok által a hitelfelvevők számára megállapított kamatokra és egyéb hitelezési díjakra, miként befolyásolja az ügyfél-információs adatbázis a bankok közötti versenyt, továbbá melyek az információk meglétének vagy hiányának árfogóbb társadalmi-gazdasági hatásai.

A banki ügyfél-információs rendszerek kialakulásának egyik – a mai napig meghatározó, ám a világban kevésbé elterjedt – típusa az Amerikai Egyesült Államok magántulajdonú adósnyilvántartó vállalatának (credit bureau-k) rendszere. Az USA credit bureau-it speciális körülmények hozták létre, amelyek részletesebb vizsgálatára külön elemzésben térünk majd ki. Itt csak megemlítjük, hogy az Egyesült Államok bankrendszere eredetileg egymástól elkülönült, egy-egy kisebb régióban működő és országos hálózattal nem rendelkező bankok sokaságából épült ki. A földrajzi távolság szempontjából egymástól távoli helyi bankok már megalakulásukkor azzal a problémával találták szemben magukat, hogy számukra korábban teljesen ismeretlen ügyfeleket kellett kiszolgálniuk. És ha ezek az ügyfelek egy napon továbbálltak – ami az USA-ban jól ismert intenzív migrációs tevékenység következtében gyakorta előfordult – akkor bottal üthették az ügyfelek és kihitelezett pénzük nyomát. Így a bankok elemi érdeke volt, hogy maguk létrehozzák az információ-csere átfogó intézmény-rendszerét, amely azután jól használhatónak bizonyult az ügyfelek ismeretlenségéből, illetve mobilitásából adódó kockázatok mérséklésére.

Az adós-nyilvántartás másik szélső pólusát az államilag létrehozott adósnyilvántartó rendszerek jelentik. Azokban az országokban, ahol nem alakult ki a magántulajdonú és profit-

orientált vállalkozásként működő információ-gyűjtő és –továbbító vállalkozások rendszere – és/vagy jogszabályok nem tették lehetővé ilyen vállalkozások létrejöttét – a banki ügyfél-információk gyűjtésének és áramoltatásának feladatát állami intézmény vagy intézmények vállalták magukra. A jelen tanulmányban bemutatjuk, hogy a világ számos országában milyen adós-nyilvántartó rendszerek működnek, azoknak melyek a főbb jellemzői és milyen irányban változik az ügyfél-információk nyilvántartása. Elemzésünk kiindulópontját a Világbank keretében 2002–3-ban Margaret Miller világbanki közgazdász vezetésével végzett kutatások képezik. Támazkodtunk emellett Tullio Jappelli kutatásaira, valamint a Magyar Nemzeti Banknál, továbbá a European Credit Institute-nál felhalmozott ilyen irányú ismeretekre. Megemlíjtük, hogy az Európai Unióban kialakult rendszereket részletesebben külön elemzésben ismertetjük.

Írásunk felépítése a következő: az első pontban bemutatjuk, hol és mikor alakultak ki állami adós-nyilvántartó rendszerek és az ott felhalmozódó adatokat milyen célokra használják.

2. Állami adósnyilvántartás

A bankok hitelképességének megőrzése, továbbá a lakossági és vállalati hitelfelvevők prudens viselkedésének kikényszerítése – a jelentős negatív externális hatásokkal járó nem-fizetés visszaszorítása – minden ország pénzügyi stabilitásának egyik fontos feltétele és egyben eszköze. Nem meglepő tehát, hogy a banki hitelezés biztonságát garantáló adós-nyilvántartást sok országban az állam hozta létre és működteti.

1.1. Hol létezik és mikor jött létre állami adós-nyilvántartó rendszer?

Az alábbi táblázat tartalmazza a világ számos országának adatait mind a lakossági, mind a vállalati, államilag létrehozott adós-nyilvántartási rendszerekre vonatkozóan.⁵⁴ A táblázat első harmada a megfigyelési mintába bekerült ún. fejlett országok adatait, a második harmad a „fejlődőnek” nevezett országok adatait, a harmadik harmad pedig a kelet-közép-európai

---

⁵⁴ Az állami adós-nyilvántartás angol elnevezése (Public Credit Register) után a továbbiakban az ilyen állami rendszereket a PCR rövidítéssel jelöljük. Az adatok forrása most és a továbbiakban – ha másként nem hivatkozunk rá – a M. Miller vezetésével készített adatbázis.

országok megfelelő adatait tartalmazza. Miként a táblázathoz fűzött magyarázatból is kitűnik, az „1” az adott nyilvántartás létezését, a „0” annak hiányát jelöli.

1. táblázat: Állami Adónyilvántartó rendszerek (PCR) a világban

Ország	Létezik-e állami adónyilvántartó rendszer (PCR)?	Lakossági	Vállalati
Fejlett országok			
Australia	0		
Austria	1	1	1
Belgium	1	1	1
Canada	0		
France	1	0	1
Germany	1	1	1
Ireland	1	1	1
Italia	1	1	1
Luxembourg	0		
Netherlands	0		
New Zealand	0		
Portugal	1	1	1
Singapore	0		
Spain	1	1	1
Sweden	0		
United Kingdom	0		
Fejlődő országok			
Angola	1	1	1
Argentina	1	1	1
Aruba	0		
Bahrain	1	1	1
Barbados	0		
Belize	0		
Bermuda	0		
Bolivia	1	1	1
Brazil	1	1	1
Cayman Islands	0		
Chile	1	1	1
Colombia	1	1	1
Costa Rica	1	1	1
Cyprus	0		
Dominican Republic	1	1	1
Ecuador	1	1	1
El Salvador	1	1	1
Guatemala	1	1	1
Guyana	0		
Haiti	1	1	1
Hong Kong	0		
India	0		
Indonesia	1	1	1
Malawi	0		
Malaysia	1	1	1
Mexico	1	1	1
Moçambique			

Netherlands Antilles	0		
Nicaragua	1	1	1
Panama	0		
Paraguay	1	1	1
Peru	1	1	1
Puerto Rico	0		
RWANDA	1	1	1
SENEGAL	1	1	1
Tanzania	0		
Trinidad and Tobago	0		
Turkey	1	0	1
Uruguay	1	1	1
Venezuela	1	1	1
KKE-országok			
Belarus	1	1	1
Croatia	0		
Czech Republic*	0		
Hungary	1	1	1
Latvia	0		
Lithuania	1	1	1
Poland*	1	1	1
Slovak Republic	1	0	1

Magyarázat: 1 = igen, 0 = nem.

*2002 után jött létre

Miként a táblázatból kiolvasható, a mintában szereplő 16 fejlett ország esetében csupán az országok felében létezik állami adós-nyilvántartás, és mindössze hét esetében működik állami lakossági adósnyilvántartás. Ugyanakkor a fejlődőnek nevezett országok esetében a 30 országból álló mintában 24 országban működik PCR, illetve 23 országban – tehát az országok 77%-ában – létezik PCR a lakossági hitelezési szektorban. A kelet-közép-európai országok 8 elemű mintáján belül 5 országban létezik PCR, illetve 4 országban működik PCR a lakossági szektorban. Jól látható tehát, hogy a PCR létezése és működése sokkal gyakoribb a nem angolszász és pénzügyileg, valamint gazdaságilag kevésbé fejlett országokban, mint az angolszász világban. Ennek egyik oka az angolszász és az ún. „kontinentális” bankrendszerek keletkezésében és működésében hagyományosan megmutatkozó különbségek sokasága, amely mögött az üzleti és azon belül pénzügyi vállalkozások ethosának eltérése fedezhető fel a különböző ország-csoportokban. Míg az angolszász üzleti-pénzügyi életben (is) meghatározó az egyéni szabadság és felelősség alapvető értéke, addig a kontinentális világban az egyéni szabadságot és felelősséget kiegészíti – és egyben korlátozza – az állami részvétel/gondoskodás. Hangsúlyoznunk kell egy másik fontos tényezőt is: állami adósnyilvántartó rendszerek általában ott jönnek létre nagyobb gyakorisággal, ahol a pénzügyi rendszer fejletlenebb. Ez arra utal, hogy a bankok maguk kevésbé törekszenek a meglehetősen költséges, de hosszabb távon az ő érdekeiket is szolgáló információs rendszerek kialakítására.

Ekkor az államnak kell közbeavatkoznia, hogy a pénzügyi stabilitás megőrzése és a lakossági, illetve vállalati érdekek képviselője érdekében megteremtse a pénzintézetek közötti ügyfél-információ áramlást. Az iménti eredmények érdekes megvilágításba helyezik az információ-megosztással foglalkozó szakirodalomból ismert – és például a téma egyik vezető kutatója által hangsúlyozott – megállapítást, hogy azok az országok bizonyultak sikeresebbnek a pénzügyi rendszer kiépítésében, működtetésében és stabilitásának megőrzésében, amelyek megteremtették az adónyilvántartás rendszerét. Nem vitatva ezen állítás igazát megjegyezzük, hogy ez csak akkor támasztható alá meggyőzően, ha megvizsgáljuk, hogy az információ-megosztásnak milyen fajta – tehát alapvetően állami, vagy pedig magántulajdonú, illetve a kétféle információ-megosztási rendszer elemeit ötvöző – formája jött létre. Hiszen láttuk, hogy a fejlett országoknak csak kb. felében alakult meg a PCR, Anglia vagy az Egyesült Államok, Kanada és Ausztrália pénzügyi rendszerei mégsem mondhatók alulfejlettnek. Egy másik érdekesség – ami egyébként a skandináv gazdaságok, illetve pénzügyi rendszerek sajátosan „kevert” – tehát a kontinentális, valamint az angolszász elemeket is ötvöző – jellegére utal, hogy a mintában szereplő Svédországban – mint ahogyan a többi észak-európai országban – nem jött létre PCR.

Az alábbi 2. táblázatban foglaltuk össze a PCR alapításának dátumát az egyes megfigyelt országokban. Az itt közölt adatokból jól látható, hogy azokban a fejlett országokban, ahol létezik PCR, annak létrejötte általában sokkal korábbi, mint a fejlett országokban.

2. táblázat: Mikor jött létre az első PCR?

Ország	A PCR alapításának éve
Germany	1934
France	1946
Turkey	1951
Italia	1962
Spain	1962
Mexico	1964
Belgium	1967
Peru	1968
Indonesia	1973
Venezuela	1975
Portugal	1978
Bahrain	1979
SENEGAL	1979
Haïti	1980

Uruguay	1982
Austria	1986
Chile	1986
Malaysia	1988
Bolivia	1989
Colombia	1990
RWANDA	1990
Argentina	1991
Dominican Republic	1994
El Salvador	1994
Costa Rica	1995
Belarus	1996
Guatemala	1996
Lithuania	1996
Slovak Republic	1996
Brazil	1997
Ecuador	1997
Angola	1998
Czech Republic*	2003
Malawi	
Moçambique	
Aruba	
Australia	
Barbados	
Belize	
Bermuda	
Canada	
Cayman Islands	
Croatia	
Cyprus	
Guyana	
Hong Kong	
India	
Ireland	
Latvia	
Luxembourg	
Netherlands	
Netherlands Antilles	
New Zealand	
Nicaragua	
Panama	

Paraguay	
Puerto Rico	
Singapore	
Sweden	
Tanzania	
Trinidad and Tobago	
United Kingdom	

1.2. Mire használják a PCR-adatokat?

Miként az előző pontban láttuk, az országok széles körében létezik PCR, illetve ahol nem – és egyben az ország fejlett pénzügyi szektorral rendelkezik, mint amilyen például Ausztrália, Nagy Britannia vagy Svédország – kialakult a magántulajdonú információ-gyűjtő és – továbbító társaságok meglehetősen színes információs piaca. Lényeges kérdés tehát, hogy a vizsgált országokban a pénzügyi intézetek, illetve az állami felügyeleti szervek milyen célokra használják fel az összegyűlt adós-nyilvántartási adatokat. Az első kézenfekvő felhasználási mód az említett adatok felhasználása a pénzügyi intézetek által hitel-bírálatkor. Egy másik fontos felhasználási mód – különösen PCR-adatok esetében – az állami adós-nyilvántartás adatai alapján a pénzügyi szektor működésére vonatkozó lényeges trendek elemzésére történő felhasználás. Az említett adatok – különösen akkor, ha azok PCR-ből származnak – alkalmazhatók különféle, a szektor működését ellenőrző állami hivatalok felügyeleti céljaira. Az ilyen vizsgálatok közül kiemelkedik a kockázatos hiteleket nyújtó bankok elkülönítése és felügyeleti, valamint versenyjogi ellenőrzése. Általánosabban is megfigyelhető, hogy a PCR-adatokat több országban felhasználják a pénzügyi intézetek hitel-portfoliójának elemzésére is.

A közvetlen pénzügyi felhasználási módok közül kiemelkedik az adatok felhasználása teljes eladósodottság-vizsgálatra. Ez nyilvánvalóan akkor lehetséges, ha a PCR-ben vagy a magán-nyilvántartásokban ún. „teljes listás” adatok szerepelnek. Számos országban használják továbbá az adós-nyilvántartás adatait a kockázattal korrigált különféle befektetés-biztosítások kialakítására. Ezen túlmenően a PCR-adatok – különösen, ha azok teljes listás adatok – jól alkalmazhatók a hitelfelvevők pénzügyi intézetek által, vagy credit bureauknál készült minősítésének korrekciójára.

A következő oldalon közölt táblázatból kitűnik, hogy az egyes országokban a pénzügyi szektor az imént felsorolt felhasználási lehetőségek közül melyekkel, illetve az egyes felhasználási módokat tekintve milyen gyakorisággal él. Az alapvető kérdés ezek után az adatok kezelésének módja. Nyilvánvaló, hogy egészen más megbízhatósági fokú – és a

személyes adatok védelme szempontjából is más jellegű – felhasználási módnak tekinthető, ha egy országban az adatokat standardizált statisztikai modell felhasználásával, vagy pedig szakértői becslések útján hasznosítják. Ezért fontos tudnunk, melyik országokban létezik az adatokat kezelő statisztikai modell, amelyre külön kérdés vonatkozik.

3. táblázat: A PCR-adatok felhasználásának módjai

Ország	Használják-e a pénzüzetek a PCR-adatokat hitel-bírálatkor?	Trendek elemzésére	Felügyeleti célokra	Létezik-e statisztikai modell?	Használják-e az adatokat teljes eladósodottság-vizsgálatra?	Kockázatos hiteleket nyújtó bankok kiválasztására	Kockázattal korrigált befektetés-biztosítások kialakítására	A hitelfelvevők minősítésének korrekciójára	A pénzüzetek hitel-portfoliójának elemzésére
Angola	0	0	0	1	0	0	3	1	0
Argentina	1	1	1	1	1	0	0	0	0
Aruba	1								
Australia	1								
Austria	1	1	1	1	1	3	0	0	0
Bahrain	1	1	1	1	2	0	0	0	0
Barbados	0								
Belarus	1	1	1	0	0	2	0	0	0
Belgium	1	1	1	0					
Belize									
Bermuda	0								
Bolivia	1	1	1	1	1			3	
Brazil	1	1	1	1	0	3	0	0	2
Canada	1								
Cayman Islands	0								
Chile	1	1	1	1	1	0	0	0	0
Colombia	1	1	1	1	1	1	2	1	3
Costa Rica	1	1	1	1	2	0	0	0	0
Croatia	1								
Cyprus	0								
Czech Republic	0								
Dominican Republic	1	0	1	1	3	2	0	1	0
Ecuador	1	1	1	0	1	1	3	1	0
El Salvador	0	1	1	1	1	0	0	1	0
France	1	1	1	1	1	1	0	0	1
Germany	1	1	1	1	2	0	0	0	1
Guatemala	1	0	1	1	2	0	0	1	0
Guyana	0								

Haïti	1	0	1	0	1	0	0	0	0
Hong Kong	1								
India	1								
Indonesia	1	1	1	0	1	0	0	0	2
Ireland	1								
Italia	1	1	1	0	3	1	0	0	0
Latvia									
Lithuania	1	1	1	0	1	1	3	1	1
Luxembourg	1								
Malaysia	1	1	1	1	2	0	0	0	0
Mexico	1	1	1	1	0	0	0	2	0
Netherlands	1								
Netherlands Antilles	0								
New Zealand	0								
Nicaragua	1	1	1	1	1	3	3	1	0
Panama	1								
Paraguay	1	1	1	1	1	0	0	3	0
Peru	1	1	1	1	0	3	0	2	0
Portugal	1	1	1	0	3	0	0	1	2
Puerto Rico	1								
RWANDA	1	1	1	1	1,3	1		2	1
SENEGAL	1	1	1	1	1	0	0	0	3
Singapore	1								
Slovak Republic	1	0	1	0	1	1	3	1	1
Spain	1	0	1	1	0	0	0	2	0
Sweden	0								
Tanzania	0								
Trinidad and Tobago	0								
Turkey	1	1	1	1	1	1	0	1	1
United Kingdom	1								
Uruguay	1	0	1	0	1	0	0	0	0
Venezuela	1	1	1	1	0	0	3	2	0

Magyarázat: 0 = nem, 1 = rendszeresen, 2 = többnyire, 3 = rendszertelenül.

Mint könnyen számítható, az országok 75%-ában használják fel a banki adósnilyvántartás adatait a hitelek elbírálásakor. Az ilyen célú felhasználás egyértelmű azokban a fejlett országokban, amelyek rendelkeznek ilyen rendszerekkel, míg a fejlődő országok alsó régiójában elhelyezkedő országok közül többen nem hasznosítják ilyen célra a náluk felgyülemlett adatokat, ami meglepő. Egyúttal arra utal, hogy a PCR-adatok ezekben az országokban inkább állami ellenőrzési célokat, semmint a banki hitelezést hatékonyabbá tevő eljárásokat szolgálnak. Szintén meglepő, hogy a vizsgált országok alig több, mint felében hasznosítják az adatokat hosszabb távú trendek elemzésére. Valamivel nagyobb arányban – az esetek 55%-ában – hasznosulnak az adósnilyvántartás adatai az állami felügyelet működése során.

Látszólag meglepő módon az egyik leggyakoribb felhasználási cél az ügyfelek teljes hitel-kockázatának elemzése. Ez azonban csak első látásra tűnik meglepőnek. *Tanulmányunk – és az egész kutatás – egyik legfontosabb eredményének tartjuk, hogy miközben adatvédelmi szempontok, valamint az információ-feldolgozással és –továbbítással kapcsolatos költség-megfontolások, valamint a bankok rövid távú érdekei is ellene szólnak az ügyfelekről készülő alaposabb elemzéseknek és így a teljesebb körű adatgyűjtésnek és –feldolgozásnak, a nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy az említett ráfordítások messze megtérülnek abban a haszonban, amit a pénzügyi rendszer stabilitása és a hitelfelvevők költségeinek mérséklődése jelent.* Erre a későbbiekben még visszatérünk.

Nagyon lényeges az az eredmény is, amely szerint – miközben az országok túlnyomó többségében létezik PCR vagy magán-információs rendszer – az adatok felhasználásánál a megfigyelt országoknak csak 40%-ában – tipikusan a fejlett gazdaságú és pénzügyi szektorral bíró országokban – használnak standardizált statisztikai modelleket az adatok elemzésénél. A statisztikai modell alkalmazásával szemben gyakorta hangoztatott érv az, hogy a modell személytelen, és így képtelen kezelni az egyes hitel-igénylők társadalmi, gazdasági sajátosságait. Ezáltal pedig igazságtalanságokhoz, a hátrányosabb helyzetű hitel-igénylőknek a hitelezési piacról történő kizárásához, és ilyen módon akár súlyos társadalmi veszteségekhez is vezethet. Az empirikus eredmények azonban ellene szólnak az iménti állításnak. Az Egyesült Államokban végzett elemzések tanúsága szerint a statisztikai scoring általában – és nem csak a hitel-felvételek esetében – is jobb előre jelzője egy személy várható viselkedésének az adott piacon, mint az adott személy korábbi piaci viselkedéséről rendelkezésre álló adatok. Így azután a személygépkocsi biztosítástól a lakás-bérelti szerződésig a biztosítást kötni kívánóktól, vagy a lakást bérelni akaróktól a szolgáltató elkéri hitel score-ját, mert ez jobb előre jelzője annak, hogy az illető milyen valószínűséggel idéz elő

majd balesetet, vagy marad el a lakbér fizetésénél, mint az, hogy az adott személynek korábban volt-e közlekedési balesete, vagy lakbér-elmaradása. A statisztikai modell tehát nem tökéletes, de egyelőre a legjobb módszer a rendelkezésre állók közül a kockázatok előre becsléséhez.

2. Az összegyűjtött adatok védelme és a PCR jövője

Minden adós-nyilvántartási rendszerrel kapcsolatban – legyen az állami vagy magántulajdonú – felmerül az az aggály, hogy az így összegyűjtött adatokba valaki „belepiszkálhat”, azokat módosíthatja vagy akár manipulatív célokból megváltoztathatja. Ezért különös jelentősége van annak, hogy az egyes országok miképpen igyekeznek biztosítani az összegyűjtött adatok védelmét. Az iménti kérdéssel is – de a PCR használhatóságával is – összefüggő kérdés, hogy az egyes országok milyen jövőt szánnak az államilag irányított adós-nyilvántartási rendszernek. Ezt a kérdést a második alpontban vizsgáljuk majd meg.

2.1. Vissza lehet-e élni az összegyűjtött adatokkal?

Az alábbi 4. táblázat összefoglalja azokat a lehetőségeket, amikor a PCR-adatok módosíthatók. Mint a táblázatból látható, erre számos lehetőség adódhat, de a fejlett pénzügyi rendszerű országokban ez alapvetően csak akkor lehetséges, ha maga az ügyfél tesz panaszt valamely, róla nyilvántartott adattal kapcsolatban, illetve akkor, ha maga az adat-forrásként szolgáló bank változtat azon. Ugyancsak lehetséges az adatok módosítása, ha a bank, vagy az adat-nyilvántartó rendszer új software-re tér át.

4. táblázat: Hogyan módosíthatók a PCR-adatok?

Ország	PCR-adatok összevetése a bankok más adataival	Ügyfél-panaszok alapján	Statisztikai ellenőrzés	Speciális software-rel	PCR-stáb változtathat az adatokon	Adat-szolgáltató bank változtathat az adatokon
Angola	1	1	0	1	0	1
Argentina	1	0	1	1	0	1
Aruba						
Australia						
Austria	0	1	1	1	0	1
Bahrain	1	0	1	0	1	1
Barbados						

Belarus	1	0	0	1	0	1
Belgium	1	1	1	1	1	1
Belize						
Bermuda						
Bolivia	0	0	1	1	0	1
Brazil	1	1	1	1	0	1
Canada						
Cayman Islands						
Chile	0	0	1	1	0	1
Colombia	1	0	1	1	0	1
Costa Rica	1	0	1	1	0	1
Croatia						
Cyprus						
Czech Republic						
Dominican Republic	1	1	0	1	1	1
Ecuador	1	1	0	0	0	1
El Salvador	1	0	0	0	0	1
France	0	0	1	1	0	1
Germany	0	1	1	1	1	0
Guatemala						
Guyana						
Haïti	1	0	0	0		
Hong Kong						
India						
Indonesia	1	1	0	1	0	1
Ireland						
Italia	1	1	1	1	0	1
Latvia						
Lithuania						
Luxembourg						
Malawi						
Malaysia	1	0	1	1	0	1
Mexico	1	1	1	0	0	1
Moçambique						
Netherlands						
Netherlands Antilles						
New Zealand						
Nicaragua	0	0	1	1	0	1
Panama						
Paraguay	1	0	0	1	0	1
Peru	0	1	0	1	1	1
Portugal	1	0	1	0	0	1
Puerto Rico						
RWANDA	1	0	1	0	1	0
SENEGAL	0	0	1	0	0	1
Singapore						

Slovak Republic	1	1	0	1	0	1
Spain	1	1	1	1	1	1
Sweden						
Tanzania						
Trinidad and Tobago						
Turkey	0	1	1	1	0	1
United Kingdom						
Uruguay	1	0	1	1	0	1
Venezuela	1	1	0	0	0	1

Megjegyzés: 1 = igen, 0 = nem.

4. táblázat folytatása.

Ország	Bíróság rendelheti el az adat-módosítást	Az ügyfél módosíthatja adatát	Pénzügyintézet távolíthat el adatot	Ügyfél távolíthat el adatot	Adat-eltávolítás jóváétel után	Adat-eltávolítás bírósági döntés után	Adatot nem lehet eltávolítani, csak korrigálni
Angola	1	0	1	0	0	0	1
Argentina	1	0	1	0	1	1	0
Aruba							
Australia							
Austria	0	0	0	0	0	0	1
Bahrain	0	0	1	0	0	0	0
Barbados							
Belarus	0	0	0	0	0	0	1
Belgium	1	0	1	0	0	1	0
Belize							
Bermuda							
Bolivia	0	0	0	0	0	0	1
Brazil	0	0	1	0	0	1	0
Canada							
Cayman Islands							
Chile	0	0	1	0	1	0	0
Colombia	0	0	1	0	1	0	0
Costa Rica	0	0	0	0	0	0	1
Croatia							
Cyprus							
Czech Republic							
Dominican Republic	0	0	1	0	0	0	1
Ecuador	0	0	0	0	0	0	1
El Salvador	0	0					
France	0	0	0	0	0	0	1
Germany	0	0					
Guatemala							
Guyana							
Haïti							

Hong Kong							
India							
Indonesia	0	0	1	0	0	0	0
Ireland							
Italia	1	0	0	0	0	0	1
Latvia							
Lithuania							
Luxembourg							
Malawi							
Malaysia	0	0					
Mexico	0	0	1	0	0	1	0
Moçambique							
Netherlands							
Netherlands Antilles							
New Zealand							
Nicaragua	0	0					
Panama							
Paraguay	0	0	0	0	0	0	1
Peru	0	0	1	0	1	0	0
Portugal	0	0	1	0	0	0	0
Puerto Rico							
RWANDA	0	0	1				
SENEGAL	0	0	1				
Singapore							
Slovak Republic	0	0	1	0	0	0	0
Spain	0	0	1	0	0	0	1
Sweden							
Tanzania							
Trinidad and Tobago							
Turkey	1	0	0	0	0	0	1
United Kingdom							
Uruguay	0	0	1	0	0	0	1
Venezuela	0	0	0	0	0	0	1

Megjegyzés: 1 = igen, 0 = nem.

Ugyancsak lehetséges az adatok módosítása, ha azt bíróság rendeli el, nyilvánvalóan az ügyfél fellépése alapján. Amennyiben a jogszolgáltatás lép közbe, akkor több országban teljesen el is távolíthatók az adatok. Erre azonban a fejlett országokban általában nincs lehetőség. Ezekben az országokban az adatok korrigálhatók, de nem eltávolíthatók a nyilvántartási rendszerből.

2.2. Fejlesztés vagy visszafejlesztés? Elképzelések a PCR és a magántulajdonú információs cégek jövőjéről

Az alábbi 5. táblázat arra vonatkozóan tartalmaz információkat, hogy tervezik-e az egyes országokban kibővíteni, továbbfejleszteni a PCR-t, továbbá tervezik-e a magántulajdonú vállalkozások előtt megnyitni a banki információk piacát. Ami az első kérdést illeti, a fejlődő országok általában pozitív választ adtak arra a kérdésre, hogy kívánják-e bővíteni-fejleszteni az állami banki információs rendszert. A fejlett országok esetében a kép meglehetősen vegyes: egyes országok – mint például Ausztria és Németország – a PCR kibővítésén gondolkodnak, mások viszont nem tervezik azt. A mintában szereplő 62 ország közül 30-ban – és ezek többnyire a fejlődő országok – a PCR továbbfejlesztését-kibővítését tervezik.

Az egyik legizgalmasabb kérdés az, hogy az egyes országokban az állami szervek illetve a jogi intézmény-rendszer hogyan viszonyul a magánvállalkozások megjelenéséhez a banki információs piacon. Meglepő, hogy az országoknak csak kb. 31%-ában létezik állami szabályozás arra nézve, hogy magánvállalatok beléphetnek-e a banki információs piacra. Valószínű, hogy itt a közvetlen korlátozásra vagy tiltásra vonatkozott a kérdés. Hiszen jól ismert, hogy nem szükséges explicit módon tiltani a magáncégek belépését erre a piacra ahhoz, hogy az állami engedély kiadásának feltételei *de facto* mégis állami monopóliumot eredményezzenek. A minta mindössze 10 országában szükséges állami regisztráció illetve engedély ahhoz, hogy magáncég megjelenjen a banki információs piacon. Meglepő módon csupán egyetlen országban – és ez éppen Svédország – korlátozza az állam a piacra belépő magáncégek számát. Miközben tehát Svédországban az adós-nyilvántartásokat magántulajdonú cégek működtetik, ezek számát állami előírások szabják meg. Abban a tekintetben azonban az állam már sokkal aktívabb, hogy milyen típusú adatokat gyűjthetnek nem állami cégek. 26 országban léteznek erre vonatkozó előírások.

A személyes adatok védelméhez való jog szempontjából lényeges kérdés, hogy a banki információs rendszereket működtető akár állami, akár magántulajdonú vállalatok legalisan hozzájuthatnak-e más iparágakban – és itt elsősorban a közszolgáltatók, mint amilyen az áram és gázszolgáltatás a fontosak – nyilvántartott ügyfél-adatokhoz. Meglepő módon a minta 62 országából csak 11 esetében van erre vonatkozó korlátozás. Ugyancsak az országok kevesebb, mint felében létezik jogi korlátozása a bankok közötti információ-megosztásnak, valamint a magántulajdonú cégek információ-használatának.

Az 5. táblázat még egy fontos tapasztalattal szolgál: az országok többségében lehetővé teszik a magáncégek megjelenését is az államilag irányított PCR mellett a pénzügyintézetek

közötti információ-megosztás lebonyolításában. Ugyanakkor a magáncégek piacra lépését a legtöbb országban jogi korlátok közé szorítják. Az így felépülő – kettős – információ-megosztási rendszer egyrészt biztosítja, hogy az állam hozzáférjen a számára lényeges pénzügyi információkhoz. Másrészt rugalmasságot biztosít azáltal, hogy az autonóm – bár szabályozott – pénzügyi szektor megszerezhesse a hatékony működéséhez szükséges adatokat. A jogi szabályozás egyúttal azt is biztosítja, hogy az ügyfelek adataival ne lehessen visszaélni. Ehhez azonban elengedhetetlen, hogy az erre vonatkozó jogszabályoknak érvényt lehessen szerezni. Ez inkább megvalósul a fejlett pénzügyi országokban, mint a fejlődő országokban.

3. Ki és hogyan szolgáltat adatot a PCR számára?

A 6. táblázat adataiból látható, hogy a leggyakrabban a magán kereskedelmi bankok szolgáltatnak ügyfél-adatokat. Ugyancsak jelentős gyakorisággal szolgáltatnak adatot az állami tulajdonú kereskedelmi bankok, ahol ilyen bankok léteznek. Látható az is, hogy a nem pénzügyi szektor vállalatainak – mint például a kiskereskedelmi vállalkozások – ügyfél-adatai nem kerülnek be a PCR-be. Meglepő azonban, hogy számos országban a nem banki pénzügyi vállalkozások nem adnak át adatot a PCR számára. A 62 országból mindössze 14 esetében állapítható meg, hogy a pénzügyi vállalkozások rész vesznek az információ-megosztásban. Hasonló a helyzet a hitel-szövetkezetekkel: 62 országból 14-ben volt megfigyelhető, hogy hitel-szövetkezetek adatokat adtak át a PCR-nek.

Egy további érdekessége az adatoknak, hogy a hitelkártya cégek sem jeleskednek az információ-megosztás terén. Ennek részben oka az, hogy a fejlődő országokban a hitelkártyapiac meg meglehetősen fejletlen, ha egyáltalán létezik. A 62 ország közül mindössze 8 esetében tapasztalhatjuk, hogy a hitelkártyát kibocsátó cégek bekapcsolódtak a PCR-be. Ennek részben oka lehet az is, hogy a hitelkártya kibocsátók nem az államilag felügyelt vagy egyenesen irányított PCR-ben, hanem a magántulajdonú információs cégeken keresztül jutnak hozzá a számukra szükséges ügyfél-információkhoz.

5. táblázat: Jövőbeli elképzelések a PCR működéséről (Lehetséges magántulajdonú adatnyilvántartás és –kereskedelem?)

Ország	Tervezik-e kibővíteni a PCR-t?	Nincs állami szabályozás	Igen, de állami regisztráció szükséges	Korlátozzák a piacra lépést	A gyűjthető adatok körét az állam korlátozza	A nem pénzügyintézetektől gyűjthető adatok körét az állam korlátozza	Az információ megosztását az állam korlátozza	Nincs szabályozás	A központi bank felügyeli	Magán-információs cégek jogi korlátozása
Angola	1	0	0	0	1	0	1	0	1	1
Argentina	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0
Aruba		1	0	0	0	0	0	1	0	0
Australia	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0
Austria	1	0	0	0	1	1	0	0	0	1
Bahrain	1	0	1	0	1	0	1			1
Barbados		1	0	0	0	0	0	1	0	0
Belarus	0	0	1	0	0	0	0			
Belgium	1									
Belize										
Bermuda										0
Bolivia	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Brazil	1	0	0	0	0	0	1	1	0	1
Canada		1	0	0	1	0	0	0	0	0
Cayman Islands		0	0	0	1	0	1			1
Chile	0	0	0	0	1	0	1	0	1	1
Colombia	1	1	0	0	1	0	0	1	0	0
Costa Rica	1	0	0	0	0	0	1	1	0	1
Croatia		0	0	0	0	0	1	0	1	0
Cyprus	0	0	0	0	1	1	0	1	0	0
Czech Republic		0	0	0	0	0	0	0	1	1
Dominican Republic	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0
Ecuador	1	0	0	0	1	0	0	1	0	0
El Salvador	1	0	0	0	0	1	1	0	1	1
France		0	1	0	0	0	1	0	1	

Germany	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0
Guatemala	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0
Guyana	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0
Haiti	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0
Hong Kong		0	0	0	1	1	1	0	0	0
India		0	0	0	1	1	1	1	0	0
Indonesia	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0
Ireland										
Italia	1	0	0	0	1	0	1	0	0	0
Latvia										
Lithuania	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0
Luxembourg	0	0	1	0	1	0	1	0	0	0
Malawi		1	0	0	0	0	0	1	0	0
Malaysia	1	0	0	0	1	0	1	0	1	1
Mexico	1							0	0	0
Moçambique										
Netherlands	0	1	0	0	0	0	0			0
Netherlands Antilles		1	0	0	0	0	0	1	0	0
New Zealand		1	0	0	0	0	0	1	0	1
Nicaragua	1	0	0	0	1	1	0	0	1	1
Panama		0	1	0	1	1	1	0	0	0
Paraguay	1	0	0	0	1	0	1	0	0	1
Peru	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0
Portugal	1	0	0	0	1	1	1	0	1	
Puerto Rico		0	0	0	0	0	1	0	0	0
RWANDA	1	1	1	0	0	0	0	1	0	1
SENEGAL	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0
Singapore		0	0	0	1	0	0	0	1	1
Slovak Republic	1	0	1	0	1	0	0	0	1	0
Spain	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Sweden	0	0	0	1	1	0	1	0	0	1
Tanzania		0	0	0	1	1	1	1	0	1

Trinidad and Tobago		1	0	0	1	0	0	1	0	0
Turkey	1	0	0	0	1	1	0	0	1	1
United Kingdom								0	0	
Uruguay	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Venezuela	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0

Megjegyzés: 1 = igen, 0 = nem.

6. táblázat: Ki szolgáltat adatot a PCR számára?

Ország	Magán kereskedelmi bankok	Állami tulajdonú kereskedelmi bankok	Állami fejlesztési bankok	Hitel-szövetkezetek	Pénzügyi vállalkozások	Hitelkártya kibocsátók	Hitelnyújtó cégek	Kiskereskedelmi egységek
Angola	1	1	0	0	0	0	0	0
Argentina	1	1	1	0	0	1	0	0
Aruba								
Australia								
Austria	1	1	1	1	1	1	0	0
Bahrain	1	1	0	0	0	0	0	0
Barbados								
Belarus	1	1						
Belgium								
Belize								
Bermuda								
Bolivia	1	0	0	1	0	0	0	0
Brazil	1	1	1	0	1	0	0	0
Canada								
Cayman Islands								
Chile	1	1	0	0	0	0	0	0
Colombia	1	1	1	1	1	0	0	0
Costa Rica	1	1	1	1	1	0	0	0
Croatia								
Cyprus								
Czech Republic								
Dominican Republic	1	1	1	0	1	1	0	0
Ecuador	1	1	1	1	1	1	0	0
El Salvador	1	1	0	0	0	0	0	0
France	1	1	1	1	1	0	0	0
Germany	1	1	1	1	1	0	0	0
Guatemala	1	1	1	0	0	0	0	0
Guyana								
Haïti	1	1	0	0	0	0	0	0
Hong Kong								
India								

Indonesia	1	1	1	0	0	0	0	0
Ireland								
Italia	1	1	0	1	1	0	0	0
Latvia								
Lithuania	1	1	1	0	0	0	0	0
Luxembourg								
Malawi								
Malaysia	1	0	1	0	1	0	0	0
Mexico	1	0	1	0	0	0	0	0
Moçambique	1	0	0	1	0	0	1	0
Netherlands								
Netherlands Antilles								
New Zealand								
Nicaragua	1	1	1	0	0	0	0	0
Panama								
Paraguay	1	1	0	0	1	0	0	0
Peru	1	1	0	0	1	1	1	0
Portugal	1	1	0	1	1	1	0	0
Puerto Rico								
RWANDA	1	1	1	1	0	1	0	0
SENEGAL	1	1	1	0	0	0	0	0
Singapore								
Slovak Republic	1	1	0	0	0	0	0	0
Spain	1	1	1	1	0	0	0	0
Sweden								
Tanzania								
Trinidad and Tobago								
Turkey	1	1	1	0	0	0	0	0
United Kingdom								
Uruguay	1	1	0	1	0	0	0	0
Venezuela	1	1	1	1	1	1	0	0

Megjegyzés: 1 = igen, 0 = nem.

A PCR számára adatot szolgáltató bankok, pénzügyi vállalkozások számáról, valamint a PCR-ben szereplő teljes hitel-állományról a 7. táblázat nyújt tájékoztatást. A 7. táblázatból az is kitűnik, hogy mely országokban adnak át kötelezően adatot a pénzügyi vállalkozások és melyekben önkéntes az információ-megosztás.

7. táblázat: Adatok az adat-szolgáltatókról

Ország	Az adatszolgáltatók száma	A teljes hitel-állomány a PCR-ben	Valutanem	Kötelező-e az adatszolgáltatás?
Fejlődő országok				
Angola	7			1
Argentina	150	97.510	Millió peso	1
Aruba				
Bahrain	19	N/A	BD	1
Barbados				
Belize				
Bermuda				
Bolivia	71	32.388.687.050	Boliviano	1
Brazil	442	333 milliárd	Brazil Real	1
Cayman Islands				
Chile	30	US\$ 50.000 millió	USD	1
Colombia	100	\$30 milliárd	USD	1
Costa Rica	92	\$3 208 300 000	USD	1
Dominican Republic	190	66,785,790,845	RD\$	1
Ecuador	103	75.906.000.000.000	SUCRE	1
El Salvador	38	52.653.624.709.320	COLONES SALVADOREÑOS	1
Guatemala	55	18.694 millió	Quetzal	1
Guyana				
Haiti	12	5.5 milliárd	Gourde	1
Hong Kong				
India				
Indonesia	168	306171 B	IDR	1
Malawi				
Malaysia		237.4 milliárd	MYR	1
Mexico	119	786.458.000.000	peso	1
Moçambique	9			1
Netherlands Antilles				
Nicaragua	15	1,030.9	Millió USD	1
Panama				
Paraguay	73	6.373.565.863.000	GUARANIES	1
Peru	133	66.092.000.000	NUEVOS SOLES	1
Puerto Rico				
RWANDA	9	69.313.421.000	FRW	1
SENEGAL	90	2.100 milliárd	FCFA	1
Tanzania				
Trinidad and Tobago				
Turkey	84	76 milliárd	\$	1
Uruguay	49	7.529:	Millió USD	1
Venezuela	91	10.725.366.947	USD	

Fejlett országok				
Australia				
Austria	1576	3.864.279 millió	ATS	1
Belgium	175	200.000.000.000	EUR	1
Canada				
Cyprus				
France	901	920 milliárd	EURO	1
Germany	5200	10.400 milliárd	DEM	1
Ireland				
Italia	1063	890.691.675.819	EURO	1
Luxembourg				
Netherlands				
New Zealand				
Portugal	242	143.518.401	Ezer Euro	1
Singapore				
Spain	435	160 milliárd	Peseta	1
Sweden				
United Kingdom				
KKE-országok				
Belarus	27			1
Croatia				
Czech Republic				
Latvia				
Lithuania	24	2.2 milliárd	USD	1
Slovak Republic	26	789.455 millió	SK	1

Mint látható, a 62 ország közül 34-ben, tehát több, mint az országok felében kötelező a PCR-nek történő az adat-szolgáltatás a pénzügyi vállalkozások számára. Az adatszolgáltató bankok és pénzügyi vállalkozások száma az egy tucattól a több százig, esetenként több ezerig terjed. Megfigyelhető, hogy a fejlettebb pénzügyi rendszerrel bíró országokban az adatszolgáltatók száma – mint ahogyan a bankok és más pénzügyi vállalkozások száma is – magasabb, a fejlődőkben jóval alacsonyabb. A PCR által nyilvántartott hitel-állomány igen jelentős.

4. Milyen adatok kerülnek a PCR-be?

Érdekes külön szemügyre vennünk a pénzügyi intézetekkel szemben alkalmazott szankciókat, ha azok elmulasztják adat-jelentési kötelezettségüket. Erről ad számot a 8. táblázat. Az országok kevesebb mint felében alkalmaznak pénzbüntetést a nem jelentő pénzügyi intézetekkel szemben. Ez a szám azért is ilyen alacsony, mert – miként már írtunk róla – számos, főként angolszász országban, vagy ilyen orientációjú országokban az adós-nyilvántartásban nincs szerepe a PCR-nek. A vizsgált országok kissé több mint egynegyedében követi felügyeleti akció – tehát állami beavatkozás – az adat-átadás elmulasztását. Igen meglepő, hogy azokban az

országokban, ahol az adós-nyilvántartás kizárólagosan vagy meghatározó módon az állam kezében van, az adat-átadás elmulasztását csak az esetek 13%-ában követi a PCR-adatokhoz történő hozzáférés megtagadása a mulasztó pénzügyi intézettel szemben. Jól ismert, hogy a magán-alapú és önkéntes információ-megosztási rendszerekben az első és legfontosabb alapelv a reciprocitás. Tehát csak azok a pénzügyi intézetek férhetnek hozzá más pénzügyi intézetek adataihoz, amelyek maguk is szolgáltatnak adatot, még hozzá teljeskörűen.

Látható, hogy az eseteknek csak elenyésző hányadában hozza nyilvánosságra a PCR-t kezelő állami szerv az adat-átadást megtagadókat nevét. Viszont ahol alkalmazzák a pénzügyi intézetekkel szembeni pénzbüntetést, mint szankciót, ott azt következetesen érvényesítik.

A vizsgált országok csoportjában – ahol a PCR jelentős szerepet kap az adós-nyilvántartásban – az adat-átadás elmulasztása a pénzügyi intézetek részéről általában nem túl gyakori. A 62 országból 12 esetben fordult ez elő évente egy-három alkalommal, illetve pénzügyi intézettel kapcsolatban, hat esetben 4–10 alkalommal, illetve pénzügyi intézetnél, három esetben 11–25 alkalommal, illetve pénzügyi intézetnél, és öt ízben több mint 25 alkalommal, illetve pénzügyi intézetnél. Megfigyelhető, hogy minél fejlettebb egy ország – amely egyúttal PCR-rel rendelkezik – annál kisebb az adatátadással kapcsolatos mulasztások száma.

Igen lényeges kérdés, hogy milyen típusú információkat tartanak nyilván az államilag kezelt PCR-ek. A pénzügyi intézetek által átadott, illetve a PCR által beszerzett információkról ad képet a 9. táblázat. Ezek lehetnek: az adós neve, lakcíme, adóazonosítója, az általa felvett hitelek összege, a hitelek kamatlába, azok futam-ideje, a hitel fajtája, a hitel-felvételhez kapcsolódó biztosítékok, a hitel minősítése, valamint az adat-szolgáltató pénzügyi intézet neve. A PCR-t működtető országokban az adós neve, az általa felvett hitelek összege és az adatokat jelentő pénzügyi intézet(ek) neve az az információ, amely a leggyakrabban szerepel az adatbázisban. Ezeket az adatokat követi a hitel típusa, a hitelek minősítése, majd a hitel-felvevők adó-azonosítója és végül azok lakcíme.

A nyilvántartott adatok jellegéből arra következtethetünk, hogy sok országban a PCR nem a pénzügyi intézetek közötti információ-megosztást, sokkal inkább állami-kormányzati célokat – tehát a pénzügyi szektor általános állapotának, tendenciáinak megfigyelését – szolgálja.

A 10. táblázat a PCR jellegéről ad képet. A PCR-rel rendelkező országok közül 23-ban alkalmaznak minimum-limitet a jelentett hitelekkel kapcsolatban. Miként a táblázatból látható, az ilyen limitet alkalmazó országok esetében ez a küszöb általában meglehetősen magas. Így a kisebb hitelt felvevők kimaradnak az adós-nyilvántartásból. A magántulajdonú

credit bureau-k rendszerében ez általában nem fordul elő. A credit bureau-k igyekeznek minden adósról adatot gyűjteni és szolgáltatni.

Egy további fontos jellemzője a különböző országokban működő PCR-eknek, hogy azok negatív és pozitív adós-adatokat egyaránt tartalmaznak. Az ilyen rendszert működtető országok közül 28-ban a PCR adós-nyilvántartása teljes lista. Hat országban – meglepő módon – a PCR csak pozitív adós-listát tart fenn, míg csupán egy országban létezik kizárólag negatív adós-lista.

A táblázatból az is kitűnik, hogy a fejlett országokban a pénzügyintézetek általában folyamatosan, de legalább egy havi gyakorisággal szolgáltatnak adatokat a PCR-nek, míg a kevésbé fejlettekben az adatszolgáltatás ritkább.

A 11. táblázat a hitelekhez kapcsolódó különféle garanciák nyilvántartásáról ad áttekintést. A táblázatból kitűnik, hogy az egyéb hitel-garanciák nyilvántartása meglehetősen esetleges – ez nem jellemző a magántulajdonú adós-nyilvántartó cégekre – viszont a fejlett országokban meglehetősen széles körű, beleértve ebbe a személyi, vállalati kapcsolatokat is. A táblázatból képet nyerhetünk arról is, hogy az egyes országokban hány személyről tartanak nyilván adatokat, illetve meghatározott időszakokban hány ügyfél-record kerül a PCR-be.

8. táblázat: A pénzüzetekkel szemben alkalmazott szankciók nem-jelentés esetén.

Ország	Pénzbüntetés	Felügyeleti akció	Adathozzáférés megtagadása	A nem-jelentés nyilvánosságra hozása	Ténylegesen alkalmazzák a szankciókat?	Hány szankciós ügy egy évben?	Egyéb önkéntes adatszolgáltatás?
Angola	0	0	0	0			0
Argentina	0	1	0	0	1	> 25	0
Aruba							
Australia							
Austria	1	1	0	0	0		0
Bahrain	0	1	0	0	1	1 - 3	0
Barbados							
Belarus							0
Belgium	0	1	0	1	1	4 - 10	0
Belize							
Bermuda							
Bolivia	1	0	0	0	1	> 25	1
Brazil	1	1	1	0	1	> 25	0
Canada							
Cayman Islands							
Chile					1	1 - 3	0
Colombia	1	1	0	0	1	4 - 10	0
Costa Rica	0	1	0	0	0		0
Croatia							
Cyprus							
Czech Republic							
Dominican Republic	1	0	0	0		> 25	0
Ecuador	1	0	1	0	1	11 - 25	0
El Salvador	1	0	0	0	1	4 - 10	0
France	0	1	0	0	0		0
Germany	1	1	0	0	0		0

Guatemala	1	0	0	0	1	11 - 25	0
Guyana							
Haïti	1	0	0	0	0		0
Hong Kong							
India							
Indonesia	1	1	1	0	1	> 25	0
Ireland							
Italia	1	0	0	0	1	1 - 3	0
Latvia							
Lithuania	0	1	0	0	1	1 - 3	0
Luxembourg							
Malawi							
Malaysia	1	0	0	0	0		1
Mexico	0	0	1	0	1	1 - 3	1
Moçambique	0	1	0	0	1	4 - 10	0
Netherlands							
Netherlands Antilles							
New Zealand							
Nicaragua	1	0	0	0	1	1 - 3	0
Panama							
Paraguay	1	0	0	0	1	1 - 3	0
Peru	1	0	1	1	1	1 - 3	0
Portugal	1	0	1	0	1	11 - 25	0
Puerto Rico							
RWANDA	1	0	0	0	1	1 - 3	0
SENEGAL	1	0	0	0	1	1 - 3	0
Singapore							
Slovak Republic	1	1	0	0	0		0
Spain	1	1	0	0	1	1 - 3	0
Sweden							
Tanzania							
Trinidad and Tobago							

Turkey	1	0	1	0	1	4 - 10	0
United Kingdom							
Uruguay	1	1	0	0	1	4 - 10	0
Venezuela	1	1	1	0	1	1 - 3	0

Magyarázat: 1 = igen, 0 = nem.

9. táblázat: Milyen információkat tartanak nyilván a PCR-ek az adósokról?

Ország	Lakossági információk	Név	Lakcím	Adóazonosító	Az adatjelentő pénzügyintézet	Hitel összeg	Kamatláb	Hitel futamidő	Hitel típusa	Egyéb biztosíték típusa	Biztosíték értéke	Hitel minősítése
Angola	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1
Argentina	1	1	1	0	1	1	0	0	0	1	1	1
Aruba												
Australia												
Austria	1	1	1	0	1	1	0	0	1	0	0	0
Bahrain	1	1	1	0	1	1	0	0	1	0	0	0
Barbados												
Belarus	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	0	0
Belgium	1	1	1	1	1	1	0	0	1	0	0	0
Belize												
Bermuda												
Bolivia	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Brazil	1	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0	0
Canada												
Cayman Islands												
Chile	1	1	0	1	1	1	0	0	1	0	0	1
Colombia	1	1	0	1	1	1	0	0	1	0	0	1
Costa Rica	1	1	0	0	1	1	0	0	1	0	0	1
Croatia												
Cyprus												
Czech Republic												
Dominican Republic	1	1	0	1	1	1	0	0	1	0	0	1
Ecuador	1	1	0	1	1	0	0	0	1	1	1	1
El Salvador	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	0	1

France	0												
Germany	1	1	1	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0
Guatemala	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1
Guyana													
Haïti	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	0	0	1
Hong Kong													
India													
Indonesia	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Ireland													
Italia	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1
Latvia													
Lithuania	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Luxembourg													
Malawi													
Malaysia	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1	1	1
Mexico	1	1	1	1	1	1	0	0	1	0	0	0	1
Moçambique	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Netherlands													
Netherlands Antilles													
New Zealand													
Nicaragua	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Panama													
Paraguay	1	1	0	1	1	1	0	0	0	0	0	1	1
Peru	1	1	0	1	1	1	0	0	1	1	1	1	1
Portugal	1	1	0	1	1	1	0	0	1	0	0	0	0
Puerto Rico													
RWANDA	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1
SENEGAL	1	1	1	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0
Singapore													
Slovak Republic	0												
Spain	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	0	0	1
Sweden													
Tanzania													
Trinidad and Tobago													

Turkey	0											
United Kingdom												
Uruguay	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	0
Venezuela	1	1	0	1	1	1	0	0	1	1	1	1

Magyarázat: 1 = igen, 0 = nem.

10. táblázat: Melyik hitelek tartják nyilván a PCR-ben?

Ország	Jelentett minimum hitel-összeg?	Összeg-határ	devizanem	Milyen gyakran jelentenek a pénz-intézetek?	Pozitív/Negatív lista	Kétes hitel/hitelkártya adósság	Overdraft	Gépkocsi hitel	Lakáshitel	Biztonságos hitelek	Kisvállalkozói hitel
Angola	0			0	2						
Argentina	1	50	Peso	3	2	1	1	1	1	1	1
Aruba											
Australia											
Austria	1	5 millió	ATS	3	1						
Bahrain	1	50.000	BD	4	1	1	1	0	0	0	0
Barbados											
Belarus	1	10 000	USD	3	2						
Belgium	1	24.789,35	EUR	3	2						
Belize											
Bermuda											
Bolivia	0			3	2						
Brazil	1	50.000	Brazil Real	3	2						
Canada											
Cayman Islands											
Chile	0			3	2	0	1	0	0	0	0
Colombia	1	\$11.900	USD	4	2	1	0	0	1	0	0
Costa Rica	0			3	2						
Croatia											
Cyprus											
Czech Republic											
Dominican Republic	0			5	2						

Ecuador	0			3	2						
El Salvador	0			3	2						
France	1	76000	EURO	3	1						
Germany	1	3 millió	DEM	4	0						
Guatemala	0			5	2						
Guyana											
Haïti	1	75,000	Gourde	4	2						
Hong Kong											
India											
Indonesia	1	50 M	IDR	3	2						
Ireland											
Italia	1	77469	EURO	3	2	1	1	1	1	1	0
Latvia											
Lithuania	1	12.500	USD	7	2						
Luxembourg											
Malaysia	1	1 millió	MYR	3	2						
Mexico	1	A teljes árbevétel arányában	Millió Peso	3	2	1	0	0	0	1	1
Moçambique				3	1						
Netherlands											
Netherlands Antilles											
New Zealand											
Nicaragua	0			3	2	1	1	1	1	1	1
Panama											
Paraguay	1	10.000.000. -	Guaranié	3	2						
Peru	1	13558	új Sole	3	2	1	0	0	1	0	1
Portugal	0			3	2						
Puerto Rico											
RWANDA	1	500	FRW	3	2						
SENEGAL	1	5 ou 10 Millió	FCFA	3	1						
Singapore											
Slovak Republic	1	3.000.000	SK	3	2						

Spain	1	1.000.000	Peseta	1	2	1	0	0	0	1	1
Sweden											
Tanzania											
Trinidad and Tobago											
Turkey	1	3 milliárd	Török líra	3	2						
United Kingdom											
Uruguay	1	18.000	USD	4	1	1	1	0	1	1	0
Venezuela	0			3	2	1	1	1	1	1	1

Magyarázat: * 0 = folyamatosan, 1 = naponta, 3 = havonta, 4 = negyedévente, 5 = félévente, 7 = rendszertelenül.

** 0 = csak negatív lista, 1 = csak pozitív lista, 2 = negatív és pozitív lista.

11. táblázat: Nyilvántart-e a PCR egyéb – garanciális – adatokat?

Ország	Gyűjtnek biztosíték-információt is?	Személyi vagy vállalati garanciák	Személyi vagy vállalati kapcsolatok?	Besorolás (rating)	Van-e központi előírás a besorolásra?	A nyilvántartott személyek száma	A nyilvántartott cégek száma	A hitel-információs rekordok száma havonta
Angola	1	1	0	0				
Argentina	1	0	0	1	1	4 655 002	117.896	164.000
Aruba								
Australia								
Austria	0	1	1	0		58 733	36.799	87.276
Bahrain	0	0	1	0	0			kb. 2800, negyedévente korszerűsítik
Barbados								
Belarus	1	1	1	0				
Belgium	0	0	0	0		265 000	160.000	400.000
Belize								
Bermuda								
Bolivia	1	1	0	1	1	779 620	9.496	
Brazil	0	0	0	0		650 639	230.241	600.000
Canada								
Cayman Islands								
Chile	0	0	0	1	1	3 024 000	80.500	1.600
Colombia	0	0	1	1	1	1 269 000	192.000	40.000

Costa Rica	0	0	1	1	1	518 409	10695	4200
Croatia								
Cyprus								
Czech Republic								
Dominican Republic	0	0	1	1	1			
Ecuador	1	1	0	1	1	825 904	15.662	
El Salvador	0	0	0	1	1	450 000	150,000.00	7.000
France	0	0	0	0			900000	25.000 és 28.000 között
Germany	0	0	1	0		96 000	170000	480.000 negyedévente
Guatemala	1	1	0	1	1			367
Guyana								
Haïti		0	0	1	1		6,118*	
Hong Kong	0							
India								
Indonesia	1	1	1	1	1			
Ireland								
Italia	1	1	1	1	1	5 586 750	1088300	~ 40.000
Latvia								
Lithuania	1	1	1	1	1	7 500	7000	~ 800
Luxembourg								
Malaysia	1	1	1	1	1	1	473 132	66 751
Mexico	0	0	0	1	1	75 000	120000	2500
Netherlands								
Nicaragua	1	1	0	1	1			
Panama								
Paraguay	1	0	1	1	1	81 111	37.781	291 725
Peru	1	1	1	1	1	1 120 000	480.000	300
Portugal	0	0	0	0		2 915 433	393.284	5.000.000
Puerto Rico								
RWANDA	1	1	0	1	1			200
SENEGAL			1		1		55 000*	250
Singapore								
Slovak Republic	1	1	1	1	1		8.131	500
Spain	1	0	0	1	1	9 370 000	622.000	16.545.000

Sweden								
Tanzania								
Turkey	0	0	1	0		378 862	1.026.162	1100
United Kingdom								
Uruguay	0	0	1	1	1	122 000	51.000	50.000
Venezuela	1	1	1	1	1	1 560 000	114.300	1.4 Millió

5. Az adatok feldolgozása, megőrzése és az adatokhoz való hozzáférés joga

Az állami és/vagy magán-információs rendszerek a pénzügyi szektor legértékesebb „termelési tényezőjét” őrzik. Ugyanakkor ezek az adatok az ügyfelek számára is igen értékesek. Komoly érdekek fűződnek tehát ahhoz, hogy korábbi adatok ne vesszenek el a rendszerből, még akkor sem, ha közben az adós státusza változik. Ezt az érdeket kell egyensúlyban tartani az adatfeldolgozás és -tárolás költségeivel, valamint azzal a szemponttal, hogy korábbi, de már nem releváns adatok ne befolyásolják az ügyfelek hitelképességének megítélését. A 12. táblázatban összefoglaljuk, hogy az egyes országokban hány évig őrzik meg az ügyfél-adatokat, azon belül meddig kerülnek megőrzésre a törlesztett vagy más okból eltörölt adósságokra vonatkozó adatok, illetve a nem megfizetett adósságok adatai.

12. táblázat: Mi történik a törlesztett adósságok adataival?

Ország	Meddig őrzik az adatokat?	Eltörölt adósságok adatainak megőrzése	Nem kifizetett adósságok adatainak megőrzése
Fejlődő országok			
Angola	> 10 év	> 10 év	> 10 év
Argentina	8 - 10 év	kifizetéskor törlik	kifizetéskor törlik
Aruba			
Bahrain	> 10 év	kifizetéskor törlik	< 1 év
Barbados			
Belize			
Bermuda			
Bolivia	> 10 év	kifizetéskor törlik	negatív listát soha nem törlik
Brazil	> 10 év	negatív listát soha nem törlik	negatív listát soha nem törlik
Cayman Islands			
Chile	> 10 év	kifizetéskor törlik	kifizetéskor törlik
Colombia	8 - 10 év	5 - 7 év	1 - 2 év
Costa Rica	> 10 év	kifizetéskor törlik	negatív listát soha nem törlik
Dominican Republic	> 10 év	> 10 év	> 10 év
Ecuador	1 - 2 év	kifizetéskor törlik	kifizetéskor törlik
El Salvador	1 - 2 év	kifizetéskor törlik	kifizetéskor törlik
Guatemala	5 - 7 év	kifizetéskor törlik	kifizetéskor törlik
Guyana			
Haiti	> 10 év	negatív listát soha nem törlik	negatív listát soha nem törlik
India			
Indonesia	< 1 év	kifizetéskor törlik	< 1 év
Malawi			
Malaysia	5 - 7 év	5 - 7 év	5 - 7 év

Mexico	> 10 év		
Moçambique	1 - 2 év		
Netherlands Antilles			
Nicaragua		kifizetéskor törlik	kifizetéskor törlik
Panama			
Paraguay	5 - 7 év	kifizetéskor törlik	kifizetéskor törlik
Peru	> 10 év	negatív listát soha nem törlik	negatív listát soha nem törlik
Puerto Rico			
RWANDA	8 - 10 év	kifizetéskor törlik	> 10 év
SENEGAL	> 10 év	> 10 év	
Tanzania			
Trinidad and Tobago			
Turkey	> 10 év	negatív listát soha nem törlik	negatív listát soha nem törlik
Uruguay	> 10 év	negatív listát soha nem törlik	negatív listát soha nem törlik
Venezuela	> 1 év	kifizetéskor törlik	kifizetéskor törlik
Fejlett országok			
Australia			
Austria	5 - 7 év	5 - 7 év	5 - 7 év
Belgium	1 - 2 év	kifizetéskor törlik	8 - 10 év
Canada			
Cyprus			
France	1 - 2 év	< 1 év	< 1 év
Germany	> 10 év	kifizetéskor törlik	> 10 év
Hong Kong			
Ireland			
Italia	> 10 év	> 10 év	> 10 év
Luxembourg			
Netherlands			
New Zealand			
Portugal	> 10 év	negatív listát soha nem törlik	negatív listát soha nem törlik
Singapore			
Spain	> 10 év	kifizetéskor törlik	> 10 év
Sweden			
United Kingdom			
KKE országok			
Belarus			
Croatia			
Czech Republic			
Latvia			
Lithuania	3 - 4 év	negatív listát soha nem törlik	negatív listát soha nem törlik
Slovak Republic	5 - 7 év	kifizetéskor törlik	kifizetéskor törlik

A táblázatból kibontakozó kép vegyes. Az országok nagy csoportjában az „élő” adatok legalább 10 évig megőrződnek a rendszerben. Ugyanakkor a megfizetett adósságok adatait a megfizetést követően haladéktalanul törlik. Azonban nem minden ország jár el így. Van

számos olyan – tipikusan fejlődő – ország, ahol az ún. negatív listás adatokat soha nem törlik. Ha tehát valaki egyszer felkerült erre a listára, annak élete végéig nyoma marad.

A személyes adatok védelmével, de az információ-megosztás hatékonyságával is szorosan összefüggő kérdés, hogy mely intézmények illetve magáncégek férhetnek hozzá az adatokhoz. Erről ad tájékoztatást a 13. táblázat.

A vizsgált országok többségében – 31 országban – az adatok hozzáférhetők a PCR-t irányító állami intézményen kívül más felhasználók számára is. A táblázatból az is kitűnik, hogy – egy korábbi megfigyeléssel ellentétben – többnyire azok a, tipikusan állami tulajdonú, pénzüzetek kaphatják meg más pénzüzetek ügyfél-adatait, amelyek maguk is szolgáltatottak adatot a PCR számára. Ez 26 ország esetében volt így. Ugyanakkor 5 országban állami pénzüzetek akkor is megszerezhették az ügyfelek adatait, ha maguk nem voltak adat-szolgáltatók. Ezen országok közül kettő – Ausztria és Franciaország a fejlett pénzüzettel rendelkező, de erőteljes állami szabályozást alkalmazó ország volt.

Mivel az országok többségében a pénzügyi szektorban többnyire magántulajdonú pénzüzetek működnek, ezért nem meglepő, hogy a PCR-rel rendelkező országok túlnyomó többségében – 28 országban – a magántulajdonú pénzüzetek, de azok szigorúan viszonyossági alapon, hozzáférhetnek a PCR adatbázisához. 4 országban ezt akkor is megtehetik, ha ők maguk nem voltak adat-szolgáltatók. Meglepő módon Ausztria ebbe a csoportba tartozik, Franciaország azonban már nem.

Ugyancsak a PCR-rel rendelkező országok egy meghatározó csoportjában – 22 országban – a központi banknak szabad hozzáférése van a PCR-adatbázishoz. Meglepő azonban, hogy mindössze 8 országban férhetnek hozzá ilyen adatokhoz az igazságszolgáltatás szervei, és csak 2 országban az adóhatóság. A 8 ország között, amelyben az igazságszolgáltatás szervei megnézhetik a PCR-adatbázist két fejlett ország – Olaszország és Spanyolország – is szerepel.

A 14. táblázat arról számol be, hogy a pénzügyi szektoron kívül milyen intézmények illetve magánszemélyek tekinthetnek be a PCR-adatbázisba. Nem meglepő, hogy az országok többségében az ilyen fajta betekintési jog meglehetősen korlátozott. Ami viszont váratlan: mindössze 9 ország esetében nézhetik meg az adatokat azok a személyek, akik bekerültek a PCR-adatbázisba. A fejlett országok közül szinte mindegyikben – Spanyolország kivételével – megilleti ez a jog az adatbázisba bekerült adósokat, a fejlődő országok közül azonban csak elvétve.

A 15. táblázat egy más, ám szintén igen lényeges nézőpontból elemzi, hogy kik és milyen adatokhoz férhetnek hozzá. Mint láttuk, az országok nagy hányadában érvényesül a

reciprocitás elve. Az adatokhoz való hozzáférés azonban a reciprocitás követelményének betartása után nem korlátlan. A PCR-rel rendelkező országok túlnyomó többségében viszonylag szűkre szabják a megtekinthető adatok körét, vagy legalábbis korlátozzák ezt az adat-kört. A nem pénzügyi vállalkozások tipikusan nem, a pénzügyi vállalkozások pedig csak bizonyos korlátok között tekinthetnek be a PCR-adatbázisba. A leginkább nyilvános adat a hitelek nagysága, de az egyéb hitel-kondíciókat már csak kevesen láthatják.

13. Ki fér hozzá az adatokhoz az állami szférán belül?

Ország	Hozzáférhető k-e a PCR adatok a nyilvántartó intézményen kívül?	Állami pénzüzetek akik beadnak adatot	Állami pénzüzetek akik nem adtak be adatot	Magán-pénzüzetek akik beadnak adatot	Magán-pénzüzetek akik nem adtak be adatot	Központi bank és Bank-Felügyelet	PCR más egységei	Adó-hatóság	Igazság-szolgáltatás	Más állami szervek
Angola	1	1	0	1	0	1	0	0	0	0
Argentina	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Aruba										
Australia										
Austria	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0
Bahrain	1	1	0	0	0	1	1	0	0	0
Barbados										
Belarus	1	0	0	1	0	1	0	0	1	0
Belgium	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Belize										
Bermuda										
Bolivia	1	0	0	1	0	1	1	0	1	0
Brazil	1	1	0	1	0	1	1	0	0	0
Canada										
Cayman Islands										
Chile	1	1	0	1	0	1	1	0	0	0
Colombia	1	1	0	1	0	1	0	0	1	1
Costa Rica	1	1	0	1	0	0	1	0	1	0
Croatia										
Cyprus										
Czech Republic										
Dominican Republic	1	1	0	1	0	1	1	0	1	1
Ecuador	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0
El Salvador	1	1	0	1	0	0	1	0	0	0
France	1	1	1	1	0	1	1	0	0	0
Germany	1	1	0	1	0	1	1	0	0	0
Guatemala	0									
Guyana										

Haïti	1	1	0	1	0	0	1	0	0	0
Hong Kong										
India										
Indonesia	0									
Ireland										
Italia	1	1	0	1	0	1	1	0	1	0
Latvia										
Lithuania	1									
Luxembourg										
Malaysia	1	1	0	1	0	1	1	0	0	0
Mexico	1	1	0	1	0	1	0	0	0	1
Moçambique										
Netherlands										
Netherlands Antilles										
New Zealand										
Nicaragua	0									
Panama										
Paraguay	1	1	0	1	0	1	1	0	0	0
Peru	1	1	0	1	0	1	0	1	0	0
Portugal	1	1	0	1	0	0	1	0	0	0
Puerto Rico										
RWANDA	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0
SENEGAL	1	1	0	1	0	1	0	0	0	0
Singapore										
Slovak Republic	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Spain	1	1	0	1	0	1	1	0	1	0
Sweden										
Tanzania										
Trinidad and Tobago										
Turkey	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0
United Kingdom										
Uruguay	1	1	0	1	0	0	1	0	0	0
Venezuela	1	1	0	1	0	1	1	0	0	1

14. táblázat: Ki fér hozzá az adatokhoz a magán-szférán belül?

Ország	Hozzáférhető-e a PCR adatok a nyilvántartó intézményen kívül?	Helyi önkormányzati szervek	Magán hitel-információs cégek	Marketing cégek	Magánvállalkozások	Az egyén akiról adatot továbbítottak
Angola	1	0	0	0	0	0
Argentina	1	1	1	1	1	1
Aruba						
Australia						
Austria	1	0	0	0	0	1
Bahrain	1	0	0	0	0	0
Barbados						
Belarus	1	0	0	0	0	0
Belgium	1	0	0	0	0	1
Belize						
Bermuda						
Bolivia	1	0	0	0	0	0
Brazil	1	0	0	0	0	1
Canada						
Cayman Islands						
Chile	1	0	0	0	1	0
Colombia	1	0	1	0	1	0
Costa Rica	1	0	0	0	0	0
Croatia						
Cyprus						
Czech Republic						
Dominican Republic	1	1	0	0	0	1
Ecuador	1	0	0	0	1	0
El Salvador	1	0	0	0	0	0
France	1	0	0	0	0	1
Germany	1	0	0	0	0	1
Guatemala	0					
Guyana						
Haïti	1	0	0	0	0	0
Hong Kong						

India						
Indonesia	0					
Ireland						
Italia	1	0	0	0	0	1
Latvia						
Lithuania	1					
Luxembourg						
Malaysia	1	0	0	0	0	0
Mexico	1	0	0	0	0	0
Moçambique						
Netherlands						
Netherlands Antilles						
New Zealand						
Nicaragua	0					
Panama						
Paraguay	1	0	0	0	0	0
Peru	1	0	1	0	0	0
Portugal	1	0	0	0	0	1
Puerto Rico						
RWANDA	1	0	0	0	0	0
SENEGAL	1	0	0	0	0	0
Singapore						
Slovak Republic	1	0	0	0	0	0
Spain	1	0	0	0	1	0
Sweden						
Tanzania						
Trinidad and Tobago						
Turkey	1	0	0	0	0	0
United Kingdom						
Uruguay	1	0	0	0	0	0
Venezuela	1	1	0	0	0	0

Magyarázat: 1 = igen, 0 = nem.

15. táblázat: Milyen korlátozások érvényesek az adat-megosztásban?

Ország	Adat-reciprocitás?	A központi bankon belül nem mindenki férhet hozzá?	Korlátozás más állami szervek felé	Korlátozás nem-pénzügyi magán-vállalatok felé	Korlátozás pénzügyintézetek felé	Hitel-összeg	Lejárati idő	Kamatláb	Hitel-minősítés	Biztosíték	Egyéb garancia	A hitelfelvevő más üzleti kapcsolatai	A hitelfelvevő más pénzügyi információi
Angola	0	1	0	0	1	1	1	0	0	0	0	1	0
Argentina	0	0	0	0	0	1	0	0	1	1	1	0	0
Aruba													
Australia													
Austria	0	1	1	1	0								
Bahrain	1	1	0	1	0	1	0	0	0	0	1	1	0
Barbados													
Belarus	1	1	1	1	0								
Belgium	1	0	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Belize													
Bermuda													
Bolivia	1	0	1	1	0								
Brazil	1	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0
Canada													
Cayman Islands													
Chile	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Colombia	1	1	1	1	1	1	0	0	1	0	0	1	0
Costa Rica	1	1	1	1	1	1	0	0	1	0	0	0	0
Croatia													
Cyprus													
Czech Republic													
Dominican Republic	1	1	1	1	1								
Ecuador	0	0	1	1	0	1	0	0	1	0	1	0	0
El Salvador	1	0	1	1	1	1	0	0	1	0	0	0	0
France	1	0	1	1	1	1	1	0	1	0	0	0	0
Germany	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	1	0
Guatemala													
Guyana													
Haiti	1	1	1	1	1	1	0	0	1	0	0	1	0
Hong Kong													

India													
Indonesia													
Ireland													
Italia	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0
Latvia													
Lithuania	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0
Luxembourg													
Malawi													
Malaysia	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	0	0	0
Mexico	1	0	1	1	0								
Moçambique													
Netherlands													
Netherlands Antilles													
New Zealand													
Nicaragua													
Panama													
Paraguay	1	1	1	1	1	1	0	0	1	0	0	1	0
Peru	1	0	1	1	0	1	0	0	1	1	1	0	0
Portugal	1	1	1	1	1	1	0	0	1	0	0	0	0
Puerto Rico													
RWANDA	0	0	1	1	0	1	1	1	0	0	0	0	0
SENEGAL	1					1	0	0	1	0	0	0	0
Singapore													
Slovak Republic	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	0	0	0
Spain	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	0
Sweden													
Tanzania													
Trinidad and Tobago													
Turkey	1	1	1	1	0								
United Kingdom													
Uruguay	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1	0
Venezuela	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1	0	0

Magyarázat: 1 = igen, 0 = nem.

6. Az adatok továbbítása a PCR-be

Az adatok védelme és biztonságos feldolgozása szempontjából lényeges, technikailag milyen módon jutnak ezek az adatok a PCR adatbázisba. Elvileg ma már az adattovábbítás fejlett technikai léteznek és számos országban élnek maguk a pénzügyi intézetek azzal a lehetőséggel, hogy az információ-továbbítás, vagy akár az információ-feldolgozás technikai lebonyolítását külső cégekre bízzák outsourcing keretében. Az alábbi 16. táblázat adataiból azonban kiviláglik, hogy a PCR adatbázist működtető állami intézmény többnyire az írásos dokumentumban történő adatátadást részesíti előnyben, vagy akkor is, ha más formában – például Interneten vagy más, elektronikus adathordozón keresztül – kapja az adatokat ragaszkodik az írásos dokumentációhoz is. Ez érvényes a fejlett pénzügyi piacokkal rendelkező országokra ugyanúgy, mint a fejlődőökre.

16. táblázat: Hogyan jut el az adat a pénzügyi intézményekhez?

Ország	Internet	Modemes kapcsolaton keresztül	Lemez vagy CD	Telefon	Fax	Személyesen	Írásos dokumentumban
Angola	0	0	1	0	0	1	1
Argentina	1	0	1	0	0	0	0
Aruba							
Australia							
Austria	0	0	1	0	1	0	1
Bahrain	0	0	0	0	0	0	1
Barbados							
Belarus	0	0	0	0	0	0	1
Belgium	0	0	1	0	0	0	1
Belize							
Bermuda							
Bolivia	0	1	1	0	0	0	0
Brazil	0	1	0	0	0	1	1
Canada							
Chile	0	0	0	0	0	1	1
Colombia	0	1	0	1	0	1	0
Costa Rica	0	0	0	0	0	0	1
Croatia							
Cyprus							
Dominican Republic	0	0	1	0	0	1	1
Ecuador	0	1	1	0	0	1	1
El Salvador	0	1	1	0	0	1	1
France	0	1	1	0	0	0	1
Germany	0	1	1	0	0	0	1
Guatemala							
Guyana							
Haïti	0	0	0	0	0	0	1
Hong Kong							

India							
Indonesia							
Ireland							
Italia	0	1	1	0	0	0	0
Latvia							
Lithuania							
Luxembourg	0	0	1	0	0	0	0
Mexico	0	1	0	1	0	0	0
Moçambique	0	0	0	0	0	0	1
Netherlands							
Nicaragua							
Panama							
Paraguay	0	0	0	0	0	0	1
Peru	0	0	1	0	0	0	0
Portugal	0	1	1	0	0	0	1
Puerto Rico							
RWANDA	0	0	0	0	0	0	1
SENEGAL	0	0	0	0	0	0	1
Singapore							
Slovak Republic	0	1	0	0	0	0	0
Spain	0	1	1	0	0	1	1
Sweden							
Tanzania							
Turkey	0	0	1	0	0	0	0
Uruguay	0	1	0	0	0	0	0
Venezuela	0	1	0	0	0	1	0

Magyarázat: 1 = igen, 0 = nem.

7. Ki fizet – és ki nem – az adatokért?

Utolsóként megvizsgáljuk, hogy a PCR-adatbázisból származó adatokért mely intézmények juthatnak hozzá térítés ellenében, illetve mely intézmények szerezhetik meg ezeket az adatokat ingyenesen. Megvizsgáljuk továbbá, hogy milyen mértékben vannak hatással a PCR-ből szerzett adatok az egyedi banki hitelezési döntésekre, valamint a bankok hitelkockázat-elemzéseire.

A táblázatból látható, hogy a legtöbb országban sem a magánszektor-beli adatfelhasználók, sem az állami szervek nem fizetnek a PCR-ből szerzett adatokért. Ennek magyarázata a magánszektor esetében a reciprocitási elv érvényesülése. Az állami szervek esetében pedig a tulajdonosi jogokból származó előny. Van azonban néhány ország – ilyen például Belgium – ahol mind a magán-, mind az állami adat-felhasználókkal megfizettetik az adatokat.

Izgalmas kérdés, hogy a bankok és más pénzügyintézetek milyen mértékben támaszkodnak döntéseiknél a PCR-adatokra. A táblázatból az tűnik, ki, hogy ez egyedi hitel-bírálati döntéseknél a PCR-adatoknak viszonylag kicsi a szerepe. Kivéve azokat az egyértelmű

eseteket, amikor valaki szerepel a negatív adós-listán. Mivel azonban a PCR sok országban csak a „nagy adósokat” tartja nyilván, a kisebb hitelek elbírálásánál a listán nem szereplés önmagában még nem garancia a bank számára, hogy jó adóssal áll szemben.

Ugyanakkor a legtöbb országban a bankok gyakran, vagy teljes rendszerességgel támaszkodnak a PCR-ből származó adatokra általánosabb trendek, vagy statisztikai alapú kockázat-elemzési modellek kialakításakor. Ilyen értelemben tehát minden egyedi hitel-elbírálásban lehet szerepe a PCR adatbázisnak – mert jelentős inputot képez a kockázat-elemzési modellek alkalmazásánál – de maga a döntés nem kizárólag a PCR-adatokra támaszkodik.

17. táblázat: A PCR-adatok díjazása

Ország	POS adatokat átadják?	Magánsektor-beli felhasználók fizetnek az adatért?	Állami felhasználók fizetnek az adatért?	A PCR hatása a banki döntésekre*	A PCR-adatok felhasználása a bankokban**
Angola	0	0	0	4	3
Argentina	1	1	0	4	1
Aruba					
Australia					
Austria	1	0	0	3	2
Bahrain	1	0	0	3	2
Barbados					
Belarus	0	0	0	3	2
Belgium	1	1	1	3	2
Belize					
Bermuda					
Bolivia	1	0	0	4	1
Brazil		1	0	4	2
Canada					
Cayman Islands					
Chile	1	1	0	4	1
Colombia	1	0	0	4	1
Costa Rica	0	0	0	4	1
Croatia					
Cyprus					
Czech Republic					
Dominican Republic	0	0	0	4	2
Ecuador	1	0	0	4	1
El Salvador	1	0	0	4	1
France		1	0	4	2
Germany	0		0	3	2
Guatemala					
Guyana					
Haïti	1	0	0	3	2
Hong Kong					
India					
Indonesia					
Ireland					

Italia	1	0		4	2
Latvia					
Lithuania	1	0	0	4	1
Luxembourg					
Malaysia	1	0	0	4	3
Mexico	1	0		4	1
Moçambique					
Netherlands					
Netherlands Antilles					
New Zealand					
Nicaragua					
Panama					
Paraguay	1	1	1	4	1
Peru	1	0	0	4	1
Portugal	1	0	0	3	2
Puerto Rico					
RWANDA	1		0	4	1
SENEGAL	1		0	4	2
Singapore					
Slovak Republic	1	0	0	3	2
Spain	1	0	0	4	2
Sweden					
Tanzania					
Trinidad and Tobago					
Turkey	1	0	0	4	1
United Kingdom					
Uruguay	1	0	0	4	1
Venezuela	1	0	0	4	1

Magyarázat: *1 = meghatározó, 2 = másodlagos, 3 = gyenge, 4 = nincs hatása

**1 = minden esetben, 2 = gyakran, 3 = ritkán.

Végeredményben megállapíthatjuk tehát, hogy az országok túlnyomó többségében létezik állami tulajdonban lévő és/vagy irányítású adós-nyilvántartási rendszer. Az adósnyilvántartás többnyire teljes körű. Ugyanakkor az állami adós-nyilvántartó rendszert többnyire kiegészíti – sok országban helyettesíti – a magáncégek által működtetett információ-megosztási piac. Az elemzők véleménye megoszlik arról, hogy az állami, illetve a magán-alapú információ-megosztás egymás helyettesítői vagy kiegészítői-e. Jappelli például az első álláspontot vallja, Margaret Miller pedig a másodikat. A Miller vezetésével összeállított és meglehetősen széles körű adatbázis inkább az ő álláspontját támasztja alá. Mindez azonban csak azzal a feltétellel igaz, hogy a bankok és más pénzüzetek elfogadják ezt a reciprocitáson alapuló és meglehetősen sok korlátozással működő rendszert. A világban vannak jelei annak – és itt elsőként az Amerikai Egyesült Államokat kell említenünk –, hogy a bankok közötti információ-megosztás rendszere jelentős átalakulás előtt áll. Nem kizárt, hogy már a közeljövőben felváltja a PCR–magán credit bureau-k kettősségét a bankok közvetlen

információs piaca, ahol az információk kereskedelme és azon belül díjazása hasonlítani fog más áruk piaci cseréjéhez.

Hivatkozások

“Credit Reporting Systems All Around the Globe”, The World Bank, 2003.

Dell’Ariccia, Giovanni. “Asymmetric information and the structure of the banking industry.”

European Economic Review, 2001, 45, pp. 1957–1980.

Hauswald, Robert and Marquez, Robert. “Competition and Strategic Information Acquisition

in Credit Markets.” *Review of Financial Studies*, 2005, forthcoming.

Jappelli, Tullio and Pagano, Marco. “Information Sharing, Lending and Defaults:

Cross-Country Evidence.” *Journal of Banking & Finance*, 2002, 26, pp. 2017–2045.

Jappelli, T. “Information Sharing and Credit Market Performance”, előadás, ITCB

“Conference on Credit Bureaus and Credit Registers”, 2007. április 2.

Riestra, Amparo San José, “Credit Bureaus in Today’s Credit Markets”, ECRI Research Report No. 4, September 2002.

VI. Adósnylvántartás – kamatszint – kockázati prémium:

Egy nemzetközi összehasonlító elemzés eredményei*

Major Iván és Nagy Dávid Krisztián

1. Bevezetés

A bankok és más pénzüintézetek egyik legértékesebb input-tényezője az ügyfelek múltbeli hitel-felvételeiről és az ügyfelek bankokkal szembeni viselkedéséről rendelkezésükre álló információ-halmaz. A bankok azonban naponta számos, számukra ismeretlen ügyféllel is üzleti kapcsolatba kerülnek, és alapvető érdekük fűződik ahhoz, hogy minél többet tudjanak ezekről az ügyfelekről, mielőtt szerződéses viszonyra lépnének velük. A világban különböző formái alakultak ki a bankok közötti információ-cserének. Ezek az adósnylvántartó rendszerek alapvetően a következőképpen csoportosíthatók: (1) állami intézmények gyűjtik és kezelik az adós-nyilvántartást, vagy magántulajdonú cégek végzik ezt a tevékenységet, illetve az állami és a magántulajdonú adósnylvántartó szervezetek egymás mellett működnek; (2) az adós-nyilvántartás teljes körű-e vagy csak a hitelek visszafizetése során valamely előre meghatározott szempontból „bajba került” – tehát nem, vagy késedelmesen fizető – ügyfelekről tartanak nyilván adatokat? Az előbbit szokásosan „teljes listás” vagy „pozitív listás”, míg az utóbbit „negatív listás” rendszernek nevezi a szakirodalom.

A bankok közötti információ-megosztás nemzetközi irodalma már könyvtárnyi, és Magyarországon is számos írás született ebben a témakörben. A tanulmányok túlnyomó többsége elméleti modelleket épített és azok tulajdonságait vizsgálta, és csak viszonylag kevés írás foglalkozott az empirikus tapasztalatokkal. Tanulmányunk végén felsoroljuk a témakörben született legfontosabb tanulmányokat.

Az elmúlt években intenzív szakértői munka folyt Magyarországon az ún. „teljes adóslista” bevezetésének előkészítésére. A teljes lista bevezetésének közvetlen mozgató rugója a lakosságnak a bankokkal és más pénzüintézetekkel szemben felhalmozódó, egyre nagyobb mértékű eladósodottsága volt. Az előkészítő munka során azonban a szakértők és a pénzügyi elemzők gyakran hangoztatták azt az érvet is, hogy a teljes lista minden körülmények között előnyösebb mind a bankok, mind az ügyfelek számára, mint a negatív adós-lista, vagy az adósnylvántartás teljes hiánya, mert a teljes lista ösztönzi a bankok közötti

---

* A tanulmányt benyújtottuk közlésre a *Hitelintézeti Szemlének*.

versenyt, mérsékli a hitelezés kockázatait és így a kockázati felár, végeredményben pedig a hitel-kamatlábak csökkenéséhez vezet.

A szakértők között megfogalmazódott olyan vélemény is, hogy a teljes listás rendszer bevezetését össze kéne kapcsolni a magántulajdonú adósnnyilvántartó rendszerek létrejöttének engedélyezésével, mert ezek hatékonyabban működnek, mint az állami nyilvántartó rendszerek és így csökken az információ-csere költsége a bankok, illetve az ügyfelek számára. Ez az álláspont erőteljesen támaszkodott az Amerikai Egyesült Államokban kialakult és működő információs piac – a „credit bureau”-k, illetve „credit rating agency”-k által működtetett információ-megosztás – tapasztalataira.

Tanulmányunkban két kérdésre keressük a választ: (1) kimutatható-e szignifikáns és negatív előjelű kapcsolat a bankok közötti információ-megosztás típusa – tehát a negatív, illetve a teljes lista működése – és a kockázati prémium, illetve a bankok által felszámított kamatok között? (2) Létezik-e összefüggés – és ha igen, milyen irányú – az adósnnyilvántartó rendszerek tulajdoni formája (állami tulajdon, magántulajdonú, illetve vegyes, tehát állami és magántulajdonú rendszerek együttélése) és a bankok által felszámított kockázati prémium, illetve kamatszint között?

Egyik kiinduló hipotézisünk az volt, hogy minél szélesebb körű a hitel iránt tényleges vagy potenciális keresletet támaztó ügyfelekről rendelkezésre álló adatbázis – ezt neveztük lefedettségnek – annál alacsonyabb lesz a bankok kockázati prémiuma és végső soron a kamatláb, hiszen a bankoknak nem kell nagy számú és számukra ismeretlen ügyfél váratlan megjelenésétől tartani a hitel-piacon. Másik hipotézisünk úgy szól, hogy minél nagyobb a magántulajdonú adósnnyilvántartó vállalkozások súlya egy ország pénzügyi rendszerében, annál inkább számíthatunk a kamatok mérséklődésére, mert ezek a magán-nyilvántartók hatékonyabban működnek, mint állami társaik.

Az elemzést egyszerű regressziós modellek alkalmazásával végeztük el. A modelleket a következő pontban ismertetjük részletesebben. Az elemzés kiinduló adatbázisaként a Világbank „World Development Indicators, 2006” kiadványának, valamint a „World Bank: Doing Business” elektronikus adatbázisának adatait használtuk. A felhasznált adatok a 2004. illetve a 2005. évre vonatkoznak.

Tanulmányunk szerkezete a következő: a 2. pontban részletesen ismertetjük a kiinduló adatbázist és felírjuk az általunk alkalmazott modelleket. A 3. pontban elemezzük a kockázati prémium, illetve a kamatláb és az adósnnyilvántartás „lefedettsége” – a potenciális hitelfelvevők mekkora hányadáról gyűjtenek adatot az állami, vagy a magántulajdonú adósnnyilvántartók –, valamint az információ-gyűjtés típusa (negatív lista vagy teljes lista, illetve a

lista hiánya) közötti összefüggéseket. Ugyanebben a pontban megvizsgáljuk, hogy van-e szignifikáns különbség az adónyilvántartást működtető szervezet(ek) tulajdonviszonya és a kamatszint között. A 4. pontban összefoglaljuk a legfontosabb eredményeket.

2. Az adatbázis és az alkalmazott modellek leírása

Regressziós elemzéseinket két különböző mintára végeztük el: először a világ 115 országára, majd az Európai Unió tagországaira. Mindkét minta alap-adatait a Világbank „World Development Indicators, 2006” kiadványából nyertük.⁵⁵ A világ országaira vonatkozó adatok között két fontos információ nem szerepelt: az államkötvények kamata – emiatt a világ összes országára nem tudunk kockázati kamatprémiumot számítani –, valamint az adós-lista típusára vonatkozó információ. Így a világméretű adatbázis csupán azt tette lehetővé, hogy megvizsgáljuk: milyen összefüggés létezik az állami, illetve a magán-nyilvántartások kiterjedtsége – ezt neveztük „lefedettségnek” – és a reálértéken számított kamatszint között. A következő lépésben a korábban említett Világbank-adatbázisból kiválogattuk az Európai Unió tagországaira vonatkozó megfelelő adatokat és ezt használtuk kiinduló adatbázisként. Hat EU-tagállamról sajnos nem állt rendelkezésre valamennyi szükséges adat. (A két felhasznált adatbázist a Függelékben mutatjuk be.) Modellünk keresztmetszeti elemzés, tehát egyetlen év adatait használtuk a kiválasztott országok esetében.

A regressziós modellekben használt *magyarázó változók* a következők voltak:

Állami nyilvántartás lefedettsége (*LEFALL*) és magánnyilvántartás lefedettsége (*LEFMAG*) 2005-ben. Ezek a mutatók a nyilvántartott ügyfelek arányát mutatják a felnőtt lakosság számához viszonyítva, százalékban.⁵⁶

Kísérleteztünk emellett más fajta átfogó lefedettségi mutatók alkalmazásával is. Az egyik mutató az állami, illetve a magán-nyilvántartások közül a nagyobb lefedettséget biztosító értékével volt azonos és azt *LEFMAX*-nak neveztük. Tehát:

$$(1) \quad LEFMAX = \max\{LEFALL, LEFMAG\}.$$

A második esetben a teljes lefedettséget mértük az állami és a magán-lefedettségi mutatók összegeként:

$$(2) \quad LEFSUM = LEFALL + LEFMAG.$$

⁵⁵ Lásd *World Development Indicators, 2006*, The World Bank, US: Washington, D.C., 242–244. és 282–284. o.

⁵⁶ Forrás: World Bank Doing Business – <http://www.doingbusiness.org/CustomQuery/>

Külön magyarázó változó képviseli a modellben az adat-nyilvántartás tulajdonosi helyzetét, amelyet *TUL*-nak nevezünk el. Ez a változó 0 értéket vesz fel, ha az adott országban csak állami, míg 1-et, ha csak magáninformációs rendszer működik. Vegyes rendszer esetén – tehát akkor, ha az állami és a magán-nyilvántartó rendszerek egymás mellett működnek – a *TUL* értékét az állami és magánnyilvántartás lefedettségével súlyozott átlagként számítottuk:

$$(3) \quad TUL = \frac{LEFALL \cdot 0 + LEFMAG \cdot 1}{LEFALL + LEFMAG}.$$

Az adósnilvántartásban tárolt információ jellegére vonatkozó változót *INF*-nek nevezük el. Az *INF* elvben háromféle értéket vehet fel attól függően, hogy egy adott országban csak negatív, vagy teljes adóslista működik-e, vagy pedig egyáltalán nem létezik adósnilvántartás. Az általunk vizsgált EU-tagországok mindegyikében működött valamilyen adósnilvántartási rendszer, így az *INF* változó értelmezési tartománya kételemű volt. Modellünkben tehát *INF* 0-val egyenlő, ha egy országban kizárólag negatív, és 1-gyel, ha az adott országban teljes adóslista működik. Miként már említettük, ez a változó a világ országaira nem, csak az EU-tagországok esetében állt rendelkezésünkre.

A gazdasági fejlődés tényezőivel foglalkozó szakirodalomból ismert⁵⁷, hogy minél fejlettebb egy ország, illetve minél kifejlettebb egy adott ország pénzügyi rendszere, általában annál alacsonyabbak a banki kamatok, ami a bankok működési hatékonyságának, illetve a bankok közötti versenynek a következménye. Szükségesnek tartottuk tehát, hogy ellenőrizzük ezt az összefüggést a modellünkben is. Ezért kétféle, a gazdasági fejlettség szintjét, illetve közvetlenebb módon a pénzpiacok fejlettségét jellemző változóval kísérleteztünk. Az előbbi változó az országok egy főre jutó GDP-jének mutatója volt az USA megfelelő mutatójának arányában, míg a második az országok teljes hitelállományának aránya az ország GDP-jéhez viszonyítva. Az első változót *RELGDPO*-nek, a másodikat *HITELRT*-nek nevezük.

Mint korábban már írtuk, két kérdésre kerestünk választ – létezik-e kapcsolat az adósnilvántartás lefedettsége, valamint az információ-megosztás típusa és a kamatláb, illetve a kockázati prémium között, valamint van-e összefüggés az adósnilvántartás tulajdonviszonyai és a kamatszint, illetve a kockázati prémium között – és ezeket a kérdéseket külön-külön vizsgáltuk a kamatok, illetve a kockázati prémium esetében. Az EU-tagországokra vonatkozó modellünkben tehát kétféle *magyarázott változóval* dolgoztunk. A

---

⁵⁷ Lásd pl. Easterley, (1993), Gelb, (1989), King and Levine (1993a,b), Levine and Renelt (1992), North (1981), Pagano (1993), Jappelli and Pagano (2002).

világ összes országa esetében a kamatprémiumot nem tudtuk kiszámítani, így ott csak egy függő változónk – a reálkamatláb – volt.

Az első magyarázott változó tehát a hitelek reálkamatlába (*HITKAM*) 2004-ben, amelyet az adott ország bankjai által nyújtott hitelek átlagos reálkamatlábaként számítottunk. (Reálkamatlábban a GDP-deflátorral korrigált nominális kamatláb értendő.⁵⁸) Természetesen szívesebben dolgoztunk volna ennél részletesebb adatokkal, amelyek különbséget tesznek a lakossági és a vállalkozói hitelek között. Ilyen adatok azonban nem álltak rendelkezésünkre.

A másik magyarázott változó a hitelek reálértéken számított, 2004. évi átlagos kockázati prémiuma volt, amelyet *PREM*-nek nevezünk el.⁵⁹ A *PREM*-et a hitelek reálkamatlábának és a hosszú lejáratú kormányzati kötvények reálkamatlábának a különbségeként számítottuk. A kormányzati kötvények kamatlába a maastrichti kritériumok egyike, ezért azt a tagállamoknak és tagjelölteknek rendszeresen ki kell számítaniuk. A kormányzati kötvények *reál*kamatlábát ezeknek a GDP-deflátorral történő korrigálásával kaptuk.

Bár az elemzés előkészítő stádiumában többféle modell-specifikációs lehetőséget kipróbáltunk – így például vizsgáltuk a magyarázott változók logaritmusát és a magyarázó változók értéke közötti illeszkedés erősségét, valamint a függő változó hatványkitevős alakja és a magyarázott változók értéke közötti kapcsolat szorosságát – azt tapasztaltuk, hogy az egyszerű lineáris regressziós modell illeszkedett a legjobban kiinduló adatainkhoz. (A Függelékben bemutatjuk az egyes magyarázó változók és a függő változó közötti függvénygörbe illesztés eredményeit is.)

Az alkalmazandó modell kiválasztásakor meglepő különbséget találtunk a világ 115 tagországára, illetve az EU-tagországokra vonatkozó modell-specifikációk esetében. A világ országai esetében a magyarázó változók közül az egyetlen szignifikáns és súlyában is domináns változónak az egyes országok relatív GDP/fő-mutatója, illetve a hitelállománynak a GDP-hez viszonyított aránya bizonyult. A hitelek átlagos kamatlábjára tehát az általános fejlettségi szint, illetve a pénzpiacok fejlettsége sokkal inkább volt hatással, mint az adónyilvántartások kiterjedtsége. Az EU-tagországok esetében viszont sem a GDP/fő-mutatónak, sem a pénzpiac fejlettségi mutatójának figyelembe vétele nem befolyásolta jelentősen a kamat-szintet, illetve a kockázati prémium szintjét. Az eredmények elemzésekor igyekszünk magyarázatot adni erre az érdekes jelenségre.

A világ országaira tehát a következő két modellt írtuk fel:

---

⁵⁸ Forrás: *World Development Indicators* 2006, 242–244. o.

⁵⁹ Mint már írtuk, ezt a változót csak az EU-tagországokra tudtuk meghatározni.

(4)

$$1: \text{HITKAM} = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{LEFALL} + \beta_2 \cdot \text{LEFMAG} + \beta_3 \cdot \text{RELGDPFO} + \varepsilon,$$

$$2: \text{HITKAM} = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{LEFALL} + \beta_2 \cdot \text{LEFMAG} + \beta_3 \cdot \text{HITELRT} + \varepsilon.$$

Az EU-tagországok esetében pedig a következő modellekkel kísérleteztünk:

(5)

$$1: \text{PREM} = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{TUL} + \beta_2 \cdot \text{LEFALL} + \beta_3 \cdot \text{LEFMAG} + \beta_4 \cdot \text{INF} + \varepsilon$$

$$2: \text{PREM} = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{TUL} + \beta_2 \cdot \text{LEFALL} + \beta_3 \cdot \text{LEFMAG} + \varepsilon$$

$$3: \text{PREM} = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{LEFALL} + \beta_2 \cdot \text{LEFMAG} + \varepsilon,$$

$$4: \text{PREM} = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{TUL} + \beta_2 \cdot \text{LEFMAX} + \beta_3 \cdot \text{INF} + \varepsilon$$

$$5: \text{PREM} = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{TUL} + \beta_2 \cdot \text{LEFMAX} + \varepsilon$$

$$6: \text{PREM} = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{TUL} + \beta_2 \cdot \text{LEFSUM} + \beta_3 \cdot \text{INF} + \varepsilon$$

$$7: \text{PREM} = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{TUL} + \beta_2 \cdot \text{LEFSUM} + \varepsilon$$

$$8: \text{HITKAM} = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{TUL} + \beta_2 \cdot \text{LEFALL} + \beta_3 \cdot \text{LEFMAG} + \beta_4 \cdot \text{INF} + \varepsilon$$

$$9: \text{HITKAM} = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{TUL} + \beta_2 \cdot \text{LEFALL} + \beta_3 \cdot \text{LEFMAG} + \varepsilon$$

$$10: \text{HITKAM} = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{LEFALL} + \beta_2 \cdot \text{LEFMAG} + \varepsilon.$$

$$11: \text{HITKAM} = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{TUL} + \beta_2 \cdot \text{LEFMAX} + \beta_3 \cdot \text{INF} + \varepsilon$$

$$12: \text{HITKAM} = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{TUL} + \beta_2 \cdot \text{LEFMAX} + \varepsilon$$

$$13: \text{HITKAM} = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{TUL} + \beta_2 \cdot \text{LEFSUM} + \beta_3 \cdot \text{INF} + \varepsilon$$

$$14: \text{HITKAM} = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{TUL} + \beta_2 \cdot \text{LEFSUM} + \varepsilon$$

Az EU-tagországoknál ezenkívül lefuttattuk az alábbi négy modellt is, amelyekben szerepeltettük vagy a relatív GDP/fő mutatót, vagy a hitel-állomány/GDP mutatót:

(6)

$$1: \text{HITKAM} = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{TUL} + \beta_2 \cdot \text{INF} + \beta_3 \cdot \text{LEFALL} + \beta_4 \cdot \text{LEFMAG} + \beta_5 \cdot \text{RELGDPFO} + \varepsilon,$$

$$2: \text{HITKAM} = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{TUL} + \beta_2 \cdot \text{INF} + \beta_3 \cdot \text{LEFALL} + \beta_4 \cdot \text{LEFMAG} + \beta_5 \cdot \text{HITELRT} + \varepsilon,$$

$$3: \text{PREM} = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{TUL} + \beta_2 \cdot \text{INF} + \beta_3 \cdot \text{LEFALL} + \beta_4 \cdot \text{LEFMAG} + \beta_5 \cdot \text{RELGDPFO} + \varepsilon,$$

$$4: \text{PREM} = \beta_0 + \beta_1 \cdot \text{TUL} + \beta_2 \cdot \text{INF} + \beta_3 \cdot \text{LEFALL} + \beta_4 \cdot \text{LEFMAG} + \beta_5 \cdot \text{HITELRT} + \varepsilon.$$

Mindegyik modellben RESET-tesztel vizsgáltuk a heteroszkedaszticitás jelenlétét. Az EU–3. modellnél próbaképpen egy White-tesztet is lefuttattunk. Heteroszkedaszticitás sehol sem volt kimutatható.

3. Eredmények

Először a világ országaira vonatkozó eredményeket ismertetjük. Ezt követően térünk át az EU-tagországokra vonatkozó eredmények bemutatására.

Világ–1 modell: $HITKAM = \beta_0 + \beta_1 \cdot LEFALL + \beta_2 \cdot LEFMAG + \beta_3 \cdot RELGDPFO + \varepsilon$.

A világ 115 országát vizsgáló első modellben az átlagos reálkamatláb szintjét igyekeztünk magyarázni az állami, illetve a magánnyilvántartások kiterjedtségével, valamint az egyes országok relatív – az USA megfelelő mutatójához viszonyított – GDP/fő mutatójával.

V-1.1. táblázat: A modell összefoglaló statisztikái.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,258 ^a	,066	,041	,0814

a. Predictors: (Constant), RELGDPFO, LEFALL, LEFMAG

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	,052	3	,017	2,631	,054 ^a
	Residual	,736	111	,007		
	Total	,789	114			

a. Predictors: (Constant), RELGDPFO, LEFALL, LEFMAG

b. Dependent Variable: HITKAM

V-1.2. táblázat: A modell paraméterei.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	8,032E-02	,010		8,164	,000
	LEFALL	-8,14E-02	,084	-,089	-,964	,337
	LEFMAG	7,154E-03	,031	,026	,227	,820
	RELGDPO	-6,22E-02	,029	-,250	-2,142	,034

a. Dependent Variable: HITKAM

A V-1.1. és V-1.2. táblázatokból látható, hogy a modell szignifikáns, ám a magyarázó változók közül csupán a relatív GDP/fő fejt ki szignifikáns hatást a reálkamatlábba. Minél fejlettebb tehát egy ország, annál alacsonyabb lesz a reálkamatláb átlagos szintje, mégpedig a relatív fejlettségi mutató 10%-pontos emelkedése a reálkamatlábát 0,6%-pontos mérsékli. Az állami adós-nyilvántartás lefedettségének növekedése ennél nagyobb mértékben csökkenti a kamatlábát – a lefedettség 10%-pontos növekedése 0,8%-pontos kamatláb-csökkenést eredményez, míg a magán-nyilvántartás lefedettségének növekedése csak elenyésző mértékben hat a reálkamatlábba, és növeli azt.

Világ-2 modell: $HITKAM = \beta_0 + \beta_1 \cdot LEFALL + \beta_2 \cdot LEFMAG + \beta_3 \cdot HITELERT + \varepsilon$.

A 2. modellben a relatív GDP/fő mutatót a pénzpiac fejlettségét közvetlenebbül jellemző mutatóval, a hitelállomány és az ország összes GDP-jének arányával helyettesítettük. (Mint korábban írtuk, a kockázati prémium kiszámításához hiányoztak az adatok.)

V-2.1. táblázat: A modell összefoglaló statisztikái.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,254 ^a	,065	,039	,0815

a. Predictors: (Constant), HITELERT, LEFALL, LEFMAG

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	,051	3	,017	2,556	,059 ^a
	Residual	,738	111	,007		
	Total	,789	114			

a. Predictors: (Constant), HITELRT, LEFALL, LEFMAG

b. Dependent Variable: HITKAM

V-2.2. táblázat: A modell paraméterei.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	9,017E-02	,012		7,510	,000
	LEFALL	-8,34E-02	,084	-,091	-,988	,325
	LEFMAG	-4,96E-03	,029	-,018	-,174	,862
	HITELRT	-3,84E-02	,018	-,221	-2,090	,039

a. Dependent Variable: HITKAM

A V-2. modellben az elsőéhez nagyon hasonló eredményeket kaptunk. Bár a modell egésze szignifikáns, a változók közül csupán a hitelállomány/GDP gyakorolt szignifikáns hatást a reálkamatlábba. A mutató 10%-pontos növekedése közel 0,4%-ponttal mérsékli a reálkamatlábát. Tehát, minél fejlettebb egy ország pénzpiaca, annál alacsonyabb lesz ott a reálkamatláb átlagos értéke. Az állami és a magán-nyilvántartás lefedettségének növekedése most egyaránt mérsékli a kamatlábát, de a hatás nem szignifikáns. Az állami nyilvántartás lefedettségének 10%-pontos emelkedése 0,83%-ponttal csökkenti az átlagos reálkamatláb szintjét, míg a magán-nyilvántartás lefedettségének hasonló mértékű növekedése egy nagyságrenddel kisebb hatást gyakorol csak a reálkamatlábba.

Ezek után áttérünk az EU-tagországok kockázati prémium-szintjének és átlagos reálkamatlábának alakulását magyarázó tényezők vizsgálatára. Az alábbiakban minden egyes, általunk vizsgált modellre vonatkozóan összefoglaljuk a legfontosabb következtetéseket.

EU-1. modell: $PREM = \beta_0 + \beta_1 \cdot TUL + \beta_2 \cdot LEFALL + \beta_3 \cdot LEFMAG + \beta_4 \cdot INF + \varepsilon$.

Az 1. számú modellben a hitelek kockázati prémiumának mértékét (*PREM*) magyarázzuk a hitelnyilvántartó-rendszer tulajdonosának (*TUL* – állami vs. magánnyilvántartás), az állami nyilvántartás felnőtt lakosságon belüli lefedettségének (*LEFALL*), a magánnyilvántartás

lefedettségének (*LEFMAG*) és a tárolt információ jellegének (*INF* – negatív vs. teljes lista) a függvényében az EU 21 tagállamában.⁶⁰ A táblázatok mutatják, hogy a magyarázó változók egyike sem mondható igazán szignifikánsnak, de különösen gyenge az *INF* és a *TUL* változók szignifikanciája. Úgy tűnik tehát, hogy sem a tárolt információ jellege – egy országban teljes vagy csak negatív lista létezik-e –, sem pedig a nyilvántartás tulajdonosának személye – az adott országban csak állami, csak magántulajdonú, vagy vegyes nyilvántartási rendszer működik – nem hat *ceteris paribus* a kockázati prémiumokra. A lefedettségi változók szignifikanciája erősebb, és ez különösen érvényes a *LEFMAG* változóra. Ezen változók modellbeli együtthatóinak negatív az előjele, vagyis, ahogyan azt vártuk is, a hitelinformációs rendszer lefedettségének növelésével a kamatprémium csökkentése érhető el. (Miként az alábbi 1.2. táblázatból látható, a magánnyilvántartás lefedettségének 10%-os emelése 0,3%-kal, az állami adósnilyvántartás lefedettségének 10%-os növelése pedig 0,2%-kal csökkentené a kockázati prémiumot a modell szerint).

1.1. táblázat: Az EU–1. modell összefoglaló statisztikái

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,470 ^a	,221	,026	1,9145

a. Predictors: (Constant), *INF*, *LEFALL*, *TUL*, *LEFMAG*

b. Dependent Variable: *PREM*

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	16,655	4	4,164	1,136	,375 ^a
	Residual	58,643	16	3,665		
	Total	75,298	20			

a. Predictors: (Constant), *INF*, *LEFALL*, *TUL*, *LEFMAG*

b. Dependent Variable: *PREM*

1.2. táblázat: Az EU–1. modell paraméterei

⁶⁰ Ausztria, Portugália és Románia esetében a hitelek kamatlábiával kapcsolatos információk, míg Ciprusnál, Luxemburgnál és Máltánál a szükséges adatok egyike sem áll rendelkezésre, ezért a többi modellben is csak a fennmaradó 21 EU-tagállam szerepel.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	2,425	1,081		2,243	,039
	TUL	,334	1,347	,080	,248	,807
	LEFALL	-2,302	3,545	-,174	-,649	,525
	LEFMAG	-3,007	1,792	-,558	-1,678	,113
	INF	,160	1,059	,041	,151	,882

a. Dependent Variable: PREM

$$\text{EU-2. modell: } PREM = \beta_0 + \beta_1 \cdot TUL + \beta_2 \cdot LEFALL + \beta_3 \cdot LEFMAG + \varepsilon .$$

A 2. számú modell annyiban különbözik az előzőtől, hogy elhagytuk a legkevésbé szignifikáns magyarázó változót, *INF*-et. Ez a változtatás megnövelte *LEFMAG* szignifikanciáját (és ezáltal a modell egészének magyarázó erejét is), a *TUL* és a *LEFALL* változók szignifikanciája viszont lényegében változatlan maradt. Az együtthatók előjele és számszerű értéke is majdnem teljesen azonos maradt, így ugyanazokat az elméleti következtetéseket vonhatjuk le, mint a megelőző modell esetében.

2.1. táblázat: Az EU-2. modell összefoglaló statisztikái.

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,469 ^a	,220	,082	1,8586

a. Predictors: (Constant), LEFMAG, LEFALL, TUL

b. Dependent Variable: PREM

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	16,571	3	5,524	1,599	,227 ^a
	Residual	58,727	17	3,455		
	Total	75,298	20			

a. Predictors: (Constant), LEFMAG, LEFALL, TUL

b. Dependent Variable: PREM

2.2. táblázat: Az EU-2. modell paraméterei.

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	2,491	,959		2,596	,019
TUL	,314	1,302	,075	,242	,812
LEFALL	-2,284	3,440	-,173	-,664	,516
LEFMAG	-2,862	1,469	-,531	-1,948	,068

a. Dependent Variable: PREM

$$\text{EU-3. modell: } PREM = \beta_0 + \beta_1 \cdot LEFALL + \beta_2 \cdot LEFMAG + \varepsilon .$$

Elhagyhatjuk a *TUL* változót is, ekkor a fenti modellt kapjuk. *LEFMAG* szignifikanciája tovább nőtt, ahogy *LEFALL*-é is, de utóbbi továbbra is jóval kevésbé szignifikáns, mint a magányilvántartás lefedettsége. A korrigált determinációs együttható elsőként haladta meg a 0,1-et. A regresszió becsült paramétereiben nem következett be lényegi változás.

3.1. táblázat: Az EU-3. modell összefoglaló statisztikái.

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,466 ^a	,217	,130	1,8094

a. Predictors: (Constant), LEFMAG, LEFALL

b. Dependent Variable: PREM

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	16,370	2	8,185	2,500	,110 ^a
	Residual	58,928	18	3,274		
	Total	75,298	20			

a. Predictors: (Constant), LEFMAG, LEFALL

b. Dependent Variable: PREM

3.2. táblázat: Az EU-3. modell paramétereit.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	2,665	,619		4,307	,000
	LEFALL	-2,685	2,931	-,203	-,916	,372
	LEFMAG	-2,667	1,196	-,495	-2,230	,039

a. Dependent Variable: PREM

EU-4. modell: $PREM = \beta_0 + \beta_1 \cdot TUL + \beta_2 \cdot LEFMAX + \beta_3 \cdot INF + \varepsilon$.

Ebben a modellben nem külön-külön vettük figyelembe az állami és a magánnyilvántartás lefedettségét, hanem minden országnál a kettő közül a nagyobbikat (*LEFMAX*). A magyarázó változók között szerepel még a nyilvántartórendszer tulajdonosa és a tárolt információ jellege is. Az eredmények megegyeznek a korábbiakkal: egyedül *LEFMAX* mondható szignifikánsnak, együtthatója negatív; *TUL* és különösen *INF*, úgy tűnik, nem gyakorol hatást a kockázati prémium mértékére.

4.1. táblázat: Az EU-4. modell összefoglaló statisztikái.

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,461 ^a	,212	,074	1,8676

a. Predictors: (Constant), INF, TUL, LEFMAX

b. Dependent Variable: PREM

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	16,001	3	5,334	1,529	,243 ^a
	Residual	59,298	17	3,488		
	Total	75,298	20			

a. Predictors: (Constant), INF, TUL, LEFMAX

b. Dependent Variable: PREM

4.2. táblázat: Az EU-4. modell paramétereit.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	2,537	,811		3,128	,006
	TUL	,176	,991	,042	,177	,861
	LEFMAX	-2,789	1,558	-,484	-1,790	,091
	INF	,051	,996	,013	,051	,960

a. Dependent Variable: PREM

$$\text{EU-5. modell: } PREM = \beta_0 + \beta_1 \cdot TUL + \beta_2 \cdot LEFMAX + \varepsilon.$$

A következtetések akkor is ugyanazok, ha – miként a 2. modellben is tettük – elhagyjuk *INF*-et, mint a legkevésbé szignifikáns változót. *LEFMAX* és ezáltal a modell szignifikanciája tovább emelkedett.

5.1. táblázat: Az EU-5. modell összefoglaló statisztikái.

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,461 ^a	,212	,125	1,8152

a. Predictors: (Constant), LEFMAX, TUL

b. Dependent Variable: PREM

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	15,992	2	7,996	2,427	,117 ^a
	Residual	59,307	18	3,295		
	Total	75,298	20			

a. Predictors: (Constant), LEFMAX, TUL

b. Dependent Variable: PREM

5.2. táblázat: Az EU-5. modell paramétereit.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	2,553	,733		3,482	,003
	TUL	,179	,961	,043	,186	,855
	LEFMAX	-2,750	1,325	-,477	-2,076	,053

a. Dependent Variable: PREM

EU–6. modell: $PREM = \beta_0 + \beta_1 \cdot TUL + \beta_2 \cdot LEFSUM + \beta_3 \cdot INF + \varepsilon$.

A 6. számú modellben az állami és magán-lefedettség közül a nagyobbik helyett a kettő összegét (*LEFSUM*) szerepeltettük magyarázó változóként. Az eredmények szinte teljesen azonosak, *INF* a legkevésbé szignifikáns, majd *TUL* és az előbbieknél nagyságrendekkel szignifikánsabb *LEFSUM* következik.

6.1. táblázat: Az EU–6. modell összefoglaló statisztikái.

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,469 ^a	,220	,082	1,8591

a. Predictors: (Constant), INF, TUL, LEFSUM

b. Dependent Variable: PREM

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	16,539	3	5,513	1,595	,228 ^a
	Residual	58,759	17	3,456		
	Total	75,298	20			

a. Predictors: (Constant), INF, TUL, LEFSUM

b. Dependent Variable: PREM

6.2. táblázat: Az EU–6. modell paraméterei.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	2,548	,808		3,153	,006
	TUL	,176	,984	,042	,179	,860
	LEFSUM	-2,864	1,556	-,501	-1,841	,083
	INF	,120	1,005	,031	,120	,906

a. Dependent Variable: PREM

EU–7. modell: $PREM = \beta_0 + \beta_1 \cdot TUL + \beta_2 \cdot LEFSUM + \varepsilon$.

Az *INF* változót elhagyva az eredmények ismét változatlanok maradnak.

7.1. táblázat: Az EU–7. modell összefoglaló statisztikái.

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,468 ^a	,219	,132	1,8075

a. Predictors: (Constant), LEFSUM, TUL

b. Dependent Variable: PREM

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	16,490	2	8,245	2,524	,108 ^a
	Residual	58,809	18	3,267		
	Total	75,298	20			

a. Predictors: (Constant), LEFSUM, TUL

b. Dependent Variable: PREM

7.2. táblázat: Az EU-7. modell paramétereit.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	2,582	,733		3,522	,002
	TUL	,183	,955	,044	,192	,850
	LEFSUM	-2,770	1,306	-,484	-2,121	,048

a. Dependent Variable: PREM

A további modellekben nem a hitelek kockázati prémiuma, hanem maga a hitelkamatláb (*HITKAM*) lesz a magyarázott változó.

EU-8. modell: $HITKAM = \beta_0 + \beta_1 \cdot TUL + \beta_2 \cdot LEFALL + \beta_3 \cdot LEFMAG + \beta_4 \cdot INF + \varepsilon$.

Mint látni fogjuk, eddigi, a kockázati prémium elemzésénél tett megállapításaink továbbra is érvényben maradnak, leszámítva, hogy *INF* együtthatója a korábbiakkal szemben nem pozitív, hanem negatív lesz minden esetben. Ennek azonban a változó erőteljes inszignifikanciája miatt valószínűleg nincs jelentősége. A legnagyobb magyarázó erővel továbbra is a *LEFMAG* változó rendelkezik. A magánnyilvántartás 10%-os kiterjesztése valamivel több, mint 0,21 százalékponttal csökkenti a hitelek reálkamatlábát, míg az állami lefedettség 10%-os kiterjesztése 0,23%-ponttal mérsékli a reál-kamatlábát a modell alapján.

8.1. táblázat: Az EU-8. modell összefoglaló statisztikái.

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,331 ^a	,109	-,113	2,4355

a. Predictors: (Constant), INF, LEFALL, TUL, LEFMAG

b. Dependent Variable: HITKAM

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	11,670	4	2,918	,492	,742 ^a
	Residual	94,910	16	5,932		
	Total	106,580	20			

a. Predictors: (Constant), INF, LEFALL, TUL, LEFMAG

b. Dependent Variable: HITKAM

8.2. táblázat: Az EU–8. modell paraméterei.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	3,733	1,375		2,715	,015
	TUL	1,021	1,714	,205	,596	,560
	LEFALL	-2,280	4,510	-,145	-,505	,620
	LEFMAG	-2,112	2,280	-,329	-,927	,368
	INF	-,314	1,347	-,068	-,233	,818

a. Dependent Variable: HITKAM

EU–9. modell: $HITKAM = \beta_0 + \beta_1 \cdot TUL + \beta_2 \cdot LEFALL + \beta_3 \cdot LEFMAG + \varepsilon$.

Az *INF*-et elhagyva sikerült növelni *LEFMAG* szignifikanciáját.

9.1. táblázat: Az EU–9. modell összefoglaló statisztikái.

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,326 ^a	,106	-,051	2,3668

a. Predictors: (Constant), LEFMAG, LEFALL, TUL

b. Dependent Variable: HITKAM

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	11,347	3	3,782	,675	,579 ^a
	Residual	95,233	17	5,602		
	Total	106,580	20			

a. Predictors: (Constant), LEFMAG, LEFALL, TUL

b. Dependent Variable: HITKAM

9.2. táblázat: Az EU–9. modell paramétereit.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	3,603	1,222		2,949	,009
	TUL	1,060	1,658	,213	,640	,531
	LEFALL	-2,315	4,380	-,147	-,528	,604
	LEFMAG	-2,397	1,871	-,374	-1,281	,217

a. Dependent Variable: HITKAM

EU–10. modell: $HITKAM = \beta_0 + \beta_1 \cdot LEFALL + \beta_2 \cdot LEFMAG + \varepsilon$.

A *TUL* változót is elhagyva már nem sikerült tovább növelni a *LEFMAG* változó szignifikanciáját. (A 9. modell eredményei alapján *LEFALL*-t kellett volna kiejtenünk, de azt akartuk, hogy az eredmények összehasonlíthatóak legyenek azzal az esettel, amikor *PREM* volt a függő változó.) A modell egészének magyarázó ereje viszont emelkedett.

10.1. táblázat: Az EU–10. modell összefoglaló statisztikái.

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,291 ^a	,085	-,017	2,3277

a. Predictors: (Constant), LEFMAG, LEFALL

b. Dependent Variable: HITKAM

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	9,055	2	4,527	,836	,450 ^a
	Residual	97,525	18	5,418		
	Total	106,580	20			

a. Predictors: (Constant), LEFMAG, LEFALL

b. Dependent Variable: HITKAM

10.2. táblázat: Az EU–10. modell paraméterei.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	4,188	,796		5,262	,000
	LEFALL	-3,670	3,771	-,233	-,973	,343
	LEFMAG	-1,741	1,539	-,271	-1,132	,273

a. Dependent Variable: HITKAM

EU–11. modell: $HITKAM = \beta_0 + \beta_1 \cdot TUL + \beta_2 \cdot LEFMAX + \beta_3 \cdot INF + \varepsilon$.

LEFALL és *LEFMAG* helyett *LEFMAX*-ot alkalmazva az eredmények gyakorlatilag nem változtak a korábbi modellekhez képest.

11.1. táblázat: Az EU–11. modell összefoglaló statisztikái.

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,316 ^a	,100	-,059	2,3759

a. Predictors: (Constant), INF, TUL, LEFMAX

b. Dependent Variable: HITKAM

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	10,619	3	3,540	,627	,607 ^a
	Residual	95,961	17	5,645		
	Total	106,580	20			

a. Predictors: (Constant), INF, TUL, LEFMAX

b. Dependent Variable: HITKAM

11.2. táblázat: Az EU–11. modell paraméterei.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	3,691	1,032		3,576	,002
	TUL	1,031	1,260	,207	,818	,425
	LEFMAX	-1,962	1,982	-,286	-,990	,336
	INF	-,396	1,267	-,085	-,313	,758

a. Dependent Variable: HITKAM

EU-12. modell: $HITKAM = \beta_0 + \beta_1 \cdot TUL + \beta_2 \cdot LEFMAX + \varepsilon$.

A kamatlábakra a leggyengébb hatást gyakorló *INF* változó elhagyásával sikerült növelni *LEFMAX* – és ezáltal az egész modell – szignifikanciáját.

12.1. táblázat: Az EU-12. modell összefoglaló statisztikái.

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,307 ^a	,094	-,006	2,3156

a. Predictors: (Constant), LEFMAX, TUL

b. Dependent Variable: HITKAM

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	10,067	2	5,034	,939	,409 ^a
	Residual	96,513	18	5,362		
	Total	106,580	20			

a. Predictors: (Constant), LEFMAX, TUL

b. Dependent Variable: HITKAM

12.2. táblázat: Az EU-12. modell paraméterei.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	3,572	,935		3,820	,001
	TUL	1,007	1,226	,202	,821	,422
	LEFMAX	-2,262	1,690	-,330	-1,338	,197

a. Dependent Variable: HITKAM

EU–13. modell: $HITKAM = \beta_0 + \beta_1 \cdot TUL + \beta_2 \cdot LEFSUM + \beta_3 \cdot INF + \varepsilon$.

LEFMAX helyett *LEFSUM*-ot használva sem változnak a modell végkövetkeztetései.

13.1. táblázat: Az EU–13. modell összefoglaló statisztikái.

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,331 ^a	,109	-,048	2,3629

a. Predictors: (Constant), INF, TUL, LEFSUM

b. Dependent Variable: HITKAM

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	11,664	3	3,888	,696	,567 ^a
	Residual	94,916	17	5,583		
	Total	106,580	20			

a. Predictors: (Constant), INF, TUL, LEFSUM

b. Dependent Variable: HITKAM

13.2. táblázat: Az EU–13. modell paraméterei.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	3,704	1,027		3,607	,002
	TUL	1,059	1,251	,213	,847	,409
	LEFSUM	-2,146	1,978	-,315	-1,085	,293
	INF	-,305	1,277	-,066	-,239	,814

a. Dependent Variable: HITKAM

EU–14. modell: $HITKAM = \beta_0 + \beta_1 \cdot TUL + \beta_2 \cdot LEFSUM + \varepsilon$.

Végül, itt is elhagyva *INF*-et, *LEFSUM* szignifikanciája valamivel erőteljesebb.

14.1. táblázat: Az EU–14. modell összefoglaló statisztikái.

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,326 ^a	,106	,007	2,3002

a. Predictors: (Constant), LEFSUM, TUL

b. Dependent Variable: HITKAM

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	11,346	2	5,673	1,072	,363 ^a
	Residual	95,234	18	5,291		
	Total	106,580	20			

a. Predictors: (Constant), LEFSUM, TUL

b. Dependent Variable: HITKAM

14.2. táblázat: Az EU–14. modell paraméterei.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	3,616	,933		3,875	,001
	TUL	1,042	1,215	,209	,857	,403
	LEFSUM	-2,384	1,662	-,350	-1,434	,169

a. Dependent Variable: HITKAM

Miként a 2. pontban már írtuk, az EU-tagországokra is elvégeztük a modell-számításokat abban az esetben is, amikor a magyarázó változók között vagy a relatív GDP/fő mutatót, vagy a hitel-állomány és a GDP arányának mutatóját szerepeltettük. Az így felírt modellek minden esetben nem szignifikáns eredményeket adtak és a magyarázó változók közül sem a relatív fejlettségi mutató, sem a pénzügyi fejlettséget reprezentáló mutató nem bizonyult szignifikánsnak.

4. Következtetések

Az ismertett modellek alapján a legfontosabb eredményeket a következőképpen foglalhatjuk össze:

- A világ 115 országára vonatkozó modellekben a reálkamatláb átlagos szintjére az adós-nyilvántartás tulajdoni viszonyait, vagy annak kiterjedtségét, illetve típusát jellemző mutatók nem voltak számottevő hatással. A kamatlábra az egyetlen lényeges hatást az ország relatív fejlettségi szintje, illetve pénzpiacának fejlettségi szintje gyakorolta. Ez az eredmény óvatosságra int azzal kapcsolatban, hogy milyen vérmes reményeket fűzhetünk a teljes lista bevezetésének a kamatszintekre gyakorolt kedvező hatásához.
- Áttérve az EU-tagországokra vonatkozó modell-eredmények értelmezésére, az adósnyilvántartás tulajdoni viszonyait tükröző *TUL* együttthatója valamennyi modellben pozitív, vagyis úgy tűnik, hogy azonos mértékű lefedettség mellett az állami nyilvántartás jelenléte jobban képes csökkenteni a kamatlábakat, mint a magántulajdonban lévő credit bürök. Ez az eredmény arra utalhat, hogy a bankok és más pénzintézetek jobban bíznak az állami szervezetek által gyűjtött és továbbított ügyfél-információk hitelességében, mint ha ezeket az adatokat magáncégektől kapnák. Az is igaz viszont, hogy a *t*-próba alapján ez az együtttható az összes modellben inszignifikánsnak bizonyult.
- Az összes lefedettségi változónak negatív a paramétere valamennyi modellben. A *LEFMAG*-é erősebben szignifikáns, mint *LEFALL*-é, vagyis a magántulajdonú hitel-információs rendszer lefedettségének növelésével egyértelműen kamatlábcsökkenés érhető el, míg az állami rendszer esetében ez nem tűnik ennyire egyértelműnek. Hozzá kell fűznünk azonban, hogy az állami adós-nyilvántartások az országok többségében az ügyfeleknek jóval kisebb hányadát foglalják magukban, mint a magántulajdonban működő hitel-információs rendszerek. Emellett a magántulajdonban lévő adós-nyilvántartások általában többféle adatot tartalmaznak az ügyfelekről, mint az állami adós-nyilvántartók. A magán-adósnyilvántartók több országban nem csak a banki tranzakciók során keletkezett, hanem más közszolgáltatóknál – például az energiaszolgáltatóknál vagy a távközlési cégeknél – felhalmozódó ügyfél-adatokat is nyilvántartják.
- Az *INF* együttthatója minden modellben inszignifikáns. Ahol a kockázati prémium a magyarázott változó, ott a paraméter pozitív, ahol a hitelkamatláb, ott negatív. Ennek azonban az erőteljes inszignifikancia miatt nem igazán van jelentősége. Összességében elmondható tehát, hogy a tárolt adatok jellegének, tehát annak, hogy egy adott országban teljes vagy csak negatív adós-lista létezik – a modellek tanúsága szerint – nincs számottevő hatása a kamatlábak mértékére. Állításunkat úgy pontosíthatjuk, hogy az *INF* változónak nincsen *közvetlen hatása* a kockázati prémiumra és a kamatlábra. Teljes lista esetén ugyanakkor a lefedettség sokkal tovább, akár 100 %-ig növelhető, ezáltal a kamatláb csökkenthető, ellentétben a csak negatív információt tartalmazó rendszerrel.

➤ Végül, az EU-tagországok esetében sem a relatív gazdasági fejlettségi szint, sem a pénzpiacok fejlettségi szintje nem befolyásolta lényegesen a reálkamatlábát. Ennek az első látásra meglepő ténynek az lehet a magyarázata, hogy mind a gazdasági fejlettségnek, mind a pénzpiacok fejlettségének létezik olyan küszöb-értéke, amely felett már az országok közötti hatékonyság-különbségeket nem maga a fejlettségi szint, hanem inkább mikro-, illetve mezotényezők – tehát a bankok közötti verseny intézményi és információs feltételei – magyarázzák.

➤

Irodalom

- Ausubel, Lawrence M. "The Failure of Competition in the Credit Card Industry." *American Economic Review*, 1991, 81 (1) (March), pp. 50–81.
- Árvay Zsófia, Dávid Zsuzsanna, Vincze Judit, „Hitelinformációs rendszerek.” *Hitelintézeti Szemle*, 2002. október, 1–28.
- Bouckaert, Jan and Degryse, Hans. "Softening Competition by Inducing Switching in Credit Markets." *The Journal of Industrial Economics*, 2004, LII (1), pp. 27–52.
- Bouckaert, J. and Degryse, H. "Entry and Strategic Information Display in Credit Markets." *The Economic Journal*, 2006, 116 (July), pp. 702–720.
- Clarke, Richard N. "Collusion and the Incentives for Information Sharing." *The Bell Journal of Economics*, 1983, 14 (2) (Autumn), pp. 383–394.
- Crawford, Vincent P. and Sobel, Joel. "Strategic Information Transmission." *Econometrica*, 1982, 50 (6) (November), pp. 1431–1451.
- Dell’Ariccia, Giovanni. "Asymmetric information and the structure of the banking industry." *European Economic Review*, 2001, 45, pp. 1957–1980.
- Easterley, W. (1993), "How Much Do Distortions Affect Growth?" *Journal of Monetary Economics*, November, 32 (4), 187–212.
- Gal-Or, Esther. "Information Sharing in Oligopoly." *Econometrica*, 1985, 53 (2), (March), pp. 329–343.
- Gehrig, Thomas and Stenbacka, Rune. "Information sharing and lending market competition with switching costs and poaching." *European Economic Review*, 2007, 51, pp. 77–99.
- Gelb, A.H. (1989), "Financial Policies, Growth, and Efficiency", World Bank PPR Working Paper, No. 202, June.
- Hauswald, Robert and Marquez, Robert. "Competition and Strategic Information Acquisition in Credit Markets." *Review of Financial Studies*, 2005, forthcoming.
- Hunt, Robert M. "The Development and Regulation of Consumer Credit Reporting in America." Federal Reserve Bank of Philadelphia, Working paper N. 02-21, 2002.
- Jappelli, Tullio and Pagano, Marco. "Information Sharing, Lending and Defaults: Cross-Country Evidence." *Journal of Banking & Finance*, 2002, 26, pp. 2017–2045.
- King, R.G. and Levine, R. (1993a), "Finance and Growth: Schumpeter Might Be Right", *Quarterly Journal of Economics*, 108 (3), 717–37.
- King, R.G. and Levine, R. (1993b), "Finance, Entrepreneurship, and Growth: Theory and Evidence", *Journal of Monetary Economics*, November, 32 (3), 513–42. Li, Lode.

- “Cournot Oligopoly with Information Sharing.” *The RAND Journal of Economics*, 1985, 16 (4), pp. 521–536.
- Levine, R. and Renelt, D. (1992), “A Sensitivity Analysis of Cross-Country Regressions”, *American Economic Review*, September, 82 (4), 942–63.
- Marquez, Robert. “Competition, Adverse Selection, and Information Dispersion in the Banking Industry.” *The Review of Financial Studies*, 2002, 15 (3), (Summer), pp. 901–926.
- Milgrom, Paul R. “Good News and Bad News: Representation Theorems and Applications.” *The Bell Journal of Economics*, 1981, 12 (2), pp. 380–391.
- Miller, Margaret J., ed. *Credit Reporting Systems and the International Economy*. Cambridge, MA.: MIT Press, 2003.
- North, D.C. (1981), *Structure and change in economic history*. New York: Norton.
- Novshek, William and Sonnenschein, Hugo. “Fulfilled Expectations Cournot Duopoly with Information Acquisition and Release.” *The Bell Journal of Economics*, 1982, 13 (1), (Spring), pp. 214–218.
- Padilla, Jorge A. and Pagano, Marco. “Endogenous Communication Among Lenders and Entrepreneurial Incentives.” *The Review of Financial Studies*, 1997, 10 (1), pp.205–236.
- Padilla, A. J. and Pagano, M. “Sharing default information as a borrower discipline device.” *European Economic Review*, 2000, 44, pp. 1951–1980.
- Pagano, Marco and Jappelli, Tullio. “Information Sharing in Credit Markets.” *The Journal of Finance*, 1993, 48 (5), (December), pp. 1693–1718.
- Pagano, M. (1993), Financial markets and Growth: An Overview”, *European Economic Review*, April, 37 (2–3), 613–22.
- Sharpe, Steven A. “Asymmetric Information, Bank Lending, and Implicit Contracts: A Stylized Model of Customer Relationships.” *The Journal of Finance*, 1990, XLV (4), (September), pp. 1069–1087.
- Vercammen, James A. “Credit Bureau Policy and Sustainable Reputation Effects in Credit Markets.” *Economica*, 1995, New Series, 62 (248), pp. 461–478.
- Vives, Xavier. “Private information, strategic behavior and efficiency in Cournot markets.” *The RAND Journal of Economics*, 2002, 33 (3), pp. 361–376.
- Von Tadden, Ernts-Ludwig. “Asymmetric information, bank lending and implicit contracts: the winner’s curse.” *Finance Research Letters*, 2004, 1, pp. 11–23.
- Ziv, Amir. “Information sharing in oligopoly: the truth-telling problem”, *The RAND Journal of Economics*, 1993, 24 (3), pp. 455–465.

Függelék

Az elemzéshez felhasznált kiinduló adatokat az alábbi táblázatokban foglaltuk össze.

F.1. táblázat: A világ 115 országának alap-adatai a Világbank adatbázisából

Ország	Állami nyilvántartás lefedettsége (2005)	Magánnyilvántartás lefedettsége (2005)	Egy főre jutó GDP (ezer dollár, 2004)	Hitel/GDP arány (2004)	Hitelek reálkamatlába (2004)
Albánia	0,0%	0,0%	2,448	45,7%	5,7%
Algéria	0,0%	0,0%	2,613	24,8%	-2,0%
Amerikai Egyesült Államok	0,0%	100,0%	39,877	215,5%	1,7%
Angola	2,9%	0,0%	1,856	4,5%	28,3%
Argentína	22,1%	95,0%	4,694	45,5%	-2,2%
Ausztrália	0,0%	100,0%	37,271	109,0%	5,2%
Azerbajdzsán	0,4%	0,0%	1,184	11,2%	8,8%
Banglades	0,4%	0,0%	0,544	41,1%	10,1%
Belgium	55,3%	0,0%	33,876	104,9%	4,3%
Bolívia	10,3%	24,6%	0,975	52,5%	5,5%
Bosznia és Hercegovina	0,0%	19,3%	2,188	43,5%	7,2%
Botswana	0,0%	30,8%	4,986	-3,0%	10,4%
Brazília	9,6%	53,6%	3,284	98,8%	43,2%
Bulgária	13,6%	0,0%	3,094	36,2%	4,4%
Burundi	0,2%	0,0%	0,090	38,4%	11,2%
Chile	45,7%	22,1%	5,845	70,2%	-1,4%
Costa Rica	34,8%	4,5%	4,301	42,3%	10,6%
Csád	0,2%	0,0%	0,449	7,9%	4,1%
Csehország	2,8%	37,9%	10,492	45,8%	2,9%
Dánia	0,0%	7,7%	44,711	167,0%	5,4%
Dél-afrikai Köztársaság	0,0%	63,4%	4,676	86,7%	5,1%
Dominikai Köztársaság	19,2%	34,6%	2,122	37,3%	-12,3%
Ecuador	13,6%	0,0%	2,329	20,1%	5,3%
Egyesült Arab Emírátságok	1,5%	0,0%	24,233	50,6%	18,4%
Egyesült Királyság	0,0%	76,2%	35,466	159,1%	2,2%
Egyiptom	1,2%	0,0%	1,085	106,3%	1,7%
Észtország	0,0%	12,5%	8,645	62,9%	2,5%
Etiópia	0,0%	0,0%	0,114	61,1%	-2,3%
Fehéroroszország	0,0%	0,0%	2,336	21,2%	-4,0%
Finnország	14,7%	0,0%	35,754	70,7%	2,9%

Franciaország	1,8%	0,0%	33,885	106,4%	4,9%
Fülöp-szigetek	0,0%	3,7%	1,036	59,8%	3,7%
Gabon	2,6%	0,0%	5,164	12,7%	10,3%
Gambia	0,0%	0,0%	0,277	19,9%	18,6%
Görögország	0,0%	17,7%	18,488	106,0%	3,2%
Grúzia	0,0%	0,0%	1,156	18,4%	19,7%
Guatemala	0,0%	9,9%	2,232	16,1%	5,2%
Haiti	0,3%	0,0%	0,420	31,7%	2,9%
Hollandia	0,0%	68,9%	35,520	178,8%	1,5%
Honduras	11,2%	18,7%	1,053	45,1%	11,3%
Hongkong (Kína)	0,0%	64,5%	23,624	149,3%	8,0%
Horvátország	0,0%	0,0%	7,798	68,2%	8,1%
India	0,0%	1,7%	0,640	60,1%	5,4%
Indonézia	0,0%	0,1%	1,184	48,8%	6,6%
Irán	13,7%	0,0%	2,439	46,2%	0,1%
Írország	0,0%	100,0%	44,298	137,0%	-0,9%
Izrael	0,0%	0,7%	17,188	83,3%	7,6%
Jamaika	0,0%	0,0%	3,410	28,4%	4,9%
Japán	0,0%	61,2%	36,172	154,9%	4,0%
Jemen	0,1%	0,0%	0,632	5,2%	3,6%
Jordánia	0,6%	0,0%	2,132	91,5%	2,9%
Kambodzsa	0,0%	0,0%	0,354	8,2%	11,7%
Kamerun	0,8%	0,0%	0,899	15,2%	17,5%
Kanada	0,0%	100,0%	30,562	97,0%	0,9%
Kenya	0,0%	0,1%	0,480	39,7%	5,2%
Kína	0,4%	0,0%	1,490	142,6%	-1,2%
Kirgizisztán	0,0%	0,2%	0,432	8,4%	23,4%
Kolumbia	0,0%	31,7%	2,176	41,2%	7,5%
Kongó	2,3%	0,0%	1,114	12,0%	10,4%
Kongói Demokratikus Köztársaság	0,0%	0,0%	0,119	1,2%	31,5%
Koreai Köztársaság	0,0%	80,7%	14,130	100,8%	3,2%
Közép-afrikai Köztársaság	1,2%	0,0%	0,327	16,7%	20,2%
Kuvait	0,0%	16,1%	22,287	85,3%	-14,2%
Laosz	0,0%	0,0%	0,423	9,5%	17,2%

Lengyelország	0,0%	38,1%	6,343	34,6%	4,5%
Lesotho	0,0%	0,0%	0,729	-1,3%	10,5%
Lettország	1,1%	0,0%	5,900	54,7%	0,3%
Libanon	3,5%	0,0%	6,219	179,0%	7,7%
Litvánia	2,5%	12,1%	6,548	30,0%	2,4%
Macedónia	1,9%	0,0%	2,678	22,1%	10,8%
Madagaszkár	0,3%	0,0%	0,241	15,0%	9,8%
Magyarország	0,0%	4,0%	9,969	59,0%	7,9%
Malawi	0,0%	0,0%	0,149	22,8%	22,7%
Marokkó	2,0%	0,0%	1,679	82,6%	9,9%
Mauritánia	0,2%	0,0%	0,511	-5,9%	10,8%
Mauritius	0,0%	0,0%	5,028	84,6%	14,2%
Mexikó	0,0%	49,4%	6,517	38,4%	1,1%
Moldova	0,0%	0,0%	0,618	32,0%	12,0%
Mongólia	4,7%	0,0%	0,645	34,8%	6,1%
Mozambik	0,8%	0,0%	0,314	5,4%	8,4%
Namíbia	0,0%	35,2%	2,856	53,6%	8,2%
Németország	0,6%	88,2%	33,219	138,0%	8,1%
Nicaragua	8,1%	0,0%	0,844	85,2%	3,0%
Nigéria	0,0%	0,3%	0,560	13,2%	-0,6%
Norvégia	0,0%	100,0%	54,359	11,1%	-0,8%
Olaszország	6,1%	59,9%	29,129	106,5%	2,0%
Omán	0,0%	0,0%	9,714	34,9%	-1,4%
Oroszország	0,0%	0,0%	4,043	25,9%	-5,6%
Örményország	2,6%	0,0%	1,026	7,2%	17,9%
Panama	0,0%	40,2%	4,292	90,8%	8,3%
Pápua-Új-Guinea	0,0%	0,0%	0,674	21,9%	12,5%
Paraguay	8,7%	52,2%	1,224	18,3%	22,3%
Peru	14,3%	27,8%	2,487	17,4%	8,3%
Sierra Leone	0,0%	0,0%	0,203	30,3%	5,3%
Spanyolország	42,1%	6,5%	24,354	140,6%	-0,1%
Srí Lanka	0,0%	2,2%	1,034	44,6%	0,1%
Svájc	0,0%	23,3%	48,316	176,1%	2,7%
Svédország	0,0%	100,0%	38,490	113,1%	3,2%

Szingapúr	0,0%	38,6%	25,433	80,2%	1,7%
SzírIA	0,0%	0,0%	1,292	30,3%	10,6%
SzlovákIA	0,5%	18,1%	7,610	44,0%	4,3%
SzlovénIA	2,7%	0,0%	16,091	55,7%	5,5%
Szváziföld	0,0%	39,0%	2,178	15,6%	5,7%
Tádzsikisztán	0,0%	0,0%	0,324	16,5%	2,9%
TanzánIA	0,0%	0,0%	0,289	9,2%	9,5%
Thaiföld	0,0%	18,4%	2,538	105,3%	2,1%
Trinidad és Tobago	0,0%	31,5%	9,649	18,8%	-2,8%
Uganda	0,0%	0,0%	0,245	11,0%	13,8%
Új-Zéland	0,0%	95,8%	24,133	121,5%	6,4%
Ukrajna	0,0%	0,0%	1,365	30,8%	2,0%
Uruguay	5,5%	80,0%	3,887	53,3%	15,1%
Venezuela	16,8%	0,0%	4,219	11,0%	-9,7%
Vietnam	1,1%	0,0%	0,550	58,4%	2,6%
Zambia	0,0%	0,0%	0,470	35,2%	8,7%
Zimbabwe	0,0%	0,0%	0,364	49,8%	-15,8%

F.2. táblázat: Az Európai Unió tagországaira vonatkozó alap-adatok.

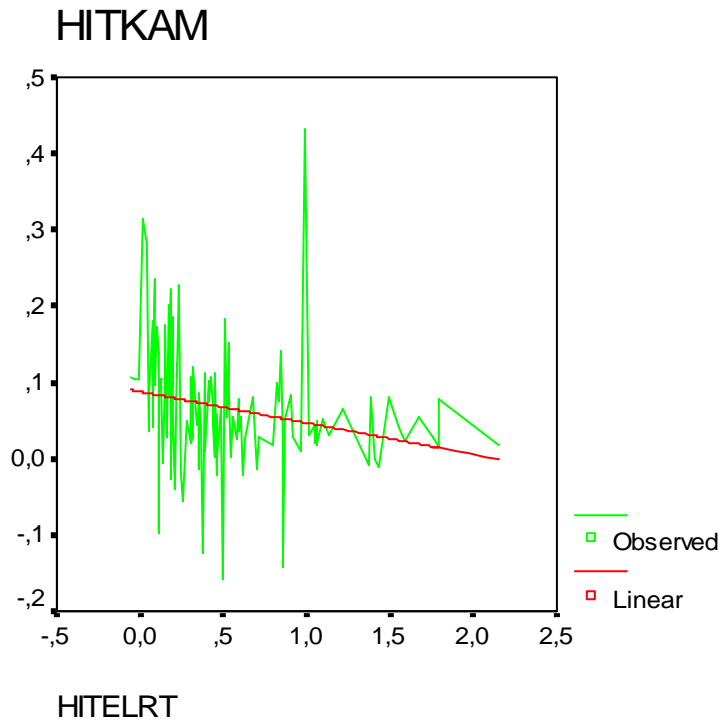
Tagállam	Tulajdon	Lista	Állami nyilvántartás lefedettsége** (2005)	Magán-nyilvántartás lefedettsége** (2005)	Hitelek reál-kamatlába*** (2004)	Kormányzati kötvények kamatlába (2004)	GDP-deflátor (2004)	Kötvények reál-kamatlába (2004)	Reál kamat-prémium (2004)
Ausztria	vegyes	teljes	1,2%	45,4%	..	4,2%			
Belgium	vegyes	negatív	55,3%	0,0%	4,3%	4,2%	2,3%	1,8%	2,5%
Bulgária	vegyes	teljes	13,6%	0,0%	4,4%	5,4%	4,2%	1,1%	3,3%
Csehország	vegyes	teljes	2,8%	37,9%	2,9%	4,8%	3,0%	1,7%	1,2%
Dánia	magán	negatív	0,0%	7,7%	5,4%	4,3%	1,6%	2,7%	2,7%
Egyesült Királyság	magán	teljes	0,0%	76,2%	2,2%	4,9%	2,2%	2,7%	-0,5%
Észtország	magán	negatív	0,0%	12,5%	2,5%	4,4%	3,1%	1,2%	1,3%
Finnország	állami*	negatív	14,7%	0,0%	2,9%	4,1%	0,8%	3,3%	-0,4%
Franciaország	állami	negatív	1,8%	0,0%	4,9%	4,1%	1,6%	2,4%	2,5%
Görögország	magán	negatív	0,0%	17,7%	3,2%	4,3%	3,5%	0,7%	2,5%
Hollandia	magán	teljes	0,0%	68,9%	1,5%	4,1%	1,3%	2,8%	-1,3%
Írország	magán	teljes	0,0%	100,0%	-0,9%	4,1%	3,5%	0,5%	-1,4%
Lengyelország	magán	teljes	0,0%	38,1%	4,5%	6,9%	3,0%	3,8%	0,7%
Lettország	állami	negatív	1,1%	0,0%	0,3%	4,9%	7,1%	-2,1%	2,4%
Litvánia	vegyes	teljes	2,5%	12,1%	2,4%	4,5%	3,2%	1,2%	1,2%
Magyarország	magán	negatív	0,0%	4,0%	7,9%	8,2%	4,5%	3,5%	4,4%
Németország	vegyes	teljes	0,6%	88,2%	8,1%	4,0%	1,5%	2,5%	5,6%
Olaszország	vegyes	teljes	6,1%	59,9%	2,0%	4,3%	3,0%	1,2%	0,8%
Portugália	vegyes	teljes	64,3%	9,8%	..	4,1%	..	..	..
Románia	vegyes	teljes	1,4%	1,0%	..	..	..	..	..
Spanyolország	vegyes	teljes	42,1%	6,5%	-0,1%	..	4,4%	-0,3%	0,2%
Svédország	magán	teljes	0,0%	100,0%	3,2%	4,4%	0,8%	3,6%	-0,4%
Szlovákia	vegyes	teljes	0,5%	18,1%	4,3%	5,0%	4,6%	0,4%	3,9%
Szlovénia	állami	teljes	2,7%	0,0%	5,5%	4,7%	3,0%	1,6%	3,9%

* Államilag szabályozott magánvállalat, amelynek kötelező adatot szolgáltatni.

** A nyilvántartottak aránya a felnőtt lakosság százalékában.

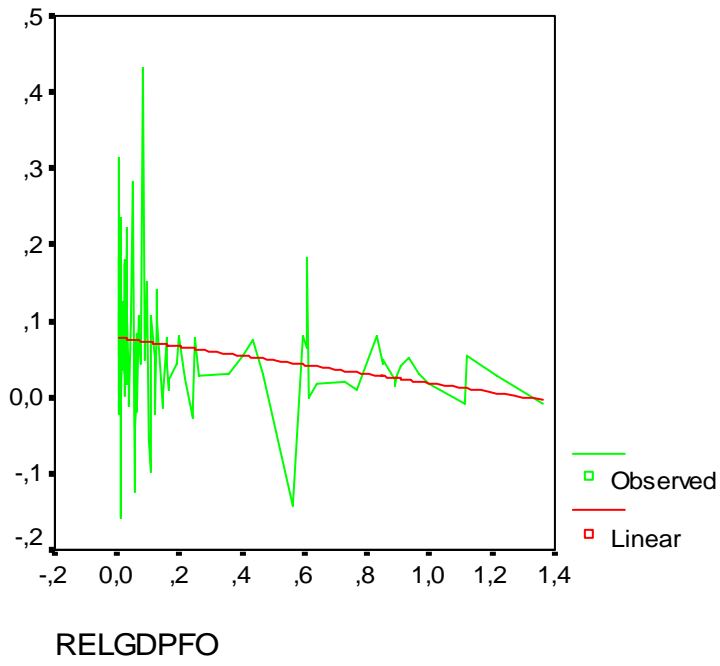
*** A GDP-deflátorral korrigált kamatláb.

1. ábra: A reálkamatláb illeszkedése a hitelállomány/GDP mutatóhoz a világ 115 országában.

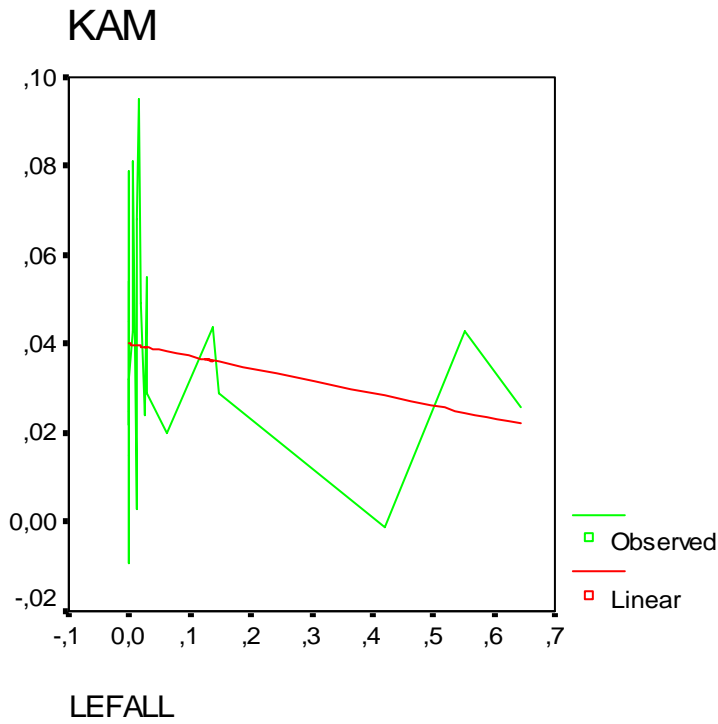

2. ábra: A reálkamatláb illeszkedése a relatív GDP/fő mutatóhoz a világ 115 országában.

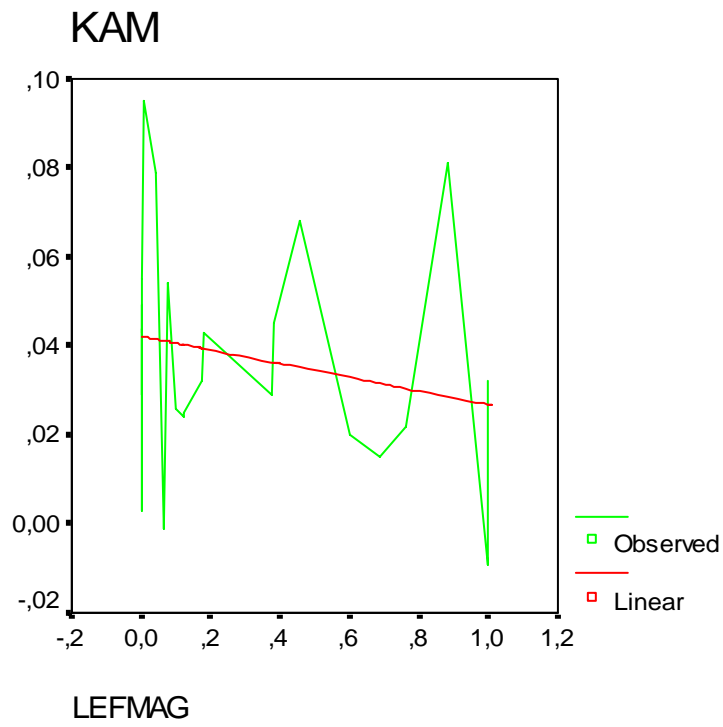
HITKAM

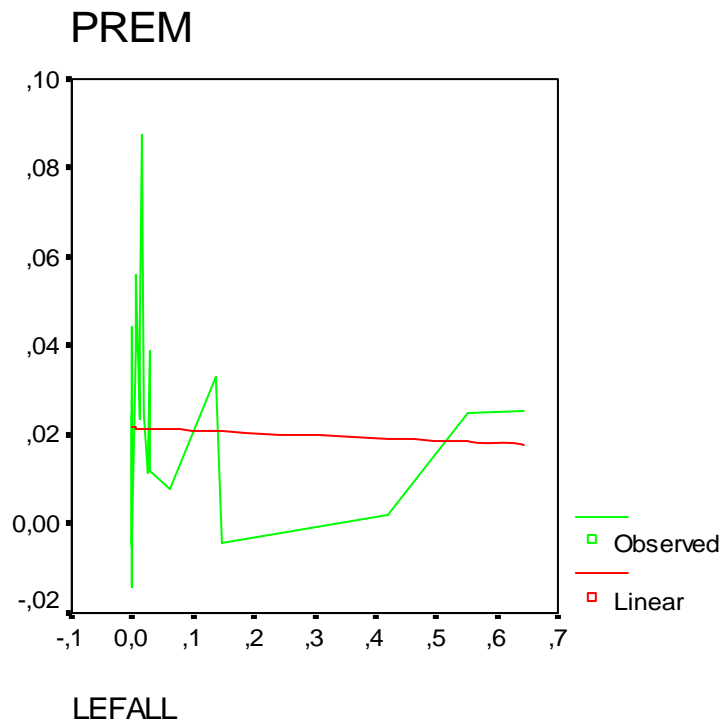
3. ábra: A reálkamatláb illeszkedése az állami lefedettség mutatóhoz az EU-tagországokban.

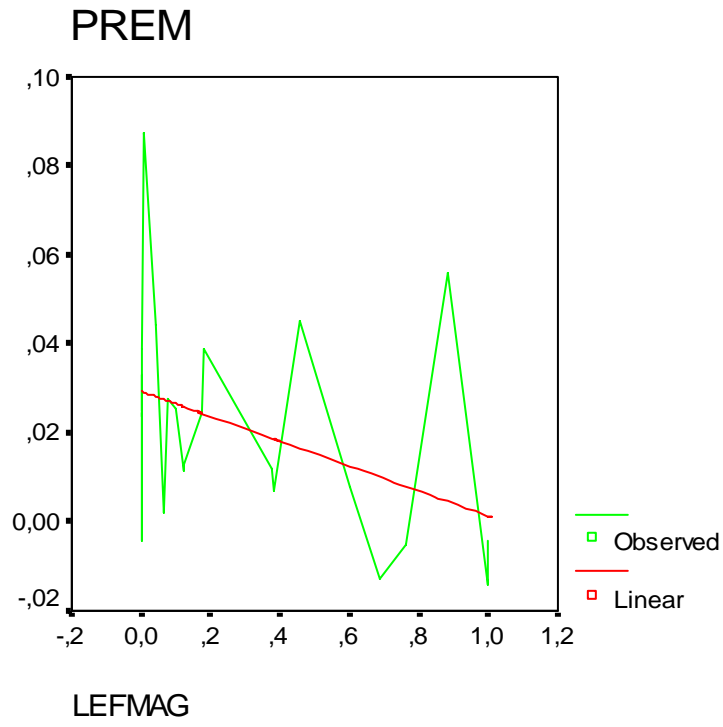
4. ábra: A reálkamatláb illeszkedése a magán lefedettség mutatóhoz az EU-tagországokban.

5. ábra: A kockázati prémium illeszkedése az állami lefedettség mutatóhoz az EU-ban.

6. ábra: A kockázati prémium illeszkedése a magán lefedettség mutatóhoz az EU-ban.

VII. Információ-megosztás a bankok között:

mikor jó a teljes lista?*

Major Iván

1. Bevezetés

Az utóbbi években szakmai vita bontakozott ki arról, hogy nem lenne-e előnyösebb mind a bankok, mind azok lakossági ügyfelei számára, ha nem csak a „rossz” adósokról állnának rendelkezésre bizonyos információk – amelyekhez a bankok és más pénzüintézetek hozzájuthatnak, mielőtt döntenek egy-egy hitelkérelem elbírálásáról – hanem a „jó”, hiteleiket időben és pontosan törlesztő adósokról is. Az ún. „teljes adóslista” vagy „pozitív adóslista” bevezetése mellett fontos érvként merült fel, hogy az elmúlt években jelentősen felgyorsult a lakosság eladósodása a bankokkal és más pénzüintézetekkel szemben. A „teljes lista” törvényi előkészítésére néhány éve már megkezdődtek, és napjainkra a befejezéshez közelednek a szakmai munkálatok. Tanulmányommal ehhez a vitához szeretnék néhány szakmai adalékkal szolgálni.

Egy korábbi írásunkban (Major Iván és Akos Rona-Tas, 2007) két kérdésre kerestük a választ: (1) érdekében állhat-e a lakossági hitelek piacán működő bankoknak, hogy valamilyenfajta árdiszkriminációt alkalmazzanak-e a különböző típusú ügyfelek között, és (2) milyen információ-megosztási rendszer az optimális a bankok számára ezen a piacon? A kérdésekre egy elméleti modell keretei között kerestük a választ. A modell-feltevés többnyire követték az irodalomban szokásos konvenciókat. Három ponton tértünk el lényegesen a szakirodalomban elterjedt feltevésektől.⁶¹ Az első: a legtöbb írás, amely a bankoknak a hitelt igénylő ügyfelekért folytatott versenyét tárgyalja, fontos változóként használja az ügyfeleknek a bankok közötti átváltási költségét (switching cost). Az átváltási költség azért volt lényeges a szerzők számára, mert ezt használták a bankok piaci részesedésének meghatározásához, mégpedig többnyire Hotelling típusú

---

* A tanulmányt benyújtottuk közlésre a *Közgazdasági Szemlének*.

⁶¹ Cikkünk részletesen áttekintette a téma szakirodalmát, ezért attól ebben az írásban eltekintünk.

árversenyos modellben. Mi nem tulajdonítottunk nagy jelentőséget az átváltási költségnek és álláspontunkat számos banki szakemberrel folytatott interjúnk is megerősítette. A bankok piaci részesedése a mi modellünkben is fontos szerepet kapott, de a piaci részesedések változását mi egy ún. „inverz terjedési függvénnyel” modelleztük. (A piaci részesedésekkel kapcsolatos feltevések részletesebb ismertetésére a következő pontban térünk vissza.) A második eltérés: a bankok versenyének leírására olyan mennyiségi Cournot-verseny modellt használtunk, amelynek egyensúlyi megoldása nem csupán Nash-egyensúly, hanem egyúttal Markov-tökéletes Nash-egyensúly is. Az egyensúlynak ez a tulajdonsága a modell állapot-változójára és szabályozási változójára vonatkozó – szintén a következő pontban ismertetendő – feltevésekből adódott. Modellünk optimális megoldása tehát azt határozta meg, hogy az egymással versengő bankok egyenként és összesen hány ügyfélnek nyújtanak hitelt a piactisztító kamatláb mellett. A harmadik eltérés: az általunk megismert elemzések szinte kivétel nélkül kétperiódusú árversenyt írnak le. Mi végtelen időhorizontú mennyiségi versenyt vizsgáltunk a bankok között. Feltettük tehát, hogy a bankok „az idők végezetéig” jelen lesznek és működnek majd a lakossági hitel-piacon. Emellett feltettük azt is, hogy a hitelt igénylő lakosság korösszetétele is változik: vannak, akik csak most lépnek be a hitelpiacra, vannak, akik már „tapasztalt” ügyfelek és vannak, akik kilépnek („kihalnak”) a piacról. Modellünk tehát a keresleti oldalon ún. „overlapping generations” modell, a kínálati oldalon pedig végtelen időhorizontú dinamikus programozási modell.

Hivatkozott cikkünkben bizonyítottuk, hogy – a modell-feltevések mellett – a bankoknak nem áll érdekében árdiszkriminációs stratégiát követni, hanem minden ügyfelüknek – annak típusától és korától függetlenül – azonos kamat-kondíciókkal nyújtanak hitelt.⁶² Bizonyítottuk továbbá, hogy a végtelen időhorizonton racionális bankok számára a domináns információ-megosztási stratégia az, ha csak a rossz – nem fizető – ügyfelekről osztják meg egymás között az információt. Ha a bankok „rövidlátók” – tehát csupán egy-két periódusra gondolnak előre – és a bankok piaci részesedése között nagy eltérések mutatkoznak, akkor a domináns stratégiájuk az lesz, hogy nem osztják meg egymással az ügyfél-információkat. Azt is kimutattuk, hogy bármennyire eltérő piaci részesedésekkel kezdik is meg a versenyt a bankok az ügyfelekért, az egyensúlyban a

---

⁶² A banki vezetőkkel készített interjúnk ezt az elméleti eredményünket is alátámasztották.

piaci részesedések kiegyenlítődnek. És minél kiegyenlítettebbek a piaci részesedések, annál erőteljesebb a bankok érdekeltsége a negatív ügyfél-információk megosztásában, ám nem lesznek érdekeltek a pozitív ügyfél-információk megosztásában.

Eredményeink több szempontból is újak. A „klasszikus” banki információ-megosztási irodalomban (lásd pl. Tullio Jappelli és Marco Pagano, 1993, 2002) az információ-megosztás típusát meghatározó tényezőket a szerzők többnyire a keresleti oldalon – az ügyfeleket jellemző sajátosságokban – igyekeztek megtalálni. Mi bemutattuk, hogy az információ-megosztás jellegét döntő mértékben a kínálati oldali tényezők – a bankok érdeke, valamint piaci erőviszonyaik – határozzák meg. Bebizonyítottuk továbbá, hogy eredményeink meglehetősen általánosak: a domináns árképzési stratégia és információ-megosztás nemcsak „érett” lakossági hitelpiacokon, hanem az újonnan létrejövő piacokon is érvényesül. Az utóbbi esetben létezik ugyan „kezdeti periódus-hatás” a kamat-meghatározódás módjára, de annak nincsenek hosszú távú következményei. Végül bemutattuk, hogy – szemben például Bouckaert és Degryse (2004, 2006), valamint Dell’Ariccia (2001) következtetéseivel – a bankoknak nem áll érdekében csak a jó ügyfeleikről megosztani információikat.

Hivatkozott cikkünk azonban egy tényezővel nem számolt. Nevezetesen azzal, hogy a „jó” ügyfeleknek az újonnan felvett hitelekre vonatkozó fizetőképességét – az általuk felvett hitelek visszafizetési valószínűségét – befolyásolja az a tény, hogy milyen mértékig adósodtak el korábban. Ebben az írásban olyan modellt mutatok be, amely figyelembe veszi ezt a tényezőt is. Itt most csak az „érett hitel-piacok” esetét tárgyalom. Most is, mint korábbi cikkünkben két, egymással összefüggő kérdésre keresem a választ: (1) melyik információ-megosztási rendszer, és (2) milyen árazási stratégia eredményez maximális profitot a bankok számára. A jelen tanulmány szerkezete a következő: a 2. pontban ismertetem a kiinduló feltevéseket. A 3. pontban felírom a bankok versenyére vonatkozó modellt teljes információ-megosztás mellett. A 4. pontban a részleges információ-megosztás, illetve az információ-megosztás hiánya eseteit vizsgálom. Az 5. pontban az információ-megosztás kérdését a társadalmi jólét (total economic surplus) szempontjából elemzem. A 6. pontban összefoglalom a legfontosabb eredményeket és az azokból a bankok információ-megosztására vonatkozó következtetéseket.

2. Feltevések és jelölések

Hitelt igénylő ügyfelek

N ügyfél igényelhet hitelt minden időszakban. Feltesszük, hogy az ügyfelek száma folytonos változó, amelynek értékét 1-re normáljuk. Minden ügyfél pontosan két perióduson keresztül van jelen a hitel-piacon.⁶³ A hitelt igénylő népesség nagysága rögzített.⁶⁴ Következésképpen, az ügyfelek fele lép be a piacra, mint új és így ismeretlen fogyasztó, és az ügyfelek fele kilép a piacról minden periódusban.

A hitelt igénylő ügyfeleket megbízhatóságuk típusával, a hitelre vonatkozó egyéni értékelésükkel és hitelfelvételi történetükkel jellemezzük. A fogyasztók típusa lehet „jó” vagy „rossz”. A fogyasztók γ hányada jó típusú, $(1 - \gamma)$ hányada pedig rossz típusú ügyfél. Az ügyfelek típusa piaci jelenlétük időtartama alatt nem változik. A jó ügyfelek szándékoznak minden esetben visszafizetni a hitelt – de nem biztos, hogy képesek is arra – míg a rossz ügyfelek – szándékuk szerint – soha nem fizetnék vissza az általuk felvett hitelt.

Minden ügyfél egy banki tranzakció során pontosan 1 Ft hitelt vehet fel, de semmi nem akadályozza őt abban, hogy ugyanattól a banktól vagy más bankoktól többször is felvegyen hitelt, ha az adott bank hajlandó hitelt nyújtani a számára. A hitelt igénylő ügyfelek nettó értékelése az általuk felvett hitelről egyenlő ν -vel, tehát az egy hitelfelvételből származó bruttó hasznuk $(1 + \nu)$. A hitelt igénylők értékelése nem változik az időben, illetve azt nem befolyásolja, hogy megelőzően már mennyi hitelt vettek fel. Ez utóbbi feltevés helyett dolgozhatnánk a felvett hitelek mennyiségétől függő hitelfelvevői preferenciákkal is. Ezáltal bonyolultabb összefüggésekhez jutnánk, amelyek

---

⁶³ Élhattünk volna azzal a feltevéssel is, hogy az ügyfelek $T > 2$ perióduson keresztül vannak jelen a piacon. Ekkor nem az ügyfelek $1/2$, hanem $1/T$ hányada lépne ki a piacról minden periódus végén. Így a “továbbélő” ügyfelek aránya $(T - 1)/T$ lenne. $T > 2$ periódus feltevése mellett a hitelt felvevők és a bankok stratégiai lehetőségeinek száma jóval nagyobb, modellünk pedig jóval bonyolultabbá vált volna, anélkül azonban, hogy lényeges új ismereteket nyerhettünk volna a bankok információ-megosztással kapcsolatos döntéséről.

⁶⁴ Ezt a feltevést egyszerűen kiterjeszthetnénk arra az általánosabb esetre, amikor az ügyfelek mennyisége λ ütemben nő. Ez az általánosítás azonban nem változtatná meg az információ-megosztással kapcsolatos eredményeinket.

azonban nem vinnének közelebb az általunk itt vizsgált kérdések jobb megoldásához. Ezért maradunk az egyszerűbb feltevésnél: a fogyasztók különböző, de egyéenként konstans értékelésénél. Az egyszerűség kedvéért azt is feltesszük, hogy $v \in [0, 1]$ egyenletes eloszlású. Feltesszük továbbá, hogy az ügyfelek értékelése független a típusuktól.

Azon ügyfelek mennyiségét, akik ténylegesen hitelhez jutnak a t . periódusban, Q_t -vel, ezen belül a bankok számára ismeretlen hitelfelvevők mennyiségét Q_t^U -vel jelöljük. Az ügyfelek lehetséges stratégiáit részletesen leírtuk korábbi cikkünkben (Major és Ronatás, 2007).

A hitelfelvevő kifizetése várható fogyasztói többletének jelenértékével egyenlő, amit U_i -vel jelölünk. U_i természetesen függ attól is, hogy a bankok milyen stratégiát választanak. A jó ügyfél kifizetése periódusonként $1 + \ell$ Ft-nyi hitel után tehát:

$$(1) \quad U_i^G = v - R_t + \delta(v - R_{t+1}),$$

Ahol R_t és R_{t+1} a t . illetve a $t+1$. periódusbeli kamatlábak, $\delta \in (0, 1)$ pedig a diszkonttényező. Egy jó ügyfél „piaci élete” mindkét periódusában vesz fel hitelt, amennyiben értékelése egyik periódusban sem kisebb, mint az aktuális banki kamatláb. Ezen túl az is elképzelhető, hogy a jó ügyfél az első periódusban hajlandó veszteséggel felvenni a hitelt, ha ezzel jelezheti a bank(ok)nak saját típusát. A következő pontban megvizsgáljuk majd, hogy megvalósítható-e ez a hitelfelvevői stratégia.

Feltesszük, hogy a rossz ügyfelek soha nem fizetik vissza a hitelt és annak kamatait.⁶⁵ Feltesszük továbbá, hogy a rossz ügyfelek a bankok előző periódusbeli piaci

---

⁶⁵ Könnyen belátható, hogy amennyiben a bankok megosztják a rossz ügyfelekről rendelkezésükre álló információkat, azoknak a rossz ügyfeleknek, akiknek értékelése elegendően magas, érdekében állhat visszafizetni a hitelt piaci létük első periódusában és csak a második periódusban megtagadni a visszafizetést. Periódusonként 1 Ft-nyi hitel felvétele esetén a marginális rossz ügyfél az lesz, akire érvényes, hogy: $v^* - R_t + \delta(1 + v^*) = 1 + v^*$. Ebből a közömbösségi feltételből

adódik: $v^* = \frac{1 - \delta + R_t}{\delta}$. Tehát összesen $\frac{(1 - \gamma)(1 - v^*)}{2} = \frac{(1 - \gamma)(2\delta - 1 - R_t)}{2\delta}$ mennyiségű fiatal

rossz ügyfél veszi fel és fizeti vissza a hitelt piaci léte első periódusában, és $\frac{(1 - \gamma)(1 - \delta + R_t)}{2\delta}$ fiatal

rossz ügyfél veszi fel, ám nem fizeti vissza a tartozását. Ezeknek a stratégiai lehetőségeknek a modellbe foglalása elegánsabbá tenné az elemzést, de nem vezetne új eredményekhez a bankok közötti információ-

részesedése alapján osztódnak szét az egyes bankok között. Tehát, amennyiben a bankok megosztják egymással a negatív információkat, a k . banknál hitelt felvevő rossz ügyfelek mennyisége a t . periódusban $\frac{s_{t-1}(k)(1-\gamma)}{2}$ lesz, az összes bank pedig együttesen $\frac{1-\gamma}{2}$ rossz ügyfelet szolgál ki. Ha viszont a bankok nem osztják meg egymással a negatív információkat, akkor minden rossz ügyfél hitelhez juthat egy vagy több olyan banknál, amellyel korábban még nem volt dolga.

Végül ismertetem a jó ügyfelek visszafizetési valószínűségére vonatkozó feltevéseket. Igyekeztem a lehető legegyszerűbb megoldással élni. Először is felteszem, hogy a jó ügyfelek a legelső, 1 Ft-nyi hitelt $P(1|0)=1$ valószínűséggel visszafizetik. Ezáltal a jó ügyfelek ismertté válnak legalább saját bankjuk – vagy amennyiben létezik pozitív adós-lista, az összes bank – számára. Felteszem továbbá, hogy 1 Ft hitel visszafizetési valószínűsége abban az esetben, ha az ismert jó ügyfél előzőleg már ℓ összegű hitelt vett fel, $P(1|\ell)=f(\ell)$.⁶⁶ A bank minden ismert jó ügyfélnek addig az összegig nyújt hitelt, ameddig $f(\ell)=1/2$. Ebből közvetlenül adódik, hogy minden ismert jó ügyfél $\ell = f^{-1}\left(\frac{1}{2}\right)$ nagyságú, korábban felvett hitel esetén számíthat még egy utolsó forintnyi hitelre. Legyen $\Phi(\ell)$, vagy rövidebb alakban $\Phi = \sum_{x=1}^{\ell} f(x)$. A bank egy ismert jó ügyféltől várható összes profitja tehát r kamatláb, és a forrásköltség c nagyságú konstans határköltsége (egységköltsége) mellett az alábbi lesz:

$$(2) \quad \pi(\ell) = \Phi r - (\ell - \Phi) - c\ell.$$

Amennyiben a bankok együttesen $1 - v^* = \frac{\gamma(1-r_t)}{2} = G_t$ mennyiségű ismert jó ügyfélnek nyújtanak hitelt, akkor a k . banknak az ismert jó ügyfelektől várható profitja a

---

megosztással kapcsolatban. Ezért feltesszük, hogy a rossz ügyfelek „rövidlátók”, tehát soha nem fizetik vissza az általuk felvett hitelt.

⁶⁶ Realisztikusabb, ám egyben bonyolultabb megoldáshoz jutnánk, ha az ismert jó ügyfelek visszafizetési valószínűségét megkülönböztetnénk például jövedelmi csoportok, vagy hitel-értékelési csoportok, vagy valamely más releváns változó szerint. Itt most maradunk az egyszerűbb megoldásnál.

t . periódusban együttesen $\pi_t^G(k) = (\Phi r_t - (\ell - \Phi) - c\ell)g_t(k)$ lesz, ahol $g_t(k)$ a k . banknak a piaci részarányoknak megfelelő részesedése a hitelt felvevő összes ismert jó ügyfélből.

A bankok

Feltesszük, hogy a t . periódusban K_t számú bank működik a lakossági hitelpiacon ($K_t = 1, 2, \dots < \infty$). A bankok bruttó haszna 1 forintnyi általuk nyújtott hitelen – amennyiben a hitelt visszafizetik – $(1 + R)$.

Feltevésünk szerint a hitelezés kétféle költséggel jár. Az egyik fajta költség a bank forrásköltsége (cost of funds), amelyről feltesszük, hogy az c konstans határköltségű. A bankok másik költsége az a veszteség, amelyet a nem fizető ügyfelek miatt szenvednek el. A banki szolgáltatások más fajta költségeitől ebben az írásban eltekintünk. Így azt is feltesszük, hogy a bankok által az ügyfél-információkért fizetett összeg – ha létezik információ-megosztás a bankok között – elhanyagolható nagyságú.

A bankok ismerik a lakossági hitelek piaci keresleti függvényét, de nem ismerik az egyes lehetséges ügyfelek értékelését. A bankok számára ugyancsak köztudott tudás a jó és a rossz ügyfelek részaránya az egymást követő ügyfél-generációkon belül, valamint az ismert jó ügyfelek hitel-visszafizetésének feltételes valószínűség-eloszlása. A bankokat teljes mértékben jellemzi piaci történetük – kiknek és mekkora hitelt nyújtottak a megelőző periódusokban –, lehetséges stratégiáik és az azokhoz kapcsolódó kifizetések. Ám az a tudás, amelyet a bankok a t . periódusban a hitelpiacra belépő ügyfelekről két periódus alatt felhalmoznak, a $t+2$. periódusban már nem lesz maradéktalanul hasznosítható, hiszen a korábbi ügyfelek addigra elhagyják a piacot.

A továbbiakban a k . bank által a t . periódusban kiszolgált ismeretlen ügyfelek mennyiségét $q_t^U(k)$ -vel, ezen belül az ismeretlen jó ügyfelek mennyiségét $g_t^U(k)$ -vel, az ismert ügyfelekét $q_t(k)$ -vel, az ismert jó ügyfelekét $g_t(k)$ -vel, a rossz ügyfelek mennyiségét pedig $b_t(k)$ -vel jelöljük. A bankok tudják, hogy egy adott periódusban hány jó, illetve rossz ügyfél vette fel a hitelt és ebből az is ismert számukra, hogy hány jó

ügyfél nem folyamodott hitelért. Feltesszük, hogy abban az esetben, ha egy bank úgy dönt, hogy csak az ismert jó ügyfeleinek nyújt hitelt – tehát számára ismeretlen ügyfeleknek nem nyújt hitelt – a következő periódusban sem térhet vissza olyan stratégiához, amelyben ismeretlen ügyfeleket is hitelezne. A bank stratégiája tehát egy olyan függvény, amely saját piaci történetét leképezi az általa a t . periódusban kiszorgálandó ismeretlen, illetve ismert jó ügyfelek mennyiségére, $(q_t^U(k), g_t(k))$ -re:

$$(3) \quad (q_t^U(k), g_t(k)) = f_t^k(\ell, \Phi, h_t(k)),$$

ahol $h_t(k)$ a k . bank piaci története a t . periódusig. A bankok az alábbi stratégiák közül választhatnak:

1. Minden ügyfelüknek azonos kamatlábbal nyújtanak hitelt („egységes árképzés”): $q_t(R_t)$;
2. Az ismert jó ügyfeleknek magasabb, az ismeretlen ügyfeleknek alacsonyabb kamatláb mellett nyújtanak hitelt („fordított árdiszkrimináció”): $\{g_t(R_t), q_t^U(r_t)\}$;
3. Az ismert jó ügyfeleknek alacsonyabb, az ismeretlen ügyfeleknek magasabb kamatláb mellett nyújtanak hitelt („egyenes árdiszkrimináció”): $\{g_t(r_t), q_t^U(R_t)\}$;
4. Csak az ismert jó ügyfeleknek nyújtanak hitelt a t . periódusban: $\{g_t(R_t)\}$;
5. Senkinek nem nyújtanak hitelt és kilépnek a piacról, ha a megelőző periódusban csak az ismert jó ügyfeleiket szolgálták ki: $\{0_t, g_{t-1}(R_{t-1})\}$.

A k . bank kifizetése egy általa választott stratégia esetén egyenlő várható profitja jelenértékével az ügyfelei által választott stratégia mellett:

$$(4) \quad \pi(k) = \sum_{t=-\infty}^{\infty} \delta^t \pi_t^k(\ell, \Phi, g_t(k), b_{t-1}^G(k), q_t^U(k)).$$

A bankok közötti piaci verseny természete

Az ügyfelek a bank pozitív döntése előtt nem tudhatják, hogy ténylegesen hozzájutnak-e a hitelhez. A bankok minden egyes periódusban kihirdetik az újonnan belépő ügyfelek számára két perióduson keresztül érvényes árazási stratégiájukat, mielőtt ezek az ügyfelek eldöntenék, hogy felveszik-e a hitelt. Miután az ügyfél felvette a hitelt, sem a bank, sem az ügyfél nem állhat el a szerződéstől és nem is módosíthatja azt. A bankok olyan árazási stratégiát választanak, amely maximalizálja a végtelen időhorizonton várható profitjuk jelenértékét. A bankok árazási stratégiája köztudott tudás mind a bankok, mind az ügyfelek számára.

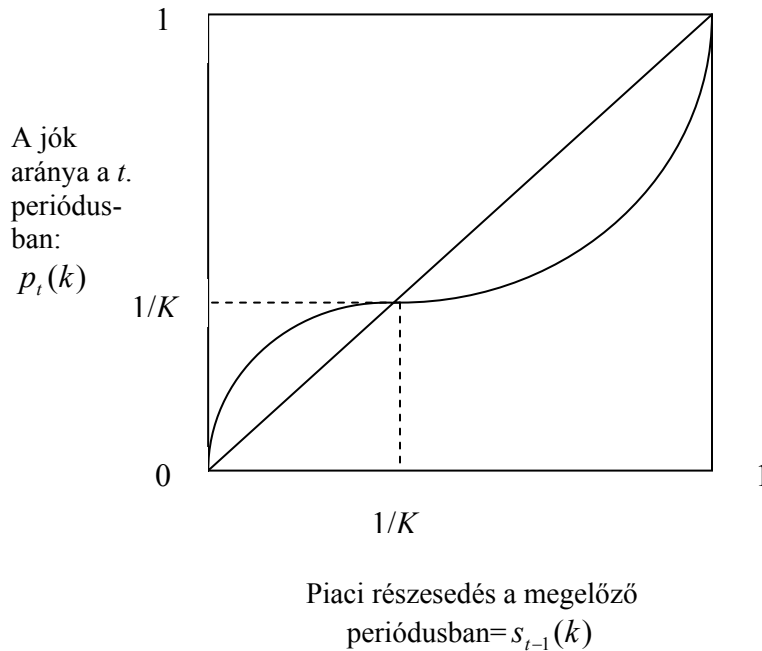
Minden bank a számára ismeretlen ügyfélnek 1 egységnyi hitelt hajlandó nyújtani. Az ismert jó ügyfeleknek a bankok összesen ℓ nagyságú – de alkalmanként szintén csak 1 Ft-nyi – hitelt nyújtanak, ahol ℓ értékét az előző pontban bemutatott módon határozzák meg. Az ismert ügyfelek – ha értékelésük elég magas és ha megtehetik – fel is veszik az ℓ összegű hitelt.

A bankok szimultán módon döntenek az általuk kiszolgálni kívánt ügyfelek mennyiségéről a különböző ügyfél-csoportokban (Cournot-típusú mennyiségi verseny). Ebben az írásban nem foglalkozom tehát az „új piacok” kezdeti periódusának sajátosságaival. Mivel feltesszük, hogy a bankok különböző piaci részesedésekkel érkeznek el a jelen periódusig, meg kell határoznunk a jó és a rossz ügyfelek eloszlásának szabályát a bankok között. Az általunk alkalmazott allokációs szabály a következő:

A t . periódusban hitelt felvevő rossz ügyfelek a bankok $t-1$. periódusbeli piaci részaránya, $s_{t-1}(k)$, $k=1, \dots, K_{t-1}$ szerint oszlanak el a bankok között. Amennyiben néhány bank kilép a piacról a $t-1$. periódus végén, ezek továbbélő rossz ügyfelei a bennmaradó bankok új (megnőtt) piaci részaránya szerint oszlanak szét a továbbra is hitelt nyújtó bankok között. A k . bank rossz ügyfeleinek mennyisége tehát $(1 + \sigma)s_{t-1}(k)$ lesz, ahol σ a korrekciós tényező.

A bankok jó ügyfeleinek mennyisége a t . periódusban szintén a megelőző periódusban elért piaci részesedésüktől függ, de a rossz ügyfelek allokációs szabályánál kissé bonyolultabb módon. Először is, amennyiben egy ismert jó ügyfél bármely banktól hozzájuthat a hitelhez, az ügyfelek mindaddig nem váltanak bankot, amíg valamelyik

bank jobb kamatfeltételekkel nem kínál hitelt számukra. Felteszem, hogy *amennyiben a bankok versenyeznek* a jó ügyfelekért, az átlagosnál kisebb piaci részesedésű bankok a piaci részesedésüknél nagyobb, míg az átlagosnál nagyobb piaci részesedéssel rendelkező bankok a piaci részesedésüknél kisebb arányban kapnak jó ügyfeleket. Az allokációs függvény tulajdonságait – amelyet $p_t(s_{t-1}(k))$ -vel jelölök – részletesen leírtuk a Major és Rona-Tas (2007) cikkünkben. A jó ügyfelek allokációs szabályát az alábbi ábra szemlélteti.

1. ábra: A jó ügyfelek allokációs szabálya a jelenlegi időszakban.

Ha viszont a bankok csak *saját* ismert jó ügyfeleiknek nyújtanak hitelt, akkor a k . bank $s_{t-1}(k)G_t$ ismert jó ügyfelet szolgál ki. A k . bank által kiszolgált ismert jó ügyfelek *részaránya*, $s_{t-1}(k)$ nem változik meg $t-1$. és a t . periódus között. A bankok ismert jó ügyfeleinek teljes *menyisége*, G_t is csak akkor változik a $t-1$. és a t . periódus között, ha

a bankok egyik periódusról a másikra megváltoztatják az ismert jó ügyfeleknek felszámított kamatlábat.

A piaci egyensúlyt a következőképpen definiáljuk: a bankok úgy határozzák meg az általuk kiszolgálni kívánt ügyfelek mennyiségét különböző ügyfél-csoportok szerint, hogy azok kielégítsék a Markov-tökéletes Nash egyensúly feltételeit. A bankok által választott mennyiségek tehát a legjobb válaszok a többi bank által választott ügyfél-mennyiségre, a jó és rossz ügyfelek adott részaránya és stratégiája mellett. Az egyes piacszegmenseken a kamatlábakat az ott kiszolgált ügyfelek mennyisége határozza meg. A kamatlábak ismeretében az ügyfelek eldöntik, hogy felveszik-e a hitelt, majd az előbb ismerttetett allokációs szabály szétoszlának a bankok között, és a piacok megtisztulnak minden egyes periódusban.

A bankok közötti végtelen időhorizontú, illetve a bank és ügyfelei közötti két periódusú játék időbeli lefolyása a következő:

1. A „Természet” a végtelenül távoli múltban meghatározta a jó és a rossz ügyfelek részarányát, γ és $1 - \gamma$ -t. A hitelt igénylők értékelése v szintén adott. A bankok számára ugyancsak ismertté válik a jó ügyfelek feltételes visszafizetési valószínűség-eloszlása, amely alapján meghatározzák az ismert jó ügyfeleknek ajánlott hitel-mennyiséget.
1. A bankok és a hitelt igénylők megismerik, hogy a bankok között milyen információ-megosztási rendszer működik.
2. A bankok megismerik az előző periódusbeli piaci részesedéseket, mielőtt eldöntenék, mennyi ügyfelet szolgálnak ki a t . periódusban.
3. A bankok kihirdetik árazási stratégiájukat, valamint azt is, hogy hajlandók-e hitelt nyújtani számukra ismeretlen ügyfeleknek.
4. A bankok megoldják profit-maximalizálási problémájukat – és ezt az ügyfelek is megteszik – ami ismertté teszi az egyes piaci szegmenseken érvényes kamatlábakat. Az ügyfelek eldöntik, hogy felveszik-e a hitelt a megismert kamatláb mellett.
5. Megtörténik az ügyfelek eloszlása a bankok között és megtörténnek a kifizetések mind a bankok, mind az ügyfelek számára.

3. Végtelen időhorizontú mennyiségi verseny a bankok között teljes információ-megosztás mellett

A feltevések áttekintése után áttérek a bankok közötti versenyt leíró modellek ismertetésére különböző információ-megosztási rendszerek létezése esetén. Ebben a pontban a teljes információ-megosztás esetével foglalkozom. Felteszem, hogy a bankok a „jelenlegi periódusba” – tehát a t . periódusba – egyenlőtlen piaci részesedésekkel ($s_{t-1}(k)$, $k = 1, \dots, K_t$) lépnek be.

Amennyiben a bankok minden ügyfélről megosztják egymással az információkat, akkor az összes, a lakossági hitelek piacán működő bank ismeri a korábban már valamelyik bankkal vagy bankokkal kapcsolatba került jó és rossz ügyfelek hitelezési adatait. A bankok számára így lehetővé válik, hogy eltérő módon kezeljék a számukra ismert és a számukra ismeretlen ügyfeleket, tehát külön piaca alakuljon ki az ismert, és ettől elkülönült piaca jöjjön létre az ismeretlen ügyfeleknek. Ebben az esetben a bankok elvileg a következő árazási lehetőségek közül választhatnak:

1. Minden ügyfelüknek – akár ismerik őt, akár nem – azonos kamatot számítanak fel;
2. Az ismert ügyfeleknek alacsonyabb, az ismeretleneknek magasabb kamatlábbal nyújtanak hitelt. Ezt az árazási stratégiát „egyenes árdiszkriminációnak” fogjuk nevezni. (Alkalmazhatnánk a „jutalmazó árazás” kifejezést is, hiszen ebben az esetben a bankok megjutalmazzák azokat az ügyfeleket, akik ismeretlenként visszafizették az először felvett hitelt.);
3. Az ismert – tehát a valamely bank(ok)tól már korábban hitelt felvett – ügyfeleknek magasabb, az ismeretlen ügyfeleknek pedig alacsonyabb kamatlábat számítanak fel. Ezt az árazási stratégiát „fordított árdiszkriminációnak” nevezzük majd. (Az ilyen árazási stratégiát hívhatnánk „beetető árazásnak” is, hiszen az a célja, hogy a lehetséges ügyfelek közül minél többen folyamodjanak hitelért. Miután azonban valaki egyszer már felvett hitelt, ezzel ismertté vált a bankok számára, és egyúttal kinyilvánította típusát is. Nem tehet úgy tehát, mintha ismeretlen új ügyfél lenne, ezért hozzá van kötve (“locked-in”) a bankok által megismert jellemzőihez.);
4. A bankok dönthetnek úgy – ha számukra ez a domináns stratégia – hogy csak az ismert jó ügyfeleknek adnak hitelt a t . periódusban, majd kilépnek a piacról.

Először az egységes árazási stratégiával foglalkozunk. A bankok együttesen $G_t = \gamma(1 - R_t)$ jó ügyfélnek nyújtanak hitelt a t . periódusban, függetlenül attól a tényről, hogy ezek közül a jó ügyfelek közül hányan vettek fel hitelt a megelőző időszakban. Tudjuk azonban, hogy a jó ügyfelek fele már korábban vett fel hitelt, így az ő visszafizetési valószínűségük függni fog a felvett hitelek mennyiségétől.

A bankok előtt elvben két lehetőség áll: dönthetnek úgy, hogy az ismert jó ügyfelek közül csak a saját ügyfeleiknek kínálnak hitelt – és ekkor csupán az ismeretlen ügyfelekért versenyeznek –, vagy pedig az ismert jó ügyfelekért is versenyre kelnek egymással. A két eset csupán egyetlen szempontból különbözik egymástól. Ha minden bank csak a saját ismert jó ügyfeleit hitelezi, akkor a k . bank $s_{t-1}(k)$ arányban részesedik az ismert jó ügyfelekből, ha viszont a bankok versenyeznek ezen a piac-szegmensen is, akkor részarányuk az ismert jó ügyfelekből $p_t(k)$ lesz. A jó ügyfelek allokációs szabálya következtében tehát a nagy bankoknak nem áll érdekében az ismert jó ügyfelekért folytatott verseny, míg a kis bankok erőltetnék azt, ha tehetnék. De nem tehetik, hiszen – miként az alábbi (5) egyenletből látható – az ismert jó ügyfeleknek felszámított kamatláb a két esetben azonos lesz. Így az ismert jó ügyfeleket semmi nem készteti arra, hogy elhagyják korábbi bankjukat, és másik banktól vegyenek fel hitelt. Ezt a bankok is tudják, tehát a kis bankok nem kezdeményeznek versenyt az ismert jó ügyfelekért. A saját ismert jó ügyfelek kiszolgálása esetén a k . bank profitja a t . időszakban az alábbi lesz:

(5)

$$\begin{aligned} \pi_t(k) = & \left(s_{t-1}(k) \left(\Phi \left(1 - \frac{G_t}{\gamma} \right) - (\ell - \Phi) - c\ell \right) + p_t(k) \left(1 - \frac{G_t}{\gamma} - c \right) \right) \frac{G_t}{2} - s_{t-1}(k) \frac{1-\gamma}{2} (1+c) \\ & + \delta s_t(k) \frac{\gamma(1-R_{t+1})}{2} (\Phi R_{t+1} - (\ell - \Phi) - c\ell), \end{aligned}$$

ahol a jobboldali kifejezés utolsó tagja a bank “folytatólagos” várható profitja a t . időszakban még számára ismeretlen, mert éppen a piacra lépett jó ügyfelektől a $t+1$. időszakban.⁶⁷

A profitmaximum elsőrendű feltétele a következő:

⁶⁷ Amennyiben a bankok az ismert jó ügyfelekért is versenyeznének, az (5) profit-egyenlet annyiban módosulna, hogy az $s_{t-1}(k)$ illetve $s_t(k)$ helyett $p_t(k)$ illetve $p_{t+1}(k)$ szerepelne.

$$(6) \quad \pi'_t(k) = \frac{s_{t-1}(k)(\Phi(2R_t - 1) - (\ell - \Phi) - c\ell)}{2} + \frac{p_t(k)(2R_t - 1 - c)}{2} + \delta s'_t(k)\pi_{t+1}^G(k) = 0,$$

ahol $s'_t(k)$ a k . bank piaci részesedésének változása a t . időszakban. Mivel $\sum_k s'_t(k) = 0$,

az elsőrendű feltétel megoldásából – k szerinti összegzés után – adódik:

$$(7) \quad R_t = \frac{(1+c)(1+\ell)}{2(1+\Phi)}.$$

A bankok által a t . periódusban kiszolgált jó ügyfelek számát szintén az elsőrendű feltételből, az optimális kamatláb behelyettesítésével kapjuk:

$$(8) \quad G_t = \gamma \left(1 - \frac{(1+c)(1+\ell)}{2(1+\Phi)} \right).$$

A bankok által kiszolgált ügyfelek mennyisége akkor lesz pozitív, ha $\Phi > \frac{(1+c)(1+\ell)}{2} - 1$, illetve, ha $\ell < \frac{2(1+\Phi)}{1+c} - 1$. A k . bank profitja a t . periódusban az

alábbi:

(9)

$$\pi_t(k) = \frac{(s_{t-1}(k) + p_t(k))\gamma \left(\frac{(1-c)(1+\ell)}{2} - (\ell - \Phi) \right) \left(1 - \frac{(1+c)(1+\ell)}{2(1+\Phi)} \right)}{2} - \frac{s_{t-1}(k)(1-\gamma)(1+c)}{2}.$$

Mint a (9) egyenletből kitűnik, egységes árképzés és teljes információ-megosztás esetén a bankok profitja nem negatív, ha Φ közel van ℓ -hez, illetve nem-pozitív ha $\Phi \leq \ell/2$. Az egyenletből az is egyszerűen levezethető, hogy amennyiben $\Phi = 1$, $\ell = 1$, a maximális

profit egyenlő lesz $\pi_t(k) = p_t(k)\gamma \left(\frac{1-c}{2} \right)^2 - b_t(k)$ -vel, ami megegyezik Major és Rona-

Tas (2007) eredményével.

Korábbi tanulmányunkban bizonyítottuk, hogy hosszú távú piaci egyensúlyban a bankok piaci részesedése kiegyenlítődik és így profitjuk az alábbi lesz:

$$(10) \quad \pi(k) = \frac{\gamma}{2K} \left(\frac{(1-c)(1+\ell)}{2} - (\ell - \Phi) \right) \left(1 - \frac{(1+c)(1+\ell)}{2(1+\Phi)} \right) - \frac{(1-\gamma)(1+c)}{2K},$$

ahol a felülvonás a változók egyensúlyi értékét jelöli. A k . bank profitja az egyensúlyban pozitív, ha $\frac{\gamma}{1-\gamma}$, tehát a jó és a rossz ügyfelek aránya kellően magas.

Eddigi elemzésünk legfontosabb eredménye a következőképpen foglalható össze:

1. következtetés: *Ha a bankok ismerik a jó ügyfelek visszafizetési valószínűség-eloszlását, és egységes kamatlábat alkalmaznak az ismert jó és az ismeretlen ügyfelek számára, akkor minden bank csak a saját ismert jó ügyfeleit szolgálja ki – ezekért az ügyfelekért tehát nem versenyeznek egymással – és a közöttük folyó verseny csupán az ismeretlen ügyfelekért folytatott versenyre korlátozódik. A bankok tehát semmit nem nyernek a teljes információ-megosztással.*

Felvethető, hogy a bankok közötti teljes információ-megosztás mégiscsak szükséges és így előnyös lehet a bankok számára, hiszen a bankok csak a teljes listából ismerhetik meg a jó ügyfelek visszafizetési valószínűség-eloszlását. Ez azonban nincs így, hiszen a visszafizetési valószínűség-eloszlás ismeretéhez elegendő, ha a bankok tudják, hogy összesen hány jó ügyfél vett fel hitelt a t . periódusban – ezt a bankok a jó ügyfelek részaránya (γ) és a piaci kamatláb ismeretében könnyen meghatározhatják – és az ismert jó ügyfelek közül hányan váltak képtelenné visszafizetni a hitelt 1 egységnyi, 2 egységnyi, ... , ℓ egységnyi hitel felvétele után. A bankoknak tehát nem teljes adós-listára, hanem részletesebb adatokat tartalmazó negatív adós-listára van szükségük a megalapozottabb döntéshez, hiszen a fizetéképtelenné váló, korábban jó ügyfelek adatai szükségképpen belekerülnek a rossz ügyfelek adat-bázisába.

Eddigi vizsgálatunk eredményei alapján csak azt bizonyítottuk, hogy amennyiben a bankok egységes kamatlábat alkalmaznak minden ügyfelük számára – és ebben az esetben nem versenyeznek az ismert jó ügyfelekért –, akkor nincs szükségük teljes információ-megosztásra. Nem bizonyítottuk azonban, hogy a bankok számára nem létezik más, az egységes árazást domináló árstratégia, amely mellett mégiscsak kialakul a verseny az ismert jó ügyfelekért. Most megvizsgáljuk ezeket az árazási lehetőségeket. Először az „egyenes árdiszkrimináció” esetével foglalkozom, azt követően a „fordított árdiszkrimináció” esetét elemzem.

Mint korábban írtam, elvben lehetséges, hogy a bankok az ismeretlen ügyfeleknek magasabb, az ismert jó ügyfeleknek pedig alacsonyabb kamatot számítanak fel a hitelért. Ezt az árazási stratégiát neveztem korábban „egyenes árdiszkriminációnak”. Ekkor egy új – tehát a bank számára ismeretlen – jó ügyfél hajlandó akár kezdeti veszteséget is elviselni, ha arra számíthat, hogy a következő periódusban alacsonyabb kamattal juthat hitelhez. Jelöljük ezt a kezdeti veszteséget Δ_t -vel. A marginális ismeretlen jó ügyfél az lesz, akinek számára:

$$(11) \quad -\Delta_t + \delta(v^* - r_{t+1}) = 0 \rightarrow v^* = \frac{\Delta_t}{\delta} + r_{t+1},$$

ahol v^* a marginális ügyfél értékelése. A hitelt igénylő ismeretlen jó ügyfelek mennyisége így a t . periódusban az alábbi lesz:

$$(12) \quad \frac{\gamma(1-v^*)}{2} = \frac{\gamma\left(1 - \frac{\Delta_t}{\delta} + r_{t+1}\right)}{2}, \text{ vagy másként } \frac{\gamma(1-v^*)}{2} = \frac{\gamma(1-R_t + \Delta_t)}{2}.$$

A közömbösségi feltételből nyerjük:

$$(13) \quad \Delta_t = \frac{\delta}{1+\delta}(R_t - r_{t+1}).$$

Végeredményben tehát a hitelt felvevő ismeretlen jó ügyfelek mennyiségét a következőképpen írhatjuk:

$$(14) \quad G_t^U = \frac{\gamma(1-R_t + \Delta_t)}{2} = \frac{\gamma(1+\delta - R_t - \delta r_{t+1})}{2(1+\delta)}.$$

A t . periódusban hitelért folyamodó ismert jó ügyfelek mennyisége pedig az alábbi:

$$(15) \quad G_t = \frac{\gamma(1-R_{t-1} + \Delta_{t-1})}{2} = \frac{\gamma(1+\delta - R_{t-1} - \delta r_t)}{2(1+\delta)}.$$

Ha a bankok ismert jó ügyfeleknek alacsonyabb kamattal, az ismeretlen ügyfeleknek pedig magasabb kamattal nyújtanak hitelt, még mindig két lehetőség közül választhatnak abban a tekintetben, hogy az ismert jó ügyfelek közül kiket szolgáljanak ki. Az egyik lehetőség az, ha a bankok csak a saját ismert jó ügyfeleknek nyújtanak hitelt a második periódusban. Ebben az esetben az ismert jó ügyfeleknek felszámított kamatra érvényes, hogy: $r_t = R_{t-1} - \Delta_{t-1}$. A (13) egyenletről azonban

közvetlenül adódik $r_t = R_{t-1}$. Egyszerűen belátható, hogy ez az eset megegyezik az egységes kamatláb alkalmazásával, amit korábban már tárgyaltunk.

Amennyiben a bankok versenyeznek egymással az ismert jó ügyfelekért, és „egyenes árdiszkriminációt” alkalmaznak, a kétféle kamatláb meghatározása bonyolultabbá válik. Mivel az ismert jó ügyfelek mennyisége a t . periódusban:

$$(16) \quad G_t = \frac{\gamma(1+\delta - R_{t-1} - \delta r_t)}{2(1+\delta)},$$

a bankok profitja az ismert jó ügyfeleknek nyújtott hiteleken az alábbi lesz:

$$(17) \quad \pi_t^G(k) = p_t(k) \left(\frac{\Phi}{\delta} \left(1 + \delta - R_{t-1} - \frac{2(1+\delta)G_t}{\gamma} \right) - (\ell - \Phi) - c\ell \right) G_t.$$

Az elsőrendű feltételből kapjuk:

$$(18) \quad r_t = \frac{1}{2\delta} + \frac{(1+c)\ell}{2\Phi} - \frac{R_{t-1}}{2\delta}.$$

A k . bank ismert jó ügyfeleinek mennyisége $g_t(k) = \frac{p_t(k)\delta\gamma}{2(1+\delta)} \left(1 + \frac{1}{2\delta} - \frac{(1+c)\ell}{2\Phi} - \frac{R_{t-1}}{2\delta} \right)$

lesz a t . periódusban. A kamatláb és az ügyfelek mennyisége ismeretében pedig a bank profitja az ismert jó ügyfeleken már könnyen

meghatározható: $\pi_t^G(k) = \Phi \cdot \frac{p_t(k)\delta\gamma}{2(1+\delta)} \left(1 + \frac{1}{2\delta} - \frac{(1+c)\ell}{2\Phi} - \frac{R_{t-1}}{2\delta} \right)^2$.

A k . bank profitja az ismeretlen ügyfeleknek nyújtott hiteleken, továbbá a bank jövőbeli várható profitja ezektől az ügyfelektől a $t+1$. periódusban a következő lesz:

(19)

$$\begin{aligned} \pi_t^U(k) + \pi_{t+1}^G(k) &= p_t(k) \left(1 + 2\delta - \frac{\delta(1+c)\ell}{\Phi} - \frac{4(1+\delta)G_t^U}{\gamma} - c \right) G_t^U - \frac{s_{t-1}(k)(1-\gamma)}{2} \\ &\quad + \Phi \cdot \frac{p_{t+1}(k)\delta^2\gamma}{2(1+\delta)} \left(1 + \frac{1}{2\delta} - \frac{(1+c)\ell}{2\Phi} - \frac{R_t}{2\delta} \right)^2. \end{aligned}$$

A profitmaximum elsőrendű feltétele:

$$(20) \quad 2R_t - (1+2\delta) + \frac{\delta(1+c)\ell}{\Phi} - c + 2\delta\Phi \left(\frac{1+2\delta}{2\delta} - \frac{(1+c)\ell}{2\Phi} - \frac{R_t}{2\delta} \right) = 0.$$

Az $g_t^U(k)$ szerinti elsőrendű feltétel megoldásából nyerjük:

$$(21) \quad R_t = \frac{\Phi - 1}{\Phi - 2}(1 + 2\delta) - \frac{\delta(\Phi - 1)(1 + c)\ell}{\Phi(\Phi - 2)} - \frac{c}{\Phi - 2}.$$

A (21) eredmény visszahelyettesítésével (18)-ba meghatározhatjuk az ismert jó ügyfelek által fizetendő kamatlábat:

$$(22) \quad r_t = \left(\frac{2\Phi - 3}{\Phi - 2} \right) \frac{(1 + c)\ell}{2\Phi} + \frac{c}{2\delta(\Phi - 2)} - \frac{2\delta(\Phi - 1) + 1}{2\delta(\Phi - 2)}.$$

Az egyenes árdiszkrimináció megvalósíthatósága a visszafizetési valószínűség sűrűség-függvényének alakjától és a paramétereiktől függ. Amennyiben a visszafizetési valószínűség sűrűség-függvénye szigorúan konkáv – tehát az ismert jó ügyfelek visszafizetési valószínűsége a felvett hitel-összeggel csak lassan, bár gyorsuló ütemben csökken – akkor Φ értéke közel lesz ℓ -hez, és így az ismeretlen ügyfeleknek felszámított magasabb kamatláb, R_t értéke – az egységnyi forrásköltség és a diszkont-tényező minden realisztikus értéke mellett – nagyobb lenne 1-nél, ami nem lehetséges. Ha viszont a visszafizetés sűrűség-függvénye szigorúan konvex, akkor az alacsonyabb kamatláb válhat megvalósíthatatlanná, mert ekkor Φ értéke jóval kisebb lesz $\ell/2$ -nél, és az alacsonyabb kamatláb ℓ alacsony értékei mellett negatívvá, ℓ magasabb értékei mellett pedig 1-nél nagyobbá válik. Ha a sűrűség-függvény lineáris, akkor $\Phi = \ell/2$. Az egyenes árdiszkrimináció ebben az esetben is csak akkor lenne megvalósítható, ha a diszkont-tényező kicsi – annak értéke $1/2$ -hez közeli – és az egységnyi forrásköltség értéke nem lényegesen nagyobb nullánál. Ezek azonban szinte irreális megkötések. Arra a következtetésre jutunk tehát, hogy az egyenes árdiszkrimináció általában nem megvalósítható, ezért ezzel az árazási stratégiával a továbbiakban nem foglalkozunk.

Most áttérünk az inverz árdiszkrimináció vizsgálatára. A bankok ebben az esetben is eldönthetik, hogy csak saját ismert jó ügyfeleiket szolgálják ki, vagy pedig versenyeznek az ismert jó ügyfelekért. Mint korábban láttuk, a két eset között annyi a különbség, hogy az első esetben a bankok a $t-1$. periódusbeli piaci részesedésüknek megfelelő mennyiségű ismert jó ügyfélnek nyújtanak hitelt, míg a második esetben $p_t(k)$ arányban részesednek az ismert jó ügyfelekből. Azt is beláttuk, hogy az ismert jó ügyfelekből való részesedésekben mutatkozó eltérés nem befolyásolja a kamatlábat, azt viszont igen, hogy az egyes bankok mekkora profitra tesznek szert. A nagyobb bankok inkább az első, a kisebbek viszont a második lehetőséget választanák. A kis bankok

azonban nem képesek versenyre kényszeríteni a nagyokat fordított árdiszkrimináció alkalmazásával, mert a nagyobb bankok ugyanazt a kamatlábat ajánlják ismert jó ügyfeleknek, mint a kicsik. Így az ismert jó ügyfeleket semmi nem ösztönzi arra, hogy bankot váltsanak. A bankoknak most a következő profitmaximalizálási problémát kell megoldaniuk a t . periódusban:

$$(23) \quad \pi_t(k) = \pi_t^G(k) + \pi_t^U(k) + \delta\pi_{t+1}^G(k),$$

ahol a jobboldali első tag a bank profitja az ismert jó ügyfeleknek nyújtott hiteleken, a második tag az ismeretlen ügyfeleknek nyújtott hitelekből származó profit, a harmadik tag pedig a banknak azon jó ügyfelektől származó jövőbeli profitja a $t+1$. periódusban, akik a t . periódusban mint ismeretlenek vesznek fel hitelt.

A bankok együttesen $\frac{(1-R_t)\gamma(1-r_{t-1})}{2}$ ismert jó ügyfélnek nyújtanak hitelt és a k .

bank ebből származó profitja az alábbi lesz:

$$(24) \quad \pi_t^G(k) = s_{t-1}(k) \left(\Phi \left(1 - \frac{2G_t}{\gamma(1-r_{t-1})} \right) - (\ell - \Phi) - c\ell \right) G_t.$$

Az ismeretlen ügyfelek száma a t . periódusban a következő⁶⁸: $G_t^U = \frac{\gamma(1-r_t)}{2}$. A

bank profitja az ismeretlen ügyfelektől a következő:

$$(25) \quad \pi_t^U(k) = p_t(k) \left(1 - \frac{2G_t^U}{\gamma} - c \right) G_t^U(k) - \frac{s_{t-1}(k)(1-\gamma)(1+c)}{2}.$$

Végül, a k . banknak a jövőben várható profitja a t . időszakban még ismeretlen jó ügyfelektől a $t+1$. periódusban:

$$(26) \quad \delta\pi_{t+1}^G(k) = \delta s_t(k) (\Phi R_{t+1} - (\ell - \Phi) - c\ell) \frac{\gamma(1-R_{t+1})(1-r_t)}{2}.$$

A (24) kifejezés elsőrendű feltételéből közvetlenül adódik:

$$(27) \quad R_t = \frac{(1+c)\ell}{2\Phi}.$$

Az elsőrendű feltételből (27) behelyettesítésével nyerjük:

⁶⁸ Amennyiben az alacsonyabb kamatláb az időben csökkenő lenne, akkor olyan ismeretlen jó ügyfelek is beléphetnének a piacra, akik nem vették fel a hitelt a megelőző periódusban – mert értékelésük alacsonyabb volt az akkor érvényes kamatlábnál – de az ismeretlen ügyfeleknek megállapított alacsonyabb mellett már képesek hitelt felvenni. Korábbi cikkünkben (Major és Rona-Tas, 2007) bizonyítottuk, hogy a kamatláb nem lehet csökkenő az időben, ezért ezzel az ügyfél-csoporttal nem kell számolnunk.

$$(28) \quad G_t = \frac{\gamma(1-r_{t-1})}{2} \left(\frac{2\Phi - (1+c)\ell}{2\Phi} \right), \text{ és így a } k. \text{ bank profitja ezeken az ügyfeleken az}$$

$$\text{alábbi lesz: } \pi_t^G(k) = s_{t-1}(k) \frac{\gamma(1-r_{t-1})(2\Phi - (1+c)\ell)^2}{8\Phi}.$$

A (25) és (26) profit-függvények $g_t^U(k)$ szerinti elsőrendű feltételeiből kapjuk:

$$(29) \quad p_t(k)(2r_t - 1 - c) + \delta_t(k) \frac{(2\Phi - (1+c)\ell)^2}{4\Phi} + \delta_t'(k) \pi_{t+1}^G(k) = 0.$$

$$(30) \quad r_t = \frac{1+c}{2} - \frac{\delta(2\Phi - (1+c)\ell)^2}{8\Phi}.$$

A k . bank által kiszolgált ismeretlen ügyfelek száma az alábbi lesz:

$$(31) \quad g_t^U(k) = \frac{p_t(k)\gamma}{2} \left(\frac{1-c}{2} + \frac{\delta(2\Phi - (1+c)\ell)^2}{8\Phi} \right).$$

A k . bank profitja az ismeretlen ügyfelektől a következő:

$$(32) \quad \pi_t^U(k) = \frac{p_t(k)\gamma}{2} \left(\left(\frac{1-c}{2} \right)^2 - \left(\frac{\delta(2\Phi - (1+c)\ell)^2}{8\Phi} \right)^2 \right) - \frac{s_{t-1}(k)(1-\gamma)(1+c)}{2}.$$

A (30) egyenlet eredményét visszahelyettesítve (28)-ba a k . bank profitja az ismert jó ügyfeleitől:

$$(33) \quad \pi_t^G(k) = \frac{s_{t-1}(k)\gamma}{2} \left(\left(\frac{1-c}{2} \right) \frac{(2\Phi - (1+c)\ell)^2}{4\Phi} + \frac{\delta(2\Phi - (1+c)\ell)^4}{32\Phi^2} \right).$$

A bank összes profitja a t . periódusban tehát:

$$(34)$$

$$\begin{aligned} \pi_t(k) &= \frac{s_{t-1}(k)\gamma}{2} \left(\frac{(1-c)(2\Phi - (1+c)\ell)^2}{8\Phi} + \frac{\delta(2\Phi - (1+c)\ell)^4}{32\Phi^2} \right) \\ &+ \frac{p_t(k)\gamma}{2} \left(\left(\frac{1-c}{2} \right)^2 - \frac{\delta^2(2\Phi - (1+c)\ell)^4}{64\Phi^2} \right) - \frac{s_{t-1}(k)(1-\gamma)(1+c)}{2}. \end{aligned}$$

A (34) egyenletből látható, hogy a diszkont-tényezős tagok összege a paraméterek minden értéke mellett pozitív lesz. Az egységes árképzés és a fordított árdiszkrimináció alkalmazása esetén várható banki profitok összehasonlításához emlékezzünk vissza arra, hogy a bankok várható egyensúlyi profitja egységes árképzés

esetén $\bar{\pi}(k) = \frac{\gamma}{K} \left(\frac{1-c}{2} \right)^2 (1+\ell) - \bar{b}(k)$ lesz, ha $\Phi \cong \ell$. Fordított árdiszkrimináció és

$\Phi \cong \ell$ esetén a bankok egyensúlyi profitja

$$\bar{\pi}(k) = \frac{\gamma}{2K} \left(\frac{1-c}{2} \right)^2 \left(1 + \frac{\ell}{2} + \frac{\delta(2-\delta)\ell^2}{4} \left(\frac{1-c}{2} \right)^2 \right) - \bar{b}(k). \text{ Némi algebra után belátható,}$$

hogy a bankok profitja fordított árdiszkrimináció esetén nem lehet nagyobb, mint egységes árképzés mellett.

1. lemma: *Feltéve, hogy $\delta \approx 1$ (hiszen a diszkonttényező tag értéke adott paraméterek mellett ebben az esetben maximális), és $\Phi \cong \ell$, az egységes árképzés és a fordított árdiszkrimináció különbségére fennáll:*

$$(35) \quad \left(\frac{1-c}{2} \right)^2 \left(\frac{1}{2} + \ell - \frac{(1-c)\ell}{8} \right) > 0.$$

Bizonyítás: Tudjuk, hogy az egységnyi forrásköltség nem haladhatja meg az alacsonyabb

kamatlábát: $r_t = \frac{1+c}{2} - \frac{\delta(2\Phi - (1+c)\ell)^2}{8\Phi} \geq c$. Ebből – $\Phi \cong \ell$ felhasználásával – adódik,

hogy $\ell \leq \frac{4}{1-c}$. Most $\ell = \frac{4}{1-c} - t$ behelyettesítve (35)-be kapjuk:

$$\left(\frac{1-c}{2} \right)^2 \left(\frac{1}{2} + \frac{3}{1-c} - \frac{1}{1-c} \right) > 0,$$

q. e. d.

Beláttuk tehát, hogy amennyiben a visszafizetési valószínűségek sűrűség-függvénye szigorúan konkáv – az ismert jó ügyfelek visszafizetési valószínűsége a hitel-összeg növekedésével kezdetben csak igen lassan csökken – akkor *az egységes árképzés dominálja a fordított árdiszkriminációt*. A bankoknak tehát nem áll érdekükben a teljes információ-megosztás, miként azt már korábban bizonyítottam.

Most megvizsgáljuk a bankok profitjának egymáshoz viszonyított nagyságát a kétféle árképzés mellett, ha az ismert jó ügyfelek visszafizetési valószínűségére $\Phi \leq \ell/2$, tehát a visszafizetési valószínűségek sűrűség-függvénye konvex és $\delta \approx 0$, tehát a fordított árdiszkrimináció diszkonttényező tagjainak összege a legkisebb. Egységes

árképzés mellett a bankok egyensúlyi profitja a legkedvezőbb esetben $\bar{\pi}(k) = \frac{\gamma}{2K} \left(\frac{1-c}{2} \right) \left(\frac{2-\ell}{4} - \frac{c(2+\ell)}{4} \right) - \bar{b}(k)$, amely $\ell \geq 2$ esetén negatív, míg a várható egyensúlyi profit fordított árdiszkrimináció mellett:

$$(36) \quad \bar{\pi}(k) = \frac{\gamma}{2K} \left(\frac{1-c}{2} \right) \left(\left(\frac{1-c}{2} \right) + \frac{c^2 \ell}{4} \right) - \bar{b}(k),$$

amely viszont ℓ és c minden értéke mellett pozitív. Ha tehát az ismert jó ügyfelek visszafizetési valószínűsége már viszonylag kis hitel-összegeknél gyorsan csökken, akkor *a fordított árdiszkrimináció dominálja az egységes árképzés stratégiáját.*

Az egységes árképzés optimális kamatlábának és a fordított árdiszkrimináció magasabb kamatlábának összehasonlítása alapján látható, hogy az utóbbi magasabb az előbbinél. Felmerül tehát a kérdés, hogy ez a kamat-különbség nem ösztönzi-e a kisebb bankokat arra, hogy visszatérjenek az egységes árazáshoz és ezzel jó ügyfeleket csábítsanak el a nagyobb bankoktól. (Az könnyen belátható, hogy a nagy bankoknak nem fűződik érdeke az ilyen versenyhez, mert ezzel csak veszíthetnének piaci részesedésükből.) Az egységes árazásra való áttérés azonban hasztalan próbálkozás lenne a kisebb bankok részéről, hiszen megpróbálhatnák ugyan elcsábítani a nagyobb bankok ismert jó ügyfeleit, de elveszítenék az ismeretlen ügyfeleket, akik alacsonyabb kamatláb mellett vennének fel hitelt a nagyobb bankoktól. Ennek következtében a kisebb bankok nem is lennének képesek elcsábítani más bankok ismert jó klienseit, mert az „egységes” kamatláb éppen megegyezne a nagyobb bankok által inverz árdiszkrimináció mellett az ismert jó ügyfelektől kért magasabb kamatlábbal, $R_i = \frac{(1+c)\ell}{2\Phi}$ -vel.

Ezek után összefoglalhatjuk a fordított árdiszkrimináció vizsgálatának legfontosabb eredményeit. Mint láttuk, nincs egyszerű válasz arra a kérdésre, hogy a bankok számára az egységes árazás, vagy pedig a fordított árdiszkrimináció az előnyösebb.

2. következtetés: *Ha a bankok között teljes információ-megosztás létezik, és a jó ügyfelek visszafizetési valószínűsége már kis hitel-összegeknél is viszonylag alacsony és a visszafizetési valószínűség gyorsan csökken (konvex sűrűség-függvény), akkor a „fordított árdiszkrimináció” dominálja az egységes ár alkalmazását. Amennyiben a*

visszafizetési valószínűségek viszonylag magasak és csak nagy hitel-összegek mellett kezdenek jelentősen csökkenni (szigorúan konkáv sűrűség-függvény), akkor az egységes árképzés eredményez magasabb várható profitot, mint a fordított árdiszkrimináció.

Az előbbi eredménynél azonban egy még érdekesebb következtetést is levonhatunk. Korábban beláttuk, hogy egységes árazás mellett a bankok nem érdekeltek a teljes információ-megosztásban még akkor sem, ha ügyfeleik 1-nél kisebb valószínűséggel fizetik vissza a hitelt. A bankok számára a részletes adatokat tartalmazó negatív lista minden szükséges információt megad ahhoz, hogy ésszerű és a várható profitjukat maximalizáló döntést hozhassanak. A jó adósokról csak akkor van szükségük külön információkra, ha domináns árazási stratégiájuk a fordított árdiszkrimináció. Ebben az esetben azért van szükségük a teljes információ-megosztásra, mert csak így tudják kizárni, hogy korábban más bankoktól már hitelt felvett jó ügyfelek megjelenjenek náluk mint ismeretlenek, és az alacsonyabb kamatláb mellett vegyék fel a hitelt. (Ha ez megtörténhetne, az a bankokat visszavinné az egységes árazáshoz.)⁶⁹ Az információ-megosztásra vonatkozó eredményünket tehát az alábbi módon foglalhatjuk össze.

3. következtetés: *Ha a bankok egy egységnyinél nagyobb összegű hitelt nyújtanak ügyfeleiknek, az ismert jó ügyfelek csökkenő valószínűséggel fizetik vissza a hitelt és a bankok számára a fordított árdiszkrimináció a domináns árazási stratégia, akkor a teljes információ-megosztás dominálja az információk részleges megosztását, vagy az információ-megosztás hiányát. Amennyiben a bankok domináns árazási stratégiája az egységes árazás, akkor a negatív lista dominálja a teljes információ-megosztást.*

Amennyiben a bankok piaci részesedése között lényeges eltérések mutatkoznak, a nagy bank vagy bankok további árazási stratégiákkal – például ragadozó árazással, vagy piaci belépést korlátozó árakkal – is próbálkozhatnak. Ezeket a lehetőségeket ebben az írásban nem vizsgálom.

---

⁶⁹ Könnyen bizonyítható, hogy amennyiben $\Phi \approx \ell / 2$ és δ zérushoz közeli, akkor a jó ügyfelek gyengén preferálják az egységes árazást a fordított árdiszkriminációval szemben.

4. A negatív lista, „tisztá” pozitív lista, információ-hiány

Mi történne abban az esetben, ha a bankok ismernék ugyan a jó ügyfelek visszafizetési valószínűség-eloszlását, de csak a rossz ügyfelekről osztanák meg az információkat, és így nem tudnák megkülönböztetni az ismert és az ismeretlen jó ügyfeleket? Ebben az esetben a bankok szükségképpen csak egységes kamatlábat számítanának fel minden ügyfelüknek, hiszen az ismert jó ügyfelek átmehetnének egy másik bankhoz és ott alacsonyabb kamattal vehetnék fel a hitelt. Ha az ismert jó ügyfelek visszafizetési valószínűség-eloszlásának sűrűség-függvénye konvex, a bankok rosszabbul járnának, mint ha teljes információ-megosztásban egyeznének meg, és fordított árdiszkriminációt alkalmaznának. Ha viszont a visszafizetési valószínűségek sűrűség-függvénye szigorúan konkáv akkor – mint korábban már bizonyítottam – a negatív információk megosztása tökéletesen megfelel a bankok érdekeinek.

Ha a bankok csak pozitív információt osztanak meg, vagy egyáltalán nem működik közöttük információ-megosztás, akkor minden banknál a korábbiakhoz képest jóval több rossz ügyfél veszi fel a hitelt, miközben a jó ügyfelek esetében a negatív lista tárgyalásánál megismert kamatlábak, illetve profitok érvényesülnek. A tisztá pozitív lista alkalmazása mellett a bankok alkalmazhatnak ugyan fordított árdiszkriminációt – ha egyébként ez a domináns stratégiájuk – de több rossz ügyfelet kapnak és így rosszabbul járnak, mint ha a rossz ügyfelekről is megosztanák az információt. A bankoknak tehát nem áll érdekében csak pozitív információt megosztani egymással⁷⁰, mint ahogyan rosszul járnak az információ-megosztás hiányával is. Ez utóbbi esetben ugyanis a bankok csak egységes árazást alkalmazhatnak és több rossz ügyfélhez jutnak, mint teljes- vagy negatív információ-megosztás mellett. Az információ-megosztás hiányához azonban érdemes egy megjegyzést fűznünk. Amennyiben a bankok „rövidlátók” és piaci részesedésük nagyon különböző, akkor a nagy bankoknak érdekében állhat nem megosztani az információkat a kisebb bankokkal. Ekkor ugyanis a „nagyok” – miután egy adott periódusban sok rossz ügyfelet szolgáltak ki – a következő periódusban arra számíthatnak, hogy az ismert rossz ügyfelek más bankoktól veszik fel a hitelt, mint

---

⁷⁰ Az érvelés cáfolja Bourckaert és Degryse (2006) állítását, miszerint a bankoknak érdekében állhat visszatartani a negatív információkat, mert ezzel bizonytalanságban tarthatják versenytársaikat.

ismeretlen ügyfelek. Így a nagy bankok képesek „megmérgezni” a kisebb bankokat az általuk elutasított sok rossz ügyféllel.⁷¹

5. Információ-megosztás és társadalmi jólét

Nem kizárható, hogy a bankok nem tudnak megállapodni egymással egy önkéntes információ-megosztási rendszer létrehozásában. Az információ-megosztást azonban az állam is megteremtheti törvénykezés útján. Az állami döntés alapja a társadalmi jólét maximalizálása lehet. Az állami döntéshozó figyelmen kívül hagyja a rossz adósok jólétére gyakorolt hatást, és megelégszik azzal, hogy az ismert rossz adósok nem jutnak többé hitelhez. Számára csak a jó adósok fogyasztói többlete, valamint a bankok termelői többlete a fontos.

Az államnak azonban arról is döntenie kell, milyen kamat-szabályozást érvényesítsen. Hiszen ha minden hitel-felvevő egységes kamattal juthat hitelhez, akkor a társadalmi jólét szempontjából sincs szükség teljes információ-megosztásra. A negatív lista tökéletesen megfelel az állam céljainak. Egységes árazás mellett a társadalmi jólét – amit W -vel jelölök – az alábbi módon írható fel:

$$(37) \quad W = (1 + \Phi) \frac{\gamma(1 - R_t)^2}{4} + \frac{\gamma(R_t - c)(1 - R_t)}{2} + \frac{\gamma(\Phi R_t - (\ell - \Phi) - c\ell)(1 - R_t)}{2}.$$

A jóléti maximum R_t szerinti elsőrendű feltételéből kapjuk:

$$(38) \quad R_t = \frac{(1 + c)(1 + \ell)}{1 + \Phi} - 1.$$

Miként (38)-ból látható, minél nagyobb a jó ügyfelek visszafizetési valószínűsége, annál alacsonyabb kamatlábat állapít meg a “társadalmi tervező” a bankok számára.⁷² Egységes kamatláb mellett a fogyasztói többlet nagysága:

$$(39) \quad CS = \gamma \left(\frac{(1 + c)(1 + \ell)}{2(1 + \Phi)} \right)^2,$$

⁷¹ Az olvasó ennek a lehetőségnek a részletesebb tárgyalását megtalálja korábbi írásunkban (Major és Rona-Tas, 2007).

⁷² Természetesen ezt nem úgy értjük, hogy az állam határozza meg a kamatokat a bankok helyett, hanem ez lesz a szabályozott (maximális) kamat-szint, amit a bankok kérhetnek az ügyfelektől.

a termelői többleté pedig zérus. A társadalmi jólét maximalizálása egységes kamatláb mellett tehát a jó ügyfeleknek kedvez elsősorban, a bankok számára pedig a normál profit elérését teszi lehetővé.

Amennyiben az állam a fordított árdiszkriminációnak megfelelően szabályozza a kamatlábat, akkor a jóléti többlet:

$$(40) \quad W = \frac{\gamma(1-r_t)^2}{4} + \frac{\gamma(r_t-c)(1-r_t)}{2} + \frac{\gamma\Phi(1-R_t)^2}{4} + \frac{\gamma(\Phi R_t - (\ell - \Phi) - c\ell)(1-R_t)}{2}.$$

Az alacsonyabb, illetve a magasabb kamatláb szerinti elsőrendű feltételekből adódik, hogy:

$$(41) \quad r_t = c, \quad R_t = \frac{(1+c)\ell}{\Phi} - 1.$$

A fogyasztói többlet most:

$$(42) \quad CS = \gamma \left(\left(\frac{1-c}{2} \right)^2 + \left(\frac{1+c}{2} \right)^2 \frac{\ell^2}{\Phi} \right),$$

a termelői többlet ebben az esetben is zérus.

A (39) és a (42) fogyasztói többlet összehasonlításából egyértelműen kitűnik, hogy a társadalmi jólét szempontjából mindig előnyösebb a fordított árdiszkrimináció, mint az egységes árképzés, függetlenül attól, hogy az ismert jó ügyfelek visszafizetési valószínűség-függvénye konvex-e vagy konkáv. Következésképpen az államnak érdekében áll létrehozni a teljes információ-megosztást a bankok között.

6. Következtetések

Írásomban egy igen egyszerű modell segítségével bemutattam, hogy a racionálisan viselkedő és profitjukat végtelen időhorizonton maximalizáló bankok számára a teljes információ-megosztás optimális stratégia, ha a bankok fordított árdiszkriminációt alkalmaznak ismert jó és ismeretlen ügyfelek között. Mindez abban az esetben helytálló megállapítás, ha a bankok számításba veszik azt a tényt, hogy a jó ügyfelek visszafizetési valószínűsége sem feltétlenül éri el az 1-et, hanem annál alacsonyabb is lehet. Emellett a fordított árdiszkrimináció csak akkor lehet a bankok domináns árstratégiája, ha a visszafizetési valószínűségek sűrűség-függvénye konvex. A modellben feltettem, hogy

minél több hitelt vett fel korábban egy jó ügyfél, annál inkább csökkenhet az általa újonnan felvett hitelek visszafizetési valószínűsége. Ez a feltevés nem tűnik teljesen irreálisnak. Mint a profit-egyenletekből könnyen belátható, a bankok profitja együtt csökken a visszafizetési valószínűségek csökkenésével. A visszafizetési valószínűségeknek az ismerete tehát hozzásegíti a bankokat ahhoz, hogy pontosabban, kisebb veszteséggel, és így alacsonyabb kockázati prémiummal árazzák be hiteleiket.

A visszafizetési valószínűségek ismerete esetén a negatív lista is lehet domináns stratégia a bankok számára, de csak abban az esetben, ha a visszafizetési valószínűségek sűrűség-függvénye szigorúan konkáv, tehát a jó ügyfelek visszafizetési valószínűsége csak nagy hitel-összeznél kezd erősebben csökkenni.

Az elemzés során azt is bizonyítottam, hogy amennyiben a kamatlábakat az állam – a társadalmi jólét maximalizálásának szem előtt tartásával – szabályozza, és az állam dönt arról is, hogy milyen információ-megosztás érvényesüljön a lakossági hitelek piacán, akkor a fordított árdiszkrimináció és így a teljes információ-megosztás minden esetben előnyösebb az egységes árazásnál, függetlenül az ismert jó ügyfelek visszafizetési valószínűség-függvényének alakjától.

Írásomban bizonyítottam a teljes lista előnyeit arra az esetre, ha a jó ügyfelek visszafizetési valószínűség-eloszlásának sűrűség-függvénye konvex, de érdemes említést tenni a teljes lista lehetséges negatív hatásairól is. Az itt tárgyalt modell azon a feltevésen alapult, hogy a bankok végtelen időhorizonton tökéletesen racionális módon viselkednek, továbbá a rendelkezésükre álló ügyfél-adatok pontosak. Tudjuk azonban, hogy a bankok – ezek a bonyolult szervezetek, amelyeken belül különböző szakmai érdekek eredőjeként születnek meg a döntések – időnként eltérhetnek a gazdaságilag racionálisnak tekintett megoldásoktól. Ami még lényegesebb: az ügyfél-információk nem mindig maradéktalanul pontosak és/vagy a bankok nem használnak fel minden, rendelkezésükre álló információt a döntéseiknél. Ha például a bankok az ügyfél-adatok alapján – vagy az adatok részleges figyelmen kívül hagyásával – túlbecsülik a jó ügyfelek visszafizetési valószínűségét, akkor a jó ügyfelek hitelekkel történő „elárasztásával” maguk a bankok hajtják bele ezeket az ügyfeleket a veszélyes mértékű eladósodásba és végső soron a fizetésektelenségbe, miként arra Rona-Tas (2007) az Egyesült Államok-beli hitelnyilvántartók és bankok tapasztalatai alapján felhívta a figyelmet. A teljes lista hatékony

működéséhez tehát szükséges a hitel-nyilvántartások szigorú ellenőrzése, valamint a bankok közötti verseny ésszerű intézményi szabályozása is.

Az már egy további, ám nem elhanyagolható kérdés, hogy az információ-megosztás nem azonos költségekkel jár, és nem hoz azonos hasznot a különböző piaci részesedésű bankoknak. Akár maguk a bankok, akár az állam hozza létre az információ-megosztás intézményeit, az ügyfél-információk árazásánál a bankok eltérő cserearányait célszerű tehát figyelembe venni.

Hivatkozások

Bouckaert, Jan and Degryse, Hans. “Softening Competition by Inducing Switching in Credit Markets.” *The Journal of Industrial Economics*, 2004, *LII* (1), pp. 27–52.

Bouckaert, J. and Degryse, H. “Entry and Strategic Information Display in Credit Markets.” *The Economic Journal*, 2006, *116* (July), pp. 702–720.

Dell’Ariccia, Giovanni. “Asymmetric information and the structure of the banking industry.” *European Economic Review*, 2001, *45*, pp. 1957–1980.

Jappelli, Tullio and Pagano, Marco. “Information Sharing, Lending and Defaults: Cross-Country Evidence.” *Journal of Banking & Finance*, 2002, *26*, pp. 2017–2045.

Major, Iván and Rona-Tas, Akos. “When Do Banks Share Information?” manuscript, 2007.

Pagano, Marco and Jappelli, Tullio. “Information Sharing in Credit Markets.” *The Journal of Finance*, 1993, *48* (5), (December), pp. 1693–1718.

Rona-Tas, Akos. “Consumer Registries in the United States.” Kézirat, 2007.

VIII. Összefoglaló következtetések

Kutatásunk alapján a következő, a politikai döntéshozás számára lényeges következtetésekre jutottunk:

1. A nemzetközi tapasztalat azt mutatja, hogy a teljes listás hiteljelentési rendszer hatása a nemfizetésekre kettős, és a két hatás egymást gyengíti. Egyfelől a teljes listás hiteljelentési rendszer minden kategóriában csökkenti a nemfizetések arányát, másfelől viszont növeli a magasabb nemfizetési arányú kategóriába tartozók számát.

A teljes listás hiteljelentési rendszer a nemfizetések arányát kategóriánként csökkenti, mivel a hitelfelvevő ügyfelek hamar megértik, hogy ha fizetési kötelezettségeiket nem teljesítik, újabb hitelekre nem számíthatnak. Ez az úgynevezett fegyelmező hatás.

Másfelől a teljes listás hiteljelentési rendszer növeli a hitelezésbe bevontak számát. Ez a piacbővítő hatás, amely önmagában kívánatos, azonban a növekmény aránytalanul magas százalékban azon kategóriákba tartozó fogyasztók közül kerül ki, akik rosszabb anyagi körülmények között élnek és így magasabb a nemfizetési rátájuk. A piacbővítő hatás a fegyelmező hatást három ok miatt semlegesíti.

Az első ok az, hogy a piac felülről lefelé bővül, a bankok elsőként mindig a kicsi kockázatú, gazdag ügyfeleket vonják be a hitelezésbe és csak utána mozdulnak a nagyobb kockázatú ügyfelek irányába. Így minden piac bővülés önmagában kockázatonövekedéssel jár.

A második ok az, hogy a teljes listás hiteljelentési rendszer a negatív listával szemben a potenciális ügyfél számára azt jelenti, hogy az ügyfélnek jó hiteltörténettel kell rendelkeznie ahhoz, hogy jó feltételekkel kapjon hitelt. A negatív listás rendszerben a nyilvántartásban való nem-szereplés pozitívum. A teljes listás rendszerben a nem-

szereplés negatívum, és a rendszerben rögzített pozitív hiteltörténet a kívánatos. Ez odavezet, hogy a hiteltörténet „építésének” kényszere sokakat akkor is hitelfelvételre ösztönöz, amikor a hitel felvétel igazából nem indokolt. Ha a hiteltörténet a hitelezésen kívül is felhasználásra kerül (például a mobil szolgáltatók vagy a közművek a hiteltörténet alapján döntenek arról, hogy szerződnek-e az ügyféllel), ez további nyomást gyakorol a lakosságra, hogy hitelt vegyen fel.

A harmadik ok pedig az, hogy a teljes listás rendszer túlzottan magabiztossá teszi a bankokat, mert túlbecsülik a teljes hiteltörténet prediktív értékét. Ez részben statisztikai illúzió, ami abból ered, hogy a korrelációs függvény nem egyenletes pontossággal jósol a független változó (a potenciális ügyfélről a jelentkezés pillanatában rendelkezésre álló információ, jelen esetben a hiteltörténet) teljes értelmezési tartományában. A függvény pontosabban becsül a tartomány végletes és nagyobb hibával a köztes értékek esetében. Egyszerűbben fogalmazva: könnyebb tudni, hogy milyen ügyfél lesz az akiknek a hiteltörténete nagyon rossz vagy egészen kiváló, mint az, akiknek a hiteltörténete ilyen is, olyan is. A bankok, ahogy az eloszlás közepén elhelyezkedő tömegpiacot igyekeznek meghódítani, általában egyre inkább túlbecsülik a statisztikai modellek megbízhatóságát. A teljes hiteltörténet hasznossága a nullához közelít, amikor a bank a közepes kockázatú ügyfeleket próbálja megkülönböztetni a közepesnél egy kicsit rosszabb vagy jobb kockázatú ügyfelektől.

A nemzetközi kutatások azt tanúsítják, hogy a teljes listás hiteljelentési rendszer nettó haszna a negatív listához képest kicsi a nemfizetések alakulásának tekintetében. Ugyanakkor a fogyasztói hitelpiac növekedése szempontjából hasznos. A feladat tehát az, hogy a teljes listás hitelnyilvántartás szabályozása mellé olyan további szabályozás társuljon, amely visszafogja a piacbővülés nemkívánatos hatásait és például visszatartja a bankokat a túl agresszív, úgy nevezett ragadozó hitelezéstől (predatory lending).

2. A hitelnyilvántartásnak igaz, pontos, teljes és naprakész információkat kell tartalmaznia. Az adatminőség biztosítása központi kérdés.

A hitelező és az ügyfél érdekei itt eltérőek. A hitelező fő érdeke, hogy a hiteltörténet ne mutassa az ügyfelet hitelképesebbnek mint amilyen („hamis pozitívnak”), vagy hogy rosszabb színben tüntesse fel a valóságosnál. Mint *potenciális hitelnyújtó* el akarja kerülni a rossz ügyfeleket, és ezért nem akarja, hogy az rekord jobban nézzen ki a mint amilyen. Mint *aktuális hitelnyújtó*, azt akarja elkerülni, hogy egy jól teljesítő ügyfelét egy másik hitelező elcsábítsa tőle, vagy hogy ennek fenyegetése miatt az ügyfél számára jobb feltételekkel kelljen hitelt adnia. Tehát itt az érdeke az, hogy az ügyfél ne csak hogy ne nézzen ki jobban papíron a valóságosnál, de ha lehet rosszabbnak tűnjön mint amilyen például úgy, hogy nem minden pozitív információt közöl a hitelnyilvántartóval. Míg a bankoknak közösen érdekük egy teljes listás rendszer (és ennyiben az egyes bankok hosszú távú érdeke is ez), az egyes bank rövid távon nem érdekelt abban, hogy pozitív információkat szolgáltatson.

Az ügyfél érdeke ezzel szemben természetesen az, hogy a hiteltörténet őt minél jobbnak mutassa. A hitelnyilvántartót érdekei elsősorban a hitelezőkhöz kötik, mert azok szolgáltatják és fogyasztják a nyilvántartás információit.

A jogi szabályozásnak egyensúlyt kell teremtenie a hitelezők és az ügyfelek érdekei között. Ennek érdekében:

a. A nyilvántartónak való adatszolgáltatás nem lehet önkéntes a hitelezők részéről.

A hitelintézeteket vagy törvényileg kell kötelezni az adatszolgáltatásra, vagy az ösztönzőket úgy kell felállítani, hogy a hiteljelentés rendszerén kívül maradni jelentős hátrányt jelentsen (pl. aki nem vesz részt az adatszolgáltatásban, az vagy nem, vagy csak nagyon drágán juthat a nyilvántartóban tárolt információkhoz). Ha ez nincs így, a hitelező hatalma az adatok felett nagyon megnő. Ha a hitelező bármikor abbahagyhatja az adatszolgáltatást, a nyilvántartónak állandóan azt kell mérlegelnie, hogy jobb-e a rossz minőségű adat mint a semmi, és nem lesz módja arra, hogy az adatminőséget magas színvonalon tartsa.

b. Évente ingyenes és egyszerű hozzáférést kell biztosítani az ügyfelek számára saját dossziéjukhoz.

Az információt olyan formában kell számukra közölni, hogy az könnyen áttekinthető és érthető legyen. Az egyéni dossziénak mind az alap információkat (pl. az egyes hitel tranzakciókkal kapcsolatos összes információt) mind a származtatott információkat (pl. a nyilvántartó által kreált hitel score-t, szegmentációs besorolást) tartalmaznia kell megfelelő magyarázat kíséretében.

c. Ha a hitelnyilvántartó saját score-t hoz létre, annak részleteit nyilvánossá kell tennie.

Az ügyfél számára adott jelentésekben el kell magyarázni a score kiszámításának részleteit úgy, hogy verbálisan minden laikus, józan ésszel rendelkező ember azt megértse, továbbá, meg kell adni azt az algoritmust, amely alapján bárki, aki matematikai alpműveltséggel rendelkezik, ki tudja számolni a saját értékét. A hitelnyilvántartó honlapján pedig létre kell hozni egy score- kalkulátort, amely segítségével bárki, saját adatai betáplálásával megkaphatja a hitelscore-ját.

d. A hitelezőt kötelezni kell, hogy ha negatív információt közöl a nyilvántartóval, arról előre értesítse az ügyfelet úgy, hogy az ügyfélnek módjába álljon a problémát orvosolnia vagy az információt vitatnia.

Az ügyfél adatkorrekciós szerepe csak akkor érvényesül kellő mértékben, ha az őt érintő negatív információkról külön figyelmeztetést kap.

e. A szándékosan hamis és nem teljes, valamint a késedelmes adatszolgáltatást büntetni kell.

A teljes listás nyilvántartás lényege az, hogy a hitelező mind a negatív mind a pozitív információkat teljes körűen közli. Az elmaradt pozitív információ hátrányos

helyzetbe hozza az ügyfelet. Az elmaradt negatív információ hátrányos helyzetbe hozza a többi bankot.

f. Az adat minőséget rendszeresen ellenőrizni kell.

A nyilvántartónak évente kelljen nyilvánosan hozzáférhető jelentést tennie az adat minőségről és a jelentési fegyelemről. Ennek módjai lehetnek: 1. az élő, de a fizetésekről nem jelentő számlák nyilvántartása, 2. statisztikai ellenőrzés, 3. a spontán panaszok elemzése. Továbbá az adatok minősége ellenőrizhető úgy is, hogy 4. a nyilvántartó egy véletlen ügyfél mintának kiküldi saját hiteladatait, és felkéri, hogy ellenőrizze azokat. Az ügyfél által jelentett hibákat utána a nyilvántartó kivizsgálja.

g. Szabályozni kell a panaszkezelést.

Ha az ügyfél vitat egy bejegyzést, a nyilvántartó kötelessége, hogy a panaszt záros határidőn belül kivizsgálja. Öt napon belül a nyilvántartó felszólítja a hitelezőt, akitől a sérelmezett információ származik, hogy dokumentálja az ügyet. A nyilvántartó utána 30 napon belül dönt a bejegyzés sorsáról. Amíg az eljárás folyik, az információ mellett jelezni kell, hogy az kivizsgálás alatt van. Ha a nyilvántartó a hitelezőnek ad igazat, az ügyfél számára biztosítani kell, hogy a bejegyzés mellé egy írott, rövid magyarázó megjegyzést fűzzön, amelynek benne kell lennie minden róla szóló hiteljelentésben, amely a vitatott információt tartalmazza. A hitelnyilvántartó döntése ellen a felügyeleti szervhez lehet fellebbezni.

3. Az ügyfél adatvédelmi jogait biztosítani kell.

a. A hitelintézet kizárólag csak hitelügyletekkel közvetlenül kapcsolatos információkat gyűjthet.

Az ügyfél azonosításához szükséges információkon kívül az egyes hitel tranzakciókkal kapcsolatos információk gyűjthetők csak, illetve, az ügyfél számára, a lekérdezések története. A hitelintézeti adatok nem tartalmazhatnak foglalkozási, jövedelmi, közmű számla fizetéssel, adóhátralékkal kapcsolatos és egyéb adatokat.

b. Az ügyfél adataihoz (a bűnüldözéssel kapcsolatos szokásos kivételektől eltekintve) csak hitelintézetek juthassanak hozzá, és csakis az ügyfél aktív beleegyezésével.

A jogszabálynak korlátoznia kell a hiteladatok felhasználását és nem szabad engedni, hogy azokat a hitelkapcsolatokon kívül (biztosítás, munkavállalás, lakásbérlés stb. területén) rutinszerűen használni lehessen. Azt természetesen nem lehet megakadályozni, hogy az ügyfél saját adatait bárki más számára önszántából átadja, ám direkt lekérdezési joggal csak az ügyfél és az ő engedélyével bíró hitelintézet rendelkezhet.

c. Az ügyfél adatai lekérdezéseinek történetét nyilván kell tartani és azt az ügyfélnek, és csakis neki, rendelkezésre kell bocsátani (az éves ingyenes jelentés részeként is). Mások számára ez az információ titkos.

d. Büntetni kell a hiteladatokhoz való jogtalan hozzáférést és az azokkal való visszaélést.

e. A hiteladatok elévüléséről és törléséről világos szabályokat kell hozni.

Az információ három szerepet játszik a nyilvántartásban. Először vannak az ügyfél azonosítására vonatkozó információk (név, születési idő, lakcím stb.). Másodszor vannak azok az adatok, amelyek segítik a potenciális hitelezőt a helyes döntésben. Harmadszor, ezen információk egy része azt a célt is szolgálja, hogy büntesse az ügyfelet, ha kötelezettségeinek nem tett eleget. A három fajta funkciónak egészen más az idő horizontja.

Az azonosításhoz használt információt mindig úgy kell frissíteni, hogy a változások miatt már érvénytelen információt törölni kell. Például, ha az illető lakhelyet változtatott, a régebbi lakhelyét azonnal törölni kell a nyilvántartásból. (A nyilvántartó nem válhat lakástörténeti archívummá.)

A döntéshez szükséges információ két-három évnél nem lehet régebbi. A büntető információnál két dolgot kell mérlegelni: az elrettentő vagy büntető hatást és az újrakezdés lehetőségének megadását. Mind a kettő érdeke a gazdaságnak. Az elrettentő vagy büntető hatás csökkenti a nemfizetéseket. Az újrakezdés megadása viszont lehetővé teszi, hogy az egyén újból teljes értékű résztvevője legyen a gazdaságnak.

Az adatokat ennek megfelelően kell kezelni. A büntető tartalommal nem rendelkező információkat 2-3 évvel a hitel tranzakció lezárása után törölni kell. A büntető tartalmú információkat 5-7 évig kelljen megtartani. A büntető tartalmú információ megtartásának ideje függhet a nem fizetés összegétől illetve, hogy az ügyfél végül rendezte-e a tartozást.

A hiteladatokat, azonosítók nélkül, megfelelő adat-titkosítás után, gazdasági elemzések céljaira meglehet tartani. Az egyéni adatok felismerhetetlenné tételére vonatkozó statisztikai eljárások jól ismertek és ezeket kell alkalmazni.

4. A hitelnyilvántartó mint állami monopólium működjön. Ez azonban nem zárja ki hogy azt magáncég működtesse. A működtetési jogot nyilvános tenderen, meghatározott időtartamra lehessen elnyerni.

A hitelnyilvántartással sok cég foglalkozik, köztük több nagy multinacionális cég jelentős tapasztalatokkal. Így komoly verseny várható egy tender esetén, és attól sem kell tartani, hogy az első tendert megnyerő cég a szerződés lejártakor birtokon belülségét monopóliummá tudja változtatni.